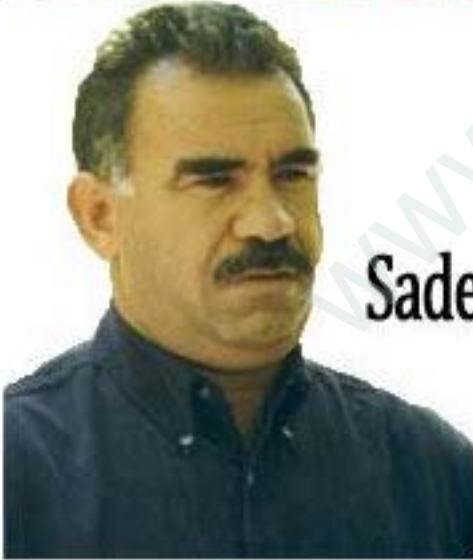

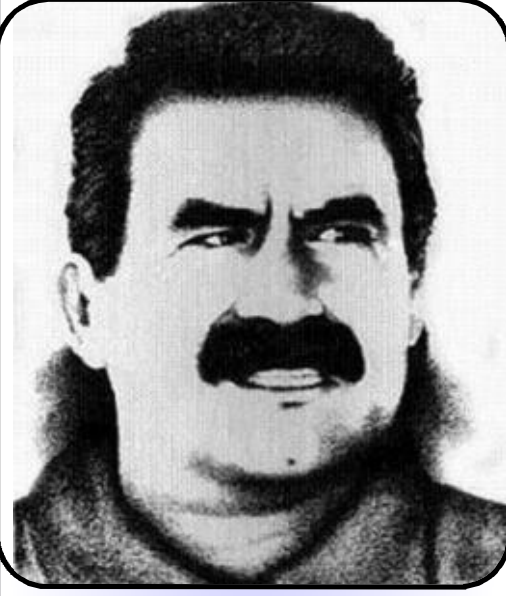
Mayıs-Haziran-Temmuz 2010
Yıl-5 Sayı-46

Üç Aylık İdeolojik-Teorik Dergi

Demokratik Uygarlık
Sadece Günümüz ve Gelecek İçin
Bir Ütopya Değildir

İÇİNDEKİLER...

Demokratik modernite kavramı ne 'altın çağdan' haber verme girişimidir, ne de geleceğe ilişkin bir 'cennet ütopyası'dır.

<i>Nasıl Yaşamalı, Ne Yapmalı, Nereden Başlamalı.....</i>	<i>3</i>
<i>İnsanlığın Doğal Evriminden Yaşanan Sapma: Hiyerarşik Ve Devletçi Toplum.....</i>	<i>15</i>
<i>Merkezi Uygarlık Sistemi.....</i>	<i>32</i>
<i>Demokratik Uygarlık Sistemi.....</i>	<i>52</i>
<i>Kapitalist Modernitenin Yarattığı Yıkımı Ancak Demokratik Modernitenin İnşası Durdurabilir-1.....</i>	<i>69</i>
<i>Kapitalist Modernitenin Yarattığı Yıkımı Ancak Demokratik Modernitenin İnşası Durdurabilir-2.....</i>	<i>82</i>
<i>Simgesel Düşünüş ve Toplumsallık.....</i>	<i>97</i>
<i>Demokratik Çözümün İlkeleri.....</i>	<i>113</i>
<i>Amerika Kitası'nın Sömürgeleştirilmesi ve Amerikan Bağımsızlık Savaşı.....</i>	<i>118</i>

KOMÜNARDAN

Üç ayda bir çıkan Komünar dergisinin 46. sayısı ile yine yoldaşlarla birlikteyiz. Son üç ay içinde Mayıs'da özgürlükten yana olan Kürtler ve dostları 1 Mayıs Dünya Emekçileri birlik-dayanışma ve mücadele gününe denk olarak yüz binlerle meydanlara çıktı. Şehitlerini anarak sahiplendi. Başta İstanbul olmak üzere Türkiye ve Kürdistan'ın birçok yerinde özelinde AKP olmak üzere Özgürlük Mücadelesi'ni yalnız bırakarak tecrit içinde tasfiye etmek isteyen sömürgeci güçlerin bu politikasının tutmayacağı ilan edilmiş oldu.

Mayıs ayı hem dayanışma ve birlik ruhunun güçlendirilmesi hem de başta şehitler olmak üzere tüm insanlık değerlerine sahip çıkılması anlamında 4. döneme denk düşen bir tutum ve kararlaşma ayı olarak yaşandı. Bu temelde 1 Mayıs, 2 Mayıs, 6 Mayıs, 18 Mayıs ve 31 Mayıs şehitlerinin anılarına sahip çıkılacağı her zamankinden daha güçlü olarak hatırlatıldı.

Önderliğimizin '31 Mayıs'tan sonra ben çekiliyorum' demesi üzerine partimizin 1 Haziran'dan itibaren başlatmış olduğu süreç, sömürgeci güçleri adeta şaşkına çevirdi. Bir anlamda düşmanın yıllardır üzerinde hesap yaptığı tasfiye projeleri boşa çıktı. Önderliğimiz ve partimizin çözüm gelişmezse 'aktif savunma' ya da 'orta yoğunluklu savaş' ın artık kaçınılmaz olacağı belirlemelerinin hiç de şantaj olmadığı böylece anlaşılmalı oldu. Bir anlamda da Haziran ayı 4. dönem ruhuna denk düşen bir Zilanlaşma ayı olarak geçti. Şu an içinde yaşadığımız Temmuz ayı da 14 Temmuz ruhu-na uygun bir direniş ve hesaplaşma ile Hayri Durmuş yoldaşın deyişiyile 'Başarma' ayına dönüşecektir.

ABD-İsrail hattında İran ve Hamas ilişkileri nedeniyle T.C'nin NATO ve Avrupalı müttefiklerinin aynı düşünmediği ortaya çıktıkça Türk-ABD ve İsrail ilişkileri giderek gerildi. Bu nedenle Özgürlük Mücadelesi'ni tasfiye projesinde İran-Suriye ile kurulan ilişkilerle bir sonuç alınmak istendi ve isteniyor. Fakat bu konuda da istenilen sonucu alamayan T.C, HPG'nin geliştirdiği eylemlerle şaşkına uğradı. Bu süreç içinde CHP'ye yapılan müdahale ile hem AKP sınırlandırılırken ya da ona gidiş yolu gösterilirken hem de mücadelemiz farklı alanlardan markaja alınmak istenmektedir. Gücü gittikçe tükenen AKP gerçekliği ve yeniden hazırlanan CHP'nin mevcut durumundaki zayıflığı ve TSK'nın sürekli savunma eksenli değerlendirmeleri sürecin tümüyle hareketimizin inisiyatifinde geliştiğini göstermektedir. Önemli olan bu durumun çok iyi bir şekilde değerlendirilmesi ve süreçten başarıyla çıkılmasıdır. Yoksa, Önderliğimizin belirttiği, 'PKK devrim yapmaktan, T.C de barış yapmaktan korkuyor' tespiti devam eder ki bu da var olan inisiyatifin kaybedilmesinin de ötesinde hiç de hak edilmeyen bir tasfiye sürecine girilmesi anlamına gelir.

İşte böylesi bir tarihsel süreç içinde içte birliği bozulan, dışta da itibarı zayıflayan bir T.C gerçekliğinin yanısıra Önderliğimizin ve halkımızın bize yüklemiş olduğu devrimci görevlerin yerine getirilmesinin zihniyetini işlemeye bu sayımızda da devam edeceğiz.

Bu temelde de 46. sayımızda uygarlıksal gelişmeyi ve demokratik uygarlık güçlerini tanımlayarak komünal-demokratik görevlerimizi ortaya koyduk.

Diğer yandan bu sayımız vesilesiyle yaklaşık bir haftalık yoğun bir savaşta neredeyse tüm dünyaya ve işbirlikçi-ihanetçi Fransız Devleti'ne karşı 30 bini aşkın şehit vererek 28 Mayıs 1871 tarihinde yenilen Paris Komünü şehitlerinin takipçileri olduğumuzu belirterek onları saygıyla anıyoruz. Yine 14 Temmuz'a 'Başardık' diyerek girerken adeta bir devrim sürecini başlatan M.Hayri DURMUŞ, Kemal PİR, Akif YILMAZ ve Ali ÇİÇEK yoldaşların şahsında 14 Temmuz 1789 yılında Bastil Hapishanesi'ni basarak Fransız Devrimi'ni başlatan Paris halkının devrimci ruhuyla birlikte olduğumuzu hatırlatıyor ve Fransız devrim şehitlerini anıyoruz.

NASIL YAŞAMALI, NE YAPMALI, NEREDEN BAŞLAMALI?**Abdullah ÖCALAN****Kadro Örgütlenmiş ve Eylemsel Kılınmış Hakikattir**

Kadro sıkça vurguladığımız gibi parti zihniyetini ve program esaslarını en iyi özümseyen ve tam bir coşku seli halinde pratiğe aktarmaya çalışan militanları ifade eder. Dönüşümün kurmay ekibidir. Teori ile pratik bağı kurabilen, kitlesel örgütlenme ile etkinliği buluşturup yönetebilen özellikler taşımaktadır. Ayrıca toplumsal ahlakı ve politikanın yaratıcılığı şahsında birleştiren kimliktir. Kadro olmak bir aşk bir tutku işidir. Kendini amaçlarına sınırsız bir inanç, kararlılık ve aydınlıkla yatırmak demektir. Bu nitelikleri olmayan bir heves kariyer tutkusu ile önü tutmak isteyen kişiler hep olumsuz sonuçlara yol açarlar. Kadrolaşma bir heves olmanın ötesinde teorik bir öngörü programını derinliğine parti binasını kurmakta bir tutku insanını gerektirir. Yeni dönemde kadro örgütlemesine giderken bu niteliklerinin esas alınması tabiidir. Her ciddi sosyal, siyasal, ekonomik örgütlenme benzer kadro anlayışına liderlik sanatına sahip olmak ister. Başarısında bunun payını arar. Halkın demokratik örgütlenme ve eylem

leminde kendini kanıtlamayan hiçbir kadro ve önder demokratiklik sıfatına layık olamaz. gerçeği ile bütünleşmek kadro politikasının özüdür. Gerekenler behemehâl başarılımalıdır.

Eskiden öncü parti kavramı denilen misyon demokratik modernitenin kuramsal ve eylemsel öncülüğü olarak yetkinleştirilmiştir. Sistemin üç temel ayağı olan ekonomik, ekolojik ve demokratik toplumun (kent, yerel, bölgesel, ulusal ve ulus ötesi demokratik konfederalist yönetim) zihinsel ve iradesel ihtiyacını karşılamak yeni öncülüğün temel misyonudur. Bunun için yeterli sayıda ve nitelikte akademik yapıların inşası gereklidir. Modernitenin akademik dünyasını sadece eleştirmekle yetinmeyen, bununla birlikte alternatifini geliştiren yeni akademik birimler içeriklerine göre çeşitli adlarla inşa edilebilir. Ekonomik-teknik, ekolojik-tarım, demokratik siyaset, güvenlik-savunma, kadın-özgürlük, kültür-kimlik, tarih-dil, bilim-felsefe, din-sanat başta olmak üzere, önem ve ihtiyaçlara göre toplumun her alanına ilişkin olarak inşa etmek görevdir. Güçlü bir akademik kadro olmadan demokratik modernite unsurları inşa edilemez. Akademik kadro demokratik modernite unsurları olmaksızın nasıl anlam ifade etmezse, akademik kadrolar olmaksızın demokratik modernite unsurları da anlam ifade etmez ve başarılı olamazlar. İç içe bütünsellik, anlam ve başarı için şarttır.

Kapitalist modernitenin sırttaki lanetli elbise gibi duran fikri, zikri ve eylemi ayrı anlayışını mutlaka terk etmek, aşmak gerekir. Fikir-zikir-eylem birbirinden asla ayrılmayan, hakikatin hep sırtta tutulması, bütünlük içinde giyilmesi ve yaşanması gereken yücelik nişaneleridir. Üçünü bir arada nasıl yaşmalı'da, ne yapmalı'da ve nereden başlamalı'da temsil

edemeyen kimse hakikat savaşına çıkmamalıdır. Hakikat savaşı kapitalist modernite çarpıtmasını kabul etmez. Onunla yaşayamaz. Özcesi akademik kadro beyindir, örgüttür ve bedende (toplumda) kılcal damarlarla yayılanıdır. Gerçek bütündür. Hakikat, ifade edilen bütünsel gerçektir. Kadro örgütlenmiş ve eylemsel kılınmış hakikattir.

Hiçbir Ölçü Parti Ölçülerinden Daha Değerli Olamaz, Gerekli De Olamaz

PKK öncülüğü, önemini yitirmesi şurada kalsın, ağırlaşan görevler karşısında daha da çelikten bir çekirdek gibi olmayı gerektirir. Ulusal kurtuluş mücadelesinin tek bir şartı vardır, o da parti şartıdır. Parti ölçüleri olmadan ulusal kurtuluş olamaz. PKK ideolojisinin ilk cümlesi böyledir. Mücadeleye başlarken biz böyle başladık. Şu çok iyi anlaşılıyor ki, iyi bir partileşme olmadan, parti kişiliğini bütün yönleriyle özümseyemeden, mevcut savaşı yürütmeyi bir yana bırakalım, kendimizi ayakta tutmayı bile beceremeyiz. Geliştirilen çözümler şunu ortaya çıkarmıştır ki, kendini parti gerçeğinden kopartan, parti gerçeğine karşı dürüst olmayan, partinin muazzam örgütleyici, aydınlatıcı ve bir anlamda bizim açımızdan insanlaştırıcı ve yüceltici etkisini hissetmeyen, onunla kendini yeniden yaratamayan kimse başa bela olmaktan kurutulamaz. Bu anlamda parti başarmak, kazanmak ve yaşama sahip olmak isteyen herkesin en temel dayanağıdır. Diğer çalışmaların tümünü bununla bağlantılı ele almamız, parti öncülüğü üzerinde büyük bir ısrarla durmamız şimdi anlaşılıyor ki hem çok önemlidir hem de olası bütün olumsuzlukları göğüslemede en temel halka olmuştur. Dikkat edilirse, bir türlü başarıya gidemeyen, daha da kötüsü her türlü tasfiyeciliğe ve sağcılığa yol açan tutumlar partileşmeyi bozmayı, partileşmenin önünde engel olmayı ve ondan kopmayı birincil planda tutum olarak benimsemişlerdir.

Partinin örgütlü ve kolektif kişiliğinden uzak duran tutum, her türlü olumsuzluğa sağlam bir başlangıç yapmak demektir. Bunu çok

yakıcı olarak görüyoruz. Parti ölçüleriyle yaşamayan birisi, silahlı savaşımı bir yana bırakalım, normal bir sosyal yaşamı yaşamaktan ve geliştirmekten bile uzaktır. Bir türlü partileşmeyen kişiliklerin en önemli sorunumuz olduğunu ve bunlar aşılmadan yeni kazanımlar elde etmek şurada kalsın, var olan kazanımların bile korunamayacağını şimdi daha iyi görüyoruz. Ortamımızda parti kişiliğindeki aşınma ve yüzeysellik sonucu tikanlıklar yaşanıyor. Bu, öyle sıradan bir durum değildir, etkileri birçok tartışmayı peşi sıra boşa çıkara-bilen ve giderek genel bir bozgunculuğa kadar götürebilen tutumlardır. Hiç şüphesiz bunun sınıf temeli vardır. Orta sınıfın bu konuda çok direnmek istediğini, hayli engel teşkil ettiğini, işleri bozup laçkalaştırarak çok yetersiz bıraktığını, düşmanın bile veremeyeceği zararı verdiğini çok iyi görüyoruz.

Şu ortaya çıktı: PKK somutunda iyi bir partili olmak, aslında her türlü insani, sosyal ve ulusal gelişmeye anlam vermek demektir. Bu konuda sorumluluk duymayanların ve bunun gerekliliğini hissetmeyenlerin kendilerini yaşatmaları, doğru dürüst bir emeğin sahibi olmaları şurada kalsın, bir hırsız olmaktan öteye gitmediklerini ve değerlerle hoyratça oynayanlar olmaktan kurtulamadıklarını görüyoruz. PKK'nin emek bağlantısı ve devrimci emekle ilişkisi anlaşılıp bütün çalışmalara hâkim kılınmadan bu partiye layık olunamaz ve temsil edilemez. Dolayısıyla başarılarından da bahsedilemez.

Nerede ciddi bir gelişmeden bahsediyorsak, orada parti öncülüğü ve parti kişiliği vardır. Nerede bir bozgunculuk varsa, nerede peş peşe kayıplar yaşıyorsa, orada da orta sınıf kişiliğinin, her türlü küçük burjuva özelliklerin ve keyfi tutumların kendini konuşturması vardır.

Partileşmeyi bilemeyenler yaşamayı bilemez. Partileşmenin ana özelliklerini kendi kişiliğine yediremeyenler içimizde yer alamazlar. Yer alsalar bile, çizgi dışı bir kişilik olarak karşı tarafın ajanlığını yapmış olurlar. O kişilikler er geç kaybedeceklerdir. İyi niyeti ne

olursa olsun, yıllardır bir türlü partileşmeyenlerin yanı sıra, yeni katılanların da partileşmeyi bu kadar basit ele almaları affedilmez bir yaklaşımdır. Biz partileşmeyi her şeyin önüne koyan bir hareketiz. Bizim için ekmek ve sudan, hatta havadan önce partileşme ölçüleri gelir. Biz şimdiye kadar bu ölçülerle geliştik. Partileşmeyi kendi keyfinize, ruhsuzluğunuza ve hantallığınıza kurban etmenize izin verseydik, bin defa yerle bir olmuştuk. Saflarımıza yeni katılanlar da dahil hiç kimse bu konuda kendini yanıltmasın. Parti olmanın gereklerini bir an bile aklınızdan çıkarmamalısınız.

**Bugün
özgürlük iddiasında samimi
olmanın yolu doğru
partileşmekten geçer.
Hiçbir ölçü doğru partililik
ölçüsü kadar özgürlüğe anlam
veremez. Sizlerin mihenk
taşınız da partileşme
karşısındaki durumunuzdur**

Bu dönemde PKK ölçülerini anlamak ve özümsemek gerekiyor. Hiçbir ölçü parti ölçülerinden daha değerli olamaz, gerekli de olamaz. Kendilerini parti ölçülerinin dışında tutanlar, o ölçüleri aşındıranlar, niyeti ve adı ne olursa olsun, en büyük zararı vermekten öteye bir şey ifade edemezler.

Bugün özgürlük iddiasında samimi olmanın yolu doğru partileşmekten geçer. Hiçbir ölçü doğru partililik ölçüsü kadar özgürlüğe anlam veremez. Sizlerin mihenk taşınız da partileşme karşısındaki durumunuzdur. Ne kadar ulusal, ne kadar sınıfsal, ne kadar siyasal ve ne kadar örgütsel olduğunuz, partiye nasıl katıldığınız ve parti ölçüleriyle ne kadar yaşadığınız hususlarındaki sorulara verilecek ce-

vaplarla orantılıdır. Partinin gerek ideolojik ve siyasal çizgisine, gerek pratik-örgütsel yaşam gerçeğine kendini tam katmamak ve partiyi kendi keyfi tutumlarına ve geriliklerine tabi tutmak en temel hastalıktır. Benim için doğru partileşmek her şeyden önce gelir. Birisi partileşmeyle oynadı mı ve gereklerini yerine getirmedi mi, düşmandan daha çok ona öfke duyuyorum. Bu yaklaşımlar daha çok sizin için geçerlidir. Ölçüleriniz parti ölçüleri olmadı mı birbirinizi kabul etmeyin, kendinizi ve çevrenizi partileşinceye kadar affetmeyin. Bu savaş tabii ki zordur. Örgütsel savaş, savaşların en zorudur. Örgütsel savaş olmadan bu mücadelenin kazanılabileceğini kim size söyledi?

Eğer biz kazanacaksak bununla kazanacağız. Parti ölçülerinin aşınması halen izah etmekte çok güçlük çektiğimiz önemli bir husustur. Çünkü bunlar yaşatan temel ölçülerdir. Bunlar bir halkı, hatta birey olarak sizleri de yaşatan ölçülerdir. Ben de sizler gibi partiden vazgeçseydim, sağlam bazı parti ölçülerini dayatmış olmasaydım, bir tekiniz bile ayakta kalırdıydınız? Aynı sorumsuzluğu ben de göstermiş olsaydım, birçok önde gelen arkadaşımız da dâhil, ortada bir birliktelikten bahsedebilir miydik? Şu anda saygı duyduğunuz hiçbir yaşam değeriniz ayakta kalabilir miydi? Hiç olmazsa bunları hissetmelisiniz. Sizi yaşatan, partileşme değeridir. Mümkünse buna bin defa şükretmelisiniz. Çünkü bu duyguları kazanamazsanız fazla iddialı olamazsınız ve sizde her zaman kötülük gelişir. Buna geçit vermeyen bazı düşünceleriniz ve kararlarınız olmalıdır. Bu kadar yanlışa geçit veren ve ölçüler konusunda bu kadar kararsızlığa düşen bir kişiliğin, bana göre metelik kadar bir değeri olmadığı gibi, yaşayıp yaşamaması da hiç önemli değildir. O kişi güçlü bir düşünce yapısına sahip değildir, onun karar düzeyi yoktur. Yaşadığınız kararsızlıkları ve düşünce yoksunluklarını göz önüne getirerek kendinizi değerlendirin. Düşünce gösterisi de karar gösterisi de güçlü olmalıdır. Partileşme, yüksek karar kişiliğinde yaşamaktır. Ne düşüncesi, ne hayali, ne heyecanı, ne azmi, ne de doğru dü-

rüst birkaç söz söyleme gücü olan bir kişinin bizim ortamımızda ne işi var? Partileşmenin neresindeyiz diye sorarken, her militanımızın ve hatta savaşımcımızın bu gelişmeler çerçevesinde kendini gözden geçirmesi gerekiyor. Öyle rastgele militan savaşımcılık yapılamayacağı, partileşmeden ve partinin ideolojik, politik ve örgütsel hattını kavramadan bu savaşımında sağlam yer alınamayacağı açıktır. Partileşme neden zorunludur? Karşı partilere, dışımızdaki partilere, özel savaşa ve en önemlisi de birey olarak içimizdeki düşmana karşı partileşmeyi sağlamadan, mücadelede başarıya ulaşamazsınız. Bilinç, örgüt, cesaret ve fedakârlık yetersizliğine, kısacası kişilik yetersizliğine -ki bu bir anlamda düşmanı ifade eder- karşı savaşmadan partileşemezsiniz.

Parti dersini tam alacaksınız. Parti dersi yaşam dersidir. Bir damarda kanı durdurduğumuzda bünye bir dakikada nasıl çökerse, özgür ulusal yaşam için de partileşmeyi durdurduğumuzda ve partili olmadığımızda, damarımız durdu veya kesildi demektir. Bu doğru bir tanımlamadır. Eğer ulusal kurtuluş yaşamından ve özgürlükten bahsediyorsak, bunun ilmi böyledir. Aşmak istediğimiz şey, sizi yüzyıldır ölümcül kılan çürümüş yanlarınızı, temsil ettiğiniz ve sizi ölüme götüren bütün o hususları ortadan kaldırmaktır. Bunları kaldıramazsak bu kesin bir yanılğı olur. Tarihte bu tür durumlarda ne olup bitmişse, bizim de başımıza gelen o olacaktır. Biz bunu durdurmak istiyoruz. Vahim davranışlarınız varsa derhal durdurun. Gücünüz ve tutkularınız varsa, esas itibarıyla parti ölçülerinde yoğunlaşın, kendinize onu sorun yapın, onu başarın. Artık bunu akıl edeceksiniz. Önderlik gerçeğini anlamayla birlikte uygulama gücünü de göstereceksiniz. Bu kişiliğin ulusal, demokratik, siyasal, örgütsel, eylemsel, enternasyonal, anti-emperyalist, anti-feodal, anti-işbirlikçi özellikleri var. Yine bu kişilik zayıflığa, alçaklığa ve düşkünlüğe karşıdır. Bu özelliklere yaklaşacak ve bunlarla bütünleşeceksiniz. Bu, partileşmedir, ulusallaşmadır ve namuslu bir Kürt olmadır; özlü ve onurlu bir yaşama yönelmedir.

Örgütlülük Önderliktir, Önderlik Örgütlülüktür

Parti denilince ilk akla gelmesi gereken çizgidir. Neye karşı olduğunuzu, neyi yerine getirmek istediğinizi adınız gibi bileceksiniz. Bu da yetmez, bir de çizgi temelinde örgütlenmek gerekir. Çizgi ne kadar doğru olursa olsun, onun örgütü olmazsa, işleme ve eyleme geçme diye bir durum kesinlikle söz konusu olmaz. Çizginin haklılığı ancak örgütlülükle yaşamsallaşır ve kendisini başarıya götürebilir. O açıdan parti tanımının ayrılmaz bir yönü de örgütlülüktür. Örgütlülük olmadan hiçbir dava, hiçbir parti ve hiçbir çizgi başarıya gidemez. Hele bu Kürt toplumu gibi lime lime edilmiş bir toplumsa, davası gözden düşmüşse, partisi yoksa, var olan partiler de basit birer ajan olup kötürüm bir araç olmaktan öteye gidemiyorlarsa, orada sağlam bir çizgi olmadan, özellikle lime lime olmuş kitle ve toplum bağlarına dayatılacak çelik bir örgüt ve çok disiplinli örgütsel bağlar olmadan, bu partiyi korumak mümkün değildir. Tabii bu partiyi korumadıktan sonra dava da sloganlar düzeyinde yozlaşmaktan kendini kurtaramaz. Bu anlamda örgütlülük Kürdistan gerçeğinde her şeydir.

Kürdistan ve PKK gerçeğinde en örgütlü olan kişi, en büyük savaşandır. Kendini en iyi örgütlemiş olan da en güçlü kişidir. Bu anlamda PKK örgüt gerçeği Önderlik gerçeğidir. PKK Önderliği kendini örgütleyerek gücünü ortaya koymuş ve hiçbir kişinin sınıf adına yapmadığı örgütlenmeyi yapmıştır. PKK Önderliği gücünü bundan alıyor. Örgütlenme, kitle bağlarıyla kadro bağlarının iç içe geliştirilmesidir. Örgütlenme bünyenin kemik yapısı gibidir. Kemiksiz bünye nasıl bir et yığımına dönüşürse, örgütsüz parti de iradesini işletemeyen kof bir yığın olmaktan kurtulamaz. Nasıl ki ancak iki hidrojen ve bir oksijen atomu bir su molekülü oluşturuyorsa, uygun kadro örgütlenmesi de toplumun üzerinde yükseleceği, şekilleneceği temel ve iskeleyi oluşturur. PKK Önderliği bunu kendi şahsında toparlamıştır. Bütün düşman saldırıları, bütün iç ve

dış gericilik buna çarpıp geriliyor ve püskürtülüyor. PKK, çoğunuzun sandığı gibi silahlar, maddi teşvikler ve bu eylemliliklerle ayakta tutulmuyor. Burada örgütlülük tarzı en büyük dayanma gücünü veriyor. Örgütlülük önderliktir, önderlik örgütlülüktür; ikisi bu kadar iç içe geçmiştir. Tabii örgütlülüğün çabayla da ilişkisi vardır. Örgütlenmek için bilinç gerekir. Örgütlenme için bilincinizi geliştirecek ve sürekli propaganda yaparak halka bilinç taşıracaksınız. Biz burada cephelerden kat be kat daha da ağır bir savaşı yürütüyoruz. Buradaki savaş çok şiddetlidir. Dağlardaki savaş buradakinin yanında tüy kadar hafif kalır. Büyük

Tüm sistemin bilme kapasitesini bilmenin ufkuna alamayan bir teorinin eksik olduğunu ve karşıt teorilerin ufkunda erimekten kurtulamayacağını temel ideolojik mücadele gerçeği olarak anlamalıyız.

ideolojik savaş kazanılmadan, pratik savaşın yanına bile yaklaşamaz. Sizin dramınız, acınız ve yanılığınız buradadır. Düşüncede büyük savaş veremediğiniz için sizden büyük komutanlar çıkmıyor. Ben bunu daha iyi anlıyorum. Benim yaşadığım büyük ideolojik alt üst oluşlar olmasa pratiğe böyle hükmedemem, size hükmedemem. Esasta bu partiyi yürütmem ideolojik gücümle bağlantılıdır. Çok iyi düşünür, çok iyi adımlar atarım. Bu da PKK demektir, PKK'nin şimdiye kadar başarıyla yürüyüşü demektir.

İdeolojik Zafer, İdeolojik Başarı Bütün Başarıların Anasıdır

PKK çizgisi ideolojiyle başlamış ve onunla gelişmiş bir çizgidir. Başlangıcında belirle-

yici olan ideolojidir. Pratik ancak bu temelde vücut bulmuştur ve çok dikkatli bir biçimde ideolojiye bağlı gelişirse sonuç verebilir. Dolayısıyla eylemle ideoloji arasındaki kopukluk en temel sorunlarımızdan birisi olmaya devam ediyor. Kişilerdeki kuru, yüzeysel ve fazla tarz üretmeyen gerçeklik, kesinlikle ideolojinin olmayışından, yetersizliğinden veya yanlışlığından kaynaklanıyor. Tüm sistemin bilme kapasitesini bilmenin ufkuna alamayan bir teorinin eksik olduğunu ve karşıt teorilerin ufkunda erimekten kurtulamayacağını temel ideolojik mücadele gerçeği olarak anlamalıyız. Gerekli bilgi gücü olmadan, toplumsal dönüşüm gibi anlam ve yapılanma sorunları kapsamlı olan sorunlar bir yana, sıradan olguların bile çözüm ve yönetimi güçtür. El yordamıyla çözmeye, yürümeye çalışmanın sonucu ise çoğunlukla hüsrandır. Şansa bağlı bir başarı ise er geç sahibini yenilgiye götürme riskini her zaman taşır. Dolayısıyla kriz toplumlarında yetkin ve amaca uygun teorik perspektif tarafından aydınlatılıp yönlendirilmeden, temel dönüşüm çabalarının boşa çıkması ve ters sonuç vermesi güçlü olasılıktır. Tarihin bu tür dönemlerinde büyük düşünce yoğunluklarına tanık olmamız yaşanan gerçeğin bu tür özelliğinden ileri gelir. Bunu gidermedikçe, sizin kadro ve komuta eyleminizin bir anlam ifade etmesi zordur.

İşin daha da olumsuz, ekmek ve su kadar ihtiyaç olduğu halde, ideolojiden kaçış neredeyse bir alışkanlık haline gelmiştir. Bütün hatalarımızın kaynağında ideolojik yetersizlik vardır. İdeolojik zafer, ideolojik başarı bütün başarıların anasıdır. Büyük bir ideolojik kargaşayı ve telaşı yaşıyorsunuz. Nedir bu ideolojik kargaşa ve telaş? Oysa ideolojik yetkinlik ve netlik özgürleşmenin başlangıcıdır, özgür yaşama kararıdır, özgür yaşamın güvenidir. Eğer bu konuda bir tutarlılığınız varsa, sizin bu kadar kargaşa içinde olmanız bence mümkün olamaz. Eğer halen politikada ve örgütsellikte bu kadar kargaşa, hatta yetmezlik içindeyseniz, kesinlikle ideolojiniz ya ege-menlerin kırıntıları biçimindedir ya da yoğun

bir ideolojisizlik konumunu aşamamışsınız demektir. İdeolojisiz insan hedefsiz, pusulasız ve mevzisz birisi gibidir. Yürüyemez ve yürürse de yürüyüşü rastgeledir, kurulmamıştır, plansızdır. İdeoloji, yalnız fikir düzeyinde bir şeyler bellemek ya da bazı doğruları anlamak değildir. İdeoloji esasta özgür yaşam kararıdır, özgür yaşam konusunda netliktir, kesinliktir. Sizde ise bu yoktur veya varsa bile çok zayıftır.

İdeolojik mücadele zorlu bir savaştır, kişinin kendi kendini adam yapma savaşıdır, kendini yeniden yaratma savaşıdır. Zordur, ama başka çare de yoktur. Başka çare de şu demektir: "Bırak kölece yaşayayım, köylüce yaşayayım, bırak o büyük burjuvanın bin bir demagojik yöntemleriyle yaşayayım. Bırak kendimi istediğim biçimde dayatayım." Bunlar doğru mu? Bunlarla belki kendinizi yaşatırsınız, ama partiyi yaşatamazsınız. Parti yaşamazsa, geriye 'sen' diye bir şey kalır mı? Bu konuda vicdanınız olmalı. Parti içinde bireysellikte, kendisini özerk ve ayrıksı kılmakta aşırı ısrar, kesinlikle parti ideolojisini kabul etmemektir. "Benim şu veya bu özgün tavrım var, benim şöyle ayrıksı durumum var, ben illa dikkate alınmalıyım" veya "Ben illa farklı görülüp değerlendirilmeliyim" diyen birisinin tavrı, "Benim farklı ideolojim var, ben bunu partiye dayatıyorum" anlamına gelir. Partiye ayrı ideoloji dayatmak, partiye ayrı örgüt ve ayrı politik ve askeri çizgi dayatmak demektir. Tabii bu da her türlü bölünmenin ve parçalanmanın başlangıcıdır. Her yaşam anlayışının arkasında bir felsefe, bir ideoloji vardır. Bu ısrar, "Ben parti içinde ayrı bir ideolojiyle kendimi örgütlemek istiyorum" demektir.

Nitekim bu çokça ortaya çıkmıştır. Hemen her birinizin bir ahbap çavuş örgütlenmesi var. Her birinizin kendi etrafında bir örgütlenmeye cesaret etme durumunuz var. Bu ne kadar tehlikelidir, buna nasıl cesaret ediyorsunuz? Eğer partiyi bir ideolojik birlik olarak düşünürsak, bunları nasıl ileri sürebilirsiniz? Özellikle davranışlarınızla yıllardır bu tutumlarınıza özerklik hakkı vermemizi bizden nasıl isteyebilirsiniz? Bunu bırakacaksınız. İnsan kurnaz

olur, insan diğer sınıfların temsilcisi olur da bu kadar olmaz. Bu gözü karalıktır, ayrıca bunun kimseye faydası da yoktur. PKK'de kimenin bu silahla herhangi bir şeyi elde etmesi mümkün değildir. İdeolojik gerçeğe kendini bütün yönleriyle yatıran birisi PKK'de en büyük güçtür. PKK'nin ideolojik doğrularına kendini bütünüyle veren birisinin politikasında, örgütsel ve askeri pratiğinde önemli başarırlara gitmemesi düşünülemez. Eğer bir kişi ideolojik, politik ve eylemsel alanda fazla başarılı olamıyorsa, ya PKK ideolojisinden nasibini almamıştır, ya ona inanmıyordur, ya da onu çarpıtmaktadır.

Bütün davranışlarımızı ideolojik süzgeçten geçirdiğimizde şu netliğe ulaşmamak mümkün değildir: İdeolojik süzgeç ayıraç gibidir; kim olduğunuzu, ne olduğunuzu ortaya çıkarır. Ondan olmayan üstte kalır, süzgeçten alta geçen ise partinindir. PKK'nin ideolojisinden geçmek, ideolojik süzgeçten geçmek demektir, en başta da PKK'li olmak demektir. Onun üstünde kalmak, farklı tutum ve davranıştır, özerk yaklaşımdır, rahat olmamadır, kendini hep ayrıksı görmedir, kendi etrafında ahbap çavuş örgütlenmesini yapma ve kendine bağlı özgünlükler istemedir. Süzgecin üstünde kalmak, süzülüp ana birliğine katılmamak demektir ve bu tutum da süzgeçten geçmediği için er ya da geç partiden atılmak demektir. PKK'de bazı şeyler var ki, besmele veya namazda okunması gereken en temel ayetler gibidir. Sizin için de en temel başlangıç, ideolojik doğrular biçiminde olmalıdır. Bütün ömrünüzün boşa gitmemesi, ileride hayal kırıklığına uğramamanız ve çabalarınızın başarılı olması açısından ideolojik yetmezliğinizi gidermeniz esastır.

Mümkünse bunun gereklerine yoğun bir biçimde ilgi gösterin. Kendinizi netleştirinceye, karara ve önünde engel kabul etmez bir iradeye kavuşuncaya kadar da çabalarınızı sürdürün. Bunda son derece tutarlı olun ve kendinizi kararlaştırdıktan sonra, herhangi bir kişilik sorunun var demeyin. Askeri, örgütsel ve politik olur, şu alan olur veya bu alan olur,

nereye giderseniz gidin, "Ben sorunluyum ve kendimi başarıya yatıramam" biçiminde yanlış yaklaşımlar içinde bulunmayın ve bulunamazsınız. Kendi yalanlarınızla kendinizi uyutacağımıza, sizinle açık tartışmaktan yanayım. Tüm bunları açık açık tartışabiliriz. Silikliğinizi marifet bellemeyin. Silik insan beş para etmez. İdeolojik savaş en büyük savaştır. Bunu başaran kişi, şimdiden zaferin yüzde doksanını elde etmiş demektir. Başarıya inanıyorsanız, bunun vazgeçilmezliğini bu noktada yakalayın ve eksikliklerinizi giderin. Ancak PKK'nin ideolojik yetkinliğine kendinizi kapatarak sonuca gidebilirsiniz.

PKK çizgisinin politikleşme şansı ideolojik özellikle yakından bağlantılıdır. Nitekim ona taban teşkil edebilecek halka hızla ulaşabilmesi bu gerçeği kanıtlar. Dar bir ulusçuluk veya sınıfçılık hastalığına tutulsaydı, diğer örneklerde görüldüğü gibi marjinalleşmekten o da kurtulamayacaktı. Derinliğine bir politikleşmenin yaşandığı bilinmektedir. Bunu 'kadrolaşma sorunu'na bağlamak gerekir.

Zihniyet Dünyasını Büyük Kılmayan, Uzun Süreli Özgürlük Mücadelesini Yürütemez

Şahsımda geliştirmek istediğim ideolojik, politik, örgütsel ve ahlaki çizgiyi oldukça netleştirdiğim kanısındayım. İdeolojiden kastım, devrimci zihniyet gerçekliğidir; yeni bir dünya, evren paradigmasıdır. Büyük inanç ve düşünce boğuşmaları sonucunda evrenin işleyiş yasalarının özüne varılmıştır.

Zihniyet devrimiyle kastedilen özgür toplum bilinci ve inancıdır. Bilinç sadece olup biteni bilme değildir. Nasıl yapılacağını da bilmektir. İnanç ise, bildiğine inanmak ve gereklerini yapmaktır. Uygulama gücünü, kararlılığını ifade eder. Ortadoğu toplumuna egemen kılınan zihniyet yapılarını iyi tanımadan, aşılması gereken yanlarıyla miras alınması gereken yanları ayırt etmeden, yine karşı mücadele verilmesi gereken zihniyet kalıplarını tanımadan doğru, yetkin bir ideolojik mücadele verilemez. Zihniyeti kazanmak demek, donan-

mamız gereken toplumsal bilinci ve inancı büyük bir emek ve ahlaki duruşla elde etmek demektir. Zihniyet dünyasını büyük kılmayan, uzun süreli özgürlük mücadelesini yürütemez. Yozlaşmanın başladığı an ve yer, zihniyetin boşaldığı ve bittiği yer ve andır. Ortadoğu'nun tüm bilge ve peygamberlerinin yaptıkları özünde zihniyet savaşlarıdır.

Partinin zihniyeti sosyal bilimi, ahlakı ve politikayı birlikte sürekli kullanarak toplumsal dönüşümü kendi kendine yürüten bir olgu haline getirinceye kadar, kapitalist sistem altında yaşadıkça gereklidir. Zihniyet partinin anlam gücüdür. Parti zihniyetinin sosyal bilimi çok iyi kavraması gereği açıktır. Tüm bi-

**İdeolojik
savaş en büyük savaştır.
Bunu başaran kişi, şimdiden
zaferin yüzde doksanını
elde etmiş demektir.
Başarıya inanıyorsanız, bunun
vazgeçilmezliğini bu noktada
yakalayın ve eksikliklerinizi
giderin.**

limsel gelişmeyi kapsayan, bilimlerin en son tamlayanı olarak sosyal bilim, dönüştürülmek istenen toplumun aydınlatıcı gücüdür.

Ahlak da parti zihniyetinin ayrılmaz bir parçası olmak durumundadır. Ahlak, bilincin aydınlattığı rotada tüm engellere ve yetersizliklere rağmen yürüme gücüdür. Toplumun olmazsa olmaz vicdani değerlerinde ısrardır. Toplumsal özgürlüğün gelenekselleşmiş biçimidir. Son tahlilde bilinçtir. Bilinçle ahlak arasında bağın kopması, serseriliğin, avareliğin kol gezmesidir. Ahlakı kalmamış toplumun özgürlüğü de bitmiş demektir. Ahlaksız toplum bitmiş toplumdur. O halde toplumu dönüştürme çabalarında ahlakı esas almak, ahlaksız olmamak vazgeçilmez bir ilkedir. Ah-

laka yer vermeyen sosyal akımların kalıcı olmaları beklenemez. Toplumunu dönüştürme kararlılığı olanların özgürlük ahlakıyla bağlarını asla yitirmemeleri gerekir.

Zihniyetin politik irade ile ilişkisi eylemsellik ile ilgilidir. Kavramak, ahlakilik ancak eylemsellik ile bütünleştiğinde değer taşır, çözüm gücüne kavuşur. Politikasız ahlakilik ve bilimsellik aldatmacalarla doludur. Kesinlikle egemen tahakkümcü güçlerin adına teslim olma, kendini satmadır. İktidar-bilmenin, resmi ahlakın bir parçası haline gelmedir. Bilim adamı ve birçok bilgesel tutumun etkisiz, hatta amaçlarına ters, toplumun aleyhinde rol oynamaları bu bağlantıyı ihmal etmelerinden ileri gelmektedir. Çağımızda daha da yaygınlaşan sadece ahlakla, bilimle veya politikayla ilgilenmek, tüm felaketlerin kapısını açık tutan tehlikeli bir yaklaşımdır. Belki de en çok gerekli olan, günümüzde bu kopukluğu giderecek bir tutumu etkin kılmaktır ki, bunun da en açık ifadesi yetkin bir parti zihniyetine ulaşmaktır. Zihniyet ve ahlaktan kopuk politika ve eylem -askeri olanı da dâhil- her zaman serseri bir mayın gibi altımızda patlayabilir. Politika ve eylemlerimiz her zaman zihnimizin aydınlığında ve ahlaki tutumumuzun kesinliğinde seyretmelidir. Aksi halde karşı zihniyetlerin politik hamlelerinin aleti olmaktan kurtuluş sağlanamaz.

Tarihin büyük çilecileri biraz da insanlığa ders vermek için, bu sakıncaların tekrarını önlemek için büyük inzivalara çekilerek gerekli zihin gücünü kazanmaya çalışırlar. Ortadoğuda zihniyet savaşına girerken, tıpkı Hz. Musa gibi İbrani kabilesini yürütmek, Hz. Davut gibi Golyat'la savaşmak, Hz. İsa gibi havarilerini seferber etmek, Hz. Muhammed gibi müminlerini işe koşturmak gerekir. Yine Sokrates heyecanı ile "kendini bil", Perikles coşkusuyla "demokrasiye değer ver", Aristo'nun bilimiyle "İskender'e yol aç" demesini bilmek gerekir. Ortadoğu'da zihniyet kazanmak demek; Rönesans heyecanı ile doğaya koşmak, insanı sevmek, bilime susamak; reformasyonla dinsel dogmaları delip geçmek, özdeki gerekli

inancı elde etmek; aydınlanmayla bilimi, felsefeyi ve sanatı halka taşımak, grup grup aydınlar hareketini özgürlük uğruna seferber etmek demektir.

Bu anlamda yaptığımız parti zihniyeti tanımlaması büyük önem taşımaktadır. Zihniyetin bu tarzını esas alıp uygulanır kılmadıkça, reel sosyalizm, sosyal demokrat ve ulusal kurtuluşçuların içine düştüğü çıkmazlardan, sistemin yedek gücü haline gelmekten kurtulamayız. Dolayısıyla parti tanımının zihniyet ögesine birincil önemi veriyoruz. Parti bu yönüyle zihniyet yapısıyla ne kadar güçlüyse, programını yetkin strateji ve taktiklerle o denli güçlü ve doğruya yakın yürütebilir. Aksi halde en kazanılmış adımları tekrar kaybetmekten kurtulamaz. Hatta başarılı devrimlerden sonra kurulmuş yapılanmaların yıkılmalarını önleyemez.

Hem Başarı Hem Başarısızlık Kadrodan Kaynaklanmaktadır

Tarih boyunca partilere benzeyen her oluşumun inançlı ve iradeli bir kadrosu olmuştur. Kadrosu olmayan birçok oluşumun tarihin derinliklerinde unutulması kaçınılmazdır. Davalar partiler ve güçlü kadrolarıyla temsil edildiklerinde ciddiye alınırlar. Kadro parti zihniyetini ve program esaslarını en iyi özümseyen ve tam bir coşku seli halinde pratiğe aktarmaya çalışan militanları ifade eder. Dönüşümün kurmay ekibidir. Teori ile pratik bağı kurabilen, kitlesel örgütlenmeyle etkinliği buluşturup yönetebilen özellikleri taşımak durumundadır. Ayrıca toplumsal ahlakı ve politikanın yaratıcılığını sanatkâr düzeyinde şahsında birleştiren kimliktir. Bu tanımlamaya dayanarak, PKK tarihine, yeniden örgütlenmesine baktığımızda, birçok olumlu ve olumsuz ögeyi iç içe görmekteyiz. Eğer PKK bugün hala yaşıyorsa, bu en başta gerçekleşen soylu ve birer insanlık abidesi olan kadrolarına bağlı olduğu gibi, tam başarıya gidememesinde de ağır sorun yaşayan kadroları yüzünden olmuştur. Hem başarı, hem başarısızlık kadrodan kaynaklanmaktadır. Kadroların şahsında muaz-

zam bir toplumsal çelişki yumağı açığa çıkarılmıştır. Açığa çıkarıldıkları oranda yıkılan olduğu gibi, güçlenen de olmuştur. Bir kadro trajedisi, kahramanlığı ve ihaneti hep iç içe yaşanmıştır. Tüm eğitici ve pratikleştirici çabalarımıza karşın, çizgiyi sürükleyebilecek kadrolara bir türlü ulaşılammıştır. PKK'leşme süreçlerindeki tıkanmalar bu kadro yetersizliğinin ürünüdür. Önümüzdeki yapılanmanın yine en temel sorunu yeterince güçlü kadrolar olabilme sorunudur.

Bu sorunun çözümü programın başarıyla hayata geçmesine yol açabilir. Aksi halde yeni tıkanmalar doğacaktır. Kadro olmak bir aşk, bir tutku işidir. Kendini amaçlarına sınırsız inanç, kararlılık ve aydınlıkla yatırma demektir. Bu nitelikleri olmayan, bir heves, kariyer tutkusu ile önu tutmak isteyen kişilikler hep olumsuz sonuçlara yol açarlar. Kadrolaşma bir heves olmanın ötesinde teorik bir öngörü, programa derinliğine bağlılık ve parti binasını kurmakta bir tutku insanını gerektirir. Yeni dönemde kadro örgütlenmesine giderken bu niteliklerin esas alınması tabiidir.

Zayıf, Kendine Öz Güveni Olmayan Örgüt Ve Kişiler Eleştiri-Özeleştirden Kaçar

PKK'nin çağdaş normalizasyonu sağladığını, bunu tam başardığını söylemek zordur. Bilakis yapılan değerlendirmelerde de görülmektedir ki, önemli yanlışlıklar, eksiklikler göstermekle kalmamış, içte ve dışta ağır ihanetlere de konu olmuştur. Dolayısıyla kapsamlı eleştiri-özeleştiri düşüncesini sürekli kullanmak durumundadır.

Eleştiri düşüncesi gelişmenin diyalektik işleviyle ilgilidir. Diyalektik işleyiş tarzı uygun olmayı açığa çıkarıp gidermeyi amaçlar. Gelişmenin mecrasında olmasını, doğasına uygun akışını esas alır. Özeleştiri düşüncesi ise, gelişmenin öznesi -aktif sağlayıcı- durumunda olanın olması istenen, sağlanması gerekenle uyuşmayan, amaca taşımayan durumlara, olaylara, süreçlere yönelik düşünciyi ifade eder. Yani diyalektiksel gelişmeye denk düşmeyen başarısız düşünce, tasarı, tavır ve

hareketlere son verip doğru olan düşünce ve pratiğe bağlanmayı ifade eder.

PKK'nin büyüklüğü, gerçeği, tümüyle tarihi bağlantısı içinde hiç korkmadan, ödün vermeden dobra dobra söylemesi ve bir de gereken neyse onu yapma cesaretini ve özverisini göstermesidir. PKK'yi PKK yapan bu temel özelliğidir. Hiç kimse PKK'nin bu temel özelliğini göz ardı ederek PKK'lileşebileceğini sanmasın. Diğer örgütler neden PKK gibi gelişemediler? Her türlü olanakları bizden fazla olduğu halde yöntemleri böyle geliştirmedikleri, soruna yaklaşımı, sorunu ele almayı ve sonuçlarına katlanmayı PKK tarzında bilemedikleri için gelişemediler.

Eylemimiz eleştiriyle başladı, eleştiriyle gelişti ve eleştiriyle zafere yürüyor. Eleştiri bir öğrenme yöntemidir. Tarihin bütün önemli

Eylemimiz

**eleştiriyle başladı, eleştiriyle gelişti ve eleştiriyle zafere yürüyor.
Eleştiri bir öğrenme yöntemidir.**

altüst oluşları, devrim hareketleri eleştiriyle, eleştirel yöntemle kendini yükümlü görür. Eskiye yönelimleri eleştirel olduğu kadar, yeniye geliştirmeleri de yoğun bir eleştirel tartışmayla gerçekleştirilmeye çalışılır. Sosyalizm de en eleştirel ideolojilerin başında gelir. Çünkü uğruna hareket ettiği emek sahibi sınıfın üzerine kurulu baskı ve sömürü, onun alt ve üst yapısı ancak çok büyük bir eleştiri gücüyle açığa kavuşturulabilir ve aşılabilir. Yenisi de ancak ve ancak aynı eleştiri gücüyle kurulabilir.

Eleştiri gücü olmayanların düşmanı hedeflemesi mümkün değildir. Düşmanın ideolojisini eleştirmeyenler onun pratiğini de hedefleyemezler. Eleştiride açıklığa yol açmayan ve bunun gereklerini yerine getirmeyen, sıcak savaşla düşmanı karşılayamaz. Demek ki, öncelikle ideolojik alanda düşmanın yalanını do-

lanını ve yaptırımlarını açığa çıkarmayı ve onu bir bütün olarak eleştiriyi yenmeyi bileceksiniz. Eleştirel başarının yeterli olduğunu sanan birçok devrimci vardır. Teoride kazanmakla pratikte kazanmanın eş olduğunu düşünen çok sayıda gafil devrimci, hatta önder tip de mevcuttur. Kaldı ki, bu içimizde de çok yaygındır. Eleştiriyi böyle sınırlandırmak, kesinlikle devrimci eleştiriden çıkarılabilecek en olumsuz sonuçtur. Ben de kendime eleştiri-özeleştiriye uyguluyorum. Ve bunu günlük gelişmelerle kanıtıyorum. Gerçek gelişmeyi kendimde yaratarak, kendimi pakladım diyorum. Sizler de bunu esas alın. Ben gelişmemi eleştiri-özeleştiriye borçluyum. Siz de bizden biraz cesaret alın ve kendinizi geliştirin. Zayıflıklarınızı neden örtbas ediyorsunuz, neden fırsat bulduğunuzda o kadar pisliğe dalıyorsunuz; kendinizi bireyselleştiriyor, kendinize tapınıyorsunuz? Bu size yakışır mı? Tarihe karşı, halka karşı, yoldaşlara karşı biraz sorumluluk olmalıdır.

Eğer eleştiri-özeleştiri yapıp pratikte beklenen ortaya çıkmamışsa, demek ki bilgelerin 'nefs savaşı' dediği savaş gerçekten yapılmamıştır. Yine bilgelerin dediği gibi 'zevahiri, görünüşü kurtarma' adına ya bilerek ya bil-

meyerek kendini ve çevresini kandırma yoluna gidilmiştir. Bu ise ilgili özneyi daha zor duruma sokar. Suçlu konumuna, ikiyüzlü, yalancının konumuna düşürür. O zaman sadece eleştiri-özeleştiriye değil, daha ağır yaptırımlara başvurmak gerekir. Bu yaptırımlar itiraflar, teşhir ve tecritler, cezaevine konmalar, değişik pratik işlere koşturmalar dahil birçok biçimi içerebilir. Amaca ulaşılıncaya kadar düzeltici yaklaşımlar devam eder. Örgüt bunu yapmazsa özüne ters düşmüş olur; amaç ve pratiğine saygısızlık etmiş olur. Çok daha ileri giderse ihanete düşmüş sayılır. İhanet konumu ise bir kişinin mensup olduğu toplum veya örgüt karşısında en kötü ve tehlikeli durumdur. İhanette ısrar kaçışla sonuçlanmamışsa açık savaş anlamına gelir ki, ya fiziki ya da fikri olarak ölme ve öldürme anlamına gelir.

Tutarlı bir eleştiri-özeleştiriye cesaret eden kişi veya örgütler zayıf konumda olmayı değil, güçlü konumda bulunmayı ifade eder. Ancak zayıf, kendine öz güveni olmayan örgüt ve kişiler eleştiri-özeleştiriye kaçır. Bunlar için eleştiri yıkım demektir. Özeleştiri ise bitmiştir. Tersine özgüveni olanlar için eleştiri-özeleştiri amaç doğrultusunda daha başarılı olmak demektir. Başarıdan alıkoyanı aşır, kesin ve

güçlendirilmiş adımlarla amaca ulaşmak demektir. En temel parti dersi böylesine bir yaşam dersidir. Her şey bu dersin tam zaferi içindir. Bu yaşamın takipçisi olacağız ve başaracağız. Madem büyük eleştiri-özeleştirici kazandırıyor; madem bu insanımızı yapan en temel silahlarımızdan birisidir, o zaman bu silah partimizi gerçekten kazandıracak bir parti yapacaktır. O halde neden kullanmayalım? Bile bile kullanmazsak bu suç olur, kendimize yapılabilecek en büyük kötülük olur.

Özeleştiride tam da bu noktada "Ben nerede eksiktim, yanlışlıydım, yanlışım, nerede, ne zaman, neyi yapmalıydım, "neden, niçin yapmadım?" hususlarının dökümünü, tanımını iyi yapacaksınız ve ardından "Bundan sonra neyi, nasıl ele alacağım, nasıl yapacağım?" diyerek, bunu da tam koyacaksınız. İşte o zaman özeleştirinin bir anlamı olduğunu söyleyebiliriz. Yoksa örtbas edersen, suçu hep başkalarına yüklersen, bu sağlıklı bir eleştiri olmaz. Kişi eğer büyümek istiyorsa, gerçekten tarihe ve halka karşı sorumluluk anlayışı varsa, bunu böyle ele almalıdır.

Benim Size Değil, Sizin Bana Katılmanız Gerekir

Benim kat ettiğim bu teorik, ideolojik yetkinliğe iki yoldan eşlik edilebilir: Ya güvene dayalı, samimi ve alçakgönüllüce katılım; ya da teorik öze ve ideolojik yetkinliğe yüksek bilinç çabasıyla bilerek katılım. PKK'de büyük değer ifade eden başta Haki Karer, Kemal Pir, Mazlum Doğan, Hayri Drumuş, Mahsum Korkmaz olmak üzere, binlerce yoldaş bu iki tarzın dengeli uyumu ile katılım göstermişlerdir. Bu özlü katılım onları sonuna dek en kahramansı tavrın sahibi yapmıştır. Buna karşılık ne içten samimi, mütevazıca katılım, ne de yeterince yüksek teorik ve ideolojik çabalar

temelinde katılım gösterebilenler hep tözeleşmiş; bazen ahbab çavuş grubu, bazen tasfiyeciler gruplar ve çete eğilimleri biçiminde savrulmalar göstermiştir. Temel zihniyet gücümü kavramayan, buna saygı duymayan, mütevazıca ve yüksek performansta teorik katılım gösteremeyenlerle ortak zihniyette buluşmamız zordur. Burada katılım sağlanması gereken, yüksek zihniyet sahipliğidir. Yoksa geri zihniyete prim vermek sapmaya yol açar.

Politik çizgimin doğal demokratik duruştan, bilinçli ve eylemli demokratikleşmeye doğru büyük açılım gösterdiği ve halkla bütünleşmenin sağlandığı anlaşılması gereken ikinci temel husustur. PKK'de benimle temsil

Temel zihniyet gücümü kavramayan, buna saygı duymayan, mütevazıca ve yüksek performansta teorik katılım gösteremeyenlerle ortak zihniyette buluşmamız zordur.

edilen önderlik kurumlaşmasının ulusal kurtuluşçu ve reel sosyalist yalpalanmalardan kurtulduğu, burjuva yaşam eğilimlerine iltifat etmediği önemle bilinmelidir. Kürdistan gerçekliğinde ne teslimiyet biçiminde ne de milliyetçilik temelinde devlet odaklı olan, demokratik, özgür ve eşit politik bir çizgi hem anlayışta hem pratikte başarılı

olmuştur. PKK kadro yapısından beklenen, bu politik çizgiyi özümsemek ve kiteselleştirmektir. Tam kavramadan, uğruna büyük pratik çaba sergilemeden içine girilecek politik üslup er geç tasfiyecilik biçiminde sahiplerini vuracaktır.

Daha yedi yaşından beri hep örgütlü ve eylemli yaşamayı esas aldığım bilinmelidir. Zaten örgütlülük eylem, eylem örgütlülük gerektirir. Bunun hâkim yönü yıkıcılıktan çok yapıcılıktır. İnşa, üretim esastır. Çok az yıkma çabası içine girilmiştir. Ancak önemli gelişmelerin önünü tıkayan yapıların yıkılması uygun görülmüştür. Yıkmayı, gaspı, el koymanın her biçimini mahkûm eden bir eylem kişiliği söz konusudur. Arkadaşlık anlayışım hep soylu işler amacına yönelik olmuştur. Kendini oyalama, eğlendirme, kazanç temin etme biçimi-

minde insanlarla asla ilişkiye girilmemiştir. Temsil ettiğim önderlik gerçeğinin bu yönü özenle bilinmek ve takip edilmek durumundadır. Aksi halde benim önderliğimde politik birlikten, örgütsel ve eylemsel yaşamdan bahsetmek zordur. Sürekli örgütlü ve ağır basan yönü pozitif eylemlilik olan bir yaşamı sergileyemeyenlerin, önderlik kurumunda başarıyla rol oynamaları imkânsız yakındır.

Örgütlenme ve eylemlilik bir görevden de öte yaşam hali olarak anlaşılmalıdır. Nasıl su-suz ve havasız olunmazsa, örgütsüz ve eylemsiz yaşanmayacağı da bilinerek, önderlik gerçeğimize anlam verilmelidir. Yoksa örgüt içinde örgüt, kendi başına yıkıcı, boş, amaçsız eylemcilik başa hep bela getirir. Çok yetkin örgütlenme, bunu ideolojik ve politik çizginin özüne uygun somutlaştırma, amaçlı ve verimli bir eylemlilikle bütünleştirme tek doğru bağlılık türüdür. Sonuca götürebilen, tarihi çabaları boşa harcamayan, her tuğlayı binayı daha yüksek kılmak için koymaya götüren tutumdur. Yapının örgütsel ve eylemsel anlayışını, silahlı mücadele de dahil, bu konuma yükseltmekten başka başarı şansı yoktur.

PKK önderlik gerçeğinde ahlaki tutum ideolojik, politik ve örgütsel çizgi temelinde oluşan yeni toplumsallığa kanun ve kurallardan da öte tutkuyla bağlanmayı ifade eder. Bu yeni toplumsallığı yaşamın varoluş biçimi olarak algılar. Yaşam yeni toplumsallığımızdır. Bunun dışındaki yaşam arayışları, kaçamakları boşluk, kayıp anlamına gelmektedir. Mümince bir yaşamdan ziyade bilimselliği esas alan, politik özgürlüğü yeni yaratımların çabası olarak gören bir yaşam ustalığı, bilgelidir; çağdaş müminliktir. Bu ahlaki gücü gösteremeyenin her çabası sapmalara uğramaktan kurtulamaz.

Ahlaki yaşam özünde insan toplumunun varoluş tarzına sürekli zihniyet ve özgür irade ile katılım gücünü göstermeyi ifade eder. PKK'nin gerçek büyük değerleri bu ahlaki tutuma sahip olanlarca gerçekleştirilmiştir. PKK'nin yaşam çizgisine sahip olmak isteyenler bu ahlaki gücü göstermek durumundadır.

Özcesi şahsımda temsil etmek durumunda kaldığım bu önderlik tanımı herkese katılımını gözden geçirerek yeniden nasıl bütünleşmesi gerektiğini göstermektedir. Bu çizgideki önderlik tüm evreni, insansal varoluşu, toplumsal gerçekliğimizi, halkın demokratik özgürlüğünü bağrında taşımaktadır. Sadece ulusal değil evrenseldir. Kusuru ve yanlışlıkları varsa, bu temel kategorilerde aranmalıdır. Yoksa gölgesinde yaşayarak, basit bencil veya köleci dünyalar kurarak yaşanabileceğini sanmak gaflet ve hatta sapıklıktır. Görünüşte katılım gösteriyormuş gibi davranıp pratikte başka konular arz eylemek, eski tabirle 'münafıklıktır'.

Önderlik gerçeğim kabul edilmeyebilir. O durumda uygun bir açıklama ile ayrılmak bir haktır. Bir yandan anladık deyip katılmamak veya katıldım deyip gerekeni yapmamak yoz, sorumsuz bir yaşamı ifade eder ki, bunun da kalıcılığı ve anlamı olamaz.

Önderlik tarzım asla dayatma değildir. Büyük bir inanç ve bilgelikle beslenir. Bu yönlü gücü olmayanlar uzak durmalıdır. Çağımızın hasta ettiği bireyler bu tarz önderliğe katılmaz. Katılsalar da sonuç alamazlar. Eğer bize ilgi ve saygı varsa, gerçekten ideolojik, politik ve örgütsel bir ortak yürüyüşte iddialı, kararlı ve eylemli olmak isteniyorsa, benim size değil, sizin bana katılmanız gerekir.

Benim bedenim diri olmam veya ölmem belirleyici değildir. Ulaşılan anlam, irade ve ahlak belirleyicidir. Bu yalnız ben değil, ben de dile gelen tüm bir evren, var olan insanlık ve toplumsal gerçekliğimizdir. Ona dayalı halkımızın demokratik, özgür ve eşitlik içinde yeniden yapılanmasıdır. Anıları karşısında sürekli sarsıldığım başta şehitlerimiz, mazlum ve çilekeş halkımız, kardeşlik ve insanlık anlayışımız olmak üzere tüm soylu değerler, yoldaşları üretkenliğe yol açan çizgimiz temelinde bütünleşmeye ve başarıdan başka bir yaşam anlayışına, yürüyüşüne fırsat tanımamaya çağırıyor.

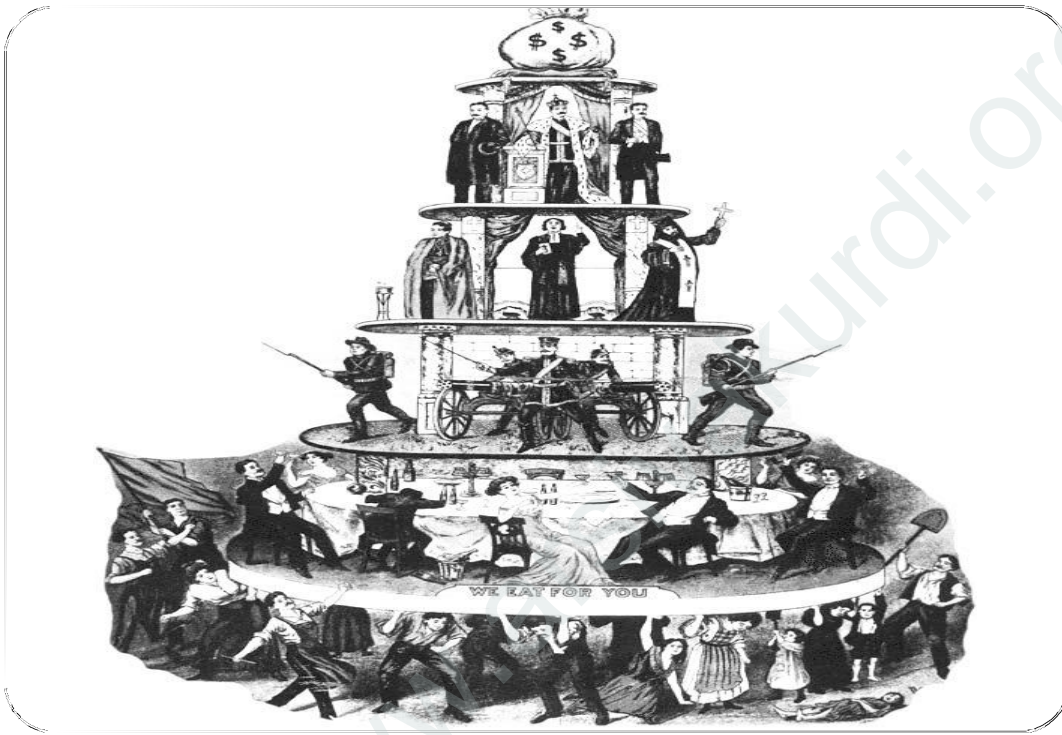
Selam ve sevgi bu soy değerlerin bayrağı altında toplananlardır.

İNSANLIĞIN DOĞAL EVRİMİNDEN YAŞANAN SAPMA: HİYERARŞİK VE DEVLETÇİ TOPLUM

"Doğal toplumu insan varlığının başlangıç tezi olarak değerlendirmek gerçekçidir. İnsanlık var olmayı bu teze dayanarak başlatmıştır. Ondan öncesi hayvansı yaşamdır. Sonrası ise ona karşıtlık temelinde gelişen hiyerarşik ve devletçi toplum biçimindeki gelişimdir."

İnsanın insan olarak varlık kazanmasını sağlayan en önemli faktör kuşkusuz onun top-

bir toplumsallıktan bahsedilmektedir. Yukarıda önderlikten yaptığımız alıntıda da belirtildiği üzere, toplumsallığın öncesi primatlar olarak hayvansı yaşam, sonrası ise bu toplumsallığa karşıtlık temelinde gelişen hiyerarşik, iktidarcı, devletçi toplumdur. Uygarlığın kapitalizm aşamasına kadar yine de bir toplumsallıktan ve toplumdaki bahsedilebilir. Bunun te-

lumsallığıdır. Zira toplumsallık insanlığın varoluş koşuludur. Burada önemle belirtilmesi gereken husus bu toplumsallığın "doğal toplum", "ahlaki-politik toplum", "organik toplum", "canlı toplum", "komünal toplum" vb. belirlemelerle tanımlanan bir hakikat olmasıdır. Demek ki toplumdaki bahsedildiği zaman özü itibarıyla bu tanımlamalar çerçevesinde

mel nedeni bu aşamaya kadarki iktidarcı devletçi güçlerin toplumun hem dışında hem de uzağında yer almalarıdır. Dolayısıyla bütün insanlığa hem nicelik hem de nitelik olarak büyük oranda hakim olamamasıdır. Yani toplum, devletçi iktidarcı sisteme rağmen, varlığını büyük oranda devam ettirebiliyor. Ancak uygarlığın kapitalizm aşamasıyla birlikte artık

bir toplumdaki bahsetmek oldukça zorlaşıyor. Bir yandan orta sınıfın öncülüğünde gelişiyor olması -ki orta sınıf toplumun içinden çıkmıştır-, dolayısıyla topluma daha fazla hakim olabilmektedir- diğer taraftan bireycilik felsefesiyle toplum dışılığı esas alması buna neden olmaktadır. Zira kapitalizm, toplumun ortadan kaldırılması üzerinden kendini var etmiştir. Bu açıdan da kapitalizm aynı zamanda toplum kırımı anlamına gelmektedir. Bugün neredeyse bütün algılamalarımıza damgasını vuran zihniyet örgülerimiz kaynağını son beş binyıllık merkezi uygarlığın saptırmacı çarpıtmacı zihniyet çalışmasından almaktadır. Bu zihniyet

ve köleci sistem kapitalizm şahsında ortadan kaldırılacak ya da kapitalizm tüm insanlığın sonunu getirecektir. Onun için merkezi uygarlığın alanını daraltıp demokratik uygarlığın yaşam alanını genişletme mücadelesi en temel görev olmaktadır. Bunun için değişim iddiasıyla ortaya çıkanların her şeyden önce tarihsel topluma bakış açıları, yani paradigmalarda bir yenilenmeyi yaşamaları gerekmektedir. Uygarlık sisteminin paradigmasıyla ona karşı verilecek mücadelenin sonu, tarihsel örneklerinde de görüldüğü gibi o sistemin hizmetine girmek olacaktır.

Kaynağını hiyerarşik dönemden alan ve daha sonra merkezi uygarlık biçiminde gelişen köleci sistem insanlığın doğal evriminde yaşanan bir sapma olarak değerlendirilmediği sürece doğru bir düşünce sistematigi yakalanamaz. Bu neden önemlidir? Çünkü bugünkü merkezi uygarlığın başlangıcını doğru sorgulamak onun bugününü doğru sorgulamanın dolayısıyla aşabilmenin önkoşuludur. Bu açıdan hiyerarşi ile başlayan süreci nasıl algılamamız gerektiğine yeniden bir göz atmakta yarar vardır.

Pozitivist bilimci paradigmanın bir sonucu olarak gelişen düz çizgisel ilerlemeci tarih anlayışının gereği olarak, doğal toplumun bastırılması temelinde gelişen uygarlık sistemi olumlu olarak değerlendiriliyordu. Bu bakış açısının bir sonucu olarak yaşanan toplumsal değişimler her zaman ileriye dönük olarak görülmekteydi. Bu görüşe göre, sonradan gelen daha ileri bir aşama olarak kendi öncülünü yok etme temelinde gelişmektedir. Bundan dolayı devletsel oluşum olumlu bir gelişme olarak değerlendirilirdi.

Bizler yeni paradigma ile birlikte tarihi artık doğrularak okuyoruz. Yani eski ters okuyuşu düzelterek doğru okumaya başlıyoruz. Bu düzeltmeyle birlikte hiyerarşik toplumsal gelişmeyi, -ki bu durumu aynı zamanda bir kaos aralığı olarak değerlendiriyoruz- doğal bir şekilde seyreden insani ve toplumsal gelişme dışında yaşanan bir sapma ve düşüş olarak görmekteyiz. Bu özgür, adil, eşit ve komü-

**Kaynağını
hiyerarşik dönemden alan ve
daha sonra merkezi uygarlık
biçiminde gelişen
köleci sistem insanlığın doğal
evriminde yaşanan bir sapma
olarak değerlendirilmediği sürece
doğru bir düşünce sistematigi
yakalanamaz.**

çalışmaları ile insan türüne kendi özünüyle çelişeceği ve adeta hayvanlaşmaya geri dönecek bir karakter dayatılmaktadır. Hal böyle olunca insanlık çok sınırlı imkanlarla da olsa kendi varlığını devam ettirecek yaşam olanaklarına kavuşmanın arayışını geliştirmektedir. Uygarlık tarihi boyunca hem sistem içinde hem de sistem dışında bu arayış süregeldi. Sistem içerisinde gelişen mücadelelerin önemli bir kısmı sonradan var olan sisteme eklenerek onun hizmetine girdi. Böylece hiç de istememelerine rağmen, bu sistemin ömrünü daha fazla uzamasına neden oldular. Sistem dışı kalan toplumlar da -örneğin Kürtler- çok cılız bir biçimde varlıklarını bugüne taşıyabildiler.

Bugün geldiğimiz aşamada insanlık kararını verecek; ya bu devletçi, sınıflı, iktidarcı

nal bir toplumsal sistem olan ahlaki-politik toplumdan yaşanan bir sapma ve düşüştür. Yani yaşanan gelişme, bir ilerleme değil bir gerilemedir hatta düşüştür. Akabinde kendisiyle birlikte getirdiği köleci sistemi de daha fazla gerileme ve daha fazla insanlıktan çıkış olarak değerlendirebiliriz. Yine köleci sistemden feodalizme geçişi de bir ilerleme ve yücelme olarak değil, köleliğin kendini yeniden örgütleyerek daha üst bir formda yaşam bulmasının sistemi olarak değerlendirmekteyiz. Bu yanı sıra da Önderlik, feodalizmi 'olgunlaşmış kölelik' olarak tanımladı. Böylece günümüz koşullarında yaşanan başat sistem olarak kapitalizmin yeri de netleşmiş olmaktadır. Feodalizm köleci sistemin zirveleşmesini ifade ediyorsa eğer, kapitalizm de bu sistemin düşüşe geçtiği kriz halini ifade etmektedir. Önderlik kapitalizmi aynı zamanda derinleşmiş ve genelleşmiş kölelik olarak tanımladı.

Yani bütün bu toplumsal gelişmeleri bir birinden bağımsız, ayrı ve kopuk bir biçimde ilerlemiş toplumsal sistemler olarak değerlendirmiyoruz. Bütün bunları aynı sistemin, özü -köleciliği- gelişmiş, formu değişmiş farklı varyantları olarak değerlendirmekteyiz. Buna, bazen merkezi uygarlık bazen devletçi uygarlık bazen de iktidarcı uygarlık denilmektedir.

Bunların hepsi aynı gerçeğin farklı isimlendirilmeleridir. Kaldı ki toplumsal gelişmeler açısından öz ve form (biçim) diyalektiği de böylesi bir sonucu gerektirir. Bu hem demokratik uygarlık hem de merkezi uygarlık için geçerli olan bir husustur. Daha doğrusu varlığın kendisinde öz ve biçim diyalektiği böyle işlemektedir. Toplumsal sistemlerde yaşanan değişimler öncekinin tamamen ortadan kalkarak yerine, bir yenisinin gelmesi biçiminde

seyretmemektedir. Özde yaşanan değişim "gelişme" biçiminde seyretmektedir. Bunun karşılığında 'öz'de yaşanan her gelişme var olan formu kabul etmemekte, bu 'form'a yani biçime değişimi dayatmaktadır. Dolayısıyla 'öz'deki gelişme 'biçim'in değişmesini zorunlu kılmaktadır. Yani özde, "gelişme" yaşanırken, "değişme" formda yani biçimde yaşanmaktadır.

Bunu bir örnekle açıklamak daha kolay anlaşılmasını sağlayacaktır. Örneğin uygarlık sisteminin özü köleliktir. Bunun yaşanan ilk biçimi ya da formu arkaik köleliktir. Ancak köleliğin özünde yaşanan derinleşme ve gelişme düzeyi, köleliğin olgunlaşmasını sağlayarak var olan biçimin kabul edilmemesini

beraberinde getirmektedir. Bunun yerine ikame edilen biçim ya da form feodalizm olmaktadır. Bu durum feodalizmden kapitalizme geçişte de geçerli olan bir husustur. Olgunlaşmış kölelik olarak feodal kölelikte yaşanan gelişme ve derinleşme feodal kılıfın, biçimin ya da formun artık kabul görmemesini getirmektedir. Bunun yerine ikame edilen form derinleşmiş ve genelleşmiş kölelik olarak kapitalizmdir.

Eski paradigmanın bakış açısına göre böyle yaklaşmıyorduk. Başta devletleşme olmak üzere köleciliğin değişen bütün biçimlerini, yaşanması gereken birer mecburiyet olarak görüyorduk. Birer zorunluluk olarak ileriye dönük yaşanan gelişmeler biçiminde değerlendiriyorduk.

Böyle görmenin ve böyle değerlendirmenin nasıl tarihsel yanlışlıklara yol açtığı Marksizm'in reel sosyalizm pratiğinde çok net açığa çıktı. Yeni paradigmanın yarattığı bakış açısıyla yeniden bu süreçleri değerlendirdiğimizde hiyerarşinin gelişmesi ile başlayan süreci bir sapma olarak değerlendirmenin daha

**Feodalizm
köleci sistemin zirveleşmesini
ifade ediyorsa eğer,
kapitalizm de bu sistemin
düşüşe geçtiği kriz halini ifade
etmektedir.
Önderlik kapitalizmi aynı
zamanda derinleşmiş ve
genelleşmiş kölelik olarak
tanımladı.**

doğru olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu da bizi yeni bir tarih perspektifine kavuşturuyor. Bu bakış açısıyla yaşanan sürecin bir mecburiyet olmadığı gerçeğine ulaşılmıştır. Özcesi, uygarlık denen garabet yaşanmayabilirdi.

UYGARLIĞIN ATASI HİYERARŞİYİ YARATAN ÖNKOŞULLAR

Uygarlık sisteminin mayalandığı tarihsel kesit hiyerarşik toplum aşamasıdır. Bu yüzden de bu tarihsel kesiti doğru bir tarzda bilince çıkartmak uygarlığın hakikate daha yakın anlaşılmasını sağlayacaktır. Önderliğimizin "Tarih günümüzde gizli, biz tarihin başlangıcında saklıyız" belirlemesi bu noktada çok büyük önem kazanmaktadır.

Bilindiği gibi hiyerarşik toplum aşaması, ana kadının evcil düzeninin yanı sıra, bundan yaşanan bir sapma olarak, yaşlı tecrübeli adam, şaman ve askeri şefin ittifakına dayalı olarak gelişen güçlü kurnaz erkeğin ataerkillik olarak kendini örgütlediği bir tarihsel aşamayı ifade etmektedir.

Analık olgusundan kaynaklı olarak toplumsallığın kadın etrafında gelişmesi son derece anlamlı bir tarihsel gerçeği ifade etmektedir. Analığın doğuruculuk, besleyicilik, yaşamsallık v.b. özellikleri kendinde barındıran bir niteliğe sahip olması anayı toplum nezdinde böylesi bir anlama kavuşturmaktadır. Doğal toplum süreci boyunca ana kadın etrafında gelişen toplumsallık neolitik aşama ile beraber kendini en yetkin toplumsal sistem haline getirmiştir. Önder APO, kadının oynadığı rolle birlikte insan toplumsallığının gelişimini belirleyen diğer önemli faktörleri şöyle sıraladı; tarih olarak toplum, insan türünün zekâ kapasitesi, simgesel dil, tarım ve toplumun ahlaki-politik yanı. Kuşkusuz insan toplumsallığı bir anda gelişmiş bir gerçeklik değildir; uzun bir tarihsel birikimin ürünüdür. Yine insan türünün zekâ potansiyeli, kendi toplumsallığını kendi eliyle inşa etmesini sağlamıştır. Bu toplumsallığı belirleyen en önemli etmenlerden biri de insanlar arası iletişimi kolaylaştıran simgesel dildir. Bununla beraber

tarım, insan türünün yaşamını beslenme itibarıyla garantiye alması bakımından insanın toplumsallığına çok büyük bir katkı sağlamıştır. Ve en son olarak insan toplumu kendini varlaştırırken ahlaki-politik olmak zorundaydı. Bu yanı sıra ahlak ve politika toplumun olmazsa olmazlarıdır.

Bütün bunlar üzerinden gelişen doğal toplum insan varlığının "başlangıç tezi" olmaktadır. İşte bundan sonrasında gelişecek olan uygarlığa atalık yapacak olan hiyerarşik toplum, doğal toplumun antitezi olarak ortaya çıkmış ve doğal toplumu bastırdığı ve gerilet-tiği oranda gelişim göstermiştir.

Avcılık Kültürü ve Analitik Zekânın Rolü

Burada ana kadının evcil düzenine karşı antitez olarak kendi ev düzenini örgütleyen güçlü-kurnaz erkeğin, bu düzeni zora dayalı olarak geliştirmesi önemli bir rol oynamaktadır. Tecrübeli yaşlı adam, askeri şef ve şaman arasında yapılan ittifak hileye ve zora dayalı olarak ana kadın sistemine ait tüm toplumsal değerleri gasp ederek el koymuş ve kendi sistemlerini kalıcı olarak kurumsallaştırabilmişlerdir. Kuşkusuz bu düzenin erkek tarafından geliştirilmesinde avcılık kültürünün ve analitik zekânın belirleyici bir rolü olmuştur. Avcılık kültürünün ve erkekte daha fazla gelişme kaydeden analitik zekânın sonucu olarak, erkekte oluşmuş kişilik özellikleri, aynı zamanda erkeğin ana kadının evcil düzenine karşı kullandığı en temel özellikleri olagelmiştir.

Erkekte böyle özelliklerin gelişmesinin hem psikolojik hem biyolojik hem de sosyotarihsel nedenleri olduğu şüphe götürmez. Ayrı ayrı ele alındığında toplumsallığın güçlenmesine katkı sunan bu iki önemli olgunun zamanla gelişerek birleşik bir güç olarak erkekte temsilini bulmasının yarattığı psikolojik ve toplumsal etkiler hiyerarşik toplumsal sistemin gelişmesine yol açmaktadır.

Bunlardan birincisi avcılık kültürüdür. Bilindiği gibi avcılık salt insan türüne özgü bir davranış değildir. Birçok hayvan türünde av-

cılık, beslenme ihtiyacını gidermenin bir yolu olarak ortaya çıkmaktadır. Hatta bu durum bazı bitki türleri için de geçerlidir. Önderliğimiz, ilk hayvanın yiyecek bir hayvanı olmadığını yine doğada bitki ile beslenmenin başat beslenme biçimi olduğunu belirterek avcılığın bir sapma olduğunu dile getirdi. Ancak doğadaki avcılık, doğanın kendi döngüsü içerisinde doğal dengenin korunmasının hizmetine girecek şekilde düzenlenmiştir. Doğa bu konuda mükemmel bir uyum göstermektedir. Örneğin yaz aylarında yılanlar tarafından yenilen farelerin kış aylarında yılanlarla beslenmesi her iki türün de nicelik olarak doğanın dengesine zarar vermeyecek düzeyde kalmalarını sağlamaktadır. Bu konuda örnekler çoğaltılabilir ancak anlaşılması için bu örnek yeterlidir.

Doğada böylesi denge içerisinde gerçekleşen avcılık, kendi başına insan türünün de varlığını koruyabilmesi ve beslenme ihtiyaçlarını gidermesi için toplumsallaşmanın gelişiminde önemli bir rol oynamıştır. İnsan türünde doğal gelişimin seyrinden çıkarak bir sapma biçiminde gelişmesinin temel nedeni bu kültürün insan türüne özgü zekâ olan analitik zekâ ile buluşması olmuştur.

Bu anlamda analitik zekâyı da tek başına ele aldığımızda; "insan, toplumsallığını bu zekâ türüne borçludur" diyebiliriz. Yani insanın ayrı bir tür olarak varlık kazanmasını sağlayan onun toplumsallaşması ve bu toplumsallığı ortaya çıkararak analitik zekâsıdır. İnsana kurgu yeteneği kazandıran, hesap yapmasını sağlayan, farklı parçaların bileşiminden yeni çıkarımlarda bulunmasını, dolayısıyla maddi ve manevi kültür yaratmasını sağlayan ve bütün bunların sonucunda kendini ikinci doğa olarak inşa etmesinde en temel rol oynayan, onun analitik zekâsıdır. Bu yanıyla ele aldığımızda analitik zekânın insanı insan yapan en belirgin özelliği olduğunu belirtebiliriz. Kuşkusuz diğer canlı türlerinin de bir zekâ ve düşünebilme kapasitesi vardır. Ancak bu zekâ türü duygusal zekâ olarak bütün canlılarda bulunur. İnsanın doğal gelişim evrelerinde her iki zekâ türü dengeli bir biçimde insan toplumsallığının ge-

lişiminin doğa ile uyumlu olmasını sağlamıştır. Dengenin analitik zekânın lehine bozulması hiyerarşi ile başlayan bir durumdur.

İnsan türünün bu iki özelliğini yani hem analitik zekâsının hem de avcılık kültürünün kendi başına toplumsallığa yaptıkları katkıları kısmen açıklamaya çalıştık. Burada önemle belirtilmesi gereken soru; nasıl oluyor da insanın bu iki özelliğinin birleşik gücünden, toplumsallıktan "SAPMA" diye tanımladığımız bir durum geliyor?

Çevresel koşulların, yaşam tarzının, toplumsal ilişkilerin ve işbölümüne dayalı olarak geliştirilen çalışmaların, insanların karakterleri üzerinde etkide bulunduğu bilimsel olarak da tespit edilmiş bir gerçektir. Avcılığa dayalı beslenme faaliyeti ve topluluğun korunması gibi işler milyonlarca yılı bulan toplumsallaşma sürecinde, büyük oranda erkeklere ait işlerdi. Her iki uğraş da erkeğin bilincinde gelişmelerin yaşanmasına yol açmaktadır. Bu yanıyla avcılık her şeyden önce çok fazla hesap yapmayı gerektirir. Bu da analitik zekânın gelişimini doğrudan etkilemektedir. Örneğin bir avcı avlanma faaliyetinde başarıya ulaşabilmek için çok farklı faktörlerin kombinasyonlarını hesaplamak zorundadır. Bir kere en basitinden arazinin durumunu, kendilerinin sayısını, avın türünü ve niceliğini, hangi araçların kullanılması gerektiği v.b. birçok faktörü hesaplamak durumundadır. Bu durumun yüzbinlerce yıllık bir birikimi kendisiyle beraber getirdiği hesapladığında, erkeğin analitik zekâsında nasıl bir patlamanın yaşanacağını görebiliriz. Bununla birlikte gelişen analitik düşünce, erkeğin avcılıkta ve topluluklar arası savaşlarda daha fazla uzmanlaşmasını da sağlamıştır.

Avcılık faaliyeti bir yandan böylesi bir sonuç yaratırken, diğer yandan erkeğin kişilik özelliği ve karakterini de etkileyerek onun farklı bir kültür oluşturmaya ve yeni bir sistem olarak kendini örgütlemesine neden olmuştur. Önemli bir nokta olduğundan bu durumun biraz açıklanması gerekir. Bir kere hem avcılık hem de topluluğun güvenliği, -ge-

rek yırtıcı hayvanlara gerekse diğer topluluklara karşı- ölme-öldürme, yaralama ve yaralanmaya dayalı faaliyetlerdir. Yani her iki faaliyet de kan dökmeye dayanan şiddet kullanmayı gerektirmektedir. Burada ölüm-kalım veya varlık-yokluk mücadelesinin verildiği bir gerçeklikten bahsetmekteyiz. Burada ölüm-kalım mücadelesi oldukça önemli bir durumu ifade etmektedir. Daha sonra yaşanacak önemli gelişmelere zemin olan bir karaktere yol açacaktır.

Bu mücadele içerisinde erkeğin, karşısındaki ile ilişkisini "O" ve "BEN" biçiminde öngörmesi ve karşısındakini düşman olarak algılaması bu mücadelenin yarattığı en önemli sonuçlardan birisidir. Bu durum kendisiyle "BENLİK" duygusunun gelişmesine ve farklı bir aşama kaydetmesine yol açacaktır. "BEN" duygusu zaman içerisinde toplumun belli bir kesiminde -bu daha çok tecrübeli yaşlı erkek, şaman ve askeri şef olmaktadır- doğal toplumdaki "BİZ" duygusunun yerini alacaktır. Ve gerçekte bütün kötülüklerin kaynağı haline gelecek duygu, bu "BEN" duygusu olacaktır. Ancak burada daha da önemli olan, oluşan kişiliğin bir bütünlük arz etmesidir. Yani kişilikte "ben"lik olarak şekil bulan duygu daha sonra farklı duyguların ve kişilik özelliklerinin gelişmesini koşullayacaktır.

Bunu şöyle açıklayabiliriz. Hem av faaliyetinde hem de topluluğun korunması esnasında oluşan "ben" ve "o" yargıları doğal olarak karşısındakine "HÜKMETME" dolayısıyla karşısındakini tahakküm altına alma isteğinin doğmasına yol açmaktadır. Bu da zaman içerisinde "SAHİP OLMA" dürtüsünün oluşmasına neden olacaktır. Sahip olma dürtüsünün yaratacağı kişilik özelliklerini kendinde barındıran egemen erkek kişiliği tarafından oluşturulacak sistemin en temel özelliklerinin başında hiç kuşku yok ki "ÖZEL MÜLKİYET" gelecektir.

Ölüm-kalım mücadelesi olarak gelişen avcılık ve topluluğun savunusunun kendisiyle getirdiği bir başka sonuç ise "EMİR" ve "TALİMAT" a dayalı olarak otoriteye bağlılığı ge-

rektirmesidir. Avcılık konusunda en fazla tecrübe sahibi olan genelde en yetenekli kişi olarak avcı başı bu rolü oynamaktadır. Dolayısıyla en yüksek otoriteye sahip kişi olabilmektedir. Bu da zaman içerisinde çevresindekiler üzerinde tahakküm kurma eğiliminin daha fazla gelişmesine neden olmaktadır.

Bunlarla beraber yukarıda avcılık ve analitik zekânın karşılıklı birbirini beslemesinden bahsetmiştik. Bunun en önemli göstergelerinden biri de hem savaş hem de avcılığın bir planlama dâhilinde geliştirilmesidir. Bu da "HİLE" ve "KURNAZLIK" anlamına gelmektedir. Bu iki olguyu soyutlama düzeyinde ele alırsak eğer, "YALAN" kavramıyla ifade edebiliriz.

Burada büyük harflerle belirlediğimiz ve erkek şahsında gelişen kişilik özelliklerinin, zaman içerisinde gelişecek olan ataerkil ideolojinin yapı taşları olacaklardır. Bu kişilik özellikleri hiyerarşik devletçi iktidarcı sistem tarafından son altı bin yıllık dönem boyunca daha da derinleştirilerek günümüze kadar bu sistemin en temel özellikleri olarak getirilmiştir. Bugün insanlığın yaşadığı bütün sorunların kaynağında bu ataerkil ideoloji ve onun değişik türevleri yatmaktadır. Bundan dolayı bugünün sorunlarını anlamak ve aşmak, ancak bu başlangıcı doğru anlamaktan ve bilince çıkarmaktan geçmektedir. Bunlar bizim için iki açıdan önemlidir. Birincisi; biz neyi kaybettik. Bunu anlamaya çalışacağız. İkincisi; biz neye dönüştük. Bunu tahlil etmeye çalışacağız.

Bu ikisini bilince çıkarabilirsek kendimizi yeniden tanımlayabileceğiz ve kaybettiğimizi yeniden kazanabileceğiz. Bunun için uygarlığı dile getirdiğimizde, onun basit bir kavram olmadığını, kendisini insanlığa kaybettiren büyük bir zihinsel güce dayandığını bilince çıkarmak durumundayız.

Unutmayalım ki biz doğal toplumun temsilini yapmak istiyoruz. Ancak diğer taraftan bu uygarlığın birer ürünüyüz. Elbette uygarlığın bütün özelliklerini kendimizde barındırmayabiliriz; ancak yine de önemli oranda bizi etkilediğini belirtmek gerekmektedir. Her bi-

linç kendisiyle birlikte bir kişilik oluşturur. Her kişilik de kendi eylemini gerçekleştirir. Yani kişiliğine uygun bir yaşamın sahibi olur. Bu anlamda bizler de eğer Önderliğin yaşam tarzını kendimize esas almak istiyorsak onun bilinç düzeyini yakalamak durumundayız.

Hiyerarşinin çıkış etkenlerini ve neden erkek tarafından geliştirildiğini ana hatlarıyla açıklamaya çalıştık. Yani o döneme kadar erkekte gelişen kişilik özelliklerini toparlayarak yeniden ardı ardına sıralarsak; şiddet kullanma, bencillik, tahakküm, sahip olma, özel mülkiyet, emretme, hile, kurnazlık, yalan v.b. hiyerarşinin başlarında bu özellikleri kendinde barındıran insanlar nicelik olarak çok az iken iktidarcı sistem kendini kurumlaştırdıkça bu

**Hiyerarşik toplum,
ahlaki-politik toplumun başat bir
toplumsal öz ve biçim olarak
yaşanmaya devam ettiği
ancak yanı sıra erkek egemenliğinin
de kendini antitez bir sistem olarak
örgütlemeye başladığı bir tarihsel
süreci ifade etmektedir.**

özellikleri herkese mal etmeye çalışmış ve günümüzde neredeyse sistemin içerisinde yer alan kadın-erkek herkesin bir özelliği olmaya başlamıştır. Doğal toplumun özelliklerini kendinde barındıran ve sistemin dışında kalmayı başarmış kesimler kendilerini bu kişilik özelliklerine karşı koruyabilmişlerdir. Bu topluluklar da daha çok dağ başlarında, çöllerin derinliklerinde ve orman kuytuluklarında varlıklarını devam ettirmiş topluluklardır. Kuşkusuz bu özellikler erkeğin özünde var olan özellikler değildir. Bunlar on binlerce hatta yüz binlerce yıllık avcılık kültürünün bir sonucu olarak sonradan oluşmuş özelliklerdir. Demek ki

"erkek zaten böyleydi ve böyle kalacak" denilemez. Dolayısıyla bunlar değiştirilebilir, düzeltilebilir özelliklerdir.

Kadının uzun süre gelişen yeni sisteme karşı direnmesinin temel nedeni kadının önceleri toplayıcılık daha sonra da ziraat işleriyle ilgileniyor olmasıdır. Bu faaliyetler doğayla daha fazla iç içe olmayı gerektirir. Dolayısıyla bu faaliyetlerin dili son derece barışçıldır. Yine bu faaliyetlerde kan dökme ve şiddet olmadığından herhangi bir karakter bozulmasına yol açmamaktadır. Dolayısıyla kadın gelişen sisteme karşı daha fazla direniş gösterebilmektedir.

İlk Hiyerarşik Nüveler

Hiyerarşik toplum, ahlaki-politik toplumun başat bir toplumsal öz ve biçim olarak yaşanmaya devam ettiği ancak yanı sıra erkek egemenliğinin de kendini antitez bir sistem olarak örgütlemeye başladığı bir tarihsel süreci ifade etmektedir. Bu tarihsel sürecin yaklaşık olarak MÖ 6000 ile MÖ 4000 arasında yaşandığı tahmin edilmektedir. Bu süreç aynı zamanda bir kaos süreci olarak da değerlendirilebilir. Tarihin bu kaos kesitinde ahlaki-politik topluma dayalı ana kadının evcil düzeni kendini yenileyerek çıkış yapabiliyordu. Böylece yeniden başat sistem olabilirdi. Ancak bu kaos sürecinden başarıyla çıkış yapan devletçi köleciler sistem oldu.

Hiyerarşinin ilk geliştiği alanların başında aşağı Mezopotamya gelmektedir. Bu konuda elde edilen veriler özellikle de El-Ubeyt kültürünün belirleyici bir niteliğe sahip olduğunu göstermektedir. Bir çobanlık kültürü olarak El-Ubeyt kültürünün MÖ 5000 ile 3500 yılları arasında çevresindeki kültürleri olumsuz etkileyebilecek düzeyde güçlü bir hiyerarşik donanımına sahip olduğu elde edilen veriler tarafından tespit edilmektedir. Bu yüzden de Semitik kökenli toplulukların hiyerarşinin gelişiminde başat bir rol oynadıklarını söylemek zor olmayacaktır.

Hiyerarşi kavramı olarak kutsalın yönetimi anlamına gelmektedir. Yaşlı tecrübeli erkeğin

şaman ile ittifakıyla başlayan hiyerarşik süreçte ortaya çıkan yeni otorite, artık kutsal ana döneminin otorite anlayışını ifade etmemektedir. Çünkü askeri şefi de aralarına almak suretiyle başlattıkları süreç devleti doğurmaya açık bir süreçtir. Ana kadın etrafında gelişen kültür ve otorite onun doğuruculuk, besleyicilik, paylaşımcılık, yaşam kaynağı olarak görülme v.b. özelliklerinden dolayı, büyük bir bağlılık görmektedir. Bu durum önderliğimizin belirlemesiyle "ana" kavramının da tarihsel temelidir. *"Çünkü ana en zor şartlarda hem doğuran hem besleyen başat ögedir. Bu temelde oluşan kültür ve hiyerarşi, otorite elbette büyük bağlılık görecektir. Toplumsal varlığın temelini oluşturması günümüze kadar 'ana' kavramının gücünün gerçek izahıdır. Sınıldığı gibi bu soyut bir biyolojik doğuruculuk özelliğinden ileri gelmemektedir. 'Ana, tanrıça ana' en önemli toplumsal olgu ve kavram olarak anlaşılmalıdır. Devlet olgusuna tamamen kapalı, onu doğurtmayan tüm özelliklerini bağrında taşımaktadır."*

Oysa güçlü kurnaz erkek etrafında gelişen yeni otorite, giderek sınıflaşma ve devletleşmeye doğru evirilecektir. Yukarıda toplumsallığın kadın etrafında geliştiğini belirtmiştik. Bu durum erkeklerin önemli oranda oluşan toplumsallığın dışında olmaları demektir. Erkeklerin bu toplumsallığın içine girebilmeleri ana kadının belirlediği ölçüler çerçevesinde gelişmektedir. Ana kadının yararlı bulunduğu erkekler bu toplumsallığın içine girebilmektedirler. Bunlar, sonradan diğer erkeklerde kıskançlık duygusunun gelişmesine neden olacaktır. Bu bir çelişki olarak daha sonra önemli bir sorun kaynağına dönüşecektir. Erkek çocuklar belli bir yaşa kadar kadın topluluğunun içinde kaldıktan sonra uygun bir yaşa geldiği zaman erkeklerin içine gönderilir. Basit kulübelerde yarı vahşi bir hayat sürdüren erkeklerin yaşam düzenekleri bu sürece kadar toplumsal anlamda bir kültür oluşturmaktan oldukça uzaktır.

Bunun için erkek kendi ev düzenini geliştirdiği kendine has bir kültür yaratımı içerisi-

ne girmektedir. Bundan öncesine kadar bir cins olarak erkek adına özgün bir kültürleşmeden bahsedemeyiz. Ancak ana kadının evcil düzeni içerisinde yer alan erkeğin de kültür yaratma sürecine katıldığı belirtilebilir. Yine de burada erkek veya kadın adına özelleşmiş bir kültür yaratımı yoktur. Yaratılan her değer toplumun ortak değeridir. Bu açıdan bakıldığında bu evcil düzen içerisinde hem erkeğin hem de kadının yarattığı her maddi ve manevi kültürel yaratım, bütün topluluğun ortak bir değerine dönüştürülmektedir.

Bu sürece kadar ne kadının erkek üzerinde ne de erkeğin kadın üzerinde emredici ve tahakküm oluşturuca bir durumu söz konusu olmamıştır. Tamamlayıcılık her açıdan temel özellik olmaktadır. Bu noktada Murray Bookchin'den yapacağımız alıntı açıklayıcı olabilir. *"Toplumsal gelişmenin ilk evrelerinde kadın ve erkek kültürlerinin birbirlerini tamamladıkları, toplumsal istikrarı ve topluluğun bütünü için gerekli olan yaşam araçlarını ortak olarak sağladıkları açıktır. Bu iki kültür birbirleriyle çatışma içinde değildir. Eğer cins kimliklerine dayalı kültürlerden herhangi biri diğerine karşı emredici ya da düşmanca bir konum almış olsaydı erken dönem insan topluluklarının ayakta kalmaları neredeyse olanaksızdı. Topluluğun hayli tehlikeli çevre koşullarında yaşamını sürdürebilmesi için potansiyel düşmanlıkları olan bileşenlerin aralarında saygıya dayanan bir denge kurulması yoluyla toplum düzeninin sağlanması bir zorunluluktur."*

Toplumdaki tamamlayıcılık olgusunun ortadan kaldırılması üzerine yükselen yeni otorite, kişisel bir otorite olarak gelişme göstermektedir. Bir ittifak dahilinde gelişen hiyerarşik otoritenin kadının etrafının boşaltılarak bir ev düzenine ulaştığı eldeki verilerle ispatlanabilmektedir. Yine bu otoritenin öncelikle genç erkekler üzerinde geliştirildiği bilinmektedir. Bunun da evcil ana düzenine karşı çok yoğun bir anti propaganda üzerinden geliştirildiğini rahatlıkla tahlil edebiliriz. Zira bunun dışında bir gelişim şansının olmadığını belirtmek zor

olmayacaktır. Avcılık kültüründen kaynaklanan kurnazlık, hile ve yalan gibi kişilik özelliklerinin bir sonucu olarak güçlü kurnaz erkeğin böyle bir yola başvurusu kaçınılmazdır.

Güçlü kurnaz erkekte yavaş yavaş bir yetkinleşmenin yaşandığını görebilmekteyiz. Yani üçlü ittifak gittikçe kendi sistemini oluşturmaya soyunuyor. Oluşturduğu düzen bir ev düzenidir. Bu ev düzeni etrafında kendi topluluğunu kuruyor. Kendisinin hükmedici güç olarak devreye girdiği bir ev düzenidir. Yani yarı vahşi bir şekilde kendi kulübesinde yaşamaktan vazgeçerek bir ev düzeni kurmaya başlamaktadır. Yaşlılığın iki temel özelliği

Siyasal literatürde jerontokrasi olarak tanımlanan ve yaşlıların gençleri etkisi altına alarak güç kazandığı bu otorite biçimiyle güçlü ve kurnaz erkek, yaşlılığın getirdiği tecrübeyi kullanarak kendini bir güç merkezi haline getirmektedir.

vardır. Bunlardan birincisi fiziksel olarak güçsüzlük; ikincisi ise tecrübeye dayalı bilgi birikimidir. Yaşlı erkek için ilki bir zayıflık konusu iken ikincisi güç anlamına gelmektedir. Dolayısıyla burada birincisini yani gücü temsil eden tecrübeye dayalı bilgi birikimi kullanarak ikincisini yani fiziksel güçsüzlüğünü dengelemek isteyecektir. Bunun pratikte gerçekleşmesi şu biçimde olmaktadır. Yaşlı adam gençleri etrafında toplayarak onlara bilgi aktarımında bulunur, daha doğrusu tecrübelerini aktararak onları kendi etrafında toplar. Böylece onların da fiziksel gücünden yararlanmış olur.

Siyasal literatürde jerontokrasi olarak tanımlanan ve yaşlıların gençleri etkisi altına alarak güç kazandığı bu otorite biçimiyle güçlü ve kurnaz erkek, yaşlılığın getirdiği tecrübeyi kullanarak kendini bir güç merkezi haline

getirmektedir. Güç kaynağı olarak da gençlerin fiziksel dinamizmini kullanmaktadır. Gençlerin tecrübeye olan ihtiyacı buna gelmelerine neden olmaktadır. Jerontokrasi bir egemenlik kültürü olarak bugün de uygarlık sistemi tarafından en çok kullanılan yöntemlerden biridir. Gençlerin dinamizminin sistemin içerisinde tutulabilmesi için her yol denenmektedir. Bunların başında 3-S politikası olarak tanımladığımız seks, sanat ve spor yoluyla gençlerin uyuşturularak devletçi sistem için tehlike olmaktan çıkarılması gelmektedir. Bunlarla birlikte başta eğitim kurumları olmak üzere her türlü kitle iletişim ve ulaşım aracı kullanılarak cinsiyetçi-milliyetçi v.b. ideolojilerin gençler içinde yaygınlaştırılmasıdır. Böylece hakikat büyük bir manipülasyona uğratılabilmekte ve en temel sosyal güç olarak gençlerin egemenleri sorgulayamaz durumda tutulması sağlanmaktadır. Böylece şovenizmin ve her çeşit fanatizmin doğal bir sonucu olarak gençlik sistem tarafından her zaman kullanılabilir bir durumda tutulmaktadır. İşte gençleri bir kullanım aracı olarak ele alan ve ona göre yaklaşım geliştiren bütün politikaların kaynağı hiyerarşik döneme dayanan bu uygulamalardır.

ATAERKİL İDEOLOJİ, ÖZEL MÜLKİYET VE İLK KURBAN: ANA KADIN

Hiyerarşik toplumda otoritenin en belirgin özelliği kişisel bir mahiyete sahip olmasıdır. Yani yaşlı tecrübeli erkeğin toplum içerisinde kazandığı statü, herhangi bir kurumsal niteliğe sahip değildir. Daha çok onun kişisel deneyim ve tecrübelerinden kaynaklı olarak kazandığı saygınlığın getirdiği bir otoritedir. Bu otoritenin bir başka belirgin özelliği gönüllü bağımlılığı gerektirmesidir. Otorite sahibi hiçbir şahıs kendi otoritesini kurumsal olarak kazanmadığı gibi zora dayalı olarak uygulayamaz. Bu açıdan da toplumun kişisel otoriteye yaklaşımı son derece önemlidir. Hiyerarşinin kabul edilebilirliğinin ölçütü toplum içerisindeki yararlılığı, paylaşımcılığı, cömertliği ve toplumsal ahlaka bağlı kalınmasıdır. Toplum, otorite

tenin kişisel çıkarlar elde etmek için kullanılmasına asla izin vermez. Örneğin biriktirmeye kesin olarak suç gözüyle bakılır. Yakın bir geçmişe kadar Kürt toplumunun özellikle de kır kesiminde, biriktirmeye ve zenginleşmeye böyle yaklaşıldığına hepimiz yakından şahit olduk. Bu yaklaşımın doğal toplumsal özelliklerden kaynaklı olduğu kuşku götürmez. Bunun temel nedeni topluluk içerisindeki eşitlik yaklaşımıdır. Yani topluluğun içerisindeki sıradan bir üye ile otorite sahibi arasında herhangi bir fark yoktur.

Bugün de birçok Kızılderili kabilesinde, kabile şefinin kabile ile olan ilişkilerinde yönetme gibi bir durum söz konusu değildir. Bunun yerine geçerli olan ilişki kabile şefinin, kabilenin yanında duruyor olmasıdır. Bu yaklaşım en belirgin bir şekilde dilde ifadesini bulmaktadır. "Yönetme" yerine "yanında duruyor olma"yı gerektiren sözcükler de bu kabilelerin dillerinde yerini almıştır. Yani dillerinde bile hiyerarşik bir ilişkilenecek her hangi bir sözcüğe rastlanılmaz. Kuşkusuz bunda etkili olan temel yaklaşım kabilenin tüm üyelerinin eşit bir biçimde toplumsal kimlik olan kabile kimliğine katılım göstermeleridir. Bu eşitlikçi katılım, kendisiyle birlikte tüm kabile üyelerinin eşit bir statüye sahip olmasını getirmektedir.

Toplum tarafından çok değişik mekanizmalarla denetim altında tutulan hiyerarşi, bir sapma olarak doğduğundan dolayı bütün bu denetleme çabalarına rağmen, devletçi egemenliğe doğru evrilmeyi başardı. Bunda temel neden, yaratılan ataerkillik ideolojisidir. Yaratılan bu ideoloji öylesine lanetli bir gerçeklik olarak insan hafızasında yer aldı ki, bugün bile neredeyse bütün insanların yaşamı bu ideolojinin yarattığı zihni örüntülerin bir tezahürü biçiminde ortaya çıkmaktadır. Erkeklik bir ideoloji olarak bütün çağdaş ideolojilerin gizli stratejik ittifakı hatta motive edici ve yol göstericisi olarak bütün insanların yaşamlarına şekil vermektedir. Analık artık hem kavram olarak hem de sosyal bir gerçeklik olarak kaybetmenin yoluna sokulmuştur. Bunun yerine

ikame edilen kavram ata'lık kavramı olmuştur. Zira bundan kaynaklı olarak bu ideoloji ataerkillik ideolojisi olarak tanım bulmaktadır. Bugün şu ya da bu düzeyde hepimizin zihninde yer edinmiş ataerkillik ideolojisi, toplumsallık olarak varlık kazanan insan türünün, karşıt bir doğaya sahip olmasına rağmen, devletçi iktidarcı sistemi meşru görmesine neden olmaktadır.

Ataerkillik ideolojisinin bir sonucu olarak başlayan hiyerarşik süreçten itibaren şimdiye kadar yaşanan tarih, bir erkek tarihi olarak kendini göstermektedir. Erkeklik olgusunun toplumsallaşma ve insanlaşma tarihi içeri-

Bugün şu ya da bu düzeyde hepimizin zihninde yer edinmiş ataerkillik ideolojisi, toplumsallık olarak varlık kazanan insan türünün, karşıt bir doğaya sahip olmasına rağmen, devletçi iktidarcı sistemi meşru görmesine neden olmaktadır.

sinde belirgin bir rolünün olmamasına rağmen, adeta insansal varoluşun temel kaynağı olarak lanse edilmesi uygarlığın büyük çarpıtmalarının başında gelmektedir. Bununla insansal doğaya aykırı olan uygarlığın, doğal bir gelişim olduğu ve insan doğasının bir parçası olduğu kanıtlanmaya çalışılmaktadır. Oysa son 5-6 bin yıllık zaman dilimi boyunca içerlendirildiği şiddet, baskı, savaş, katliam, yalan, hile vb. özelliklerin toplamı olarak erkeklik olgusu aynı zamanda hem doğanın hem de ikinci doğa olarak toplumsallığın yok edilmesinin baş aktörlerinden biridir. İşte ataerkillik ideolojisi bu hakikatin ideolojisi olmaktadır. Bundan dolayı devletçi uygarlık sistemi sorgulanırken geliştirilmesi gereken temel yaklaşım başta geliştirdiği erkeklik olgusu ol-

Erkeklik olgusu etrafında geliştirilen ataerkillik ideolojisinin örgütsel ve sistemsal tezahürü toplumdaki hanedanlık yapılanmasıdır. Hanedanlık sistemi çok katı bir hiyerarşiye sahiptir. Bir üst tabaka yaratımı olarak, kendinden sonra gelen bütün sınıflaşmaların adeta temelini oluşturur.

mak üzere ataerkilliğin ideolojisinin bütün ayaklarını güçlü bir sorgulamadan geçirerek insanlığa kaybettirdiklerini bilince çıkarmaktır.

Dikkatten kaçırılmaması gereken bir nokta burada erkeklikten bahsederken sosyal bir olgu olarak iktidarcılığın temel ideolojik argümanı biçiminde inşa edilen erkeklikten bahsedilmektedir. Yoksa doğal toplumdaki insan türünün tamamlayıcı ikilisinden biri olarak erkeklik kimliğinden bahsedilmemektedir. Yine bununla birlikte erkeklik kimliğinin biyolojik bir gerçeklik olduğu da açıktır. Bahis konusu edilen bu da değildir. Kaldı ki önderliğimiz kadın ve erkeği evrenin en muhteşem ikilisi olarak tanımladı. Burada iktidarcılığın temel konusu haline getirilen ve hiyerarşik toplum düzeneğinin yaratılmasında kullanılmak üzere inşa edilen bir sosyal olgu olarak erkeklik gerçekliğinden bahsedilmektedir.

Erkeklik olgusu etrafında geliştirilen ataerkillik ideolojisinin örgütsel ve sistemsal tezahürü toplumdaki hanedanlık yapılanmasıdır. Hanedanlık sistemi çok katı bir hiyerarşiye sahiptir. Bir üst tabaka yaratımı olarak, kendinden sonra gelen bütün sınıflaşmaların adeta temelini oluşturur. Hanedanlık için yürütülen savaşlar, tarihin belirli bir kesitinden sonra hız kazanmış ve uygarlık tarihinin kanlı serüveni en büyük katkıyı sunmuştur. Bu durum daha çok hanedanlara dayalı devletleşmelerin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Kaldı ki hane-

danın kendisi iktidar ve devletin ön versiyonu olarak ortaya çıkmış ve bunların gelişimine de çok büyük katkılar sağlamıştır. Önder APO, "İktidar ve devlet öncelikle hanedan içinde üretilir. En önemlisi, hanedan başta kendi kabile ve aşireti olmak üzere, dışındaki diğer kabile sistemlerini ilk sınıflaşmaya, köleliğe alıştıran kurumdur. Ortadoğu uygarlığında hanedansız iktidar ve devlete rastlamak neredeyse mümkün değildir. Hanedan gerçekliğinin köklülüğü ve iktidar-devlet için hazırlık okulu konumunu teşkil etmesinden ötürü böyledir" diyerek hanedanlığın devlet ve iktidar oluşumu açısından nasıl bir rol oynadığına dikkat çekmektedir.

Hiyerarşik dönemde ataerkillik ideolojisinin hanedanlıkla birlikte ve onunla iç içe gelişim kaydeden diğer önemli sosyal kurumlaşması özel aile ve ailecilik kurumlaşmasıdır. Hiyerarşik üst tabaka kendi toplumsal etkinliğini, oluşturduğu aile ve bu aileye dayanarak geliştirdiği ailecilik kültürü üzerinden yaygınlaştırmaktadır. Zira hanedanlık kendini "yönetici aile çekirdeği" olarak oluşturur. Ataerkillik ideolojisinin inşa edilmiş erkeklik olgusuna dayanarak geliştiğini göz önüne getirdiğimizde hanedanlıkta ve ailecilikte çok sayıda erkek çocuk sahibi olma isteğinin mantığı daha iyi anlaşılabilir olur. Bunun için gerekli olan ne varsa yapılmaktadır. Çok eşlilik bu mantığın bir ürünü olarak gelişmektedir. Bununla birlikte egemen erkeğin harem kurması ve sayıları yüzlere varan cariyeyle sahip olması da bu ideolojik anlayışla yakından bağlantılıdır.

Klan tipi toplumsal örgütlenme kan bağına dayandığı için aynı zamanda ilk aile örgütlenmesi ve modeli olarak da görülebilir. Klanın kadın eksenli bir toplumsal form olduğunu göz önüne getirdiğimizde burada erkek kocababa'dan bahsedilemez. Erkek kimliği adına ön planda olan kadının kardeşi olarak çocukların dayısıdır. Ve bu toplumsal form milyonlarca yıl sürmüştür. Koca ve baba kimliği olarak erkek egemenliğine dayalı aile kurumlaşması hiyerarşinin bir ürünü olarak şekillenmektedir. Erkek burada aile reisliği biçiminde

bir rol üstlenmekte ve erkeğin aile reisliğine dayanarak gelişen aile kurumlaşması giderek sınıflı devletçi iktidarcı uygarlığın en küçük hücresi olma niteliğini kazanmaktadır. Uygarlık tarihi boyunca aile içinde geliştirilen katı erkek egemenliği, devlet iktidarının mutlak korunması amacına hizmet etmiştir. Özellikle de erkek evlatların bu egemenlik kültürüne göre yetiştirilmeleri bu katı egemenliği gerektirmektedir.

Nasıl ki iktidar ve devlet aile ve hanedanlık içerisinde üretiliyorsa bunların doğal bir sonucu olarak toplumsal sorunların ilk üretim merkezleri de bu alanlar olmaktadır. Toplumsal eşitsizlik aile içerisindeki eşitsizliğin yaygınlık kazanmış hali olmaktadır. Kadın üye-

**İlk tekelleşmenin
mayalandığı dönem de
bu hiyerarşik devletçi toplum
dönemidir. Hem iktidar hem de
sermaye birikiminin meşruluk
kazandığı bir dönemi ifade
etmektedir.**

rindeki şiddet aile içerisinde gelişmekte ve toplumsal bir hal almaktadır. Bu durum aileyi, iktidarın ve devletin bir maketi haline getirmektedir.

Ataerkillik ideolojisinin en önemli boyutlarından biri de özel mülkiyeti bir zihniyet ve yaşam biçimi olarak geliştirmesidir. En büyük özel mülkiyet yaklaşımı da kadın üzerinden geliştirilen özel mülkiyet yaklaşımıdır. Ailecilik bir anlamda kadın üzerinde geliştirilmiş özel mülkiyet yaklaşımının kurumlaştırılması anlamına gelmektedir.

Özel mülkiyetin geliştirilmesinin insan türü için en büyük tehlikesi kuşkusuz buna dayalı bir zihniyetin oluşturulmasıdır. Özel mülkiyet komünalitenin karşıtlığı olarak anlam ve

varlık kazanmıştır. Komünalite toplumsallığın ruhu ve özüdür. Yani toplumsallık komünal olmak zorundadır. Bunun dışında toplumsallığın vücut bulması mümkün değildir. Özel mülkiyet toplumsallığın özsüz bırakılması ve ruhsuzlaştırılmasıdır. Bundan dolayı özel mülkiyeti en büyük karşı toplumsallık olarak tanımlamak abartı sayılmayacaktır. Zira karşı toplumsallık olarak geliştirilen olguların başında özel mülkiyet olgusu gelmektedir. Sadece kapitalist modernitenin bireycilik ideolojisine bile bakıldığında bu çok rahat görülecektir. Özel mülkiyetin bireyciliğin özü olarak anlamlandırıldığını belirtmek zor olmayacaktır. Kendi varlığına anlam arayan tek varlık olarak insan en nihayetinde başka insanların varlığı üzerinden kendine anlam vermektedir. İnsanın bütün hayalleri, umutları, özlemleri, arayışları, sevgisi, nefreti, kini vb. yaşadığı bütün duygular toplumsaldır. Yani bunların içinde bir başkası mutlaka vardır. Bu bile insanın insan duygularının komünalite dışında şekillenmediğinin kanıtı olmaktadır. Buradan değerlendirdiğimizde özel mülkiyeti, uygarlık tarihinin yarattığı en çarpık ve insanlık dışı olgu olarak değerlendirebiliriz.

Ataerkillik ideolojisinin en belirgin özelliklerinden biri de toplumda ilk özne nesne ayrımını geliştirmesi ve kendi toplumsal formu olan hiyerarşik topluma bu ayrım üzerinden geçmesidir. Toplumsallığın milyonlarca yıllık tarihinde böyle bir ayrım söz değildir. Kaldı ki birinci doğada da bu ayrım zemin olabilecek hiçbir fiziksel ve biyolojik gerçeklik yoktur. Kendisini özneleştirerek kendi dışındakileri nesneleştirme güçlü ve kurnaz erkek şahsında fesat yoğunlaşmayı yaşayan analitik zekanın ürünüdür. Birinci doğada her varlık kendi ekolojik ortamı içerisinde öznedir. Daha doğrusu bir eko ortamda bulunan bütün varlıklar, o eko ortam içerisinde birer öznedirler. Aralarındaki ilişki de simbiyotik ilişkidir. Yani karşılıklı bağımlılık ilişkisidir. Her öznenin varlığı diğer öznelere varlığıyla anlam bulmaktadır. Bu durum ikinci doğa olarak insan toplumsallığı için daha fazla geçerlidir. Bu noktadan hare-

ketle şunu rahatlıkla belirtebiliriz; özne-nesne ayrımı insanın doğasına, özüne ve ruhuna karşıt olan bir durumdur.

İlk tekelleşmenin mayalandığı dönem de bu hiyerarşik devletçi toplum dönemidir. Hem iktidar hem de sermaye birikiminin meşruluk kazandığı bir dönemi ifade etmektedir. Doğal toplum aşamasında toplum biriktirmeye izin vermezken ve her fırsatta eldeki birikimlerin dağıtılmasını mecburi kılarken yine bununla bağlantılı olarak ancak otoriteyi tanıyıp saygı gösterirken hiyerarşi ile başlayan süreçten itibaren bu durum değişmeye başlamıştır. İlk başlarda yürütülen zihniyet çalışması ile toplumsal değer gaspı üzerinden gerçekleştirilen birikim ve tekelleşmeye meşruiyet kazandırılırken daha sonra zora, askeri güce ve savaşa dayanılarak bu birikim elde edilmekte ve meşruluğu sağlanmaktadır.

Sonuç olarak hiyerarşi ile başlayan süreci, bir "KAYBEDİŞ" tarihi olarak değerlendirmek yeniden kazanmanın da nereden başlayacağını bilince çıkarmak için önemli bir veri olmaktadır.

Kime Kaybettirdi?

a- Ana kadına kaybettirdi;

Ataerkillik ideolojisi ve onun hiyerarşik toplumunun ilk hedefi ana kadının evcil düzeni oldu. Bu öylesine tesadüfen belirlenmiş bir hedef değildi; son derece planlı ve örgütlü bir tarzda belirlenmiş ve ortadan kaldırmaya çalışılmış bir hedefti. Bu düzen içerisinde yaratılan bütün değerlere el konulmak suretiyle kadın toplum içerisinde güçten düşürülerek kontrol edilebilir ve denetlenebilir bir noktaya çekilmek istendi. Güçlü kurnaz erkeğin kadın karşısında geliştirdiği temel yaklaşım bu olmaktadır. Bunun temel nedeni; kadın üzerinde kurulacak bir hakimiyetin aynı zamanda bütün toplum üzerinde de kurulması anlamına gelmesidir. Erkek hiyerarşik toplum dönemi boyunca bunun bilinciyle hareket etti. Bu yüzden de kadın üzerinde yalana ve zorbalığa dayalı çok katı bir egemenlik sistemi geliştirildi. Önder APO, kadının hiyerarşik topluma çekil-

mesini ve toplumsal özelliklerini kaybetmesini toplumda gerçekleşen en temel karşı-devrim olarak tanımladı. Bu konuda Önder APO'dan yapacağımız bir alıntı konunun anlaşılması açısından daha açıklayıcı olacaktır.

"Hiyerarşik sistemle başlayan kadının içine alındığı statü çözümlenmeden, ne devlet ne de dayandığı sınıflı toplum yapıları izah edilebilir. En temel yanlışlardan da bu nedenle kurtulunamaz. Kadın bir cins olarak değil, bir insan olarak doğal toplumdaki koparılmış ve kapsamlı köleliğe mahkûm edilmektedir. Tüm diğer kölelikler kadın köleliğine bağlı olarak gelişmektedir. Dolayısıyla kadın köleliği çözümlenmeden diğer kölelikler çözümlenemez. Kadın köleliği aşılmadan diğer kölelikler aşılamaz. Doğal toplumun bilge kadını ana-tarıca kültürünü binlerce yıl yaşamıştır. Her zaman yüceltilen değer ana-tarıca'dır. O zaman en uzun süreli ve kapsamlı toplum kültürü nasıl bastırıldı ve günümüzün süslü püslü kafes bülbülüne dönüştürüldü? Erkekler bu bülbüle bayılabilirler, ama o bir tutsaktır. En uzun süreli ve derinlikli bu tutsaklık aşılmadan, hiçbir toplumsal sistem eşitlik ve özgürlükten bahsedemez. Kadının özgürlük ve eşitlik düzeyinin toplumun bu yönlü düzeyini belirlediği yargısı doğrudur. Daha doğru düriüst bir kadın tarihi yazılmamıştır. Kadının hiçbir sosyal bilimde yeri gerçekçi olarak konulmamıştır. Kadına en saygılıym diyen bile, bunu ancak kadın tutkularına alet olduğu oranda geçerli bir hüküm olarak belirler. Kadın, cinselliği dışında bir insan dostu olarak günümüzde bile hiçbir erkek tarafından kabul edilemez. Dostluk erkekler arasında geçerlidir. Kadından dost demek, ikinci gün cinsel skandal demektir. Bu yönlü yaklaşmayı aşan bir erkeği bulmak veya yaratmak en temel özgürlük adımlarından biri olarak değerlendirilmelidir."

İnsanlık bugün halen kadının köleleştirilmesinin çok ağır etkilerini yaşamaktadır. İnsanlık, kadın şahsında büyük kaybetmiştir. Toplumsal cinsiyetçiliğin geldiği düzey insan türünün kendini düşünsel, toplumsal, tarihsel, ahlaki ve politik olarak inkar etmesi olmuştur.

Yoksa kadın köleliği başka ne ile izah edilebilir. Kadının köleleştirilmesi insan türünün kendini inkar etmesi ve hayvanlıktan öte bir lanetlilik içerisinde yaşamaya mahkum olmasıdır. Bütün toplumsal kölelikler kadın köleliği üzerinden geliştirilmiştir. Yalana dayalı tarih anlatımları, hiyerarşik toplumun başından itibaren geliştirilerek günümüze kadar sistemleştirilmiş ve kadının insanlık tarihi içerisinde oynadığı toplumsal rol erkeğe mal edilmiştir. Bu çerçevede ana kadın etrafında yaratılan ve toplumu toplum yapan bütün değerler tersine dönüştürülmüş ve toplum karşısında sömürüyü geliştiren birer kölelik değersizliği olarak anlam bulmuştur. Eşitlik, adalet, kardeşlik, komünalite, paylaşım, emek vb.

Toplumsallık eğer insan türüne ait bir hakikat ise ahlakilik de toplumsallıkla, dolayısıyla insan olmayla bağlantılı bir hakikattir. Dolayısıyla toplumsallık ahlaki olarak anlam bulmaktadır.

Ahlakın toplumu bir arada tutan harç olma gerçeği de böylece kendi anlamına kavuşmaktadır.

toplumsal değerler ortadan kaldırılmış bunlar yerine eşitsizliğin, adaletsizliğin, bencilliğin, sermaye, birikim ve sömürünün hakim olduğu bir toplumsal sistem geliştirilmiştir. İşte bu noktada kadına kaybettirilerek bütün topluma kaybettirilmiştir.

Zaman içerisinde kadın şahsında temsilini bulan toplumsal kutsallık gerçeği bir lanetliliğe dönüştürülmüştür. İlk başta kadının eve kapatılması ve mülk konusu haline getirilmesi da-ha sonra Sümer zigurratlarında fahişe olarak erkeklere peşeş çekilmesi ve bu durumun günümüze kadar toplumsal bir fahişelik kültürüne dönüştürülmesi bu gerçeğin en ağır ifadesi olmaktadır. Bugün kapitalist modernite başta kadınlar olmak üzere bütün toplumsal

kesimleri, yaratmak istediği fahişelik kültürüne çekmek için bütün imkanlarını seferber etmiş bulunmaktadır. Ve esasen kapitalist modernite kendini bu kültür üzerinden yaşatmaya ve ayakta tutmaya çalışmaktadır.

Bütün mitolojiler bir yandan yükselen erkek iktidarının edebi, şiirsel anlatımı iken diğer taraftan erkeğin yükselen iktidarına ve gücüne karşı direnen ana kadının mücadelesini anlatmaktadır. Bunun en somut örneği İnanna destanında geçen ve İnanna'nın kurnaz tanrı Enki'ye karşı verdiği mücadeledir. Daha sonra erkek iktidarının zirveleştiği dönem olarak ve olgunlaşmış köleliği ifade eden feodal toplumu anlatan dini hikayeler bir yandan kadın köleliliğinin nasıl derinleştiğini anlatırken diğer yandan kadın direnişinin yitip sesini yansıtmaktadır. Sara, Mariam, Meryem ve Ayşe bu yitip sesin feodal dönem içindeki son yankıları olmuştur. Kuşkusuz doğal toplumun tanrıça kültürünün mücadelesi bugüne kadar devam etmiştir. Bugün de kapitalist modernitenin bütün yozlaştırıcılığı ve çirkinleştiriciliğine rağmen başta Kürt anaları olmak üzere kır toplumundaki kadınlar şahsında ana tanrıça kültü ve kültürü çok zor da olsa nefes almaya ve kendini ayakta tutmaya çalışmaktadır.

Sonuç olarak ana kadının "iyi, güzel, doğru ve özgür" olana dair geliştirdiği toplumsal gerçeklik bastırılarak geriye itilmiş ve onun yerine yaşlı tecrübeli adam, şaman ve askeri sefin geliştirdikleri ittifak olarak güçlü kurnaz erkeğin "kötü, çirkin, yanlış ve kölecî" olan toplumsal gerçekliği ikame edilmiştir.

b- Ahlaki-politik topluma kaybettirdi;

Toplumsal ahlakilik toplumun varlaşma ve kendini ikinci doğa olarak evrimsel gelişmenin son halkası biçiminde yaratmasının temel içkin özelliklerindedir. Topluma içkin bir özelliktir; çünkü insan türü dışındaki hiçbir canlı türü kendini ahlaki bir varlık olarak gerçekleştirmemiştir. Bu aynı zamanda toplumsal olarak da gerçekleşmediklerinin bir göstergesidir. Toplumsallık eğer insan türüne ait bir hakikat ise ahlakilik de toplumsallıkla, dola-

yısıyla insan olmayla bağlantılı bir hakikattir. Dolayısıyla toplumsallık ahlaki olarak anlam bulmaktadır. Ahlakın toplumu bir arada tutan harç olma gerçeği de böylece kendi anlamına kavuşmaktadır.

Ahlaki toplumsal yaşamı belirleyen zora ve dayanmayan kurallar bütünü olarak tanımlayabiliriz. Yani toplumsal yaşamın sürdürülebilirliği için toplumun üyeleri tarafından gerçekleştirilen bütün faaliyetler, binlerce yılın deneyimine dayanarak gelişmiş olan ve toplumun tüm üyeleri tarafından gönüllü olarak kabul görmüş olan kurallar bütününe uyum göstermek durumundadır. Ahlaki kurallar toplumsal yaşamın güvencesi konumdadırlar. Dolayısıyla bu kuralların ihlal edil-

tirdiğimizde politikanın karakterinin demokratik olduğu ortaya çıkacaktır. Hem de burada söz konusu edilen doğrudan demokrasidir. Örneğin bir klan toplumunda en yaşlısından tutun en küçüğüne kadar toplumun tüm üyeleri toplumsal karar süreçlerine katılırlar.

Hiyerarşi ile başlayan süreçten itibaren toplumdaki politika yapma ve topluluğun kendi kararlarını kendisi tarafından belirleme süreci yerine, güçlü kurnaz adamın tek yönlü karar alma ve toplumu buna uyum göstermeye zorlama süreci başlamıştır. Burada söz konusu olan toplumun kolektif irade beyanı değil rahibin, askeri şefin veya yaşlı adamın tek yönlü irade beyanıdır.

Önder APO, Ortadoğu Kültürünün Demokratikleştirilmesi adlı yapıtında, toplumlar da hiyerarşik ve devletçi kesimlerin gelişimi ile birlikte ahlâkî ve politik düzenin bozulduğuna dikkat çekerek, bununla birlikte hız kazanan toplum karşıtı gelişmeleri de şöyle sıralamaktadır; kent toplumu, sınıflı toplum, sömürge toplum ve savaşçı toplum.

Kentler hiyerarşik ve devletçi kesimlerin karargahları rolünü oynayarak bu kesimlerin hem nitelik hem de nicelik olarak daha fazla yoğunlaşmalarına yayılmalarına katkı sağlayarak kurumlaşma yönünde gelişmeler yaşamalarının hızlandırmıştır. Burada gelişen "anti-toplumsallık", toplumsal bütün çelişki ve sorunların kaynağında yatmaktadır. Bununla birlikte yoğunluk ve yaygınlık kazanan hiyerarşi gittikçe devletleşme süreciyle birlikte toplumun bünyesinde yarılmaların yani sınıflaşmaların gelişmesine neden olmaktadır. Toplumu kendi doğasına yabancılaştıran temel faktör toplumun bünyesinde yaratılan bu sınıflılık karakteridir. Yine hiyerarşi ve devletleşme ile birlikte yaşanan bir diğer gelişme olan sömürge toplum, esas olarak toplumsal bütün değerlerin ele geçirilmesi olarak gelişme kaydetmiştir. *Kısmen yönetim ihtiyacını savunma ve korunma ihtiyacı ile bütünleştirip karşılığında giderek adaletsiz bir hal alan toplumsal değer gaspını gerçekleştirir.* Toplumsal değer gaspı ilk başlarda insan zihniyeti üzeri-

Hiyerarşi ile başlayan süreçten itibaren toplumdaki politika yapma ve topluluğun kendi kararlarını kendisi tarafından belirleme süreci yerine, güçlü kurnaz adamın tek yönlü karar alma ve toplumu buna uyum göstermeye zorlama süreci başlamıştır.

mesi veya ortadan kaldırılması toplumsal yaşamın ortadan kaldırılması olarak görülmektedir.

Hiyerarşik toplum ile başlayan süreçte yavaş yavaş toplumun ahlaki karakteri zarar görmeye başlamıştır ve zaman içerisinde özellikle de devletleşmeyle birlikte "hukuk" ahlakın yerine ikame edilmiştir.

Politika daha çok toplum için gerekli olan işlerin bulunması faaliyeti olarak değerlendirilebilir. Burada önemli olan toplumsal politikanın karakteridir. Özellikle doğal toplumda ve doğal toplumun devamı sayılabilecek topluluklarda, toplumun bütün üyelerinin politika yapma süreçlerine katıldıklarını göz önüne ge-

ne kurulu ideolojik araçlar kullanılarak ikna yöntemiyle gerçekleştirirken, daha sonraları karşımıza çıkan "zor" en temel yöntem olarak devreye girmiştir. Bu noktadan itibaren devreye giren özü itibariyle savaşçı toplumdur.

c- Ekolojik topluma kaybettirdi;

Doğadan kopuş, doğal olana yabancılaşma ve doğa üzerinde hâkimiyet kurma anlayışı ve arayışı hiyerarşi ile başlayan bir olgu olarak günümüze gelindiğinde doğa katliamlarıyla ulaşabileceği en üst düzeylere ulaşmıştır. Kuşkusuz bunun altında yatan temel etken insanın insana yabancılaşması ve öncelikle insanın hakimiyet altına alınmasıdır. Ancak ekolojiyi bir düşünüş biçimi olarak ele aldığımızda doğadan kopuş daha işin başından itibaren vardır. Ancak doğada büyük katliamların yaşanması, özellikle kapitalist modernitenin elinde bir canavara dönüşen endüstriyalizmin bu modernite tarafından kullanılma biçimiyle gerçekleşti.

O güne kadar kendini doğanın bir parçası olarak gören insan, tahakküm zihniyetinin başlamasıyla beraber doğayı baskı ve denetleme altına alınması gereken bir düşman olarak görmeye başladı. Düşman algısı doğayla bağların kopartılması ve giderek doğanın yok edilmesi sürecine girmeyi ifade etmektedir. Doğayı canlı ruhlarla dolu görme ve kendi varlığını bu ruhlara borçlu olarak bilme yakla-

şımı yerini kendi merkezci, bencil ve kendini her şeyin üstünde görme yaklaşımına bırakmıştır.

Bugün egemenlerin doğal çevreyi yok olmanın eşiğine getirdiğini, bu yok olmayla beraber bağrında yaşayan başta insan türü olmak üzere bütün canlı türlerini de yok etme potansiyeli taşıdığı kuşku uyandırmayan bir sorun olarak karşımızda durmaktadır.

Kadın eksenli yaşam, ahlaki-politik tutum ve ekolojik düşünüş toplumsallığın en temel ve belirgin özellikleri olarak hiyerarşik toplumla birlikte hakikati kaybettirilmiş bir olguya dönüştürülmüştür. Toplumsal tarih içerisinde bunlara kaybettirildiği andan itibaren insanlıktan düşüş başlamıştır. Nihayet bugün geldiğimiz aşamada bu düşüşü gösteren veriler günlük olarak o kadar çok yaşanmaktadır ki neredeyse insanlıktan düşüş kanıksanmış bir değersizlikler bütünü olarak insan zihniyetinde en büyük izdüşümün sahibi kılınmıştır. Bundan sonra toplumsallıkta yaşanan bütün sorunlar bu kaybedişin birer yansıması olarak anlamlandırılabilir.

Bugün toplumsal yaşamda ortaya çıkan bütün sorunların ilk halleri, ilk biçimleri hiyerarşik döneme tekabül etmektedir. Hiyerarşinin toplumsallıktan sapma olarak geliştirmediği hiçbir ilk yoktur. İlk özne-nesne ayrımı, ilk özel mülkiyet anlayışının geliştirilmesi, ilk özel ailenin kurulması, ilk tekelleşmenin oluşumu, ilk eşitsizliklerin, ilk adaletsizliklerin vb. sapma adına tanımlanabilecek bütün ilklerin mayalandığı ve geliştirildiği toplum hiyerarşik toplumdur. Uygarlık tarihi bu ilklerin geliştirilerek kurumsallaştırılması üzerinden gelişim kaydetti.

Uygarlık icatçısı Sümer rahiplerinin öncüsü konumundaki şaman, hiyerarşik dönemin baş aktörlerinden biridir. Rahip gerçekte şamanın mirasçısı ve ardıdır. Hiyerarşik dönemde mayalanan bütün ilkleri bütünleştirerek devlet denen ürüne dönüştürmüştür. Bunu yaparken kendine ayrı bir mekan bulmuştur. Bu mekan Aşağı Mezopotamya'dır. Rahibin yaptığı, gereken bütün ideolojik, kültürel ve ekonomik faktörleri bir araya getirerek onlar-

dan yeni bir toplum ve toplumsal düzen yaratmaktadır. Örneğin ana kadının evcil düzenine ait bütün maddi ve manevi kültür değerleri çalınarak değerleri çarpıtılmış ve yaratılmak istenen uygarlık makinesine birer malzeme yapılmıştır.

Sonuç yerine;

Yukarıda, toplumsallaşmada yaşanan sapa ile başlayan tarihin aynı zamanda insanlık açısından kaybedişin tarihi olduğunu özetlemeye çalıştık. İnsan türü ve bu türe özgü toplumsallık halen çözümlenmeye çalışılan ancak tam çözümlenmemiş bir gerçeklik olarak karşımızda duruyor. Tam çözümlenmemesinin temel nedenlerinin başında bünyesinde barındırdığı çelişkili karakteridir. Bu çelişkililik doğada var olan ve gelişmelere yol açan çelişkililik durumuna benzememektedir. İnsan türü önce milyonlarca yıllık bir emeğin ürünü olarak kendi toplumsallığını geliştirdi, daha sonra son birkaç bin yıllık süreç içerisinde, kendisi de dahil yeryüzünde yaşayan bütün canlı türlerinin sonunu getirebilecek bir uygarlık makinesi icat etti. Kuşkusuz bu uygarlık makinesinin yaratılmasında ve geliştirilmesinde bütün insanlığı suçlayamayız. Nicel olarak insanlığın büyük bir kısmı bu yaratımın dışındadır. Ancak yine de bu türün içinden çıkanlar tarafından yaratılmıştır. Oysa bütün insanlık milyonlarca yıl boyunca çok büyük emekler harcayarak kendini ikinci bir doğa olarak yaratmıştı. Hiç şüphe yok ki bu yaratımı koşullayan öncesi de var. Evrenin oluşumunda ilk fiziksel maddeleşmenin gelişmesinden tutalım, ilk kimyasal bileşimlere kadar, oradan ilk hücrenin oluşumuna evrenin bütün bir tarihsel oluşumunun büyük emeği de var.

Nicelik olarak çok az olan uygarlık icatçıları, nasıl oluyor da insansal oluşumun öncesinde gerçekleşen büyük emeğin ve bununla birlikte insanın kendini inşa ederken ortaya koyduğu düşünsel ve pratiksel emeğin ürünü olan toplumsallığı son birkaç bin yıl içerisinde yok olmayla yüz yüze getirebilecek bir makine yaratabiliyorlar? İnsan türüne ait çelişki-

lilik buradadır. Ve esasen bu soru çözümlenmeyi bekleyen temel sorun olmaktadır.

İşte bu uygarlık makinesinin planlandığı, malzemelerinin toplandığı, işçiliğinin yürütüldüğü ve üretimine başlandığı tarihsel kesit yazımıza konu olan hiyerarşik devletçi toplumdur. Bir geçiş aşaması ve bir kaos aralığı olarak hiyerarşik dönem uygarlık için ana rahmi rolü oynamıştır. Bu yüzden de hiyerarşik toplumu çözümlenmek uygarlığın başlangıcını, uygarlığın başladığı noktayı çözümlenmek uygarlık tarihini dolayısıyla günümüz kapitalist modernitesini çözümlenmektedir. İnsan anlamlılığı toplumsal pratikleri de kendisiyle oluşturan ve kendini hem geçmişte hem de geleceğin umutlarında yaşatan bir anlamlılıktır. Bundan dolayı özgür bir gelecek yaratmak isteyen herkes kendini geçmişin aynasında yeniden tanımak durumundadır. Bu hem dayanak yapılacak öncülleri tanıyıp onların emeğine sahip çıkmak için hem de karşısında mücadele edilecek güçlerin tanınması için gerekli olan bir durumdur. Çünkü kaybedilen kaybedildiği yerde aranacaktır. Ancak böyle bulunabilir. Bunun dışında bir arayış boşa kürek çekmektir. Bu açıdan da tarih yeniden kazanmanın ya da daha büyük kaybetmenin mücadelesinin yürütüldüğü sahne olacaktır.

Bu noktada tarihe en anlamlı yaklaşım, onu yaşayan hakikat olarak görmektir. Bizler bir yandan uygarlığın tanrıları tarafından bize dayatılan hakikatleri reddederken -ki bunların gerçekte birer hakikat inkarı olduğunu hiçbir zaman unutmamak gerekir- diğer taraftan kendi hakikatimizi inşa etmenin ve onu insana ait temel hakikat haline getirmenin arayışçıları olarak bu hakikatimizin doğal toplumun iyi, doğru, güzel ve özgür yaşam düzeninde saklı olduğunun bilinciyle hareket etmek durumundayız. Bu yaşam düzeni halen çok güçlü bir biçimde yaşanmaktadır. Önemli olan onu görebilmek, hissedebilmek, dokunabilmek ve yaşayabilmektir. O, uygarlık tarihi boyunca uygarlık canavarına karşı mücadele yürüttü ve kendini bugün en çok da Kürt halkı şahsında yaşatmaktadır.

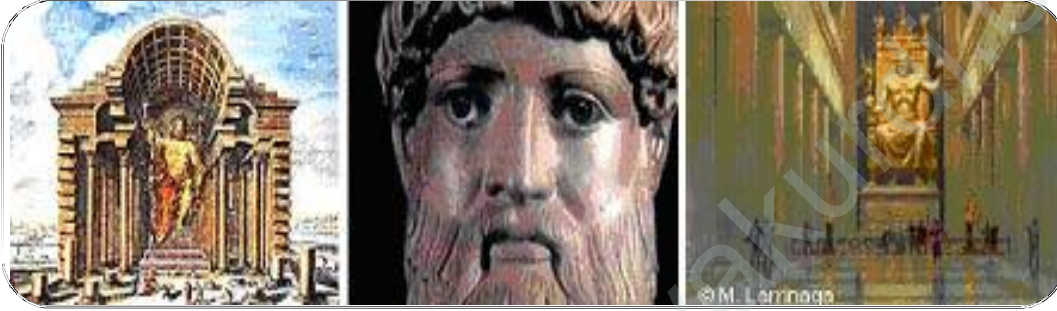

MERKEZİ UYGARLIK SİSTEMİ

Genel olarak 'uygarlık' kavramı, gelişmenin, ilerlemenin, refah ve demokrasinin sembolü gibi ele alınmaktadır. Yani bir anlamda insanlığın ağırlıklı bir kesimi uygar olmaya, uygarlık ölçülerine ulaşmaya çalışıyor. Diğer yandan iyilik, güzellik adına ne varsa uygarlık kavramının içeriğine mal ediliyor. Sadece günümüz değil, geçmiş de uygarlığın bu özelliği çerçevesinde ele alınıyor ve insanlığın yürüyüşü tamamen bir uygarlaşma çabası olarak görülüyor. Geçmiş ve günümüz bu fenomen etrafında değerlendirildiği gibi gelecek de bu

mesi bir gerçeği gizlemek ihtiyacından mı kaynaklanıyor? Bunlar, üzerinde durulmayı gerektiren önemli sorular oluyor.

Aslında uygarlık kavramı bu denli kutsanmış olma durumunu kapitalist modernitenin son iki yüz yıl içinde sağladığı ideolojik-kültürel hegemonyaya borçludur. Aydınlanma döneminin kimi filozofları bugünkü veriler ortada yokken bile yaşanan sorunların uygarlığın yapısal gerçeğinden kaynaklandığının farkındaydılar. Rousseau'ya göre uygarlığın tarihi, özgürlüklerin gelişmesinin tarihi değil, tam

kavramın kodladığı anlamlara göre düzenlenmeye, geliştirilmeye, kurgulanmaya çalışılıyor. Kısacası mevcut sistemin bu kadar olumladığı uygarlığı sürdürme çabası en temel görevini oluşturuyor.

Ama gerçekten de bu kavram kendisine yüklenen anlamları içeriyor mu, doğuşu, gelişimi, geçirdiği aşamalar ve günümüzde aldığı form itibarıyla böyle midir? Yoksa bir kavram etrafında geliştirilen bir mit ile mi karşı karşıyayız? Yazıyla, devletle kimilerine göre kentle ya da sınıflaşma ile başlatılan uygarlık öncesi süreç 'barbarlık', 'ilkellik', 'gerilik', 'vahşet' olarak değerlendirilirken acaba bir gerçek çarpıtılmak mı isteniyor? Bilinçli bir yaklaşımın ürünü olarak uygarlık öncesi sürecin ısrarla gerilik, ilkellik, barbarlık olarak değerlendiril-

tersine insanın bozulmasının tarihidir. Rousseau, uygarlığın insanı bozduğunu göstermek için, doğal ve uygar insanın özelliklerini karşılaştırır ve doğal insanı, bağımsız ve otonom ve özgürlüğüne düşkün olması, özgür olduğu için kendini sevmesi ve başkalarıyla ilişkisini merhamet ve dayanışma temelinde geliştirme si nedeniyle bağımlı, mülkiyete düşkün, bencil ve başkalarını sevmeyen, başkalarıyla ilişkisini merhamet üzerine değil, çıkar ve kıskançlık üzerine kuran uygar insandan daha üstün sayar. Ancak daha sonra kendisini yaşamın her alanını denetlemek ve yönetmek üzere kurumlaştıran ve derinleştiren kapitalist modernite uygarlıkla ilgili büyük bir saptırmayı hâkim kılmıştır. Tarihsel gelişmeyi sınıf çatışmaları üzerine oturtan reel sosyalizmin de

katkılarıyla ortaya çıkan uygarlık tanımlaması genel kabul görme noktasına getirilmiştir. Günümüzde artık bilimsel araştırmalar, arkeolojik bulgular ve Sümer öncesi sürece ilişkin elde edilen veriler; yeni bir tarih kurgusuna yol açarken, uygarlık fenomeni de temellerinden sarsılmaktadır. Uygarlığın gelişiminin insansal yürüyüşte bir geriye gidişi ifade ettiği ve uygarlığın, bugün altından kalkılıp kalkılamayacağı belli olmayan sorunların temel kaynağı olarak, yaklaşık 5000 yıllık tarihiyle günümüzde yaşanan sorunların yaratıcısı, geliştiricisi olduğu; toplumsallığımızı ve doğamızı tahrip eden olgular bütünlüğünü ifade ettiği daha fazla kabul gören bir gerçeklik haline geliyor. Bu gerçekliği ile kendisini kapitalist modernite biçiminde günümüze taşıran uygarlığın tarih içinde doğa ve toplumun en büyük baş belası olarak ortaya çıktığı daha fazla aydınlanıyor. Dolayısıyla insanlığın tarihi yeniden yazılıyor.

Kapitalist modernite, uygarlıkta son evre olarak kendini diğer aşamalardan özenle ayırarak daha özgürlükçü, daha eşitlikçi olduğunu, insana dair gelişmelerin en üst boyutunu temsil ettiğini iddia ediyor. Ama ortaya çıkan veriler ve tarihin aydınlanan yüzü durumun hiç de öyle olmadığını gösteriyor. Kapitalizm, bir zincir gibi birbirine bağlı uygarlık aşamalarının son halkasını ifade etmektedir. Kendisinden önceki uygarlık aşamalarının temel özelliklerini taşımaktadır. Uygarlığın diğer aşamalarından özsel olarak farklılığı yoktur, daha çok önceki uygarlık aşamalarını da kendine miras yaparak onları daha da derinleştirmiştir. Fark, kapsam ve tekniğin kullanımı ve yöntemlerin derinleşmesi temelinde ortaya çıkmaktadır. Bunun da insan duruşunda, toplumsal gerçeklikte ve doğanın dengesinde neye mal olduğunu ise yaşayarak görüyoruz.

"Uygarlık demek, sınıflı ve devletli toplum demektir"

Günümüz tarih anlatılarının uygarlığa mal ettiği 'ahlak, politika, kültür, otorite, yazı, kent, ticaret, üretim teknikleri ve araçları, ta-

rım, hayvanların evcilleştirilmesi...' gibi birçok yaratım sınıflı ve devletli uygarlık öncesi yaşanan neolitik toplumun yaratımlarıdır. Sınıflı-devletli ilk uygarlık olan Sümer uygarlığı, tüm bu yaratımların sahibi olan anacıl doğal toplumun anti tezi olarak ortaya çıkmıştır. Uygarlık göstergeleri olarak sunulan tüm bu gelişmeler aslında daha uygarlaşma süreci başlamadan yani sınıflaşma ve ona dayalı devlet tekeli ortaya çıkmadan yaratılmıştır. Uygarlığın ortaya çıkardığı tek şey bütün bu yaratımlara toplumun çok küçük bir azınlığı adına el koyma ve kendine mal etme başarısını göstermiş olmasıdır. Bu durumun da doğal toplum değerlerinin inkârı, istismarı, el konulması temelinde geliştiği artık sır değildir. Büyük bir zihniyet çalışması temelinde geliştirilen sınıflaşma ve ona dayalı gasp örgütü olarak devlet, uygarlığın kendine mal edebileceği tek yaratımdır. Uygarlık demek, sınıflı-devletli toplum demektir.

Bu ise uygar olmayan yani sınıflaşma ve devlet olgusunu kabul etmeyen toplumların var olduğu, sınıfa ve devlete yer vermeyen bir uygarlığın yaşandığı anlamına gelir.

Dolayısıyla hanedanlık öyküleri, dinsel tarih anlatımları, sınıfsal ve ekonomik tarih yorumları her ne kadar birbiriyle çelişkili gibi görünseler de uygarlığın tanımını vermekten uzak, dahası uygarlığı yücelten, uygarlık dışında bir tarihin yaşanmadığını varsayan uygarlık temelli anlatılar olmanın ötesine geçememektedir. Bu nedenle doğru bir uygarlık yorumu ve tanımlaması için yeni bir tarih te-zine ihtiyaç vardır.

"Toplumsal tarihimizin tezi doğal toplumdur"

"Tarih ve geleneği ne kadar doğru biliyor-san, günümüz ve geleceği, bu tarihi içselleştirdiğin de üstüne ekleyeceğin kadar değiştirebilir, dönüştürebilirsin"

Uygarlık olgusunu günümüzdeki durumunun ötesinde tarihin derinliklerinde aramak durumundayız. Uygarlığın tarihini, tarihsel yürüyüşünde insanlığa hangi bedellere mal

olduğunu, günümüzde ne tür sorunlara yol açtığını doğru anlayabilmek için toplumsallığın başlangıcını yeterli düzeyde kavramamız hayati önemdedir. Tarihi devletle ya da sınıflarla başlatmak ister bilinçli ister bilinçsizce yapılmış olsun günceli doğru kavramada ve doğru çözümler üretmede önümüzdeki en büyük engel olduğu kadar; toplum olgusunu kavramada da yapılan en büyük saptırmadır. Sınıflar ve devlet oluşmadan yani uygarlık denen olgu ortaya çıkmadan çok önceleri toplum oluşmuştur. Bu anlamda doğru bir toplum tarihine ulaşmadan doğru bir uygarlık tanımına ulaşmak mümkün değildir.

Bu nedenle toplum olgusunu doğru anlamalı, toplumsallığın başlangıç aşaması olan

**Toplumsal
tarihimizin tezi
doğal toplumdur ve aslında
doğal toplum,
toplumun kendisidir.**

doğal toplumu kavrayarak insansal gelişmede oynadığı rolü iyi görmeliyiz. Toplumsal tarihimizin tezi doğal toplumdur ve aslında doğal toplum, toplumun kendisidir. Toplumun bu oluşum aşamasında son derece eşitlikçi ve özgürlükçü değerlere dayandığı her geçen gün artan bulgular yanında bütün ciddi tarihçilerin ortak yorumudur. Toplumun doğal karakteri eşitlikçi ve özgürlükçüdür. Dayanışma, yardımlaşma, ortakçılık, paylaşım, işbirliği gibi temel değerlerin toplumun özünü oluşturacak biçimde doğal toplum sürecinde şekillendiği, insanın bu süreçte doğal çevreyle müthiş bir uyum içerisinde olduğu, kadının bu dönemin belirleyeni olduğu tespit edilen gerçeklerdir. Bu anlamda toplumun oluşum tarzı komünal-demokratik niteliktedir. Doğal toplum olarak

adlandırdığımız klan toplumu, doğayla kendisini organik bir bütünlük içerisinde görmekte ve doğayı kutsamaktadır. Kadının toplumsallaşmanın yaratıcı gücü olması da toplumsallaşmanın bu karakteriyle yakından bağlantılıdır. Doğaya yakınlığı, doğayı tanınması, doğal toplumun yaşamını doğadan öğrenerek ve doğanın nimetleriyle geliştirmesi kadının toplumsal rolünü belirleyen temel olgulardandır. Toplumun hem doğaya karşı ve hem de kendi içerisindeki ilişkilerinde tahakküm ve baskı söz konusu değildir. Kısacası toplumun oluşum tarzı veya doğası demokratik-komünal, cinsiyet özgürlükçü ve ekolojiktir. İşte uygarlığın gelişimi toplumun bu özüne karşıtlık temelinde ortaya çıkmıştır. Uygarlığın yapısal gerçeğine damgasını vuran da budur.

Sınıf, kent, devlet temelinde şekillenen uygarlık, temsil ettiği iktidar gerçeğiyle, toplumu alt ve üst toplum olarak ayırıp, doğal toplumun eşitlikçi, özgürlükçü, doğal zihni yapılanmasını dumura uğratmak ister. Uygarlık, baskı ve sömürüyü geliştirerek, toplumun politik-ahlaki yapısını işlemeze hale getirmek isteyen özüyle toplumu toplum yapan temel değerlere karşıtlık temelinde gelişmiştir. Bunun için uygarlığın tarih içindeki yürüyüşü, toplumun zayıflatılması ile karakterize olmuştur. Uygarlığı ifade eden iktidar, devlet, baskı ve sömürünün kapitalist uygarlık sürecinde insan ve toplum yaşamını hücrelerine kadar kontrol edecek denli gelişmesi, toplumsallığımızı ve doğamızı ciddi biçimde tehdit etmektedir. Toplumu toplum yapan temel demokratik komünal değerlerin inkârı ve zayıflatılması üzerine gelişim kaydeden uygarlık, açığa çıkarıldığı devletçi toplum gerçeğiyle toplumun anti-tezi olarak gelişim göstermekle kalmamış, insanı insanın kurdu, doğanın düşmanı haline getirmiştir. Onun için, uygarlığın yaratımı olan devletçi toplum, kendi doğasına yabancılaşmış toplum demektir. Uygarlık daha başlangıcında toplumu ayakta tutan politika ve ahlak olgularını zayıflatmıştır, düşünüş tarzını saptırmış, toplumun bütünlüklü yapısını parçalamış, toplumu sınıflara ayırmış, bir 'üst

toplum' yaratmıştır. Bu yüzden günümüz kapitalist uygarlığının zirve yaptırdığı toplumsal sorunları beş yüz yıllık kapitalist süreçle başlatmak, dar sınıf çelişkileriyle izah etmek, kaba bir ezen-ezilen çelişkisi biçiminde ele almak yetersiz kalmaktadır. Esas çelişki toplum ile uygarlığı karakterize eden devlet, sınıf, kent, iktidar, baskı, yalan, sömürü olguları arasındadır. Daha genişçe ifade edersek, çelişki eşitlikçi ve özgürlükçü değerler temelinde gelişen demokratik komünal, kadın eksenli, ekolojik yönelimli POLİTİK-AHLAKİ TOPLUM ile buna karşıtlık içerisinde gelişen hiyerarşili, iktidarlı, devletli, sınıflı-sömürülü, erkek egemenlikli, doğaya hükmeden uygarlık arasındadır.

Uygarlığı bu temelde çözümlenmeden, toplumu karşı karşıya bıraktığı sorunlar ne doğru tanımlanabilir, ne de çözümü geliştirilebilir. Günümüzün altından kalkılamaz toplumsal sorunlarının temelinde uygarlığın bu yapısal gerçekliği yatmaktadır. Bu her geçen gün açıklık kazanan bir olgu olarak tüm toplumsal sorun tanımlamalarının yeniden ve uygarlığın yapısını sorgulayan temelde yapılmasını getirmektedir. Gerek geçmişte, gerek günümüzde toplumsal çelişkilerin nedenleri ve çözümleri insanlığın en temel meselelerini oluşturmuştur. Bu ekseninde büyük mücadeleler, büyük düşünce arayışları ve çıkışları yaşanmıştır ve bunların ortaya çıkardığı önemli dersler mevcuttur.

"Yanlış tarih, yanlış pratik demektir"

Tarihsel ilerlemenin sınıf mücadelelerinden ibaret olmadığı, tarihin taşıyıcı gücünün uygarlık ve uygarlık karşıtı toplumsal güçler arasındaki mücadeleyle belirlendiği artık tartışma götürmez bir gerçek olarak kabul görmektedir. Yine tarihin düz, çizgisel ilerlemeci bir seyir içinde gelişmediği, tarihin çeşitli isimlerle anılan ve birbirini takip etmesi zorunlu varsayılan uygarlık aşamalarından ibaret olmadığı, bunun dışında insanlığın başka bir tarihinin var olduğu görülmekte, daha derinlikli uygarlık sorgulamalarına gidilmekte ve uygarlık anlatılarına temellik eden resmi tarih

yerini daha gerçeğe yakın tarih anlatılarına bırakmaktadır. Bu ekseninde bir tarih özetlemesi yaptığımızda uygarlığın hangi zemin üzerinde, nasıl ortaya çıktığı ve günümüze kadar kendisini nasıl ulaştırdığı daha net ortaya çıkacaktır.

Zağros-Toros eteklerindeki tarımsal-köy devriminin reddi üzerinden gelişen Sümer uygarlığının karşıt bir sistem olarak gelişirken doğal toplumun tüm yaratımlarını kendine mal ettiği, mekân olarak Aşağı Mezopotamya'da gelişim gösteren kent tipi yerleşimleri esas aldığı arkeolojik bulgulardan iyice anlaşılmaktadır. Köy tipi sınırlı nüfusa sahip yerleşelerde toplumu alt ve üst toplum olarak bölmek, eşitlikçi, özgürlükçü doğal ilişki diyalektiğini iktidar, hegemonya ve sömürü temelinde değiştirmek kolay değildir. Bu anlamıyla uygarlığın doğuş mekânı çeşitli nedenlerle klan ve kabile ortamından ayrılanların oluşturduğu kent olmuştur.

Bulgular MÖ 6.000-5.000 dolaylarında Yukarı Mezopotamya'dan Aşağı Mezopotamya'nın Fırat-Dicle havzasına yoğun kitlesel göçlerin yaşandığını, gerçekleşen bu göçler sonucu MÖ 4.000'lerden itibaren beş bin kişiyi aşan yerleşkelerin ortaya çıktığını göstermektedir. Zağros-Toros eteklerindeki tarıma elverişli, hayvan ve bitki türlerinin zengin olduğu bölgelerde gelişen neolitik tarım devriminin tüm yaratımlarının, ortaya çıkardığı tüm kültürün bu göçler sonucu Aşağı Mezopotamya'ya taşındığı da her geçen gün kesinlik kazanmaktadır. Bu göçlerin doğal sonucu olarak taşınan doğal toplum yaratımlarının burada yeni bir senteze kavuştuğu, özellikle hiyerarşiyi temsil eden rahipler eliyle yeni bir toplumsal düzenin adım adım geliştirildiği tarih içinde gözlenen diğer bir gelişme olmaktadır. Kent tapınaklarında rahipler tarafından geliştirilen bu yeni toplumsal düzen aslında günümüz uygarlığının da başlangıcıdır. Fırat-Dicle havzasında gelişkin sulama tekniğini kurması ve bunu kurgulayıp kabul ettirdiği üst toplumun eseri olarak sunması tapınak rahiplerinin tarihi başarıları olarak değerlendirir-

lebilir. Büyük mitolojik yaratımlar bu sürecin ürünüdür. Kurgulanan yeni sistem ana kadın kültürünün yaratımları üzerinden sağladığı verimlilik temelinde öncelikle toplumun zihniyetinde meşruiyete kavuşturulmuş, giderek toplumun politika ve ahlak gerçeği yeni sistemin sahiplerine mal edilerek iktidarın ve onun en gelişkin aracı olan devletin temelleri atılmıştır. Doğal dine inanış yerini soyut tanrılara bırakırken, eşitlikçi-özgürlükçü doğal toplum ilişkilerinin yerini alt-üst toplum ilişkileri almıştır. Artık her şeyin yaratıcısı tanrı krallar ve onun temsilcileri toplumsal artıya el koymak için gereken zemini yaratmışlardır. Tapınaklar devletin çekirdeği olarak boy vermeye hazırdır.

Bundan sonrası tapınakta şekillenen yeni iktidar gücünün topluma yaydırılmasıdır. Toplumsal bilgi birikiminin gaspı, kutsalın gaspıyla sonuçlanacak ve kutsala sarınan rahip yükselen yeni sistemin temel iktidar gücü olacaktır. Rahip krallar çağı başlamıştır. Mitolojik öykülerle meşruiyeti sağlanan yeni sistem başlangıçta zor ağırlıklı bir iktidarsal duruş içinde değildir. Toplumsal üretimin artırıcı gücü ve genel güvenliğin sağlayıcısı olarak toplumun beklentilerine önemli oranda yanıt olmaktadır. Ancak giderek kendi elitini, bürokrasisini yaratmaktan da geri durmayacaktır. Zihinlerde kurgulanan sistem, pratikte yaşam bulmakta ve giderek gelişmektedir. Alt sınıfın tanrı adına rızası ve 'gönüllü' köleliği rahibin yönetiminde büyük bir toplumsal üretime yol açmakta, artan nüfus ve güvenlik ihtiyacı temelinde kurumlaşan zor aygıtı üzerinde devlet şekillenmektedir. Her şeyin sahibi gökyüzündeki tanrının yeryüzündeki temsilcisi, kurumsal niteliğini dev adımlarla geliştirirken inanılmaz bir yoğunlaşma içindedir. Ancak artan üretkenliğe paralel çoğalan nüfusla birlikte yönetim sorunları öne çıkacak ve zihniyet işleriyle uğraşan rahibin geliştirdiği zemin üzerinde siyasetçinin yükselişi gerçekleşecektir. Rahip-siyasetçi ikilisini el koymaya dayalı yeni toplumsal düzenin güvenlik sorunları üçüncü bir kimlikle tanıştıracaktır. Bu askeri

şef olmaktadır. Din, siyaset, şiddet böylece yeni uygarlığın temel ayakları olarak oluştuktan sonra geriye bunların dallanıp, budaklanması kalacaktır. Dikkat edilirse tüm devletler bu üçlü ile var olabilmışlerdir. Uygarlığın tüm biçimlerinde bu üçlü mutlaka iktidarın bileşeni olarak vücut bulmaktadır. Biri toplumun zihniyeti ile oynar ve göksel tanrı düzenleri kurup geliştirirken, diğeri toplumun kendi sorunlarını tartışma ve karara bağlama gücü olan politikayı çalacak bir üçüncüsü ise bunlara karşı gelenleri hizaya getirmek için örgütlü zor ve şiddeti geliştirecektir. Bu üçlü çark yeni sistemin vazgeçilmezleri olarak tüm tarih boyu uygarlık adına sınıflaşmayı yeniden yeniden düzenleyecek, topluma karşı savaşı akla gelebilecek her yöntemle derinleştirerek kurdukları iktidar ve sermaye tekeli olarak devleti ayakta tutmanın çabasını yürüteceklerdir. Bunlar adına uydurulan olumlu tüm sıfatlar, kendilerini topluma kutsallık adına, gereklilik adına, vazgeçilmezlik adına sunarak tüm uygarlık süreçlerinin en temel yalanını oluşturacaktır.

Sümer tapınaklarında inşa edilen devletin oluşum ve kurumlaşması, yeni toplumsal düzenin ya da uygarlığın temel fenomeni olarak kısaca böyle özetlenebilir. Uygarlık sınıflaşmaya paralel kentte doğmuş ve devlet biçiminde somutlaşmıştır. M.Ö. 3000'lere geldiğinde Uruk sitesinde hükümünü icra etmeye hazırdır.

Uygarlık Sümer'de Başlar

"Uygarlık sınıf kültürü ve devletiyle ilgilidir. Kentlilik, ticaret, ilahiyat ve bilimin kurumlaşması, politik ve askeri yapının gelişmesi, ahlak yerine hukukun öne çıkması, erkeğin toplumsal cinsiyetçiliği yeni uygar toplumun hâkim göstergeleridir. Bir anlamda bu özelliklerin toplamına uygar toplum kültürü de denebilir".

Tecrübe, kutsallık ve güvenlik olgularının toplumun çok küçük bir azınlığı tarafından toplumsal artı ürüne el koyma amacıyla gasp edilmesi ve kurumlaştırılmasıyla başlatılabile-

ceğimiz uygarlık ya da sınıflı ve devletli sistem Sümer'de ana hatlarıyla ortaya çıkmıştır. Rahiplerin zigguratlardaki büyük zihniyet çalışmalarıyla temel yaratıcı güç olarak tanrı ve onun yeryüzündeki sistemi öncelikle zihinlerde inşa edilmiştir. Politika tüm toplumun temel bir faaliyeti olmaktan çıkarılarak küçük bir azınlığa mal edilmiş, toplumun genel güvenlik ihtiyacının ürünü olarak ortaya çıkan askeri güç bu yeni sistemin ortağı kılınarak sistemin koruyucu gücü haline getirilmiş, sosyal yaşam toplumsal ahlakın belirlediği alan olmaktan çıkarılıp yeni sistem ilişkilerinin ve ölçülerinin işlediği alana dönüştürülmüştür. Kadın artık toplumun öncü gücü olmaktan çıkarılarak önce 'Musakkatin' denilen genelevlere ardından erkeğin sonsuz egemenlik ve sömürüsüne tabi kılınmıştır. Önderliğimizin "birinci cinsel kırılma" olarak tanımladığı ataerkil, erkek egemenlikli süreç sonuna kadar açılmıştır. Kadın aleyhine düzenlemeler maddi ve manevi alanda çığ gibi büyüyerek bugüne gelmiştir. Doğa artık yaşamın kaynağı, kutsanması ve korunması gereken ana değildir. Kadınla birlikte esaret altına alınması ve savaş açılması gereken, tanrılarca insanın hizmetine sunulmuş ruhsuz bir olgudur.

Tüm bunların toplamını merkezi uygarlık olarak tanımlıyoruz. Maddi ve manevi alanda iktidarın rahip-siyasetçi-asker üçlüsü tarafından ele geçirilmesi ve bunun tanrısal devlet adıyla kurumsallaştırılması Sümer'den günümüz kapitalist modernitesine kadar süren merkezi uygarlığın başlangıcını oluşturur. Özgürlükçü doğal toplumun inkârı ve istismarı temelinde ortaya çıkması, doğal toplum değerlerine ve bu değerleri sembolize eden kadına karşıtlık temelinde vücut bulması uygarlığın temel özelliğidir. Toplumsal artı ürüne -buna sermaye de diyebiliriz- ve iktidara el koyma amacıyla maddi ve manevi alanda köleleştirmeyi zor ya da ikna yoluyla geliştirme uygarlığı belki de en iyi anlatan özelliğidir. Bu özellik, ilk anından günümüze kadar uygarlık tarihinin tüm aşamalarında toplumsal birikime ve iktidara el koyma uygarlık güçlerinin temel

hedefidir. Zaman zaman dini, zaman zaman siyasi, askeri, ticari elitlerin öne çıkması, kimilerinin Allah adına, kimilerinin toplum adına devlet aygıtının başına geçmesi bu gerçeği değiştirmemiştir. Devlet özü itibarıyla toplumsal birikime el koyma aracı olarak doğmuştur. Ona bahşedilen ve hep büyütülen iktidar toplumsal birikimin gaspına dönüktür. Sümer kent devletinden günümüze tüm uygarlık aşamaları sermaye ve iktidarın, bu birbirinden ayrılmaz ikilinin toplumun aleyhine gelişmesi tarihidir. Tarihi bu gözle okuduğumuzda uygarlığın ulaşılması gereken bir hedef olmak şurada kalsın yaşanan ve yaşanacak olan tüm sorunların ve acıların kaynağı olduğu daha iyi görülecektir.

Bu özellikleriyle MÖ 3000'lerde Sümer'de doğuş yapan uygarlık MÖ.1500'lere gelindiğinde ideolojik ve düşünsel, askeri ve siyasi kurumsallaşma düzeyiyle, zora ve iknaya dayalı verimliliğiyle hızlı bir yayılma gücü göstermiş ve merkezi bir konuma ulaşmış durumdadır. İndus, Nil ve Sarı ırmak boylarında Sümer orjinli Hint, Mısır ve Çin uygarlıkları ortaya çıkmış, Sümer uygarlığıyla başlayan toplumsal kanserleşme neolitik tarım devriminin boy verdiği dünyanın önemli coğrafyalarında neredeyse başat güç haline gelmiştir. Kendilerine özgü yanlar taşısa da bu uygarlıkların tümü Sümer uygarlığının derin izlerini taşımaktadırlar. Hepsinin derinleşen bir köleciliği geliştirdiklerini, bunu öncelikle zihinsel kölelik temelinde başlattıklarını, bunun için muazzam mitolojik öyküler inşa ettiklerini, ardından toplumun politik gücünün çalınarak küçük bir azınlığa mal edildiğini ve bu azınlığın giderek askeri erkânla tamamlandığını gözlemleriz. Geriye kalan bunun derinleştirilmesi ve yaydırılmasıdır. İçerde sınıflaşmanın geliştirilmesi, dışarıda büyük katliamlar ve şiddet yöntemleriyle özgür kabile ve klanların kölecilik sistemine dâhil edilmesi hepsinin ortak özelliğidir. Toplumun iktidar ve sermaye gücü için çalıştırılması, toplumsal aklın bunun için felç edilmesi, toplumsal ahlakın yerini kölecilik kutsayan gerici ahlakın ve hukukun alması,

tanrılar adına büyük talan ve fetih savaşlarının sergilenmesi neredeyse uygarlığın geliştiği tüm alanlarda yaşanan temel olgulardır.

Analitik aklın toplumun aleyhine kullanımının ürünü olarak ortaya çıkan uygarlık ilerleyen tüm süreçlerinde analitik akli ve simgesel dili yetkin bir biçimde kullanmıştır. Analitik akıl toplumsal ürüne el koymanın her yöntemini ustalıklarla bulup geliştirirken simgesel dil bunu meşrulaştırmanın en yetkin aracı kılınmıştır. Manevi alan olarak tanımlayabileceğimiz din, ideoloji, ahlak, sanat, edebiyat alanlarında inanılmaz çabalar sergilenmiş, hala günümüzü belirleme gücü gösteren manevi-düşünsel yaratımlar ortaya çıkarılmıştır. Böylelikle toplumsal akıl rayından saptırılmakla kalmamış, köreltilmiş, toplumlar kendileri adına düşünemez kılınmışlardır. Tüm yaratımlar gökyüzündeki soyut tanrılara mal edilirken toplumsal yaratıcılığın esamesi okunmaz hale gelmiştir. Toplumun kendi gücüne inancı, toplumsallığından aldığı güç kaybettirilmiştir. Yerini dıştan rahiplerin dayattığı soyut tanrılar, cennet-cehennem, melekler-şeytanlar almıştır. Her ne olur ise artık bunların eseri olarak görülmekte insanın en büyük hakikatini oluşturan toplumsallığı yıkılmaktadır. İnsanın onsuz edemeyeceği metafizik tersine çevriler her gün hayatın her alanında insanı ve onun toplumsallığını vuran bir silah haline getirilmiştir.

Sermaye ve iktidar tekelinin maddi alandaki kurumlaşması ise daha az yıkıcı değildir. Şehirlerin etrafını bir uçtan bir uca saran surlar, sermaye ve iktidar tekeli olarak devletin tanrısallığını ve ölümsüzlüğünü gösterircesine yükselen mabetler, kaleler, burçlar yine onun gazabının göstergesi olan ordular, istihbarat aygıtları, şiddet yöntemleri makamlar ve unvanlarla birlikte çığ gibi çoğalmıştır. Milyonlarca insanın tanrı adına işe ve savaşa koşturulması, ölümsüz tanrı kralın ölümsüz iktidarı için çalıştırılması, bunun için kurgulanan ve uygulanan tanrısız cezalar sermaye ve iktidar tekellerinin başarı göstergeleri olurken; uygarlığın ne pahasına geliştiğinin de göstergeleri

olmuşlardır. Sümer, Asur, Mısır, Hint ve Çin uygarlıklarının görünen yüzü görkemli yapılar, eserler ve düşünceler biçiminde sunulurken bile gizlenemeyen öteki yüzü insanlığın büyük düşüşü ve kaybediştir. Sınıfsal farkların derinleşmesi, toplumsal çelişki ve sorunların ortaya çıkmakla kalmayıp, katlanılmaz hale gelmesi sermaye ve iktidar tekeli olarak devletin yani uygarlığın büyümesine paralel yaşanmıştır.

İktidar ve özel birikim hiçbir zaman toplumun ihtiyaç duyduğu olgular değildir. Doğal toplum başta olmak üzere, toplumsallığın hiçbir döneminde özel birikim hoş karşılanan ve kabul gören bir durum değildir. Toplumu

**Analitik akıl
toplumsal ürüne el koymanın
her yöntemini
ustalıkla bulup geliştirirken
simgesel dil bunu
meşrulaştırmanın en yetkin
aracı kılınmıştır.**

oluşturan ana gövdenin tarihin hiçbir döneminde iktidarlaştırma ve bunun için özel mülkiyet geliştirme yaklaşımı yoktur. Toplumsal akıl gerek manevi gerek maddi alanda toplumsal birikimin özele mal edilmesinin kötülükle, toplumun zararıyla sonuçlanacağını farkındadır. Paylaşım hala toplumsallığın vazgeçilmezlerindense bu yüzdendir. Maddi ve manevi birikimin tek elde toplanması toplumun özüyle çelişkilidir. Bir bünyede bir hücre türünün aşırı büyümesi nasıl ki kanserleşme olarak tüm bünyeyi tehdit ediyorsa toplumsal bünyede de durum farklı değildir. Toplum içinde bir kesimin aşırı büyümesi ve güçlenmesi geri kalanların zayıflatılması ve güçten düşürülmesi demektir. Bu anlamıyla aşırı büyüyen bir hücre nasıl kanserleşmeye yol açıyorsa maddi ve manevi zenginlikler üzerinde

tasarruf geliştiren toplumun bir kesimi de toplumsal kanserleşmeye yol açmaktadır. Bu nedenle devlet üzerinde yükselen uygarlığın beş bin yıllık tarihi toplumsal kanserleşmenin de tarihidir. Özgürlüğün yerini kölelik, paylaşımın yerini özel mülkiyet, dayanışmanın yerini rekabet, eşitliğin yerini eşitsizlik almıştır. Çoğulluk yerini tek tipleşmeye bırakırken, farklılıklar yok edilmesi gereken olgulara dönüşmüştür. Herkesin yaratıcı tanrı, kutsal devlet, büyük iktidar adına aynılaşması, aynı yalana dayalı düşünmesi ve hizmet etmesi hâkim kılmıştır. Bunun için en büyük vahşetler ve zulümler sergilenmiş, büyük yıkımlar ve imhalar gerçekleştirilmiştir. Uygarlık işte bütün bunların toplamı olarak gelişebilmiştir.

En Büyük Yalanlar Uygarlık İçin Oluşturulmuştur

Uygarlığın gelişim süreçlerinin büyük bir refah, düzen, güvenlik ve mutluluk sağladığı ise büyük bir yalandır. Uygarlık attığı her adımda doğal toplumun büyük direnişleriyle karşılaşmıştır. Toplum yeni doğan bu sistemin daha en başından büyük uğursuzluklara yol açacağı farkındadır. Toplumsallığı koruma insanlığın en büyük mücadelesi olarak daha başından itibaren uygarlığın fikir babası rahiplerle ana tanrıça arasında savaflara ve çatışmalara konu olmuştur. Tüm mitolojiler bunu anlatan öykülerle doludur. İçten kadının ve köle sınıfının, dıştan etnisitenin, klan ve kabile topluluklarının direnişi yine uygarlığın ilerleyen süreçlerinde dinlerin ve mezheplerin direnişleri toplumun, toplumsal varlığı kemirerek gelişen uygarlık güçlerine karşı gerçekleşen direnişlerdir. Resmi tarih anlatılarının söylediği gibi toplumlar uygarlaşmak için değil, uygarlaşmamak için direnmişlerdir. Zira uygarlaşma kölelik, eşitsizlik, sınıflaşma, iktidar, devlet, zor, yalan, vergi, haraç, zulüm, çıkarıcılık, doğa düşmanlığı savaş ve talan demektir. Bu nedenle büyük direnişlere konu olmuş, toplum varlığını sürdürmenin gereği olarak uygarlığa karşı mücadele etmeyi en kutsal uğraş bellemiştir. Toplumun uygarlık denen

kanserleşmeye maruz kalması tüm toplumsal sorunların sökün etmesine yol açmış, uygarlığın varlığını devam ettirme adına giriştiği her eylem büyük direnişlerle, büyük kahramanlıklarla, büyük düşünce arayışlarıyla karşılanmıştır. Dolayısıyla tarih sadece uygarlığın kanlı, sömürülü, yalan ve hileli yürüyüşünden ibaret değildir. Ona karşı mücadele eden büyük çoğunluğun, kadının, klan, kabile ve etnisitenin, mezhep, tarikat ve dinlerin büyük yürüyüşleri vardır. Büyük kazanımları, yaratımları, direnişleri ve mücadeleleri söz konusudur. Tarihin bir de bu yüzü vardır ve günümüz tarihçiliğinin, bilimciliğinin, dinciliğinin temel faaliyeti bu gerçeği perdelemek ve yok

Resmi tarih anlatılarının söylediği gibi toplumlar uygarlaşmak için değil, uygarlaşmamak için direnmişlerdir. Zira uygarlaşma kölelik, eşitsizlik, sınıflaşma, iktidar, devlet, zor, yalan, vergi, haraç, zulüm, çıkarıcılık, doğa düşmanlığı savaş ve talan demektir.

saymaktır. Uygarlık dışında toplumsal bir yürüyüşün olduğu, toplumun varlığını bu yürüyüş temelinde günümüze taşıdığı neredeyse unutturulmuş durumdadır.

Hâlbuki devletçi uygarlığın tüm baskı ve sömürsü doğal-komünal toplum değerlerine dayalı gerçek toplumu, devletçi olmayan uygarlığı -ki Önderliğimiz bunu "DEMOKRATİK UYGARLIK" olarak tanımlıyor- ortadan kaldıramamıştır. Kaldırması da mümkün değildir. Çünkü devletçi uygarlığın demokratik uygarlık güçleri olmadan, onların yaratımları olmadan yaşaması mümkün değildir. Aynen bünyenin sağlıklı kesimleri olmadan kanserli hücrelerin ve organların hayat bulamayacağı gibi. Toplum uygarlık denen kanserleşmeye rağmen varlığını sürdürmeyi

başarmıştır. Bu temelde uygarlık olmadan insansal gelişmenin sürdürülemeyeceği iddiasının büyük bir yalandan ibaret olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Büyük bedellere ve yıkımlara mal olsa da insansal yürüyüşü temsil eden, sürdüren demokratik uygarlık güçleri olmuştur. Kadının, klan, kabile, aşiret gerçeğinde dile gelen etnisitenin, ezilen sınıfların büyük direnişleri olmuştur.

Resmi tarih ve uygarlık anlatılarının ikinci büyük yalanı ve hâkim kıldığı dogması, toplumun köle-efendi, serf-senyör, burjuva-proleter biçiminde sınıflardan var olduğu ve toplumsal gelişmeyi bunlar arasındaki mücadelenin belirlediğidir. Oysaki tarihin en büyük direnişleri halkların sınıflaşmaya karşı mücadeleleri temelinde yaşanmıştır. Büyük devletçi

ezilenler, zenginler-fakirler, mülk sahipleri ve mülkiyetsizler biçiminde bölünmeden gelişmeyeceği, devlet denen toplumsal zenginliğe el koyma aracının ancak toplumun bu biçimde parçalanması üzerinde gelişebildiği artık nettir. Dolayısıyla tarihsel gelişmenin sınıflı toplumlar üzerinden tanımlanması diğer büyük bir yanılgıdır. İnsanlığın tarihsel yürüyüşünde sınıflaşmanın yaşanması ne bir zorunluluktur ne de bunun ilerici bir yanı vardır. Sınıflı toplum devletçi toplumdur. Sınıflaşmanın geliştiği yerde ilerleme değil büyük insanlık düşüşü söz konusudur. Feodalizm olarak adlandırılan dönem, devletçi uygarlık adına ileri bir adım olarak değerlendirilebilir, kapitalizm de öyle. Ancak toplumsal varlık olarak insanın derinleşen köleliğinden öteye bir anlam ifade etmezler. Bu anlamıyla sınıflı toplum aşamaları ne zorunludurlar ne de ilerici bir rol oynamışlardır. Uygarlık gerçek toplumsallıktan bir sapmayı ifade eder. Kanseri hücrenin oluşması ve yayılması nasıl ki bir bünye için zorunluluk ve olumluya doğru bir gelişme olarak değerlendirilemezse uygarlık da toplumsallığımızda zorunlu ve ilerici olarak değerlendirilemez. Bu aşamalarda gerçekleşen, uygarlık denen kanserin toplumsal bünyede derinleşmesi ve yayılmasıdır. Toplumsal varlığın güçten düşürülmesi, daha fazla denetim, sömürü ve baskı altına alınmasıdır. Gerçek toplum, bünyesinde sınıflaşmaya, devletleşmeye, iktidar, sömürü ve şiddete yer vermeyen toplumdur. Bu nedenle gerçek toplum doğal toplumdur diyoruz. Bu nedenle toplumsal tarihimizin temelini doğal toplumu koyuyoruz. Bu Önder Apo'nun insanlığın toplumsal varlığını koruma mücadelesine sunduğu en büyük armağanlardan biridir. İnsanlığın bu bakış temelinde tarihi ve uygarlık denen mefhumu ele alması onun tarih içindeki direnişlerini başarıya götürmesinin temel koşuludur. Uygarlık bu biçimde ele alınmadan bırakalım onun yol açtığı sorunlardan kurtulmayı reel sosyalizm örneğinde görüleceği gibi yedeğine düşmekten bile kurtulamaz. Bu gerçeklik dünya halklarının özgürlük, eşitlik ve barış mücade-

Kanser hücresinin oluşması ve yayılması nasıl ki bir bünye için zorunluluk ve olumluya doğru bir gelişme olarak değerlendirilemezse uygarlık da toplumsallığımızda zorunlu ve ilerici olarak değerlendirilemez.

uygarlık güçlerinin yıkım nedenlerine bakıldığında Sümer'den, Asur'a, Mısır'dan Roma'ya hepsinde sınıflaşmaya ve uygarlık içine alınmaya karşı direnen etnisiteyi, dağların başlarında ve çöllerin derinliklerinde özgür yaşam formlarını korumayı esas alan klan, kabile ve aşiret topluluklarını görürüz. Onların bitmek tükenmek bilmeyen direnişlerini, karşı saldırılarını görürüz. Uygarlık içine alınmış ve sınıflaştırılmış kesimlerin dışındaki toplumun büyük direnişini ve mücadelesini görürüz.

Gerçek Direniş Sınıflaşmaya Karşı Verilmiştir

Sınıflaşmaya karşı direnişin insanlığın en büyük direnişlerine konu olduğunu vurgulamıştık. Uygarlığın, sınıflaşmanın olmadığı yerde, toplumun efendiler-köleler, ezenler-

lesinde her geçen gün daha fazla kabul görmekte ve dünyayı uygarlığın gözleriyle gören yaklaşımların yol açtığı yenilgiler ve hüsranslar aşılma sürecine girmektedir.

Uygar toplumu devletli toplum olarak tanımlıyoruz. Uygarlığın tüm gelişim aşamalarında devlet denen soygun aygıtının sahipleri, yandaşları ve yordakçıları hiçbir zaman toplumun yüzde onundan fazlasını oluşturmamıştır. Hal böyleyken tarih bilinçli bir biçimde bunların tarihiyle sınırlandırılmaktadır. Yine sağlanan tüm gelişmeler ve insanlık adına ortaya konulan bilimsel-teknik buluşlar, kültürel, sanatsal, ticari, ekonomik yaratımlar uygarlığa mal edilmektedir. Resmi tarih anlatıcıları hanedanlık öykülerini, devletlerin talan ve soygun savaşlarını, iktidar mücadelelerini, bu temelde ortaya koydukları uğraşları tarihin belirleyeni ve tüm yaratımları da uygarlığın ürünü olarak sunarken son derece bilinçli bir çarpıtma içindedirler. Reel sosyalizmin tarihi dar, sınıf temelli çelişkiler üzerinden ele alması ve uygarlığı olumsuzlaması insanlık adına büyük bir talihsizlik olmuş, uygarlık güçlerine ve onların resmi tarih anlatıcılarına istemeden de olsa en büyük desteği ve katkıyı sunmuştur. Sermaye ve iktidar tekeli olarak doğan ve gelişen devletin, onunla başlatılan uygarlığın tarih içindeki rolü toplumun yaratıcılığı ve üretkenliğine hükmetmez, gasp etmez, talandır. Yaratıcılığı bunun yol ve yöntemlerini geliştirme özelde de devlet aygıtını etkili kılma üzerinedir. Bilim, sanat, kültür, ticaret, ekonomi alanındaki yaratımlar toplumun yaratımlarıdır. Uygarlık güçlerine rağmen varlığını sürdürmeyi toplum bu yaratıcılığında almaktadır. Tarih boyu uygarlık başta devlet olmak üzere geliştirdiği tüm kurumsal, düşünsel yapılarla tek bir şeyin peşinde olmuştur: toplumun yaratımlarına el koymak. Uygarlığın hiçbir evresinde uygarlık güçlerinin bunun ötesinde bir uğraşı ve yaratımı yoktur. Kent bile uygarlığın doğuş mekânı olarak uygarlığın eseri değildir. Uygarlık öncesi sayıları binleri aşan insan topluluklarının yaşadığı yerleşkeler şekillenmiştir. Merkezi uygarlığın uzağında

ortaya çıkan kentler, özellikle Avrupa'da boy veren kent demokrasileri insanlık adına önemli gelişmelerin açığa çıkarıldığı, büyük maddi manevi yaratımların ortaya konulduğu, uygarlığa karşı toplumun kendini sürdürdüğü mekânlar olmuştur. Kent özerklikleri sonuna kadar korunmaya çalışılmış, uygarlığa karşı her fırsatta sınıfsal temelli direnişlere ve isyanlara kaynaklık etmiştir. Uygarlığın doğuş ve gelişmesi kent merkezli olmakla birlikte kentlerin bir de böylesi bir gerçeği vardır. Kaldı ki MÖ. 10 000 yıllarına tarihlenen ve günümüzde yok olmayla karşı karşıya bırakılan tarım-köy toplumu olmaksızın merkezi uygarlığın gelişmesi düşünülemez. Neolitik temelli tarım-köy toplumu ve kültürü kapitalist moderniteye kadar başat rodedir. İnsanlığın büyük kısmı şehirlerde değil, kırdan yaşamaktadır. Kent merkezli uygarlık tarım-köy toplumunun üretimleri ve yaratımlarının gaspı temelinde gelişmiştir. Tarım ve köy toplumu çok uzun süre devletli uygarlık karşısında insanlığın temel oluşum diyalektiğine bağlı olarak yaşamıştır. Günümüzdeki gibi kentlerin sömürgesi durumunda değildir. Aralarındaki ilişki kentin köyü yutacağı niteliğe ulaşmamıştır. Birbirini tamamlayan bir ilişki söz konusudur.

Uygarlık Demek Kriz Demektir

Uygarlık daha doğuşundan kısa bir süre sonra yol açtığı yıkımlar nedeniyle toplumun büyük direnciyle karşılaşmış, katlanılmaz boyutlara ulaşan köleci uygarlık gerçeği MÖ. 1200'lerden itibaren gerileme sürecine girmiştir. Dışarıdan özgür kavim, kabile ve aşiret direnciyle içeriden sınıfsal direnişler nedeniyle gerileme ve daralma sürecine giren uygarlık özellikle İbrahimi çıkışla zihinsel iflasın eşliğine gelmiştir. Krizlerini merkez-çevre ilişkisini kurarak ve hegemonya alanlarını genişleterek aşmayı bir yöntem olarak geliştiren devletçi uygarlık güçleri bunun dışında ikinci bir yöntem olarak tekniği ve üretim yöntemlerini geliştirmeyi esas almışlardır. Bu iki yöntem köleci, feodal, kapitalist adına ne denirse densin tüm uygarlık güçlerinin krizlerini aş-

mak için başvurdukları temel yöntemler olmuştur. Yine de tüm uygarlık süreçleri krizli ve kaosu olmaktan kurtulamamıştır. Zira uygarlığın kendisi özellikleri itibarıyla kriz nedenidir. Topluma karşıtlık, toplum emeğinin ve yaratımlarının gaspı temelinde örgütlenmiş olması onu geçici dönemler dışında hep krizli ve çatışmalı kılmıştır. Aşağı Mezopotamya'da doğan köleci uygarlık MÖ 500'lere gelindiğinde artık çatırdamakta ve gerek ticari yollarla, gerek göçlerle Ege ve Akdeniz kıyılarına taşınan uygarlığın maddi-manevi kurum ve yapıları Grek-İon sentezi temelinde yeni bir yükselişe geçmektedir. Bu aynı zamanda Mezopotamya merkezli uygarlığın ilk eksen kayması yaşamasıdır. O zamana kadar merkez rolünü oynayan Mezopotamya artık eski ağırlığını kaybetmiş gibidir. Grek-İon sentezi ortaya çıkardıklarıyla köleci uygarlık için adeta taze kan rolü oynamıştır. Roma, köleci devlet uygarlığının zirvesi olmasını bu senteze borçludur. Buradan aldığı güçle, askeri, felsefi, siyasi, hukuki, ticari alanlarda Mezopotamya merkezli uygarlık güçlerinin önüne geçerek merkez olma rolünü yüklenmiştir. "Tüm yollar Roma'ya çıkar" deyişi onun uygarlıksal gelişimde ulaştığı düzeyi ifade eder. Devlet örgütlenmesinde günümüzde bile örnek oluşturan bir işleyiş açığa çıkarılmış, toplumsal ahlakın yerine ikame edilen hukuk büyük bir gelişkinliğe ulaştırılmış, askeri ve istihbari örgütlenme profesyonel bir düzeye çıkarılmış, bürokrasi en geniş sınırlarına ulaşmış, ticaret gerek deniz gerek kara taşımacılığıyla kıtalar arası kılınmış, küresel hegemonya sadece maddi alanda değil manevi alanda da çok güçlü bir biçimde tesis edilmiştir. Buna rağmen içte Hıristiyanlığın dışta kabileler ve kavimlerin direnişleriyle yıkılmış, Roma'yla birlikte köleci uygarlık döneminin ilk aşaması kapanmıştır.

"Köleci Uygarlığın Olgunluk Aşaması"

Uygarlıkta ikinci dönem ya da aşama olarak ifade edebileceğimiz süreç MÖ. 500-MS.1500 yılları arasında tarihlenen süreçtir. Önder Apo'nun "köleci uygarlığın olgunluk

aşaması" olarak isimlendirdiği bu süreç için söylenebilecek en bariz şey uygarlık karşısında toplumun direnişi olarak doğan dinlerin uygarlık güçlerinin hizmetine sınırsız koşturulmasıdır. Mitolojilerin yerini dinlerin alması bu dönemin gerçeğidir. İç ve dış kaynaklı direnişler temelinde yıkılan, uygarlığın köleci devlet formu olmuş, ancak devletin kendisi aşılamamıştır. Bu süreç devletin kendini daha fazla geliştirdiği, özellikle dinlerin uygarlığın hizmetine koşturulmasıyla kutsal devlet fikrinin daha geniş insan kitlelerine içerildiği bir süreç olmuştur. Uygarlığın klasik köleci devlet formuna karşı gelişen büyük direnişler gerek kavim-kabile önde gelenlerinin kendi gerçekliklerine ihanetleri temelinde, gerekse de kurtuluş ve kurtarıcı fikri etrafında şekillenen peygamberlik geleneğinin egemenlerin hizmetine koşturulmasıyla yeni bir devlet formunun ve daha tahammül edilebilir koşulların yaratılmasından öteye geçememiştir. Uygarlık güçleri Yahudilik, Hıristiyanlık, İslamiyet, Zerdüştizm, Manicilik, Budizm gibi dinleri hizmetlerine ve denetimlerine almakta gecikmemişlerdir. Hıristiyanlık doğuşundan üç yüz yıl, İslamiyet otuz yıl sonra yeni devlet formunun büyük meşruiyet gücü haline getirilmiştir.

"Barbar akınları" olarak değerlendirilen etnisite direnişleri gibi tüm dini çıkışlarda da köleci devlet formundan kurtulma istemi çok nettir. Bu konuda büyük ve görkemli direnişler sergilenmiş, peygamberlik geleneğiyle insanlığın neolitikten sonra ikinci büyük düşünsel atılımı olarak tanımlanan büyük düşünce atılımı yaşanmıştır. Ancak köleci devletin yerine neyin konulacağı bilinmemektedir. Uygarlığın temel taşıyıcı gücü olarak devlet mekanizmasının toplumsal güvenlik, kamu yönetimi ve toplumsal üretimin düzenlenmesi için zorunlu olduğu fikri aşılamamıştır. Sonuç insanlığın köleciliğe karşı direnişlerinin ifadesi olan zihni, manevi çıkışların yeni bir senteze kavuşturularak devlet formunun daha yetkin kılınması olmuştur. Tanrı krallar çağı aşılmış, daha kudretli tek tanrı sürecine geçilmiştir. Zihniyet dünyası mitolojik yapısını dinler ve

felsefedeki büyük gelişmeler temelinde yenilemiş, daha güçlü tanrı fikrine dayanan daha derinlikli bir meşruiyet düzeyine ulaşmıştır. Oysaki köleci devlete karşı içten gelişen peygamberlik geleneği özü itibarıyla demokrasiye daha yakındır. Dayandığı zanaatkâr, tüccar, özgür köylü toplulukları ve kabilelerin talepleriyle belirlenen talepleri devleti aşmaya değil yumuşatmaya dönüktür. Doğal toplumun özgürlükçü fikirleri kadar egemen zihniyet kalıplarının ağır etkisi altındadırlar. Önder Apo bu özellikleriyle günümüz sosyal demokrasi hareketlerine benzetilmektedir. Nasıl ki sosyal demokratlar sistemi biraz yumuşatmakla birlikte yedeği olmaktan kurtulamamışlarsa, peygamberlik geleneği de benzer bir durumu yaşamıştır. Köleci devlet formuna karşı direnişleri, feodal devlet formuyla sonuçlanmaktan kurtulamamıştır. Tüm iyi niyetlerine, insanlık adına tüm adalet ve barış istemlerine karşın yol açabildikleri, ortaçağın feodal devleti olmuştur.

Tek tanrılı dinlerin meşruiyetine sarıyan yeni devlet formu altında askeri yapı daha kalıcı biçimde örgütlenmiş, büyük ordular tarih sahnesine çıkmıştır. Siyaset, tüccar ve zanaatkâr kesiminin önde gelenlerini de kapsayacak şekilde genişlemiş, bürokrasinin bu dönem içinde kurumlaşması önceki döneme göre kıyaslanmaz bir gelişme göstermiştir. Asker-siyasetçi-din adamı üçlüsüne bu dönemde bürokrasi de temel bir ittifak gücü olarak katılmıştır. Artık her şey Tanrı-Allah adına yürütülmekte savaşlar onun adına yapılmakta, vergiler onun için toplanmakta, yasalar onun adına konulmaktadır. Bu dönemin temel kar kaynağı Tanrı-Allah adına yürütülen fetih savaşlarıdır. Ne kadar fetih o kadar toprak demektir. Tanrı adına yürütülen savaşların hedefi doğası gereği tüm dünyadır. Tek bir kâfir kalmayana dek Tanrı-Allah adına verilen savaşın yürütülmesi bir müminlik gereğidir. Hiçbir dönemde savaş bu dönemdeki kadar kutsanmamıştır. Büyük barış arayışı olarak ortaya çıkan dinler savaşlarının meşrulaştırıcı gücü kılınarak, savaş temel üretim biçimi haline getirilmiştir.

Sosyal yaşam en ince ayrıntılarına kadar uygarlık güçlerinin ölçülerine ve ihtiyaçlarına göre belirlenmiş, soyutlanan ve doğadan alabildiğine koparılan yaşam ritüelleri ve simgeler temelinde çekilmez kılınmıştır. Kadın ve doğanın bu dönem açısından durumu tek kelimeyle vahimdir. Toplumun bağrında boy verdiği doğa tüm nimetleriyle kötülüklerin ve korkuların kaynağı, bir an önce ulaşılması gereken öte dünya için bir sınav yeridir. Toplumun kiliselerde, camilerde, havralarda bin bir yoldan öğütlenen tek gerçek bu dünyadaki sınavın başarıyla verilmesi ve bir an önce terk edilmesidir. Kadın baştan çıkarıcılığın simgesi bu anlamıyla tüm günahların kaynağıdır. Kadın aleyhine ikinci cinsel kırılma da bu dönemin ürünüdür. Kadın toplumsal yaşamdan tamamen silinmiş, dilsiz kılınmış ve erkeğin kaburga kemiğinden yaratıldığı, insanın cennetten kovulmasının müsebbibi olduğu, aklının kıt, ruhunun ve bedeninin günahlı ve lanetli olduğu artık kendisine bile kabul ettirilmiştir.

Sisteme ilişkin tüm temel kavram ve kurumlar bu temelde oluşturularak feodal devlet mekanizması en yetkin biçimine kavuşturulmuş ve MS. 1500'lü yıllara kadar devam etme gücünü göstermiştir. Uygarlık karşıtı kavim ve kabileler oldukça daraltılmış dağların başı, çöllerin kuytuluklarına sıkıştırılmıştır. Büyük bir kesimi ise devlet sınırları içine alınmıştır. Bu aynı zamanda bu kesimlerde temsiliyi bulan çelişkileri de içine alma demektir. Bu nedenle önceki uygarlık aşamasında yaşandığı gibi bu aşamanın yıkılması dışarıdan kabile ve aşiretlerin akınlarıyla değil içe aldığı ve büyüttüğü çelişkiler temelinde sınıf eksenli direnişlerle gerçekleşecektir.

Roma imparatorluğunun yükselişi ile coğrafi olarak bir dönem eksen kayması yaşayan merkezi uygarlık bu dönemde yine Ortadoğu merkezli bir rotaya girmiştir. MS. 1200'lere kadar yükselişi yaşayan ve kendi diyalektiği içinde belli bir gelişim de gösteren merkezi uygarlık, özellikle İslam adına hâkim kılınan katı dogmatizm nedeniyle önce zihinsel alan-

da, giderek siyasal, askeri, ticari, ekonomik alanda yaratıcılığını kaybedecektir. Aynı dönemde devlet geleneğinin zayıf, doğal toplum anılarının canlı olduğu Avrupa kıtası Ortadoğu'dan taşınan maddi-manevi değerlerin sentezi temelinde yükselişe geçmektedir. MS. 1500'lere gelindiğinde Ortadoğu, merkezi uygarlığın öncülüğünü Avrupa'ya kaptırmış durumdadır. Kara ve deniz yoluyla muazzam bir ticaret ağı oluşmakta, Ortadoğu'nun maddi olduğu kadar manevi birikimi Avrupa'ya taşınmakta, dünyanın dört bir yanına keşifler yapılmakta, Venedik, Cenova, Floransa, Paris, Amsterdam, Viyana gibi büyük kentler boy ver-mekte, kendi içinde özerk bu kentlerde

hareketiyle kilisenin tekeli kırılırken neredeyse eş zamanlı gelişen köylü isyanlarıyla sistemin krizi derinleşmekte kilisede temsilini bulan feodal ideolojik ve siyasi tekel çözülmektedir. Devlet içine alınan etnisiteler ulusal taleplerle hareketlenirken, tüccar, zanaatkâr kesimin ileri gelenleri (orta sınıf) iktidardan pay kapabilmek için devletin yapısında değişikliği dayatmaktadır. Geniş halk kitleleri ise mezhepsel, ulusal, sınıfsal çeşitli görüntüler altında özgürlük, eşitlik ve adalet için isyan halindedir. Ancak iki yüz yıl kadar sürecek bu kaoslu süreçte feodal devletin yerine neyin geçireceği henüz belirginlik kazanmamıştır. Venedik, Cenova, Amsterdam, Londra gibi özerk kentler, feodal devlet tekeli imparatorluk düzeyine ulaştırmaya çalışan kilise başta olmak üzere feodal uygarlık güçlerine karşı direnmektedir. Artık kilise yerine kiliseler (Katolik, Protestan, Anglikan) imparatorluk yerine de ulusal krallıklar (İngiltere, Fransa, İspanya, Hollanda) vardır. 17.yy. Rönesans ve Aydınlanma fikirlerinin toplumsallaştığı yüzyıl olarak yaşanırken 18.yy. artık bu fikirlerin feodal devletin aşılması talebiyle kitlelerin harekete geçtiği, Avrupa'nın isyanlar ve ayaklanmalarla çalkalandığı yüzyıl olacaktır. 1640'taki İngiliz devrimini, 1776'da Amerikan, 1789'da Fransız Devrimi izler. Kiliseye başkaldırı temelinde monarşilerin aşılması adım adım gündeme girer. Feodal devlet formu toplumu boğucu özellikleriyle sonuna ulaşmıştır.

**Ortaçağın sıfırladığı
insan ruhunu yüceltme, aklı öne
çıkarma bir an önce terk edilmesi
gereken dünyaya, doğaya dönüş
biçiminde özetleyebileceğimiz
içeriğiyle Rönesans, kilise karşısında
toplumun büyük hamlesi olarak
gelişmektedir.**

tüm ilköğ ve ortaçağ zihniyet birikiminin yeni bir senteze kavuşturulması yaşanmaktadır. Rönesans, Reform ve Aydınlanma hareketleri çerçevesinde Hıristiyan dogmatizmi aşılmakla karşı karşıyadır. Ortaçağın sıfırladığı insan ruhunu yüceltme, aklı öne çıkarma bir an önce terk edilmesi gereken dünyaya, doğaya dönüş biçiminde özetleyebileceğimiz içeriğiyle Rönesans, kilise karşısında toplumun büyük hamlesi olarak gelişmektedir. Bilim ve felsefe yaşanan büyük gelişmeler hızla toplumsallaşmakta bunun üzerinden Hıristiyan dogmatizmi ve ona dayanan feodal devlet ciddi biçimde sarsılmaktadır.

15.yy.dan itibaren zihniyette yaşanan bu değişimler temelinde sınıf temelli hareketlerde büyük bir yükseliş ortaya çıkmıştır. Reform

"Burjuva Devrimler Çağı mı?"

Bundan sonrasına ilişkin gelişmelere dair yorumlar ve değerlendirmeler muhtelifdir. En çok bilineni ve Marksizm'in de kabul ettiği "Burjuva Devrimler Çağı" değerlendirmesidir. Burjuva devrimler çağı olarak anılan bu sürece ilişkin gerçekler burjuvazinin bir sınıf olarak bu sürece ilişkin hiçbir devrim programının olmadığını göstermektedir. Elbette sermaye ve iktidarda gözleri vardır. Pay kapma peşindedirler ve bunun için yapamayacakları şey yoktur, yine bunun için devlet aygıtının öneminin, onu ele geçirmenin ya da ortağı ol-

manın getireceği avantajların farkındadırlar. Ancak feodal devletin sonunu getiren sürecin burjuvazi tarafından hazırlandığı, örgütlendirildiği ve sonuçlandırdığının gerçekte hiçbir ilişkisi yoktur.

Ulusal devlet, önce kendi mezheplerini ayırıştırarak, giderek bunu mutlak devlete, tek tanrı devleti olarak dayatılan monarşik imparatorluk fikrine karşı savunan farklı etnisitelerin-kavimlerin ve kent devletlerinin mücadelesinin sonucudur. Kent orta sınıfını oluşturan tacir, zanaatkâr kesimlerinin bağımsızlaşma ve ayrıcalıklı konumlarını sürdürme temelinde ulusal sınırlar talebi yükselmektedir. Tabanda ise komünler biçiminde toplumun feodal uygarlığa karşı direnişi Avrupa'yı boydan boya sarmış durumdadır. Toplumun maddi ve manevi gelişim düzeyi verili uygarlık formunu aşmayı dayatmaktadır. 19.yüzyıla kadar süren çelişkili, çatışmalı kaotik sürecin burjuvazinin lehine sonuçlanması iddia edildiği gibi ne burjuvazinin eseridir, ne bir zorunluluktur, ne de ilerici bir yanı vardır.

Ticarette yakaladığı gelişkinlikle zenginleşen Venedik, Cenova, Amsterdam, Londra gibi kent devletleri, prenslikler ve krallıklar Katolik kilisesi ve Avrupa monarşisi tarafından kurulmak istenen büyük Hıristiyan imparatorluğu için bir zenginlik kaynağı olarak görülmekte ve yutulmaları için büyük baskı yürütülmektedir. Buna karşı kavimlerin, mezheplerin, orta sınıfın, tarım ve köy toplumunun direnişi söz konusudur. Mevcut örgütlenme tarzıyla bu direnişi sürdürmeyeceğinin farkında olan kent devletleri, prenslikler ve monarşik krallıklar yeni bir tarzda örgütlenme arayışındadır. Ulusalcılık öne çıkmakta, Katoliklikle ayrışan mezhepsel yaklaşımın da katkılarıyla ulus-devlet için zemin oluşmaktadır.

Ticaret temel zenginlik kaynağıdır ve tacirler önemli bir etkinliğe sahiptir. Birikim yöntemleri, temsil ettikleri kültür tarihin her döneminde şüphe ve kuşkuyla karşılanan bu kesimlerin desteğinin sağlanması, Katolik kilisesi karşısında direnişe çekilmesi toplumun diğer kesimleri -özellikle kent orta sınıfları-

tarafından önemli görülmektedir. Ancak temkinli olma gereği de sürekli vurgulanmaktadır. Teknik ve endüstrideki gelişmeler ticarete muazzam karlar sağlamaktadır. Kapitalistik yöntemlerle zenginleşme, 12.yüzyıldan itibaren başta İtalyan kent devletleri olmak üzere Avrupa'nın birçok kent devletinde yaşanmaktadır. Venedik bu yolla 14-15. yüzyıllarda Avrupa çapında etkinliğe ve güce ulaşmış durumdadır. Ancak hala ekonominin hedefi toplumsal ihtiyaçların karşılanmasıdır. Toplumun temel ihtiyaçlarını karşılamaya dönük ekonominin yerine büyük gelir getiren kâra dönük üretim yaklaşımı özellikle bu kesimler tarafından kiliseyle yaşanan çelişki de bahane edilerek ekonomi adına dayatılmaktadır. Böylece ulus-devlet fikri yanında, tacir, tüccar, tefeci, simsarlardan oluşan kapitalistlerin "bire al yüze sat" diye bilinen kâra ve sermayeye dönük kapitalist faaliyeti ekonominin yerine geçmektedir. Adalet, özgürlük, eşitlik, bağımsızlık idealiyle ayaklanan kitlelerin dinamizmi bu temelde tefeci, bezirgân kapitalistler tarafından kendi çıkarları için harcanmaya açıktır. Genelde yaklaşımları bu kaotik dönemden zarara uğramadan, mümkünse aristokrasi içinde yer edinerek çıkmaktır. Toplumun geniş kesimlerinin talepleriyle ve çıkarlarıyla zerre kadar ilgileri yoktur. İktidar ortağı olma istemleri başatır. Bunun için zaman zaman kır ve kent kökenli isyanların yanında, zaman zaman feodal aristokrasiyle omuz omuza en gerici pozisyonadırlar. Tutarlı, ideolojik ve siyasi temeli olan bir yaklaşımları söz konusu değildir. Tarihsel bir dayanakları yoktur. Ne Rönesans filozofları ve sanatçıları, ne aydınlanmanın ileri gelenleri ne ütöapistler arasında bu kesimlerin öncüsü ve hâkimi olacakları bir toplum ya da devlet düşüncesi yoktur. Kâr ve sermaye için yapamayacakları hiçbir şey olmayan bu tüccar-tefeci kesimler için taşınan en iyimser duygu kalles, güvenilmez, vicdansız ve ahlaksız olduklarıdır.

Feodal uygarlık sürecinde maneviyat insan yaşamının vazgeçilmezidir ve bu alanı ilerici-gerici ile dinsel düşünüş doldurmaktadır.

Egemenlerin de ezilenlerin de ütopyaları ve gelecek tasarımları ahlak eksenlidir. Bu anlamıyla toplum kaygısı güçlüdür, toplumu bir arada tutan temel olgu olarak ahlaka büyük yer verme vardır. Bundan muaf olan, ahlakın ilerici-gerici demeksizin ortadan kalkmasından çıkarı olan tek kesim tüccar, tacir, simsar, tefeci kapitalistlerdir. Tarih boyu gerek egemenler, gerek ezilenler kontrol ve denetim altında tutulması gerektiğine inanılan bu kesimin ipini gevşetmeme yaklaşımını özellikle korumuşlardır. Dolayısıyla bunların öncülüğünde bir kurtuluş fikri bile söz konusu değildir.

Kapitalistler Sümer'den beri var olagelmışlerdir. Tarihin bu kesitinde kendilerini bir sistem olarak kurgulamaları iktidar güçlerine yakın olmaları, para ve bilgi biriktirmeleriyle bağlantılı bir durumdur. Bin yıllar boyu bu kesimler iktidar sanatını icra edenlerin yanında, yakınında yer alarak egemenlerin iktidar tesis etme, ittifak geliştirme, zor aygıtlarını kullanma, meşruiyet oluşturma yöntemlerini izlemişler, karşıt güçleri tasfiye etme, denetimine alma, birbirine karşı kullanmada önemli dersler edinmişlerdir. Zaten ticari faaliyetin gereği olarak bu yöntemlere yabancı değillerdir. Örgütlenme ve siyaset yürütmeye muazzam bir esneklikleri söz konusudur. Toplumdaki çelişkileri kullanma, ihtiyaçları tespit etme, boşlukları görme, fırsatları en verimli biçimde kullanma yetenekleri oldukça gelişkindir. Tarihin her kesitinde ortaya çıkan gelişmeleri kendi lerine kullanarak kendilerini güvence altına alma, bağımsızlaşma, kendi iktidar odaklarını yaratma ve bunları en iyi biçimde kullanma girişimleri hep olagelmıştır. Ancak ne üst toplum ne alt toplum buna fırsat tanımamış zaman zaman çok sert yöntemlerle tasfiye edilmişler, toplumlarda belirleyici olma pozisyonuna girmelerine izin verilmemiştir. Anadolu ve Mezopotamya toprakları bu temelde yerle bir edilmiş çok sayıda kent harabelerine tanıktır. Avrupa'nın birçok ülkesinde Yahudilere dönük saldırılar ve pogromlar da onların bu kapitalistik özellikleriyle ilgilidir.

Uygarlık ve Yahudilik

Köleci devlet uygarlığına direniş temelinde ortaya çıkan Yahudilik, bir kavim adına iktidar ve devlet ideolojisi olarak şekillenmiş ancak tarihsel süreç içinde buna çok fazla fırsat bulamamıştır. Bilgi ve para biriktirmek temel varlık güvenceleri olmuştur. Bu özellikleriyle uygarlık güçlerinin olduğu kadar uygarlık karşıtı güçlerin de yanında yer bulabilmiş, tarihin tüm çatışmalı dönemlerinde maddi ama daha çok da felsefi-ideolojik özellikleriyle her iki taraf için de önemli roller oynamışlardır. Hıristiyanlık ve İslamiyet Museviliğin devamı, mezhepleri olarak gelişme kaydederken uygarlık içinde gelişen sınıf temelli gerici-ilerici ideolojik-felsefi birçok akım Yahudiliğin izlerini taşımıştır. İslamiyet'in sıkıştırmasıyla Yahudiliğin Ortadoğu'dan kaçırılması Ortadoğu için bir zayıflama nedeni olurken Hıristiyan Avrupa'nın Ortadoğu karşısında üstünlüğü yakalamasına büyük katkı sunmuştur. Bin yılların birikimi Yahudilikle birlikte Avrupa'ya taşınmıştır. Avrupa en nihayetinde Doğu karşısında yaşadığı sıkışmayı Yahudiliğin temel özelliği olan kapitalistliği bir sistem haline getirerek aşmayı esas almıştır. Yahudilik her zaman ikili bir özellik göstermiştir. Protestanlık, Anglikanizm, Calvinizm başta olmak üzere Hıristiyan mezheplerinin oluşumunda, Hıristiyan dogmatizminin yıkılmasında, kilisenin etkinliğinin sınırlandırılmasında katkıları inkâr edilemez. Felsefe ve bilimin geliştirilmesinde rolleri öncü düzeyindedir.

Rönesans, Reform, Aydınlanma süreçlerinde katkıları belirgindir. Bu anlamıyla hem uygarlık karşıtı, hem uygarlık yanında olmak üzere ikili bir nitelik taşır. Yahudi kapitalistleri mutlak monarşinin aşılması, krallıkların, kent devletlerinin gelişmesi için sürekli bir çaba içinde olmuş yine bunların ulus devlete dönüşmelerine hem maddi hem manevi anlamda büyük güç vermiştir.

İslamiyet'in sıkıştırması karşısında Avrupa'ya göçen Yahudilik, Avrupa içinde de mutlak monarşi arayışlarının yoğunlaştığı devletlerden bağımsızlıklarını korumak isteyen kent devletlerine ve krallıklara doğru bir kayma yaşamıştır. Kapitalizmin olduğu kadar ulus devletlerin gelişmesinde, ulusçuluğun milliyetçiliğe dönüşmesinde tarih boyu İbrani kavmi adına iktidar ve devlet arayışında olan Yahudiliğin rolünü görmemiz gerekir. Ulus devlete adeta fikir babalığı yapmışlar, kilise ve imparatorluklar karşısında kent devletlerinin, krallıkların ve prensliklerin ulus-devletlere evrilmesinde orta sınıfla birlikte etkin bir rol oynamışlardır. Sermaye sahibi Yahudi bankerler, her ulus-devlet içinde önemli bir yatırım ve etkinlik imkânına kavuşmuşlardır. Daha sonraki süreçlerde görüleceği gibi ulus-devletler çağı Yahudi sermayesinin de devleştiği bir çağ olmuştur.

"Ulus-devlet, bilindiği üzere sadece devlet kadrolarının değil, tüm vatandaş ve devlet kadrolarının (aynı din gibi) ortak bir ideolojik çerçeveyi paylaşmaları, bütün toplumun devlet üyesi, vatandaşı sayılması anlamına gelir. İşte bu özellik İbrani kabilesinin başından beri taşıdığı özelliğinin önce kavim, sonra ulus-devlet olarak geliştirilmesidir İbrani kabilesi, kavmi, en son olarak ulusu, hem etnik hem de dini olarak bir bütündür. Daha doğrusu, etniklik aynı zamanda dinseliktir, dinseliktir ise etnikliktir. Ayrıca yönetenler ve yönetilenler ayırımına bakılmadan, ortak amaçta birleşirler. Açıkçası (Bu benim şahsi yorumumdur ve çok önemli buluyorum), ulus-devletçilik İbrani kabile ideolojisinin geliştirilmiş bir türevidir olarak, kendi dışındaki tüm kavimler ve uluslara

dayatılmış, uyarlanmış, değişime uğratılmış bir biçimdir." İtalyan kent devletlerinden Venedik'te yaşanan kapitalistik gelişme kapitalist uygarlığa geçişte önem taşır. 14. ve 15.yy.larda geliştirdiği büyük ticaret ağıyla üretim teknikleri, para işleri, iktidar 'sanat'ı, bilim ve teknik gibi uygarlığın tüm birikimlerini Ortadoğu'dan Avrupa'ya taşıyan Venedik mali araçlar, para, senet ve bankacılığın yeni merkezi haline gelerek aslında kapitalizmi ilk doğuran kent olmuştur. Kapitalist unsurların öncülüğünde kent büyük bir gelişmeyi ve etki gücünü yakalamış, kapitalizmin doğuşuna beşiklik etmiştir. Ancak bunu Londra gibi tüm Avrupa'ya giderek dünyaya yayılacak bir sistem haline getirme gücünü gösterememiştir. Roma Katolik Kilisesi'nin baskılamaları ve diğer İtalyan kent devletlerini ulus devlet olarak birleştirememesi Venedik'in kapitalizmi yaratmasına rağmen kapitalizmi bir sistem olarak geliştirmesine engel olmuştur. Bu rolü Amsterdam ve Londra oynamışlardır. Katolik kilisesinin ateşli savunucusu olduğu İspanya ve Fransa hanedanlıklarının hayalini kurduğu büyük Hıristiyan imparatorluğuna karşı İngiltere ve Hollanda'nın direnişleri kapitalist unsurlar için uygun zemini yaratmış, kendilerini bir seçenek olarak gündemleştirmelerine elverişli zemini sunmuştur.

16. yüzyılda Hollanda ve İngiltere'de, kapitalist unsurların klasik imparatorluk sistemlerine karşı üstünlük sağlama ve kendilerini resmi bir uygarlık gücü haline getirme çabaları oldukça yoğunur. İngiliz ve Hollanda'nın bağımsızlık çabalarını istismar etmiş ve kendisini buralarda başat güç haline getirebilmiştir. Oysaki Amsterdam kenti 16.yüzyıldaki Avrupa feodalitesine karşıt olan felsefecilerin, sanatçıların, düşünce ve bilim insanlarının, yeni fikir akımlarının toplanma yeridir. Hollanda prensliği büyük Hıristiyan imparatorluğu peşinde koşan İspanya ve Fransa hanedanlıklarına karşı bağımsızlığını koruma çabası içinde yenilikçi tüm kesimlere kapılarını sonuna kadar açmıştır. Amsterdam ve Hollanda Prensliği bir varlık-yokluk savaşı içindeyken kapita-

list unsurlar kendilerini hâkim güç haline getirmenin arayışı içindedir. Aynı durum İngiltere ve Alman prenslikleri için de geçerli olacak varlık-yokluk mücadelesi yürüten kentler, prenslikler ve devletler kapitalist unsurların yeni bir uygarlık gücü olarak çıkışlarına, yeni bir iktidar ve sermaye tekeli olarak şekillenmelerine gereken zemini sunacaktır.

Kapitalist unsurlar ulusal birliklerin oluşumunda, direniş sürecinde rol ve etkinlik sahibi değillerdir. Kent devletlerinin ulus devlete evrilmesinde de rolleri son derece sınırlıdır. Handedan devletleri kadar kent devletleri birleştirici bir fikir etrafında ulusal devlet olmaya son derece açıktır. Gerek İngiltere'de gerek Hollanda'da ulus devletin zeminini yaratan, bunu bir direniş içinde geliştiren kapitalist tefeci, banker ve tüccar kesimi değildir. Bunun mücadelesini yürütenler etnisiteler, kavim aristokrasisi ve toplumun halk güçleri olmasına rağmen, sıkı örgütlenmiş kapitalist unsurlar iktidarı ele geçirmişler, ulus-devlet formu olarak örgütlenmeyi kendi gelecekleri ve çıkarları için geliştirmeyi zorunlu görmüşlerdir. Devlet aygıtını ulus-devlet olarak yenileyerek iktidarı tüm toplum üzerine yaymış, tüm toplumu ulus adı altında kendi denetimlerine alarak muazzam bir güçlenmeyi sağlamışlardır.

Kapitalist Uygarlık Toplumun ve Doğanın Yıkımı Üzerinde Yükselmiştir

Merkezi uygarlığın kapitalizm aşamasını karakterize eden üçüncü olgu endüstriyalizmdir. Bilindiği gibi endüstri insan toplumsallığının her aşamasında vardır. İnsanın yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamada doğayı değiştirip, dönüştürmesine yarayan araçların yapımı olarak endüstri, toplumsal emeğin bir ürünüdür. Bin yıllar boyu egemenlerin endüstrinin gelişimindeki rolleri sınırlıdır. Daha çok savaş ve zor araçlarının geliştirilmesi için endüstriyle ilişkili olmuşlardır. Zaman zaman toplumsal üretimin artırılması için endüstriyel çabalara destek verenler olmuşsa da endüstri asıl olarak toplumun işi olmuştur. Üretim araçları olarak da adlandırılan araçlar endüs-

trinin konusudur ve insanın doğayla ilişkilerini verimli kılmayı amaçlar. Doğayı toplum yararına dönüştürmek, işlemek. Bilimin ve teknolojinin gelişimi öz itibarıyla bu minval üzerindedir. Endüstrinin amacı toplumsaldır.

Bin yılların birikimine dayanan endüstriyel gelişmenin kapitalistlerce kâr ve sermaye amacıyla ele geçirilişi, üzerinde tekel oluşturması, endüstriyi dışta rakiplerine, içte topluma egemen olmanın aracı haline getirmesi, ölümcül bir iktidar silahı haline dönüştürmesi endüstriyalizmin özünü oluşturur. 17.yüzyıldan itibaren bilimlerde ve teknikteki gelişmelerin endüstriyel alanda gelişmelere yol açması ve kârlı bir alan haline getirmesi kısa sürede kapitalistlerin dikkatini çekmiş ve bu alana yo-

**İnsanın doğayla en
verimli
ilişkiyi kurma
amaçlı yaratımı olarak
endüstri kapitalist uygarlık
sürecinde insanlığı doğasıyla
birlikte yok oluşa
götürebilecek bir
hal almıştır.**

ğunlaşmalarına yol açmıştır. Ulus devletlerle siyasi iktidarda güç ve etkinlik kuran kapitalistler bu alanı da kendi kâr, sermaye ve iktidar amaçları için ele geçirmekte gecikmemişler, iktidar ve sermayelerini büyütmek için ideolojik ve maddi bir silah gibi kullanmışlardır. 18 ve 19.yüzyıllarda kapitalistlerin denetiminde gerçekleşen sanayi devrimi ise kıta Avrupa'sının kapitalist hegemonyayı pekiştirmesinde, Avrupa'nın Ortadoğu merkezi uygarlık güçleri karşısında üstünlük kazanmasında belirleyici olmuştur.

Sanayi devrimi ile ifade edilen endüstriyel gelişme dalgalar halinde günümüze kadar sürmektedir. Sermaye ve iktidar tekellerinin kon-

trolünde, onların amaçları doğrultusunda gelişme gösteren endüstri, tarım ve köy toplumunu tüketmiş, doğayı iflasın eşiğine getirmiş, toplumda işsizlik ve açlık sorununu devasa boyutlara vardırılmış, kentlerin adeta tüm bir ülkenin kaybolduğu kör kuyular haline gelmesine yol açmıştır. İnsanın doğayla en verimli ilişkiyi kurma amaçlı yaratımı olarak endüstri kapitalist uygarlık sürecinde insanlığı doğasıyla birlikte yok oluşa götürebilecek bir hal almıştır.

Kapitalizm, ulus devlet ve endüstriyalizm üzerinde yükselen merkezi uygarlığın son evresi başlı başına bir araştırma konusudur. Ancak temel çizgiler halinde tanımlarsak, kendini diğer uygarlık aşamalarından çok farklı-

getirmiş, krizli ve kaosu yapıyla insan toplumsallığının ve doğasının felaketine dönmüştür. Uygarlığın başlangıcıyla ortaya çıkan toplum, kadın ve doğa üzerindeki iktidar, egemenlik, sömürü, savaş ve yıkım gerçeği kapitalist uygarlık sürecinde önceki uygarlık süreçlerini kat be kat aşan bir yaygınlığa ve derinliğe ulaşmıştır.

Uygarlıkta farklı ve değişik bir aşama olması özümüyle değil, biçimiyle ilgilidir. Uygarlığın başından beri var olan temel iktidar ve sermaye amaçlı tüm yapı ve kurumlar devr alınmakla kalmamış daha da geliştirilmiştir. Bu anlamıyla kapitalizmin sorunları çözüm iddiasıyla ortaya çıktığı, ilerici olduğu tam bir safesatadır. Kapitalist uygarlıkla toplumsal sorun-

Uygarlığın başlangıcıyla ortaya çıkan toplum, kadın ve doğa üzerindeki iktidar, egemenlik, sömürü, savaş ve yıkım gerçeği kapitalist uygarlık sürecinde önceki uygarlık süreçlerini kat be kat aşan bir yaygınlığa ve derinliğe ulaşmıştır.

miş, çok ayrılmış gibi sunan kapitalist uygarlık, tarihsel süreç içinde ortaya çıkan en büyük tekelleşmedir. Doğal topluma karşıtlık temelinde ortaya çıkan iktidar ve sermaye tekelinin en gelişkin, en örgütlü, en kurumsal ve kendini topluma en fazla yedirmiş halidir. Ekonomik, politik, askeri ve ideolojik alanlarda kendini hâkim kılan, aslında bunların hiçbirisiyle doğrudan ilgisi olmayan tekelleşme, kâr ve sermaye düzeni olarak kapitalizm ne ekonomidir, ne yeni bir toplumsallığı ifade eder. Esası tüm toplumsal alanları, insanlığın ortaya çıkardığı tüm gelişmeleri kendi kontrolüne alan, kendine mal eden, kendi yaratımını gibi gösteren, gerçekte ise bunlara karşıtlık temelinde vücut bulan bir tekelleşme formu olmasıdır. İngiltere öncülüğünde bir dünya sistemine dönüşen kapitalizm diğer uygarlık süreçlerinden farklı olarak iki yüz yıl gibi kısa bir sürede yol açtığı toplumsal sorunlarla, yıkım ve kırımlarla insanlığı uçurumun eşiğine

lar aşılacak şurada kalsın içinden çıkılmaz bir hale gelmiştir. Ekonomik tekelleşme olarak kapitalizm 15.yy ile birlikte iktidar tekeliyle ele geçirmiş, liberalizmle bilim, felsefe, din gibi tüm disiplinleri denetimine ve hizmetine alarak maddi-manevi tüm alanlarda bunu kurumsallaştırıp hâkimiyet kurmadığı tek bir alan bile bırakmamıştır. Sermaye ve iktidar tekeli yanında; milliyetçilik, bilimcilik, cinsiyetçilik ve dincilik temelinde ideolojik ve zihni alanda da sıkı bir tekelleşmiştir.

Toplumsal Sorunlarda Zirve

Bu toplumsal sorunların hafiflemesi değil ağırlaşması demektir. Ana başlıklar halinde koyacak olursak iktidar ve devlet sorunu azalmamış daha da ağırlaşmıştır. 16.yüzyıla kadar toplumun dışında ve üstünde örgütlenen iktidar ve devlet olgusu kapitalist uygarlıkla birlikte tüm topluma yayılmış, iktidar toplumsal bir amaca dönüştürülmüştür. Devletçi toplum

olarak tanımladığımız iktidara ve devlete bağlı toplum nicelik olarak inanılmaz boyutlara ulaşmıştır. Bürokrasi olağanüstü bir hacim kazanmış, devletin ve iktidar olgusunun sızmadığı hiçbir ilişki biçimi kalmamıştır. Doğa, kadın, ekonomi, bilim, teknik, din, ahlak başta olmak üzere her olguya hükmeden iktidar ve egemenliktir. Devletçilik ve iktidarın bu biçimde büyütülmesi tüm toplumları adeta iç savaşa sürüklemiştir. Günümüzde kaldırılamaz hale gelen bu iç çatışma durumuna buluna çare devlet ve toplumu iktidar üzerinde uzlaştırmak olmaktadır. Büyük bir toplum mühendisliği ile yapılmaya çalışılan, tüm toplumun devletleştirilmesidir ki bu ne mümkündür ne de bir çözümü ifade etmektedir. Tarihin hiçbir döneminde iktidar bu düzeyde toplumsal yaşamı kontrol altına almamıştır. Adına bio-iktidar denen bu biçim, toplumsal yaşamı tümüyle denetlediği kadar üretme iddiasındadır. Yaşamın tümünden iktidar tarafından üretilmesi toplumsallığın yaşamı üretme ve sürdürme yeteneğinin yıkımı demektir. Toplum kendisini üretemeyecek kadar zayıflatılmıştır ve iktidar tarafından yeniden üretilmektedir. Bu tarihte yeni bir gelişmedir. Tarih iktidar tekellerinin çeşitli eylemlerine ve uygulamalarına tanıklık etmiştir, fakat iktidar tekellerinin topluma yap-boz tahtası gibi yaklaşması ve toplumu yeniden üretmeye kalkışması kapitalist uygarlığa özgü bir durumdur. Avrupa merkezli kapitalist uygarlığın bulabildiği müthiş çözümdür. Toplumla bu biçimde oynamak sonuçları atomdan daha tehlikeli gelişmelere kapı aralamaktır ki, devletçi-iktidarcı toplumun en gelişkin olduğu Batı toplumunda ortaya çıkan sorunlar, bunu doğrulamaktadır. Bu konuda yaşanan çıkmaz kapitalist uygarlığın en temel krizi olmayı sürdürmektedir.

İktidar ve devlet sorununa bağlı olarak diğer toplumsal sorunlar derinleşerek sürmektedir. Toplumu bir arada tutan ahlak örgüsü yırtılmış, yerine konulan hukuk ise toplumsal çatışmayı derinleştiren bir hale gelmiştir. Artan suç oranları, çatışma ve çelişkiler her toplumda bir iç savaş görüntüsü oluşturmaktadır.

Kışkırtılan bireycilik kendi toplumsallığını kemiren insan gerçeğine yol açarak insanı kendi öz varlık koşuluna, öz hakikatine karşı hale getirmiştir. Toplumun en büyük savunma gücü ve varlık koşulu olan ahlakın bu biçimde yırtılması üzerinden gelişen iktidar ve sermaye tekelleri günümüzde toplumu iktidar ve sermaye karşısında en güçsüz duruma düşürmüşlerdir. İktidar ve sermaye söz konusu olduğunda çiğnenmeyecek kutsallık, ilke, kural, gelenek, töre yasa yoktur. Ahlakın koruyucu kalkanından mahrum bırakılan toplum, en büyük çözülmeyi bu uygarlık sürecinde yaşamaktadır. Toplumun kendi yaşamsal ihtiyaçlarını ve sorunlarını tartışma, planlama ve pra-

**Tarihin hiçbir döneminde
iktidar bu düzeyde
toplumsal yaşamı kontrol altına
almamıştır. Adına bio-iktidar
denen bu biçim, toplumsal yaşamı
tümüyle denetlediği kadar üretme
iddiasındadır.**

tikleştirme gücü olarak politika da çoktan yerle bir edilmiştir. Yerine ikame edilen idarecilik bürokrasinin azmanlaşmasını getirmiş, toplumun kendi adına düşünme, tartışma, karara gitme yeteneği dumura uğratılmıştır. Bu en büyük toplum kırımını demektir. Toplumun ahlakı ve politik organlarının bu biçimde yıkımı insanlığın en ölümcül sorunlarından biridir. Bu iki olgunun yıkımı üzerinden, toplum her türlü sömürüye ve talana açık hale getirilmekte, büyük tekel vurgunları yaşanabilmektedir. Dolayısıyla kapitalist uygarlığın bu soruna çözüm bulması yapısı gereği mümkün değildir. Tersine büyük bir zihniyet çalışmasıyla toplumun zihniyeti devletçi ve iktidarcı bir temelde yeniden biçimlendirilmekte, zihniyet sorunları derinleşerek yeni sorunları tetikle-mektedir. Sanat-spor-seks üçlemesi yine eği-

tim ve bilim kurumları, medya organları ile toplumsal zihniyet kalıpları kapitalist uygarlığın devamı için yeniden dizayn edilmekte; ruha, duygulara, güdülere hükmeden sistem gerçeği kendini bu biçimde güvenceye almaya çalışmaktadır. Bu toplum hakikatinden en uzağa düşmüş insan gerçeğine yol açmaktadır. Katiline âşık kurban misali, devletine egemenine bağlı, onun istediği gibi düşünen, onun istediği gibi hisseden, onun istediği gibi algılayan insan gerçeği toplumsal zihniyetle bu biçimde oynanmasıyla ilgilidir.

Diğer bir sorun alanı ekonomidir. Kendini ekonomiymiş gibi sunan, Marksizmin katkılarıyla bu konuda önemli bir yanılşamayı hâkim kılan kapitalizmin bir ekonomi biçimi olmadığı, tersine ekonomi üzerinde hâkimiyet biçimi olduğu, toplumsal ihtiyaçların temini olarak ekonomiyi yıkıma uğrattığı, işsizlik, açlık, yoksulluk oranlarını tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar geliştirdiği, kaynakları kâr ve sermaye adına tükettiği, doğayı ve insan emeğini bu temelde heba ettiği her geçen gün daha fazla ortaya çıkmaktadır. Endüstriyel alan kesinlikle tam denetime alınmıştır. Endüstriyel araçların kâr ve sermayenin hizmetine koşturulması ekolojik sorunları felaket boyutlarına taşımıştır. Tüm canlı yaşamı tehdit altındadır. Endüstriyel gelişme insanlığa refah, bolluk ve daha iyi yaşam koşulları oluşturabilecekken toplumsal ihtiyaçları ve doğal dengeyi gözetmeyen kâr ve sermaye peşinde koşan yapısıyla geleceğimiz önünde en büyük tehditlerden birisi olarak durmaktadır.

Uygarlık tarihi, kadının kaybedişi ve kayboluşu tarihidir, ama kapitalist uygarlık tarih boyu kadın üzerinde geliştirilen sömürü ve egemenlik operasyonlarında en son ve en bitirici aşamayı ifade eder.

Köleci uygarlıkta ev kölesi haline getirilen ve mülk konusu yapılan kadın hanedanlara çocuk doğurmakla yükümlü kılınmış, feodal uygarlık aşamasında eksikli bir canlı olduğunu kabul edecek, erkeğe dayanmadan yaşayamayacağına inanacak kadar düşürülmüştür. Kapitalist uygarlıkta ise en ince ve öldürücü meta

haline getirilmiştir. Kadın her şeyiyle artık pazar konusudur. Kadının sunulmadığı hiçbir ilişki, kullanılmadığı hiçbir alan, konu olmadığı hiçbir alım-satım sahası kalmayacaktır. İşin tehlikeli yanı kadının bu durumu özgürlük olarak algılar hale getirilmesi ve sistemin en büyük savunucusu kılınmaya çalışılmasıdır. Kadında içselleşen kölelik üzerinden sistem günümüzde kendisini güvenceye almaya çalışmakta, kadın sistem karşıtlığının en büyük düşmanı kılınmak istenmektedir.

Bu temel sorunlar yanında devleşen ve köy-tarım toplumunu yutan kentleşme olgusu, artan nüfus sorunları, eğitim ve sağlık sorunları, toplumun militarize edilmesi, savaşın gündelik yaşamın bir gerçeği haline getirilmesi, savaş araçları ve yöntemlerindeki korkutucu gelişmeler insanlığın bu uygarlık sürecinde karşı karşıya kaldığı diğer belli başlı sorunları oluşturmaktadır. Çözümü ise kriz ve kaosların temelini oluşturan sistemin yapısal gerçeğini doğru kavramakla ancak mümkündür.

Özgürleşmek Merkezi Uygarlıktan Kopmakla Mümkündür

Yeni paradigmamızın temelini bu nedenle toplumun ve uygarlığın doğru tanımlanması oluşturmaktadır. Önderliğimiz tarihi ve toplum gerçeğini yeniden tanımladığı savunmalarında toplumsallığı insanın en büyük hakikati, doğal toplumu ise gerçek toplum olarak ortaya koymuştur.

Buradan hareketle doğal toplumdan bir sapma olarak ortaya çıkan uygarlık, temel özelliklerini koruyarak günümüze kadar gelmiştir. İnsanlıktan en büyük uzaklaşma ve kopuşu ifade eden kapitalist uygarlık sürecinde uygarlık tarihinin bu bakışla ele alınması hayati önemdedir. Uygarlığın kendisi köleciliktir. Devlet merkezli uygarlık sistemleri köleliğin değişik biçimlerini geliştirmenin ötesinde bir anlam ifade etmezler. Devlet merkezli uygarlık sisteminin özü köleliktir. Bu anlamda özgürleşmek ise öncelikli olarak uygarlık sistemiyle hesaplaşmak ve ondan kopmakla mümkündür.

DEMOKRATİK UYGARLIK SİSTEMİ

Önderliğimiz 'Sümer Rahip Devletinden Demokratik Cumhuriyete' adlı savunmasında 'Demokratik Uygarlık Çağı'ndan bahsetti. Sonrasında geliştirdiği savunmalarında ise 'Demokratik Uygarlık Sistemi'nden hatta 'ekol'ünden bahsediyor. Acaba her iki adlandırma aynı anlama geliyor mu? İki arasında

lükler alanında kimi yenilikler gerçekleştirmek suretiyle toplumsal sorunların çözülebileceği yaklaşımını esas almaktadır. Bu yönüyle sistem içidir. Daha çok da 20. yüzyılın yani içinde bulunulan dönemin okunma biçimi ve gerçekliği çerçevesinde yapılan tespitlerden kaynağını almaktadır.

farklılık var mıdır, varsa nasıl bir farklılıktır? Dahası Önderliğimizin sıklıkla bahsettiği 'Demokratik Uygarlık Sistemi'nden kasıt nedir? Bu hususları ele almak, tarihte ve güncelde insanlık için hangi noktada durduğumuzun öneminin anlaşılmasına katkı sunacaktır. Yanı sıra merkezi uygarlık sistemi güçlerince yok gibi gösterilen karşıt kutbun toplumsal sistemi de belli ölçüde açığa çıkmış olacaktır.

'Demokratik Uygarlık Çağı'

Önderliğimizin 'Sümer Rahip Devletinden Demokratik Cumhuriyete' adlı savunmasında geçen 'Demokratik Uygarlık Çağı' tanımlaması, hâkim demokrasi algılaması nedeniyle sistem içi bir çözüme dayanmaktadır. Yani mevcut uygarlık sistemi içinde, temel hak ve özgür

Bu çağ okumasına göre, özellikle de büyük acılara neden olan iki dünya savaşı bir dönüm noktasıdır. Hiyerarşik devletçi sistemin doruğunu temsil eden kapitalizm döneminde sistem yapısal olarak krizli halini yaşamaktadır. Geline aşamada sistemin kendini gizlemesi, bireye, topluma ve doğaya karşı yarattığı tahribatlar nedeniyle artık imkânsız hale gelmiştir. Kapitalizm ve onun sol versiyonu olarak reel sosyalizm toplumsal sorunların çözümünü sağlayamamış ve insanlar geleceğe dair umutsuzluğa kapılmıştır. Toplumdaki çok renklilik çerçevesinde giderek toplumda değişik kesimler de hak talebinde bulunmaya başlamıştır. Halktan gelen yoğun talepler üzerine dönem her zamankinden daha fazla insan haklarının ve hukukun devleti sınırladığı, devletin

alanının daraldığı ve halkların daha fazla inisiyatif kazandığı bir dönemdir. Bu tanımlamalar ışığında 'Demokratik Uygurluk Çağı' tanımı yapılmaktadır. 'Halklar Zamani' olarak da dile getirilen bu dönemde toplumun çoklu yapısına uygun olarak toplumun her kesiminden iktidar karşıtı ve daha fazla hak talebinde bulunan bir duruş oluşmaktadır. Bu dönemde artık halklar eskisi gibi yönetilmek istememekte, halklarda gelişen özgürlük, eşitlik, adalet ve demokrasi talepleri istisnasız tüm devletleri demokratik reformlar yapmaya zorlamaktadır. Döneme dair yapılan ve kısaca vermeye çalıştığımız bu tespitlerden sonra 'kazanmanın demokrasi olacağı' belirtilerek devletlerin 'demokratikleşmek'ten başka çarelerinin olmadığı değerlendirilir.

Dikkat edilirse kast edilen bir sistem değildir, bir çağdır. Yani belli bir dönemi kapsamaktadır. Yine devletçi sistemden ayrı olarak var olan bir sistemden değil, devletli sistemin içinde gerçekleşmekte olan bir çağdan, dönemden bahsedilmektedir. Yanı sıra demokrasi ile devlet birbirinden tümünden ayrılan tarzda ele alınmadığından sistemin demokratikleşeceğine vurgu yapılır. Bu algılama, demokrasi ile devleti iç içe, hatta demokrasiyi devletin bir biçimi olarak ele alan bir algılamadır. Gelinen aşamada bunu tamamen aştığımızı belirtmek gerekir.

Demokrasi ile Devlet Neden Karşıttır?

Önderliğimiz özellikle 'Özgür İnsan Savunması' ile iyiden iyiye belirginleşen yeni paradigma sürecinde 'Demokratik Uygurluk Sistemi'nin de temelini oluşturan demokrasi anlayışını devletten tümüyle ayırdı. Demokrasiyi 'devlet dışı kalmış toplumsal kesimlerin kendilerini yönetmesi' biçiminde ele alarak devlet ile demokrasi arasındaki sınırları çizdi. Halk sanıldığı gibi aksine kan bağına dayanmaktan ziyade, toplumsal doğanın politik ve ahlaki yapısına göre yaşayanların oluşturduğu bir birlikteliktir. Bu da devlet dışı kalmış toplumsallık anlamına gelir. Bu nedenle biz devlet dışı kalmış toplumsallığa halk demekteyiz.

Önderliğimiz devleti de 'alt toplum(halk) üstündeki üst toplum' olarak tanımlayarak devletin ne kadar halk dışı bir şey olduğunu ortaya koydu.

Halk ile devletin birbirinden ayrılması, halkın demokratik ve komünal olan özünden dolayı devlet olmaması, beraberinde devlet ile halkın yaşam tarzlarını ve kendilerini yönetme biçimlerini de farklılaştırır. Bu durumda 'halkın kendi kendini yönetmesi' anlamına gelen 'demokrasi' (Demos-kratiya=halkın yönetimi) devlet dışı bir sistem olma niteliği taşımaktadır. O nedenle devlet ile demokrasi aynı bünyede olabilecek şeyler değildir. Bunlar devlet ile halkın özsel çelişkisinden dolayı birbirine karşıt sistemleri ifade eder. Yine bu nedenledir ki

**Halk sanıldığı gibi aksine
kan bağına dayanmaktan ziyade,
toplumsal doğanın politik ve ahlaki
yapısına göre yaşayanların
oluşturduğu bir birlikteliktir.
Bu da devlet dışı kalmış
toplumsallık anlamına gelir.
Bu nedenle biz devlet dışı kalmış
toplumsallığa halk demekteyiz.**

demokrasi devlet dışılıktır, devletin dışındaki bir sistemin adıdır. Peki o halde günümüzde övünç payesi haline getirilen 'demokratik devlet' tanımlarını nereye koymalı?

Önderliğimizin 'demokrasi oyunu' olarak adlandırdığı seçimlerle devlet yöneticilerinin bir kısmının belirlenmesi o devletin demokratik olduğu anlamına gelmez. Demokrasiyi de devletin bir biçimi kılmaz. Demokrasi devletin bir biçimi veya bir devlet rejimi değildir. Tam tersine devletin karşıt kutbunu oluşturan halkın kendi kendini yönetmesi ve egemenlikçi olmayan politik-ahlaki yaşam tarzıdır. Bu husustaki yanlışlıkların temelinde 'demokrasi' ile 'cumhuriyet' kavramlarının birbirine karıştırılması yatmaktadır. Her iki kavramın sözlük

anlamı 'halkın kendi kendini yönetmesi' olsa da iki kavram birbirinden özsel olarak farklıdır ve doğru kavranmaları çok büyük önem taşır. Demokrasi devlet dışı olan toplumsallık olarak halkın kendi kendini yönetimi olurken, cumhuriyet devlet yöneticilerinin seçimle işbaşına gelmesidir. Yani cumhuriyet devletin bir biçimi iken, demokrasi devlet dışı halk sistemi olmaktadır. Dolayısıyla demokrasiyi devletin bir biçimi olarak ele alan yaklaşımların temelinde cumhuriyetin yerine demokrasiyi koyma yanlılığı yatmaktadır.

Demokrasi Algısında Yenilikler

Demokrasiye dair bu algımanın yeni ve orijinal olduğu bilinmelidir. Demokrasiye pek

Demokrasi devlet dışı olan toplumsallık olarak halkın kendi kendini yönetimi olurken, cumhuriyet devlet yöneticilerinin seçimle işbaşına gelmesidir. Yani cumhuriyet devletin bir biçimi iken, demokrasi devlet dışı halk sistemi olmaktadır.

çok farklı yaklaşımın olduğu ve herkesin demokrasiyi kendine göre algıladığı bilinmektedir. Örneğin liberallere göre, demokrasi herkesin istediğini yaptığı, kimsenin kimseye müdahale etmediği, birey hak ve özgürlüklerinin yaşam imkânı bulduğu bir devlet biçimidir. Yine Marksizm'e göre sosyalizme geçişte devletin ara bir sürecidir. Dikkat edilirse, demokrasiyi devletin (dolayısıyla egemenlerin) bir biçimi olarak ele almak, hâkim yaklaşımdır. Tam da bu noktada kısaca da olsa demokrasi anlayışımıza değinmek gerekmektedir.

Demokrasi anlayışımızın en belirgin özelliklerinden biri onun radikal olmasıdır. Radikalite, demokrasinin devlet dışı olması anlamına gelir. Bu özellik, devlet içi bir demokra-

sinin olamayacağı anlayışına dayanır. Bu anlama biçimine göre, yapısı bencillik, egemenlik, iktidar ve sömürüye dayandığından devlet demokratikleşemez, ancak demokrasiye (halk sistemine) duyarlı hale getirilebilir. Bu yeni algılama, demokrasinin devlet dışı olması perspektifinden hareketle de parlamenter sistemleri hem halkın yürüttüğü mücadelenin bir ürünü olarak görür hem de parlamentarizmle devletçi sistemin kendini daha fazla maskeleyeme imkânı bulduğunu değerlendirir. Devletin toplum sorunlarını çözmek bir yana tüm toplumsal sorunların ana kaynağı olması itibarıyla de devletli kurumlaşmaların hiçbirinin halklar lehine bir çözüm geliştiremeyeceğine inanır. Devlet dışılığı bu nedenle toplumsal sorunların çözümü için olmazsa olmaz görür. Sadece mücadele etmenin, direnmenin sorunların çözümünde yeterli olmadığını tespit ederek, sorunların çözümünü halkların kendi öz sistemleri olan devlet dışılığında görür.

İkinci temel özellik, demokrasimizin derin olmasıdır. Derin demokrasiyle kast edilen demokrasinin sadece bir yönetim işi olmadığı aynı zamanda demokrasinin yaşam tarzı haline gelmesi gerektiğidir. Yaşamda demokrat olunmadığı müddetçe idari işlerde herkesin katılımına fırsat tanıyan mekanizmalar olsa bile, orada güçlenen toplum dolayısıyla demokrasi olmayacaktır. Buna en iyi örnek Atina demokrasi örneğidir. Atinalılar devlet yönetimine pek çok kişiyi katabilmişlerdir. Ama yaşamı demokratikleştirememişlerdir. Çünkü Atina sisteminde kadının, kölelerin ve yabancıların herhangi bir hakkı yoktur. Yani yaşam, köleciydi, cinsiyetçiydi ve eşitlikçi değildi. Sistem egemenlikçiydi ve erkeklerindi. O halde pek çok kişiye katılma fırsatı veren böylesi sistemler, esasında devleti daha da güçlü yapan sistemlerdir. Böylesi sistemlerde devletler kendilerini daha fazla gizleme imkanı bulur. İnsanlar kimi haklara sahip kılınarak iktidarcı sistemle çelişkisiz kılınmak ister. Nitekim Önderliğimiz çağımızda en fazla hak-hukuk tanıyan, 'demokratik' olan bir İşveç'in Başbakanı'nın en despotik devlet baş-

kanlarından kat be kat daha güçlü olduğunu bu nedenle belirtti. Çünkü despotik devletlerde baskı ve tahakküm açıktır ve herkes de kendini ezilen, özgürlüğü kısıtlanmış veya köle olarak görür. Ama yumuşak maskeleri takmış olan devletlerde, çelişkiler yumuşatıldığından ve devlet kendini iyiden iyiye gizlediğinden insanların kendilerini baskı altında, özgürlüğe ihtiyacı olan olarak hissetmeleri zorlaşır. İnsanlar kendilerini özgür sanırlar. Bu da egemenlikçi devletçi sistemin ömrünü ve çıkarlarını daha derinliğine sürdürmesi anlamına gelir. Burada kast edilen devletlerin yumuşamaması ve hak tanımaması gerektiği değildir, halklar açısından gerçek çözümün yumuşamış da olsa devletçi sistemlerde olamayacağıdır. Zira her yumuşatma bir derinleştirmedir.

Üçüncü temel özellik demokrasimizin doğrudan olmasıdır. Doğrudan demokrasi ile kast edilen de halkın kendi yaşamı hakkında bizzat tartışması, karar alması ve bunları uygulamasıdır. Mevcut devletçi sistem, halkların büyük bedeller vermesi pahasına topluma kimi hakları tanır hale gelmiştir. Zira bilindiği gibi günümüzdeki gibi genel ve eşit oy hakkı ancak 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yaygın hale gelmiştir. Halkın devlet yöneticilerini seçtiği temsili demokrasiye (kast edilen cumhuriyettir) rağmen bunun toplumsal sorunların çözümüne yetmediği her geçen gün daha iyi anlaşılmaktadır. Çünkü seçilmişler devlet çarkı içine girmekte ve toplumun yaşadığı sorunlardan, yerelden habersiz hareket etmektedirler. Bu gibi durumlarda insan olmanın en temel özelliklerinden biri olan politika -toplumun gelişimi ve toplumsal sorunların çözümü için kafa yorma işi- seçilmişlere devredilmiş olur. Oysaki her insanın politika yapması gerekir ki toplumsallığın gücü açığa çıkabilsin, toplum özne olma haline kavuşabilsin. Bunun için de herkesin kendilerini ilgilendiren her konuda tartışabilecekleri, kararlaştırabilecekleri, doğrudan katılabilecekleri bir mekanizmalarının olması gereklidir. İşte demokratik konfederalizm bu nedenle aynı zamanda bir meclisler sistemidir. Temsili de-

mokraside olduğu gibi birkaç meclisten değil, en küçük yerleşkeye kadar kuruluşu yaygınlaştırılan bir meclisler sistemidir. Bu meclisler halkın enerjisini, potansiyelini açığa çıkarmak ve herkesi yaşamda özne haline getirmek içindir. Zira bugün devletçi sistemde herkesin öne açık değildir. Yaşam ve kurumlaşmalar insanların potansiyelinin açığa çıkmasını sağlayacak düzeyde kurulmamıştır. Egemenler özellikle de politika işini toplumu güçsüz kılmak ve kendilerine bağımlı hale getirmek için toplumun elinden alıp, üst toplumla sınırlamışlardır. Bu da toplumu sürüleştiren, nesneleştiren en temel etken olmaktadır. Toplumun gücü böylesi bir durumda açığa çıkmamakta ve toplum kendine yetmediğinden devlete bağımlı halde kalmaktadır. İşte doğrudan demokrasi ile halk gerçek gücünü açığa çıkararak kendine yeter hale gelecek ve böylelikle de kendini devletten kurtarmış olacaktır. O nedenle de öyle seçimden seçime gerçekleşen bir demokrasicilik aldatmacasının yerine örgütsüz tek bir kişi bırakılmayana kadar toplumsal örgütlülüğü gerçek insan olmak için geliştirmek gerekiyor.

Bir diğer önemli özellik de demokrasinin komünal olmasıdır. Komünal demokrasi ile kast edilen demokrasinin ancak komünal olabileceğidir. Önderliğimiz bunu 'demokratik olan komünaldır, komünal olan demokratiktir' şeklinde formüle etti. Halkın kendi kendini yönetmesi anlamına gelen demokrasinin olabilmesi için halkın güç olabilmesi gerekir. Halkın güç olabilmesi için de yukarıda belirtilen çerçevede toplumun tüm kesimlerinin enerjilerini açığa çıkarmaları, güçlerini birleştirmeleri ve ortak aklı oluşturmaları gerekir. Bunun da ancak komünal yaklaşımla gerçekleşebileceği açıktır. Kimsenin kimseye karşı sorumluluk duymadığı, herkesin bencil yaklaştığı, herkesin sadece kendisi için olduğu durumda toplum parçalı olacağından toplumsallığın gücü açığa çıkamayacaktır. Böylesi bir durumda da halkın güç olması beklenebilir. Halkın güç olamaması da devlete bağımlılığın sürmesi anlamına gelir. Devletin küçül-

tülmesinin, ortadan kaldırılmasının biricik yolu, toplumun güç yapılmasıdır. Çünkü 'ne kadar az toplum o kadar çok devlet, ne kadar az devlet o kadar çok toplum' devlet-toplum diyalektiğini verir, bize.

Mademki demokrasi toplumun güç yapılması anlamına gelmektedir, bunun bencil, bireyci yaklaşımlarla gerçekleşmeyeceği açıktır. Zaten devlet ile toplum arasındaki çatışma özü itibarıyla daha hiyerarşik aşamadan beri 'özel' ile 'kamu' arasındaki mücadeleye dayanır. Hiyerarşinin eğilimi özel kılmaya dönüken, doğal toplum komünalitede ısrar eder. Ayrıca komünal olan zaten doğal olarak demokratiktir. Çünkü komünal olan toplumsaldır, gücünü herkesin gücü kılandır, yine her-

**Komünal olan toplumsaldır,
gücünü herkesin gücü
kılandır, yine herkesin gücünü de
kendi gücü olarak ele alabilir.
Komünal olanın
toplumla herhangi bir
karşıtlık içinde bulunması
mümkün olmaz.**

kesin gücünü de kendi gücü olarak ele alabilir. Komünal olanın toplumla herhangi bir karşıtlık içinde bulunması mümkün olmaz.

Ayrıca doğal yaşamın kendisi zaten komünaldır. Çünkü toplumsallık yani komünalite insan türünün var oluş koşuludur. Hiçbir canlı da kendi var oluş koşullarını inkâr ederek, görmezden gelerek yaşayamayacağına göre insan toplumsal olmak zorundadır. Önderliğimiz, 'herkes bir komüne üye olmalıdır. Komüne üye olmayana selamım yok.' belirlemelerini bundan dolayı gerçekleştirdi.

Üzerinde pek mutabık olunmayan ve belki de en fazla istismar edilmiş bir halk kavramı olan demokrasiye ilişkin konumuz kapsamında bunları belirtmekle yetiniyoruz.

Bir Sosyal Bilim Ekolü Olarak 'Demokratik Uygarlık Sistemi'

Nasıl ki Marksizm bir ekol ise, nasıl ki Frankfurt Okulu bir ekol ise, nasıl ki Annales Okulu bir ekol ise ve daha pek çok ekol saymak mümkün ise Demokratik Uygarlık Sistemi de bir ekoldür. Çok farkında olunmasa da Önderliğimiz son savunmalarıyla birlikte toplumsal bilimde kendi ekolünün adını 'Demokratik Uygarlık Sistemi' olarak belirledi. Toplumsal bilimi tüm bilimlerin anası, tanrıçası ve tüm bilimlerin bilimsel olmak için başvurmak zorunda olduğu asal bilim olarak tanımladı. Diğer sosyal bilim yaklaşımlarından ayırım noktalarını belirtmek için de kendi sosyal bilim ekolünü: "*Toplumsal doğanın varoluş halinin ve gelişiminin ahlaki ve politik toplum temelinde incelenmesini varsayan sosyal bilim okulunu demokratik uygarlık sistemi olarak tanımlamak mümkündür.*" şeklinde nitelendirdi.

Tarih ve toplum yaklaşımında temel devindirici güç olarak benimsenen birimler farklılaşmaktadır. Örneğin liberalizm bireyi esas alır. Bireyin toplumdan önce var olduğunu söyleyerek bireyin haklarının toplumun haklarından daha önce geldiğini savunur. Yaşam tarzı, siyasal organizasyonu, temel hak ve özgürlük anlayışı tamamen birey (Böylelikle birey liberalizmin kendisine özgürlük getirdiği yanılmasına kapılır ve zanneder ki güç kazanmıştır. Hâlbuki liberalizm bireyi insan için güç merkezi olan toplumsallıktan koparttığı için en fazla güçsüz kılan ideolojidir) merkezlidir.

Hegel de dâhil devleti tarihsel akışın merkezine oturtanların sayısı hiç de az değildir. Devleti tarihin temel birimi olarak ele alan yaklaşımların en belirgin özelliği, toplumsal doğayı yanlış tanımlarıdır. Bunlara göre, toplumun kendisi kaos ve karmaşa halindedir, bu nedenle de ilk toplumda herhangi bir düzen yoktur. Böylesi bir durumda da bireyi bağlayan, sınırlayan herhangi bir şey söz konusu olmadığından toplumun ne olacağı belirsizdir. Toplum bu açıdan hızla bir yok oluşa doğru gitmektedir. Hobbes'un 'İnsan insanın kurdu- dur.' sözü bu dönem için söylenmiştir. Bu zor-

lu durumdan çıkabilmek ve tür olarak var olabilmek için tüm bireyler iradelerini devlet kurumuna devrederek, devleti oluştururlar. Yok olmamak için, toplumsal sorunları çözmek için böylesi bir durumda devlet gerekli bir şey haline gelir. Bu 'Toplumsal Sözleşmeciler' denilen kesimlerin yaklaşımlarından Marksizm de etkilenecek, devleti çıkışı 'gerekli' ve 'devrimci' olarak tanımlayacaktır. Hegel de devletli olmayı her şeyin merkezine oturtarak, 'dikkat çeken halkların devlet olmuş halklar' olduğunu belirtecektir. Devletle başlayan tarih, ulus devletin kurulmasıyla döngüsünü tamamlamış olacaktır.

Marksizm'in temel birimi sınıftır. Marksizm, tarihi 'sınıf mücadeleleri tarihi' olarak ele alır ve yeni toplumsal sistemin her zaman ezilen sınıfın devindiriciliğinde ve öncülüğünde gerçekleştiğini savunur. Böylelikle de tarihi sınıflara ait kılar. Toplumun diğer kesimlerinin mücadelelerini ve kazanımlarını görmez.

Daha da arttırılabilecek bu yaklaşımların hemen yanı başında Demokratik Uygarlık Sistemi'nin temel birimi toplumsal doğanın özünü oluşturan ahlak ve politikadır.

Toplumsallığı liberalizmdeki gibi bireyden sonra gelişen bir olgu olarak değil, insanlaşmayla aynı anda gerçekleşen, insan türünün var oluş koşulu olarak ele alır. Toplumsallaşmanın tarihiyle insanlaşmanın, insan olmanın tarihini aynı anda başlatır.

Toplumun doğal, bozulmamış halini hakikatin kaynağı olarak görerek onu esas alır. İnsan ve toplumun özünü ahlak ve politika olarak belirler. Toplumsallığı geliştirmek için yapılan düşünsel faaliyetleri politika, bunların pratikleştirilmesini de ahlak olarak tanımlar. Ve insanların gelişiminin tümünü bu iki olgunun birbirini tamamlar tarzda tarihin her aşamasında var olmasına dayandırır.

Marksizm gibi tarihi sınıflarla değil, insanlaşma ve toplumsallaşmanın tarihiyle başlatır. Mevcut toplumsallığın tarihini bilinen veriler temelinde yedi milyona kadar götürmenin yanı sıra, insanı içinden geldiği birinci doğadan ayrı olarak da ele almaz. Bu nedenle de insa-

nın yaşını özü itibarıyla evrenin yaşı olarak tanımlar ve doğaya yaklaşımını bunun ışığında ele alarak ana-çocuk ilişkisi denklemine oturtur.

Tarihin sapması biçiminde ortaya çıkan hiyerarşik devletçi sistem döneminde de yine tarihin temel yapıcıları olarak ahlaki ve politik toplumun unsurlarını görür. Hala varlığını devam ettiren toplumun doğası olarak belirlediği ahlak ve politikayı tarihin kendisi olarak tanımlar. Devletçi sistemin tarih boyunca gerçekleştirdiklerini tarihte olmuş olan ama ahlak ve politikadan kopuk olması nedeniyle toplumsal sorunların merkezi olmasının dışında hiçbir sorun çözücü yönünün olmadığını tespit eder.

Tarihi sınıfların değil, devlet dışı kalmış tüm toplumsal kesimlerin yaptığını belirtir.

Devrim anlayışını her türden devletçi ve iktidarcı etkiden kurtararak, toplumsal sorunları çözmeye gücüne bağlar. Ahlaksız ve politikasız olan hiyerarşik devletçi sistemin her türden versiyonunun devrim olarak adlandırılmayacağını belirterek, devrimin temel kıstasını toplumsal doğaya uygun olmak anlamına gelmek üzere ahlaki ve politik olmaya bağlar. Tarihin devrimcisi olarak ezilen sınıfı görmez, sınıflaşmayı özsel olarak insanlıktan bir düşme hali olarak belirleyerek, toplumun devlet dışı kalmış tüm kesimlerini devrimci niteliğine tabi tutar. Toplum üstü olan devleti halkın ve toplumun yaşamından ve değerlerinden her açıdan uzaklaştırarak, temel çelişkiyi devletçi sistem ile devlet dışı kalmış olan halk arasında ele alır. Tarihin de yapıcısı olarak bu devlet dışı kalmış olan halkın tüm bileşenlerini görür. Bu yönüyle de devrimcilerin cephesini genişletir.

Demokratik uygarlık sisteminin esas birimi ahlak ve politikadır. Peki, bu neden böyledir? Çünkü insan türünün özü böyle kurulmuştur da ondan. Gerçek insan özünde ahlaki ve politiktir. İşte demokratik uygarlık sistemi insan türünün bu bozulmamış, gerçek haline dayanır. İnsan bu özünü inkâr edemez ve insanın tür olarak varlığını devam ettirmesinin tek yolu bu öze göre olabilmesidir. Bu öz, do-

ğal toplumdaki gibi çok güçlü bir şekilde yaşayabileceği gibi, hiyerarşik devletçi sistemde görüldüğü gibi bastırılabilir, geriletilebilir, zayıflatılabilir de. Ancak tümünden yok edilemez. Çünkü yok olması insanın tür olarak yok olmasıyla aynı anlamdadır. İnsanın hala yaşadığı göz önünde bulundurulduğunda insanın özü olan ahlak ve politikanın zayıflamış da olsa hala var olduğu anlamına gelir.

Düşüncenin Gücü ve Demokratik Uygarlık Sistemi

Demokratik Uygarlık Sistemi'nden bahsettiğimizde yepyeni ve çok farklı bir şeyden bahsetmekteyiz. Bununla hiyerarşik devletçi sistemin dışındaki bir sistemi, bir yaşamı ve toplumsal örgütlenmeyi kastetmekteyiz. Demokratik Uygarlık Çağı'ndan farklı olarak Demokratik Uygarlık Sistemi bir çağ değil, bir sistemdir. Tarihin her aşamasında var olmuş olan, bu yönüyle devletçi sistemden daha eski ve asıl olan ve eğer toplum ortadan kalkmazsa her zaman var olacak olan devlet dışı bir sistemdir.

Demokratik uygarlık sistemi "*Hem bir düşünce birikimi, düşünce sistematiği hem de ahlaki kurallar ve politik organların bütünlüğüdür.*" Tanımdan da anlaşıldığı gibi üç temel hususu vardır.

Birincisi düşünce sistematiği ve birikimi gereklidir. Düşüncenin gücü olmadan toplumsal adına hiçbir şey kurulamaz. Toplumsal gerçeklikler inşa edilmiş gerçeklikler olduğundan, insan türü için insan ve toplum inşa etmenin en belirleyici unsuru düşünce gücüdür. Zaten insanı insan yapan en temel ayırt edici özellik insanda dile gelen analitik zekâ gerçekliğidir. Duygusal zekânın birinci doğanın özünde olan zekâ olduğu gözetildiğinde, 'kendini düşünen doğa' olarak analitik zekâ insanda tektir ve yaşamın temel kurucu gücüdür. Önderliğimizin zihniyetin gücüne yaptığı vurguların temelinde bu gerçeklik yatmaktadır. Teorisi doğru olmayanın pratiğinin doğru ve başarılı olması mümkün değildir. Madem ki yaşam zihniyetin gücüyle kuruluyor, o halde

zihniyeti doğru olmayanın yaşamı da doğru olmayacaktır. Adorno'nun 'yanlış hayat doğru yaşanmaz' özdeyişi bu gerçekliği dile getirir.

Önderliğimiz zihniyetin toplumsal inşalarındaki belirleyiciliğini ortaya koyabilmek için pek çok değerlendirme yaptı. Sistemin tüm bilmesini kendi bilme sınırlarına dahil edip, onu aşamayanların sistemiçileşmekten kurtulamayacağını, gerekli zihniyet gücü gösterilmeden elde edilecek başarıların da kısa süreli olmasının kaçınılmaz olduğunu belirtti. Yine PKK'nin yaşadığı paradigmal değişimden bahsettiğinde, eski paradigma ile gelecek bir başarının PKK'nin sonunu KDP ve YNK'nin sonu gibi yapacağını söyledi. Ayrıca '*genelde*

**Demokratik Uygarlık
Çağı'ndan farklı olarak
Demokratik Uygarlık Sistemi bir
çağ değil, bir sistemdir.
Tarihin her aşamasında var olmuş
olan, bu yönüyle devletçi
sistemden daha eski ve asıl olan
ve eğer toplum ortadan kalkmazsa
her zaman var olacak olan devlet
dışı bir sistemdir.**

devlet odaklı özeldede kapitalist modern yaşamdan kopuşu' üçüncü doğuşu olarak adlandırarak gerçek anlamda özgürlükçü ve eşitlikçi olabilmek için sistemin modernitesinin dışına çıkmanın olmazsa olmaz olduğunu her defasında belirtti. Özcesi Önderliğimizin tüm çabası yaşamı hiyerarşik devletçi sistemin yarattığı kirlere temizlemek ve sistemin dışına çıkabilmek şeklinde gerçekleşmektedir. Çünkü zafer öncelikle yaşamda kazanılır. Bu nedenledir ki Önderliğimiz eski paradigma ile elde edilecek bir zafer olsaydı, eski paradigmanın yaşadığı özsel sorunlar nedeniyle bu defa da kendi zaferine karşı mücadele yürüteceğini söyledi.

Demokratik Uygarlık Sisteminin Temel Bir Bileşeni: Ahlak

Demokratik uygarlık sistemi, yani okulu aynı zamanda ahlaki kuralları, sistematığının en temel unsurlarından biri sayar. Çünkü ahlak insan türünün özünü oluşturan temeldir. Önderliğimiz ahlaki 'katılaşmış özgürlük' olarak tanımladı. Yaygın kanının aksine ahlak özgürlüğü kısıtlamaz. İnsanın özgürlükten sapmasını engeller. Gerçek ahlakın kuralları toplumsallaşmanın kendisi olduğundan gerçek anlamda özgürlüktür. Kast edilen ahlak, hiyerarşik devletçi sistemin etkide bulunduğu ahlak değildir. Bu dönemin ahlaki önemli ölçüde cinsiyetçilik, iktidarcılık, hiyerarşi ve bireyi

Yaygın kanının aksine ahlak özgürlüğü kısıtlamaz. İnsanın özgürlükten sapmasını engeller. Gerçek ahlakın kuralları toplumsallaşmanın kendisi olduğundan gerçek anlamda özgürlüktür.

yutan sapkın toplumsallığın izlerini taşır. Toplumsallığı güçlendirmediklerinden ve egemenlik üreten bir pozisyonda olduğundan, ahlakın özüne uygun bir gerçekleşme de değildir. Bu nedenle de gerçek anlamda ahlak değildir.

Gerçek anlamda ahlak, toplumsallaşmanın kendisidir ve insanlaştıran en temel bir gerçekliktir. Herkesin birbiri için olduğu, birbirini tamamladığı, komünal olan bir pratikleşme halidir. Bu ahlak da doğal toplumun ahlakıdır. Ahlaksız toplum düşünülemez. Ahlakın insanın var oluş koşulu olan toplumsallaşmayla bağı doğrudur. Hiçbir canlı, içinde yaşadığı var oluş şartlarını görmezden gelemez, onlara rağmen yaşayamaz. İnsan için de bu şart toplumsallıktır. Toplumsallıktan kopma, insanın tür olarak ortadan kalkması anlamına gelir. Mer-

kezi uygarlık sürecinde topluma karşı işlenmiş tüm suçlar, özünde ahlaklı yaşamdan kopmanın bir sonucudur. Ahlak toplumsallaşmaya dayandığından topluma karşı suçlar, ahlaklı yaklaşımlarda gelişmez. Ancak ahlaksız olduğunda ve ahlak parçalandığında orada egemenlik, iktidarcılık, cinsiyetçilik ve her türden bencillik yaşam imkânı bulabilir. Bu konuda da en ahlak dışı sistem ve ahlakı en fazla parçalayan sistem kapitalizm olmaktadır. Bu yönüyle genelde merkezi uygarlık özeldir de onun kapitalizm aşaması insan türünün var oluş koşuluyla oynamaktadır. Ahlakla oynamanın, bencilce yaklaşmanın tehlikesi buradadır. Merkezi uygarlık sistemi tarihi boyunca ahlak iyiden iyiye zayıflatılsa da ahlak toplumsal doğanın en temel özelliklerinden biri olduğundan toplum var olduğu müddetçe ahlakın da varlığından bahsedilebilir.

Demokratik Uygarlık Sisteminde Bir Gereklilik: Politik Organlar

Demokratik uygarlık sisteminde temel bileşenlerden biri de politik organlardır. Toplumsal doğaya uygun politik organların olmaması, toplumsal özgürlüğü eksik kılar ve egemenlikçi sistem içinde erimek kaçınılmaz hale gelir. Toplumsal özgürlükçü oluşumlar ne kadar ahlaki olurlarsa olsunlar, yine teorik olarak ne kadar donanımlı olurlarsa olsunlar hatta hiyerarşik devletçi sistemle ne kadar güçlü bir mücadele yürütürlerse yürütsünler, amaca uygun politik organların olmaması bu oluşumları sistemiçileştirir, yenilgi veya erime kaçınılmaz olarak gerçekleşir. Çünkü böylesi bir durumda halkın en temel işi olan politika devletçi sisteme havale edilmiş olur. Bunu en açık bir şekilde Rönesansın tarihinde görmekteyiz.

Rönesans bireye, topluma ve doğaya olan hâkim bakışı kendi döneminde değiştirmiştir. Dinsel kisveye bürünmüş egemenlikçi sistemle demokratik komünal değerler temelinde amansız bir mücadeleye girişmiştir. Dini dogmatizm şahsında egemenlikçi sisteme çok büyük darbeler indirebilmiştir. Bunun karşılığı olarak ana-kadın kalıntıları olan Cadılar, din-

sel geleneğin komünal olan özünü temsil eden ve sapkın damgası yiyen Heretikler, yine bilgiyi egemenlerin tekellerinden çıkarmak isteyen dönemin Prometheusları Simyacılar en büyük cezalara çarptırılmıştır.

Rönesans, ruh olarak komünal olsa da komünalliği bir toplumsal sistem haline getirecek bir politik organizasyon kuramamıştır. Politik organa kavuşamama, ortaya çıkan muhalefet dinamizmini sistemiçileştirir. Egemen güç olmaya çalışan burjuvaların değirmenine su taşımak anlamına gelir. Nitekim gerçekleşen de bu olmuştur. Sonuçta kapitalizmin gerçekleştiğini görmekteyiz. İşte halkların mücadelesi adına politik organın gerekliliği bu tarihsel örneklerden çıkan en temel bir ders olmaktadır. Halkların amaçlarına uygun bir politik organ da ancak devlet dışı olabilir.

Yine hiyerarşik devletçi sisteme karşı eşitlik, özgürlük mücadelesi vermiş olan başta peygamberlik geleneği olmak üzere pek çok gelenek, ahlaki esas alsalar da politika alanını devlete bıraktıklarından, buldukları politik organları da devletçi olduğundan sistemiçileşmeken kurtulamamışlardır. Talep, amaç ve mücadele olarak halkçı ama politik organ bakımından da devleti amaçlayan, ona koşan bir yaklaşımda olduklarından amaçlarına da ulaşamamışlardır. Çünkü politik organları amaçları kadar temiz ve özgürlükçü-eşitlikçi değildir.

Demokratik konfederalizm tam da bu noktada tarihi ve güncel işlevini yerine getirmektedir.

Demokratik konfederalizm bu yönüyle halkların devlet dışı örgütlenmesi anlamına geliyor. Herkesi özü olan politika yapmaya davet eder, herkesin kendini ifade edeceği, kendi yaşamının kararlarını kendisinin alacağı bir mekanizma kurmasının olanağını sunar. Halk adına politika yaptığı yalanını uyduran devletten halkın politikasını alarak halkı özneleştirir. Demokratik konfederalizm, doğanın özünde var olan özne olma haline dayandırır kendini. Mademki doğanın özünde öznellik vardır ve doğanın kendisi öznedir, o halde insan toplumu nasıl özne olma halini

gerçekleştirecektir? Bu açık ki politik organlar olmadan, ifade mekanizmaları kurulmadan gerçekleşmeyecektir. Bu nedenle politik organların olması, özgürlük için olmazsa olmaz kabilindedir.

Demokratik Uygarlık Sistemi, Gerçek Tarihin Kendisidir

Demokratik uygarlık sisteminin temel birimi olan ahlak ve politikanın tarihi, aynı zamanda demokratik uygarlık sisteminin de temsili anlamına gelmektedir. Çünkü demokratik uygarlık sistemine göre '*ahlak ve politikanın kendisi tarih olarak da okunabilir.*' Bu durumda ahlak ve politikanın en has ve gerçek halinin yaşandığı ve toplumsallaşmanın tarihinde 'doğal toplum' olarak tanımlanan milyonlarca yıllık süre demokratik uygarlık sisteminin en saf halidir. Doğal toplum, demokratik uygarlık sisteminin en saf hali olmakla kalmaz, yanı sıra demokratik uygarlık sisteminin temel toplumsal değerler olarak bellediği tüm değerlerin yaratıcısıdır da. Önderliğimiz bu nedenle ahlaki ve politik toplumun dışındaki hakikat arayışlarının beyhude bir çaba olduğunu söyledi.

Demokratik uygarlık sistemi sanıldığından aksine tarihin ikincil uygarlığı değildir. Tarih sanıldığından daha fazla demokratik uygarlık sisteminin çeperleri içindedir. İnsan ömrünün yüzde doksan sekizi sadece demokratik uygarlık sürecini yaşamıştır. Bu süreç demokratik uygarlık sisteminin temel birimi olan ahlak ve politikanın en yetkin ve sade halinin yaşandığı doğal toplum sürecidir. Klan tarzı örgütlenme bu nedenle demokratik uygarlığın en güçlü bir temsilidir. Buna kabile, etnisite, kavim ve millet gibi temel toplumsal formları da eklemek gerekmektedir. Bu yönüyle de demokratik uygarlık sistemi oluşturulmuş bir formülasyon olmaktan çok, toplumsal doğaya uygun yaşamın adlandırılmasıdır. Toplumun yaşam tarzı ve var oluş şekli zaten demokratiktir. Bu nedenle yaşamın kendisi daha çok da demokratik uygarlık sistemi kapsamındadır. Demokratik uygarlık sisteminin tarihinden bahsetmek

aynı anlama gelmek üzere doğal toplumun yani demokratik komünal değerlerin tarihinden bahsetmektir. Hiyerarşiden başlamak üzere gelişen sapkın tarih boyunca, hiyerarşik devletçi sisteme karşı toplumun demokratik ve komünal olan özünü, yaşamını korumaya çalışan tüm toplumsal kesimlerin mücadeleleri demokratik uygarlık sisteminin tarihsel sistematikliğini oluşturur. Devlet dışı kalmış toplumsallık anlamına gelmek üzere halkın gerçekleştirdiği tarih, demokratik uygarlık tarihidir. Devleti bu tarihin içinde değerlendiremeyiz, çünkü devlet alt toplum olarak tanımladığımız halkın üzerindeki üst toplumdur. (Burada 'üst toplum' deyiimi konunun daha iyi anlaşılmasına hizmet ettiğinden kullanılmaktadır. Yoksa hiçbir devlet hiçbir zaman toplum özelliği göstermez. Zira toplumun temel birimi ahlak ve politikadır. Devlet ise ahlaksızlaştırmaya ve politika dışı bırakmaya dayanır.) Devlet özünde bir bütün olan ve birbirini tamamlayan toplumda, toplumun üstünde bir egemen kesim yaratarak toplumu parçalar. O yönüyle devletli toplumlar parçalı, egemenlikli ve özerlerine ters düşmüş toplumdur. Devlet ile halk (alt toplum) özsel olarak farklı oluşumlardır, çelişik ve karşıt olgulardır. İşte tarih boyunca devletçi sisteme karşı toplumun komünal olan varlığını sürdürmeye çalışan tüm kesimlerin mücadeleleri demokratik uygarlık mücadelesidir. Bu kesimlerin mücadelesini iki yönden değerlendirmek önemli olmaktadır. Birincisi bunlar devletçi sisteme karşı kendi demokratik olan yaşam tarzlarını korumaya çalışırlar. İkincisi de bunların direnişi devletçi sistemin yayılmasını engeller, baskısını azaltır, egemenlikçi kesimleri gemler.

Demokratik uygarlık anlayışı toplumsal sistemlerde tez ile antitezin birbirini yok etmediği, aynı anda birden fazla şeyin yaşanabileceği tespitine dayanır. Marksizm de dâhil hâkim yaklaşım, herhangi bir dönemi tekçi bir yaklaşımla ele alır. Örneğin uygarlık tektir, aşamaları vardır: kölecilik, feodalizm, kapitalizm, sosyalizm, komünizm. Bunlardan her yeni olanın döneminde kendisinden öncekiler-

den eser yoktur. Onlar yok olarak yerlerini yeni olana bırakmıştır. Buna göre de doğal toplum olmuş ve bitmiş bir toplum olurken, yeni dönemde artık ondan bahsedilemez.

İşte demokratik uygarlık sistemi, hiçbir dönemin bu şekilde olmadığını söyler. Bunu da bilimsel olarak 'var olan herhangi bir şeyin yok edilemeyeceği' gerçeğine dayandırır. Eğer her yeni kendinden öncekilerden bir şey taşıymıyor olsaydı, o zaman milyarlarca yıldır oluşmakta olan evrimsel akış gerçekleşemez ve doğa bu kadar çeşitlenemez, var oluş mümkün olmazdı. Gerçekleşen tam bir kendini tekrar ve yerinde sayma olurdu. Ayrıca Einstein'ın $E=mc^2$ formülasyonu madde ile enerjinin birbirine dönüştüğünü göstermektedir.

Devlet ile halk (alt toplum) özsel olarak farklı oluşumlardır, çelişik ve karşıt olgulardır. İşte tarih boyunca devletçi sisteme karşı toplumun komünal olan varlığını sürdürmeye çalışan tüm kesimlerin mücadeleleri demokratik uygarlık mücadelesidir.

Herhangi bir maddeyi, hızını ışık hızına (saniyede 300.000 km) yakın bir hıza çıkarmak suretiyle cisimsel halden çıkarmak ve onu enerjiye dönüştürmek mümkün iken, enerjiyi de sıcaklığını azaltmak suretiyle cismi olan (madde) bir şeye dönüştürmek mümkündür. Yani ortada bir vardan yok oluş veya yoktan var edişten çok bir dönüşme durumu vardır.

Doğal toplum bastırılmış, zayıflatılmış da olsa toplum olmanın öz hali olduğundan her zaman yaşayan ve toplum var oldukça da yaşayacak olan toplumsal biçimdir. Yine özü itibarıyla merkezi uygarlık sistemi olarak tanımladığımız devletçi sistem bir kölecilik sistemidir. Kölecilerin sistemi olup, köleleştirir. Önderliğimiz bu nedenle hiyerarşik dönemden

başlamak üzere tüm egemenlikçi sistemi köleliğin farklı dönemleri ve adlandırmaları olarak ele aldı. Bu yönüyle tarih tek ayak üzerinde değildir, sapkınlık sonrası bir çatallaşma temelindedir. Bir taraftan merkezi uygarlık dediğimiz, hiyerarşik devletçi sistem diğer taraftan da devlet dışı kalmış toplumsallığın oluşturduğu demokratik uygarlık sistemi. Bu ikili karakter arasındaki mücadele hiyerarşinin çıkışından beri devam etmektedir. *'Özgürlükten geriye kalan posa'* olarak tanımlanan merkezi uygarlığa karşı bir özgürlük duruşudur, demokratik uygarlık sistemi.

Devletçi sistemin hiçbir anı tek başına geçmemiştir. Demokratik uygarlık sistemi de merkezi uygarlığın yanı başında onunla ilişki, çelişki ve mücadele içinde olmuştur. Kadının sistemik duruşu, etnisitenin çok yönlü direnişi, ezilen sınıfların kalkışmaları, peygamberlik geleneği, Marksizm dâhil son dönem direnişleri, ulusal kurtuluş mücadeleleri... hemen akla gelen demokratik uygarlık sisteminin tarihini yaparlar.

Demokratik Uygarlık Sistemini Kimler Temsil Eder?

Hiyerarşik devletçi sistemin ortaya çıkmasının ardından toplumda yarılmaların olduğunu ve bunun devletle birlikte sistem kazandığını belirtmiştik. Bir taraftan hiyerarşik devletçi sistem gelişirken diğer yandan bunun tam karşıtı olan demokratik ve komünal değerlere dayanan demokratik uygarlık sistemi vardır. Pek yazılmamış, yazıldığı da yanlış yazılan bu tarihi belli ölçüde ele almak doğru bir tarih anlayışı için de olmazsa olmazdır. Bu, tarihi yazılmamış olanların kendi özgürlük tarihlerini yazması anlamına da gelmektedir. Zira mevcut tarih yaklaşımı, daha çok egemenlikçi, cinsiyetçi, devletçi ve gerçek dışıdır. Mademki var olan şey yok olmuyor o halde doğal toplum, ahlaki ve politik toplum ve onun değerleri yeni dönemde nerede ve nasıl yaşıyor?

Merkezi uygarlık sistemi diye tanımladığımız hiyerarşiyle başlayan ve devletleşen,

günümüzde de kapitalizmle bir yandan doğuşunu bir yandan da yapısal krizini yaşayan bu egemenlikçi sisteme karşı demokratik uygarlık sisteminin ilk direnen kesimi kadın olmuştur.

Demokratik Uygarlık Sistemi Ana-Kadın Sistemine Dayanır

Kadının komünal olan toplumun özünden bir sapma biçiminde gelişen hiyerarşiye ve sonrasında da devlete karşı yürüttüğü mücadeleyi toplumsal doğanın bir savunusu ve mücadelesi şeklinde ele almak gerekir. Kadının yürüttüğü mücadelenin basit bir mücadele olmaması, kadında dile gelen şeylerin toplum için taşıdığı önemden ve kadının yapısından kaynağını almaktadır. Dikkat edilirse, Önderli-

'Özgürlükten geriye kalan posa'
olarak tanımlanan merkezi
uygarlığa karşı bir
özgürlük duruşudur, demokratik
uygarlık sistemi.

ğimiz hiyerarşik devletçi sistemi 'güçlü kurnaz adam'a dayandırmaktadır. Yani hiyerarşik devletçi sistem şaman, yaşlı bilge ve güçlü avcının oluşturduğu ve erkek egemenlikli zihniyete dayanan bir oluşumdur. Hiyerarşi ve devlet bu egemen olmak isteyen ve toplumsal doğaya karşı sistematik ve bilinçli bir mücadele yürütenlerin bir ürünüdür. Bu sistemin kendisine karşı kıldığı ve düşman bellediği komünal toplum esasında ana-kadın etrafında şekillenen bir toplumsallaşmadır. Doğal toplumun demokratik uygarlık sisteminin en saf ve uzun süreli yaşandığı dönem olduğu ve bu toplumsal biçimin de kadın öncülüğünde geliştiği gözetildiğinde, demokratik uygarlık sisteminin de kadına dayandığı ortaya çıkar. Yani merkezi uygarlık 'güçlü kurnaz adam'a dayanırken, demokratik uygarlık ise yapısı devlete

kapalı olan kadına dayanmaktadır. PKK'nin kendisini 'kadın partisi' olarak tanımlaması tam da bu noktada daha büyük bir anlam kazanıyor.

Demokratik uygarlık sisteminin savunucuları özünde toplumsal doğa savunucularıdır. Yani toplumsal doğa anlamına gelen ahlak ve politika savunucularıdır. Demokratik uygarlık sistemi içinde yer alanlar, devlete karşı demokratik komünal değerlerin savunusunu yapanlar, ister farkında olsunlar, ister olmasınlar özünde kendi sistemini kadına dayandırmış oluyorlar. Yani mücadele eden iki sistem olan merkezi uygarlık sistemi güçlü kurnaz adama dayanırken, demokratik uygarlık sistemi de kadına dayanmaktadır. Bu yönüyle cinslerin mücadelesi gibi görünen, esasında özsel olarak farklı olan iki sistemin mücadelesidir. Güçlü kurnaz adam'ın şahsında mücadele eden erkek, kendini egemen kılmak isteyen, toplumdaki komünaliteyi dağıtarak kendine özeller yaratmak isteyen bir yapıdadır. Bu yönüyle o ayrı bir yaşamın ve zihniyetin temsiliyetini yapmaktadır. Bu nedenle o da esasında sadece bir cins değildir, daha çok da bir sistemdir. Kadının direnişinde de kadın bir cins olmanın ötesindedir. O da eski ve kök toplumun temsiliyetini yapandır. 'Özel' kılmaya karşı direnendir.

Kadın, doğal toplum ve devlet arasındaki ara süreç olan hiyerarşik aşamada egemenlikçi zihniyete karşı dirense de egemenlikçi zihniyetin devleti ortaya çıkarmasına engel olamaz. Artık dönem maddi yaşamda güçlenen egemen erkeğin meşruiyetini sağlamak ve kendini kalıcı-gerekli kılmak için tanrı kimliğini edindiği dönemdir. Egemen erkeğin bulunduğu tavan olan 'tanrı krallar dönemi' kadının dolayısıyla demokratik komünal değerlerin aleyhine gün gün güçlenecektir. Kadının durumdaki bu gerileme, bir anda gerçekleşmeyecek, egemen erkek cephesinde gelişen çok sistematik bir savaşla ve çok uzun bir zamanı alacaktır.

Devletin ortaya çıkışının ilk dönemlerinde de kadın henüz tümünden yenilmiş olmaktan

uzaktır. Hala Sümer sisteminde pek çok kenti koruyucusu tanrıçadır. Örneğin Sümer dünyasının ilk kenti olan Uruk kentinin koruyucu tanrıçası İnanna'dır. Yine kadın Ninhursag şahsında sistemde insanlığın kaderini belirleyen en tepedeki dörtlü (Enki, Enlil, An ve Ninhursag) içinde yer alır. Ancak özellikle de Semitik kültürün Ortadoğu'da iyiden iyiye kendini hissettirdiği Babil döneminde Enuma Eliş Destanı'nda Tiamat'ın Marduk tarafından yenilmesi ve parçalanmasıyla birlikte tamamen güçten düşer. Buna literatürde 'Birinci Cinsel Kırılma' denmektedir. Kadın artık iyiden iyiye erkeğin kılınmıştır. Güçlenen egemenlikçi yapı en çok da bu egemenliğini kadına yansıtacak ve kadını köleleştirme biçiminden hareketle toplumu da köleleştirmeyi varlık gereçesi haline getirecektir.

Kadının yaşadığı kırılma, bununla da kalmayacak yine Semitik kültürün etkisini önemli ölçüde taşıyan tek tanrılı dinler döneminde kadın, sadece güçsüz değil, aynı zamanda şeytanla işbirliği eden, erkeği baştan çıkararak, günaha sevk eden ve cennetten kovulmanın esas nedeni olması sebebiyle de lanetli bir varlık haline gelecektir. Literatürde buna 'İkinci Cinsel Kırılma' denmektedir.

Özellikle Rönesans döneminde hala doğal toplumun temsiliyi yapan, egemenlikçi sisteme tümünden teslim olmayan kadın, 'cadı' olarak lanse edilerek kültürel kırımın yanında fiziki kırıma da uğratılacaktır.

Kapitalizm koşullarında da buna 'metaların kraliçesi' olma eklenecektir. Kadın kapitalist sisteme en fazla kazandıran meta haline getirilecektir. Öte yandan eski dönemde köle olduğunu bilen kadın yerini özgür olduğunu sanan kadına bırakacaktır.

Kadın üzerinde egemen erkeğin gerçekleştirdiği özünden boşaltma çabaları sürse ve kadın önemli ölçüde erkeğin kılınmış olsa da yine de kadının bu sisteme karşı içsel bir direniş içinde olduğunu belirtmek gerekir. Zira özgürlük doğanın özünde olan bir şeydir. Dolayısıyla hiçbir şey hele hele insan gibi özgürlük kapasitesi en gelişkin bir varlık köleleşti-

rilmeyi gönüllüce kabul etmez. Bu nedendir ki Önderliğimiz eğer gidecek yeri olursa en değme sarayı bile terk etmeyecek bir kadının olamayacağını belirtir.

Kadının mücadelesi demokratik uygarlık tarihinde özellikle birinci cinsel kırılmadan sonra çok sistematik olarak görülmüyorsa da bu kadının egemenlikçi sisteme karşı mücadelesini anlamına gelmez. Kadın yapısal olarak sorun yaşadığı hiyerarşik devletçi sistemle özsel olarak çelişiktir. Kadının doğal duruşu hiyerarşik devletçi sisteme karşı bir duruştur. Kadının mücadelesini daha çok içsel ve yapısal olmanın yanı sıra diğer sosyal mücadeleler içinde yer almak şeklinde ele almak gerekir. Ama yine de demokratik uygarlık mücadelesi veren benzerleri arasında kadının mü-

Kadının merkezi yapısı, etkileme gücü, hatta belirleyiciliği tersinden işletilerek kadın insan ve toplumun düşürülmesinde en etkin araç haline getirilmiştir.

cadelesinin en sistemsiz mücadele olduğunu söylemek gerekir. Çünkü belki de kadın kadar parçalanmış başka bir toplumsal kesim yoktur. Öyle ki cellâdına âşık olacak denli kendi gerçekliğine yabancılaştırılmıştır. Kapitalizm gibi ana-kadının en fazla canına okuyan bir sistemi diğer sistemlerden daha ileri görmek, ona koşmak günümüz kadınında öne çıkan en bariz özelliklerdendir. Yine insanın düşürülmesi kapitalizm çağında en çok da kadın kullanılarak gerçekleştirilir. Kadının merkezi yapısı, etkileme gücü, hatta belirleyiciliği tersinden işletilerek kadın insan ve toplumun düşürülmesinde en etkin araç haline getirilmiştir. Enkidu'nun şehir yaşamına çekilmesini sembolize eden örnek, bugün toplumun tümüne yaydırılmıştır. Yine Batı sisteminin baş tanrısı olan Zeus'un kafasından doğacak kadar erkek

egemenlikli sistemi temsil eden ve Yunan mitolojisine göre anaerik dönemi verdiği kararla resmi olarak sonlandıran Athena örneği hayli öğreticidir. O kadar kraldan daha kralcı hale getirilmiştir ki ana-tanrıça Gaia'nın Zeus'a karşı yürüttüğü demokratik uygarlık savaşında Zeus'un yarımadayı kaçıp terk etmek zorunda olduğu hallerde bile, egemenlikli sistemin tek savunucusu olarak kalıp, Gaia'yı yenilgiye uğratan da yine Athena olacaktır. Günümüzde devlet (Önderliğimiz kadının yapısının devlete kapalı olduğunu söyledi) yöneticisi olan, bunun için iktidarın her türden çarkından geçen, insanları da ona yönelten kadınların sayısı hiç de az değildir. Bunları çağdaş Athenalar olarak tanımlamak ve ana-kadın sistemine dolayısıyla da özlerine ters düşmüş, düşürülmüş kadın tiplerini olarak ele almak gerekir. Gerçek kadının direnişi, sistem karşıtlığı ve demokratik-komünal değerlerin savunulması temelinde sürmektedir.

Demokratik Uygarlık Sisteminin Sistem Dışı Taşıyıcısı: Etnisitenin Direnişi

Klan, kabile, aşiret, milliyet ve millet şeklinde toplumsal formlara tarih boyunca rastlanmıştır. Bu toplumsal formlar, toplumsal doğanın oluşturulmamış, normal formları olduğundan, yaşamları da demokratik ve komünaldır. Her ne kadar ilkin kan bağına dayalı olarak bir araya gelseler de kendilerini bununla sınırlamazlar. Önemli olan kan bağından ziyade yaşam tarzı olur. Yaşamın demokratik ve komünal olan özünün korunması en fazla korunmak istenen husus olur. Buna ters düşenler, aynı kandan olsalar dahi bu toplumsal yapıların dışına çıkmaktan kendilerini kurtaramazlar. Bu yönüyle doğal toplumsal formların en hassas olduğu noktanın demokratik ve komünal olan yaşamın korunması olduğunu belirtmek gerekir. Zira var olabilmenin tek yolu, mevcut toplumsallığın korunması ve geliştirilmesidir. O nedenle de toplumsal doğa ve onun formları (etnisitenin her türü)da devletle özsel ve yapısal olarak çelişir, karşıttır. Buna devlet dışı toplumsallık olarak tanımladığımız halk

ile devlet arasındaki çelişki ve çatışma da demek mümkündür. Halklar özünde devletleşmez. Devlet halkın içinde bir üst toplum örgütlenmesi olarak ortaya çıkarak kendini halktan koparır. Halk kategorisi içinde devlete ve onun sahiplerine yer yoktur. Bu genel yaklaşıma ek olarak aşiret formuna kadarki etnisite(klan, kabile ve aşiret)nin direnişinin daha farklı özellikleri de vardır. Etnisitenin aşiret formuna kadarki duruşu, hiyerarşik devletçi sisteme karşı çok büyük direniş geleneğidir.

Her şeyden evvel etnisite form olarak doğal toplum ve sonra gelişen hiyerarşik dönemin bir formudur. Etnisite toplumsal form olarak hiyerarşik aşamayı geçmez. Etnisite devletleşmez. Etnisitenin içinden kimileri iktidar güçleriyle işbirliğine girip devlete dâhil olduklarında buna etnisite denmez. Çünkü bu durumda etnisitenin toplumsal yaşamından kopmuş olurlar.

Yanı sıra etnisitenin temel form olduğu dönemde devlet günümüzdeki gibi tüm dünyada yaygınca görülen bir şey değildi. Önderliğimizin deyimiyle '*devlet etnisite okyanusundaki adacıklar gibiydi*'. Temel ve hâkim form yine de etnisitedir.

Kendini güdülere ve doyumsuzluğa dayanarak gelişen ve hegemonik güç olmaya çalışan devlet yerinde duramayacağından çevreye doğru her zaman yayılma içinde olur. Bu gerçeği, ilk site devleti Uruk'un yarı tanrı kralı Gılgames'in Yukarı Mezopotamya'ya yaptığı seferlerden beri görmekteyiz. İşte devletçi sistemin yaptığı bu seferler karşısında direnenlerin başında etnisite gelmektedir. Etnisitenin devletçi saldırılar karşısında direnmesinin iki temel nedeni vardır: birincisi kendi yaşamları Önderliğimizin deyimiyle 'yarı demokrasi'dir. Komünalite, toplumsallık yaşamın kendisidir. Etnisitenin kimliği herkesi temsil etmektedir ve herkes de etnisitesinin olmaması halinde kendisinin de olamayacağını çok iyi bilmektedir. Bu nedenle de kendilerini etnik kimliklerinden ayrı görmemektedirler. En güçlü kişi etnisitesi yani toplumu en güçlü olan kişidir.

Bunu Kürdistan ve Ortadoğu'da hala çok canlı bir şekilde görmek mümkündür. Komünaliteyi dağıtmaya, kan bağının yerine sınıflaşmayı yerleştirmeye çalışan merkezi uygarlık saldırıları karşısında gerçekleşen direnişin, komünaliteyi ve toplumsallığı korumak gibi çok temel bir nedeni vardır. Bu anlamıyla etnisitenin korumaya çalıştığı, demokratik uygarlık sisteminin kendini dayandırdığı demokratik komünal değerlerdir.

İkincisi de devletin dolayısıyla merkezi uygarlığın yayılmasını direnişleriyle engellemişlerdir. İlk merkezi devlet olan Akad Devleti Gutilerin etnisite eksenli direnişleri sonucunda yıkılmıştır. Tarihin ilk imparatorluğu olan Babil İmparatorluğu yine etnisite eksenli bir direnişin ortaya çıkardığı Mitanni ve Hitit ittifakıyla ortadan kaldırılmıştır. Tarihin gördüğü en acımasız ve ahlaksız imparatorluklarından biri olan Asur İmparatorluğu da yine etnisitenin direnişinin yeni temsilini yapan Medlerin öncülüğündeki güç birliği sonucunda yıkılır. Tarihin ilk küresel imparatorluk gücü olarak da adlandırılabilir olan ve klasik köleci dönemin doruğu anlamına gelen Roma imparatorluğu da yine başta Germenler olmak üzere etnisitenin karşı saldırıları ve direnişleri sonucunda yıkılmaktan kurtulamayacaktır. Daha da uzatılabilir bu direniş örnekleri önemlidir ve hiç de geri görülemez.

Marksizm de dâhil hâkim algılayış, toplumsal sistemlerde ve tarihsel akışta her zaman yeni olanı eski olana göre daha ileri ve gelişkin görür. Bu nedenle de devletleşmemiş bir toplumsal form olan etnisite devletçi sisteme karşı daha geri görülür. Böylelikle de hep karalanır, 'barbar' yaftası yer. O nedenle de etnisitenin devlet karşısındaki duruşuna pek anlam verilmez ve gericiliğin yenilik karşısındaki direnişi şeklinde yorumlanır. Bu, tarihi doğru okuyamamanın en temel nedenlerinden biridir. Önderliğimiz etnisitenin komünal ve sistem dışı olan yapısı nedeniyle etnisitenin direnişini ve tarih yapıcılığını sınıfların mücadelesinden kat be kat daha fazla belirleyici olduğunu söyledi. Etnisitenin merkezi uygarlık

sistemi karşısındaki duruşunu, 20. yüzyıldaki emperyalizme karşı bağımsızlık ve özgürlük mücadelesi yürüten ulusal kurtuluş mücadelelerine benzetti.

Etnisiteyi demokrasinin ve özgürlüklerin önünde engel olarak görmek de yine büyük bir saptırmadır. Bu yaklaşım, egemenlerin özellikle de Batı merkeziliğin ürettiği bir yalandır. Amacı da Batı'yı, devletleşmiş kenti, sınıflaşmayı, ahlaksızlığı ve bireyciliği özgürlüğün yeşerdiği zemin olarak beyinlere yerleştirmektir. Böylesi bir durumda Ortadoğu, kırköy yaşamı, toplumsallık, ahlak özgür olmayı engelleyen hususlara dönüşür. Hâlbuki gerçek olan tam tersidir. Etnisite yaşamı, içinde hiyerarşinin etkilerini taşıya da devletleşmemiş ve

Peygamberler esasında mevcut toplumu kabul etmeyen, toplumdaki ahlaki yozlaşmanın önüne geçmek isteyen ve zihniyetin gücüyle yeni toplumu daha çok da ahlaka dayanarak inşa etmek için mücadele yürüten toplum öncüleridir.

toplumsallık esas olduğundan 'yarı demokrasi'dir. Bu nedenle bırakalım özgürlükleri kısıtlamasını devletleşmemiş olmasından ve devlet dışılığında ısrar etmesinden ötürü özgürlüklerin gerçek anlamda yaşandığı bir toplumsal formdur. Zaten bu nedenledir ki Önderliğimiz " gelişmişlik kriterlerini özgürlük olarak belirlersek, Kürtler belki de tarihin en ileri halkı, etnik grubudur."demektedir. Etnisitenin hem komünal yaşamı koruması hem de devletçi sisteme karşı amansız bir mücadele yürütmesi, onu ezilen sınıflardan kat be kat daha fazla devrimci kılar. Sınıflar önemli ölçüde sistemi iken, etnisite bunun dışında kalarak her açıdan sistemdışıdır. Bu yönüyle de insanlık tarihi özellikle yazılmamış olan etnisitenin direnişine çok şey borçludur.

Demokratik Uygarlık Sisteminde Sistemçi Bir Yaklaşım: Peygamberlik Geleneği

Bu gelenek bilimsel düşünce tarafından aşılmış olan dinsel düşünüşe dayandığından bu geleneğin toplumsal inşadaki programatik yönü görülmemiştir. Yine dayandığı dinsel düşünüş bilimsel düşünüş tarafından aşılmış olduğundan daha çok da geri ve aşılmış bir gelenek olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle de bu geleneğin demokratik-komünal değerlerle, toplumsal mücadelelerle bağı pek kurulmaz.

Toplumlar tarihinde köleci devlet toplumu dönemine denk gelen ve sistemin içinden egemenlikli sisteme karşı geliştirilen, daha çok mevcut sistemi yumuşatmayı esas alan, sınıf eksenli direniş geleneği olarak tanımlanabilir, bu gelenek. Tek tanrılı dinlerin geleneği çerçevesinde bakıldığında ilk peygamber Hz. Âdem ile başlayan, son peygamber Hz. Muhammed'e kadar geçen süreç olarak da tanımlamak mümkündür.

Köleci devlet döneminde devletçi sisteme karşı bir taraftan etnisite mücadele yürütürken, diğer taraftan da sistemin içinden sistemden rahatsız olan halk kesimlerinin mücadelesi gelişir ki bu da daha çok peygamberlik geleneği şeklindedir. Zaten klasik köleciliği aşacak olan da bu iki mücadele kanalının birleşik etkisi olacaktır. Köleci dönemin zirvesini temsil eden Roma İmparatorluğu bir yandan dıştan etnisitenin mücadelesiyle diğer yandan içten Hıristiyanlığın yürüttüğü mücadelenin birleşik etkisiyle yıkılacak ve görece daha yumuşak bir dönem olan feodal döneme geçilecektir.

Etnisiteye dayalı mücadele daha çok Aryen topluluklar arasında görülürken, peygamberlik geleneği de daha çok Semitik topluluklarda görülen bir direniş formu olacaktır.

Bir hadise göre sayıları 124 bini bulan peygamberler esasında mevcut toplumu kabul etmeyen, toplumdaki ahlaki yozlaşmanın önüne geçmek isteyen ve zihniyetin gücüyle yeni toplumu daha çok da ahlaka dayanarak inşa etmek için mücadele yürüten toplum öncüle-

ridir. Mevcut egemenlikli sisteme karşı özgürlük, adalet, eşitlik vb demokratik komünal değerler adına mücadele yürüttüklerinden, aynı zamanda tarihte devlet dışı toplulukların tarihi anlamına gelmek üzere demokratik toplumun bir temsili olmaktadır, bu gelenek. Ancak amaçları, ütopyaları demokratik komünal değerler çerçevesinde olsa da pratikleri bunu gerçekleştirecek düzeyde güçlü olmamıştır. Neredeyse tüm peygamberler ve onların öğretileri sistemi çileşmekten, sistemi daha da güçlendirmekten kurtulamamıştır. Karşısında mücadele yürüttükleri, büyük bedel ödedikleri köleci sistemin olgunluk aşaması kendi dönemlerinde gerçekleşmiştir.

Feodal dönem toplumlar tarihinde özü itibariyle köleci dönemden pek de ayrı değildir, hatta köleciliği daha da olgunlaştırmış yani güçlendirmiştir. Bu onların niyetlerinden ve amaçlarından bağımsız bir şekilde gerçekleşmiştir. Zihniyet yapıları, bilme kapasiteleri, kişilikleri karşı oldukları mevcut hiyerarşik devletçi sistemi aşmaya ve alternatif, amaçlarıyla uyumlu bir yaşam ve sistem kurmaya yetmemiştir. Her şeyden önce sınıfsal yapıda olmaları onların çok radikal olmalarını engeller, bu yönüyle daha çok yumuşatan hareketlerdir. Zaten bu nedenle de Önderliğimiz bu geleneği günümüzün 'sosyal demokrat'larına benzetti. Her yumuşatmanın aynı zamanda bir derinleştirme olduğu gerçeği göz önünde bulundurulduğunda, sistemi daha da derinleştirdikleri görülür. Amaçları iyi olan ama amaçlarını gerçekleştirmede iktidarlı yollara sapan, bu nedenle de amaçlarına ters düşen bir pratik sergilemekten kurtulamamışlardır. Devlet zorlandığında, tıpkı Hıristiyanlık örneğinde olduğu gibi dinin gücünü de arkasına alarak kendini daha da güçlendirmiştir. dolayısıyla egemenlikçi zihniyet ve onun en örgütlü kurumu olan devlet tarafından egemenlerin çıkarları temelinde kullanılmış bir gelenektir.

Devletin Demokrasiyle Uzlaşma Noktası: Parlamenter Sistem ve Batı Demokrasi Geleneği

Demokratik uygarlık sisteminde önemli bir yeri de Batı demokrasisi tutar. Batı demokrasi tarihinde devlet dışı toplumsallığın yaşam tarzı ve örgütlenme arayışı anlamına gelmek üzere hem güçlü bir demokrasi anlayışına hem de güçlü bir cumhuriyet anlayışına rastlamaktayız. Batı'nın tarihteki yeri bu iki geleneği de çok güçlü bir şekilde yaşatmış olmasından gelir. Devlet dışı kalmış halk kesimleri itibariyle zaten büyük bir halk kesimi her zaman vardı ve bunlar devletçi sistemle bir çelişki ve mücadele içindeydiler. Bu demokratik uygarlık nehrinin devletin dışında akan kısmı oluyor. Ayrıca halkların devlete karşı yürüttüğü mücadele devletçi sistemin artık eskisi gibi yönetemediği gerçeğini her zaman açığa çıkarır, bu nedenle de ömürlerini uzatabilmek

için sistemlerinde kimi değişiklikler yapmak zorunda kalırlar. Günümüzdeki Batılı devletlerde yaşanan demokrasiye duyarlı olma hali de bundan kaynaklanır. Yoksa Batı egemenlerinin iyi niyetinden, insafından veya daha insancıl olmalarından kaynaklanmamaktadır.

Bu sistemdeki her değişim, her yenilenme halkların büyük bedeller pahasına verdiği amansız mücadelenin ürünüdür. İşte Batı sistemindeki bu cumhuriyet -parlamenter sistem de denebilir- anlayışı, ta Atina dönemine kadar gider. Atina'nın yanı sıra Roma'nın daha çok da cumhuriyet dönemine denk gelen döneminde devletin kendi dönemine göre daha katılımcı bir tarzda yönetildiği görülmektedir. Köleci, cinsiyetçi olan ve sadece Atina ve Roma yurttaşlarının hak sahibi olduğu, meclisli ve yer yer doğrudan demokrasi örneklerine rastlanan bir devlet geleneğidir gerçekleşen. Özelliği kendi dönemindeki despotik devlet geleneğine göre çok daha işlevsel olmasıdır. Bir monarkta toplanan tüm yetkilerin (yasama, yürütme ve yargı) paylaşımı anlamı-

na da gelebilecek olan parlamenter sistemin gelişimi bu temeller üzerinde daha çok da kendine beşik olarak İngiltere'yi seçerek gelişmeye başlayacaktır. 1215 Magna Carta ile başlayan süreç ... yüzyılda bir parlamentoya dönüşecektir. Sonrasında gerçekleşen 1642 devrimiyle de İngiliz sistemi bir meşrutî monarşiye (parlamentolu monarşi) dönüşecektir. Hala da İngiltere bir krallıktır.

İngiliz Devrimi'nden sonra gelişen ve esasında halklar tarafından eşitlik, özgürlük ve kardeşlik sloganı temelinde gerçekleştirilen Fransız ve Amerikan Devrimleri de devletlerin egemenlikli yapılarında önemli değişimlerin gerçekleşmesini sağlamıştır. Kapitalizmin özellikle sanayi devrimi sonrasında kendini tam olarak hâkim sistem haline getirmesinin ardından oluşan proleteryanın sosyalist ideolojiyle kapitalizme karşı yürüttüğü amansız mücadele ve yirminci yüzyılda gerçekleşen reel sosyalist devrim ile ulusal kurtuluş hareketlerinin her tarafta emperyalizmi darbelerek bağımsızlıklarını elde etmeleri kapitalist sistemi ve klasik iktidarı pek çok değişimi yapmaya zorlamıştır.

İkinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar hukukunda sadece birinci kuşak insan hakları olarak tanımlanan 'kişi hak ve özgürlükleri'ne yer veren kapitalist sistem, 'ekonomik, kültürel ve sosyal haklar' ile 'dayanışma hakları' olarak tanımlanan ikinci ve üçüncü kuşak insan haklarına da yer vermek zorunda kalacaktır. Tüm bu gelişimler halkların sistem karşısında yürüttüğü mücadelenin bir ürünü olacaktır.

Devletten tümünden kopamazlarsa da sistemin içinde yer alsalar da bu devrimler ve gelişmeler özünde halklar tarafından gerçekleştirilen ve büyük bedellerle elde edilen kazanımlardır. Sistem karşıtı bu kalkışmaların amaçlarının demokrasi, özgürlük, eşitlik, adalet olduğundan kimse kuşku duyamaz. Bu nedenle de demokratik uygarlık sisteminin ve demokratik komünal değerlerin bir bileşenidirler. Tümü de insanlık daha iyi bir hayat yaşamın diye mücadele yürütmüştür, ancak para-

digma devletten kopuk olmayınca, zihniyet ve yaşam tarzı pek çok açıdan sistem içi olunca, sistem dışı bir sistem kurmak da haliyle mümkün olmamaktadır. Önderliğimiz tam da bu noktada *'tüm devrimler özünde halkların eseridir. Ama başarıya ulaşmış tek bir devrim yoktur'* demektedir. Yine de toplum hala varlığını koruyorsa ve demokratik komünal değerler uğruna hala mücadele ediliyorsa, bu bizden öncekilerin bu direnişçi tutum ve çabalarının bir ürünüdür.

Şunu da belirtmek gerekir ki demokratik uygarlık sisteminin tarihi pek yazılmamıştır, gerçekliği tam olarak açığa çıkarılmamıştır. Tarihi egemenler yazdığından tarihsel akışta demokratik uygarlık sisteminin hakkı da tam verilmemiştir. Tarihin kendisi olmasına karşın, sanki yokmuş gibi ele alınmaktadır. Türeme ve başa beladan başka bir şey getirmemiş olan devlet sanki tarihin kendisiymiş gibi ele alınmıştır. Sistemize olmaya ihtiyacı olan demokratik uygarlık sistemini sistemize etmek ve devletçi sistemin karşıtı olma halini başarıya ulaştırmak, günceldeki temsilcilerinin en temel görevi olmaktadır. Bunun için de demokratik uygarlık sisteminin son 400-500 yılını -merkezi uygarlığın son 400-500 yılını kapsayan kapitalist modernitenin karşı kutbu- kapsayan demokratik moderniteyi tarihten dersler çıkarmak suretiyle inşa etmek temel görev olmaktadır. Sistem içinde erimeyen ve demokratik uygarlığı bir duruştan çıkarıp bir sistem haline getirmenin tek yolu, sistem dışı olabilmek ve tüm sistem dışı oluşumları birleştirebilmektir. Zira devletçi sistem bugün bir'dir. ABD öncülüklü Dünya İmparatorluğu' bu anlama gelmektedir. Devletçi sistem kendini sistemize etmeyi başarmıştır, en az devletçi sistem kadar onun karşıt kutbu olan demokratik uygarlık sisteminin de kendisini sistemize etmesi gerekmektedir. Halklar açısından özgürlük, eşitlik, demokrasi ve kurtuluş ancak demokratik modernitenin ahlaki ve politik toplum, eko-endüstriyel toplum ve demokratik konfederalist toplum çerçevesinde kurulmasıyla mümkün olabilecektir. Halkların tarihin en büyük laneti olan devletten kurtuluşu da ancak o zaman gerçekleşecektir...

KAPİTALİST MODERNİTENİN YARATTIĞI YIKIMI ANCAK DEMOKRATİK MODERNİTENİN İNŞASI DURDURABİLİR- 1

Neolitik döneme kadarki tarihsel toplumda var olan çelişkiler simbiyotik bir tarzda birbirlerini besleyerek gelişir. Bu doğal diyalektiktir. Örneğin çiçekle meyve arasındaki çelişki böyledir. Çiçek olmadan meyve olmaz. Meyvenin oluşması için de çiçek kendisini feda eder. Daha doğrusu çiçek varlığını meyve olarak tamamlar. Biri varlığın nedeni, diğeri ise

ratik uygarlık güçlerinin temel görevidir. Yaşanan toplumsal sorunları çözmenin en temel yaklaşımı da budur. Yaşanan toplumsal sorunlara yol açan sınıflı ve devletli uygarlık bu kadar örgütlüyse, bunun karşı kutbu olan demokratik uygarlık güçleri de en az bu kadar örgütlenmelidir. Özgürlüğe ulaşmanın bunun dışında başka bir yolu da yoktur. Onun için

sonucudur. Ya da tersidir. Yani her an ya da durum hem neden hem de sonuç olarak değerlendirilebilir. Bu anlamda kopmaz bağlarla birbirine bağlıdır. Sınıflı uygarlık yeni bir durumdur. Uygarlıkla birlikte toplum, klan veya kabileler dönemindeki gibi bütünlüklü değildir. Toplum Sınıf-kent-devlet kıskacında parçalanmıştır. Egemen sınıflar ya da güçler toplumun çok küçük bir kısmını temsil etmesine rağmen kendisini tüm topluma dayatır. Bunu da devletle yapar. Ve kendisini tek ve mutlak güç olarak ilan eder. Oysa tarih partnersiz ilerlemez. O zaman bu yaklaşımın karşı kutbu nedir?

Sınıflı uygarlığın karşı kutbu, tarihte parçalı ve dağınık ya da sistemleşmemiş olsa bile hep var olmuştur. Politik ve ahlaki toplum içinde yer alıp, sınıflı ve devletli uygarlıktan rahatsız olan tüm güçler ağırlıklı olarak örgütsüz, dağınık ve nicelikselidir. Bunları örgütlemek, niteliksel bir güce dönüştürmek demok-

demokratik uygarlığın öncü gücü, sınıflı devletli uygarlığın tekeli gücüne karşı demokratik uygarlığın niceliklerini, çokluklarını örgütleyerek çokluğun enerjisini, gücünü açığa çıkartmalıdır. Bunu başardığı oranda sınıflı devletli uygarlık karşısında varlığını sürdürebilir, aksi durumda aşılır. Aşılmamak için yeniden inşa hareketini geliştirmesi gerekir. Ancak inşa derken toplum mühendisliği tarzındaki bir inşadan bahsedilmemektedir. Çünkü demokratik uygarlık, ahlaki-politik olarak hep vardır. Ama bunu yaşayabilmek için örgütlenmek gerekir. İşte inşadan kasıt bu örgütlenmedir. Bunun için İnşadan kastın en temel ifadesi niceliksel çoklukları niteliksel bir güce dönüştürmedir. Nasıl ki, sınıflı ve devletli uygarlık varlığını küresel çapta örgütleyerek sağlıyorsa, politik-ahlaki birimlerin de en yerelden en küresele kadar örgütlenmeleri gerekir. Sınıflı-devletli uygarlık kendisini tekeller aracı-

lııyla bu konuma getirmiştir. Demokratik modernite güçleri yerel düzeyde örgütlenerek bu kadar azmanlaşmış bir güç karşısında direnebilirler mi, kendilerini var edebilir mi? Bu mümkün değildir. Bu azmanlaşmış güce karşı mücadele edebilmek için evrensel düzeyde örgütlenmek gerekir. Bunun biçimleri ve yolları farklı farklıdır. Bunları yerine getirebilmek için de politik-ahlaki görevlere sahip çıkmak, onları yaşamsallaştırmak gerekir.

Nedir bu görevler?

Görevleri üç ana başlık altında toplayabiliriz. Bunlar entelektüel, ahlaki ve politik görevlerdir. Bu üç görevi şöyle düşünmek gerekir. Entelektüel görevler bir zihniyet sorunudur. Demek ki, öncelikle zihniyet sahibi olmak gerekir. Düşünsel ve zihinsel gelişmelerin tümü entelektüel görevlerdir. Demek ki,

Klanın özgürlük eksenin de yaşamını devam ettirmesinin tüm yol ve yöntemleri politikanın kendisi olmaktadır. Onun için doğrudan ya da orijinal demokrasi de diyebileceğimiz politika, klanın dolayısıyla toplumun oluşum ilkesidir.

politik ve ahlaki toplum birimlerinin kendilerini örgütleyebilecek bir zihniyete sahip olmaları gerekir. İşte bu konudaki tüm faaliyetler entelektüel faaliyetlerdir. Ayrıca toplumda var olan çoklukları bir araya getirebilmek de ancak büyük bir entelektüel çabayla mümkündür.

Sınıflı-devletli uygarlık koşullarında ahlak oldukça aşındırılarak daraltılmıştır. Alanı her ne kadar daraltılmışsa da tümünden ortadan kaldırılamamıştır. Onun için aşındırılan ahlakın onarılması ve toplumsallıkla ahlak arasındaki kopmaz bağın toplum içinde yeniden hakim kılınması gerekir.

Bunların hayat bulabilmesi için yapılması gereken politik görevler vardır. Politik görevler daha çok toplumun kendisini örgütleyerek yönetmesini içeriyor. Özgürlük örgütlenmekse, demokrasi de günlük veya anlık olarak ke-sintisiz bir ahlaki eylemlilik atmosferi içinde özgürlüğün inşa edilme vahasıdır. Örgütlü eylemlilikle yaratılan özgürlük politikayla sü-reklileşmektedir. Buna toplumun ya da topluluğun kendi yaşamını kendisi yönetmesi demek de mümkündür.

İnsanlık tarihinin % 98'ini oluşturan klan toplulukları döneminde bu üç görev iç içe gelişmiştir. Bu konuda fazla bir ayrışma yoktur. Klanda yaşamı devam ettirecek düzeyde bir entelektüel birikim vardır. Bugüne göre oldukça düşük olsa da yaşamın ihtiyaçlarına cevap verecek düzeydedir. Çünkü insanın diğer canlılardan ayrılarak insanlaşması toplumsallığı sayesinde olmuştur. Bu da esnek ve yüksek zekası sayesinde gerçekleşmiştir. Esnek ve yüksek zeka düşünce gücüdür. Klanın ilk toplumsal birim olması, onun yani klanın düşünsel gücüyle yakından bağlantılıdır. Klan birlikte yaşamak zorunda olan insanlar topluluğudur. Bu birlik onların düşünsel, entelektüel temelini oluşturur.

Klanı bir arada tutan ahlaktır. Ahlaka toplumsallığın harcı denmesi bundan dolayıdır. Ahlakı toplumu bir arada tutan ve ilişkileri düzenleyen kurallar bütünlüğü olarak da tanımlamak mümkündür. Eğer klanlarda belli bir örgütlülük varsa, kural oluşmuşsa ahlak da var demektir. Demek ki, ahlak klanın oluşum il-kelerindedir. Buna toplumsallığın oluşum il-kelerinden birisi de diyebiliriz.

Klan yaşamını devam ettirmek zorundadır. Günlük olarak karşılaştığı sorunlar vardır. Varlığını devam ettirebilmesi bu sorunları aşmasıyla direkt bağlıdır. Klan bu sorunların aşamazsa yok olur. Onun için de topluluk olarak sorunlarını tartışarak, kararlara ulaşarak çözer. İşlerini düzenleyecek bir yönetim oluşturur. İşte tüm bunlar politik işlerdir. Demek ki, klanın özgürlük eksenin de yaşamını devam ettirmesinin tüm yol ve yöntemleri politi-

kanın kendisi olmaktadır. Onun için doğrudan ya da orijinal demokrasi de diyebileceğimiz politika, klanın dolayısıyla toplumun oluşum ilkesidir.

Bu üç temel nokta klan birlikteliğinin esas zeminidir. Onun için klan düşünür, belli bir zihniyet oluşturur. Bu yönüyle entelektüeldir. Kural koyarak kendisini toplumsallaştırır. Bu ahlak demektir. Bu kurallarını kendisi uygular. Yani kendini yönetir. Bu anlamda da politiktir. Bunun için de klanlar demokrasinin ilk uygulanma sahasıdır.

Bu durum aşiretlerde kısmen ayrışır. Aşiret konfederasyonları daha çok politiktirler. Toplumda dönük dışarıdan gelen tehlikelerin büyüklüğü oranında toplum da örgütlülüğünü geliştirir. Klanlar, aileler, kabileler daha üst bir oluşumda birlik kurarlar. Bu büyüme aşiretleri (etnisite) ortaya çıkarır. Aşiretler daha çok kabile birliklerinden oluşur. Bu birlik özünde konfederaldir.

Ahlak bir anlamda insanlığın tecrübelerini ifade eder. Tecrübelerin birikmesi gelenekleri oluşturur. Dolayısıyla aşiretlerde ahlak geleneklerdir. Klanların, ailelerin, kabilelerin tecrübelerini, geleneklerini yaşlılar temsil ederler. Ahlak aşiret yaşlılarında ifadesini bulur. Kürtçedeki "Ru spi" deyimini buradan gelir. Şeyh, rahip veya şamanlar da aşiretlerdeki aydınlanmayı temsil ederler. Demek ki aşiretler, şeyh, rahip ve şamanlarla aydınlanmayı; yaşlılar eliyle tecrübe, gelenek ve ahlakı; aşiret meclisi eliyle de politikayı yürütürler.

Klanlardan aşiretlere kadar olan süreçte her üç görev birlikte kendilerini özgürce ifade etmişlerdir. Aşiretlerde ise bu bir farklılığa uğrar, belli bir ayrışmayı yaşar. Ama bu ayrışma bütünlüğünü bozmaz.

Bu görevlerin iç içeliği en çok da İbrahimi dinlerde kendisini gösterir. Tek tanrılı dinlerin oluşumunda bu üç görev iç içe kendilerini var ederler. Dinlerde de yeni bir zihniyet olarak entelektüel yaklaşım vardır, nasıl yaşanılacağına dönük getirilen kurallar ve gelenekler olarak ahlak vardır. Bunların pratikleşmesini ifade eden bir örgütlenme dolayısıyla politika

vardır. Dinler bu konuda kendi özgünlüklerini bu görevlere katmışlardır. Grek veya Roma'da bu görevler daha belirgindir. İyonya'dan başlayıp Grek ve Roma'yla devam eden bu gelenekte entelektüel faaliyetler daha bağımsız gelişir. Burada bunlara öncülük eden felsefe okullarıdır. Bu okullar devletin veya değişik kurumların baskıları veya denetimlerinde değildir. Daha bağımsızdırlar. Bunlar başta düşünce ekolleri olarak doğarlar. Felsefeciler bunları okullara dönüştürerek kendi tarzlarını yaratırlar. Sınıflı-devletli uygarlık tarihi içinde ilk defa böyle bağımsız entelektüel kurumlar oluşur. Bu gelenekte ahlak tapınaklarda ifadesini bulur ve mitolojinin etkisi altında olduğundan fazla değişmemiştir. Burada en fazla değişikliğe uğrayan politik kurumlardır. Politika, Grek'lerde demokrasi, Roma'da cumhuriyet biçimini alır. Cumhuriyet, senato vb. biçimlerde kendisini ifadeye kavuşturur.

Bu üçlemeyi tarihin her aşamasında görmek mümkündür. Yeniçağ olarak ifadelendirilen kapitalist modernite döneminde entelektüel görevler üniversitelere alınır. "Üniversiteler bilim yuvalarıdır" denilerek bilim toplumdan kopartılarak üniversitelerde egemen kesimlere sunulur. Tüm entelektüel faaliyetleri üniversitelere sıkıştırmak kapitalist modernitenin bir özelliğidir. Böylece bilim gerçeğin anlamının dışına çıkarılarak geriletilir. Bu şekilde toplum entelektüel görevlerden koparılır. Ahlakın yerine pozitif hukukun kuralları konulur. Ahlak-hukuk ikilemi, sınıflı toplum tarihi boyunca var olmasına rağmen kapitalist modernitede zirveye çıkar. Toplumdan alınıp devlete devredilen politika ise daha çok parlamentarizm olarak ele alınır. Böylece politikayı sadece meclisteki bir kesimin işi sayar, onlara bırakır. Bu da politik alanın ne kadar daraldığını gösterir. Politikayı ulus-devletin bürokrasisine bırakır.

Sınıflı devletli uygarlık güçlerinin bu görevlere yaklaşımları böyledir. Ancak asıl önemli olan politik-ahlaki toplum ya da demokratik uygarlık birimlerinin bu görevlere nasıl yaklaştıklarıdır.

Reel sosyalistlerin 200 yıllık bir geçmişleri vardır. Bu süreçlerde onlar da bu görevleri iç içe yaşamışlardır. Bu süreçlerde kurulan I. II. III. Enternasyonaller bunun örgütsel ifadesidir. Ancak reel sosyalistlerin yaklaşımı modernistlerin yaklaşımlarına benziyor. Reel sosyalistler politik kurum olarak daha çok ulus-devleti esas alıyorlar. Politikayı devletle özdeşleştiriyorlar. Ahlaka yaklaşımları da kapitalist modernitenin yaklaşımlarına benzer. Ahlak yerine pozitif hukukun kurallarını koyarlar. Bu durum devletle bağlantılıdır. Nasıl ki ahlakın yerine hukukun konması devlet ve iktidarla ilgiliyse, hukukun yerine ahlakın konması da ancak devlet ve iktidarın aşılmasıyla mümkündür. Reel sosyalistler devleti aşmadıklarından hukuku da aşamamışlardır. Devlet, hukukun örgütlü ifadesiyse -ki öyledir, devlet ahlak yerine hukuka dayanır- devlete dayanarak politik-ahlaki toplum inşa edilemez. Entelektüel görevler de üniversitelere yerleştirildiğinden iktidar ve devleti besleyen entelektüel sermaye alanları gibi olmuştur. Entelektüeller de bu sermayeyi taşıyan hamalara dönüşmüşlerdir. O yüzden Rusya'da hem entelektüel sermayenin hem de entelektüel hamalların çok fazla olması bu durumla ilgilidir.

Uygarlık öncesinde bu üç temel görev toplumun varoluş esaslarını oluşturur. Sınıflı ve devletli uygarlık da kendisini bu üç temel görev üzerinden oluşturmuştur. Ancak bir fark koymuştur. Bunları toplumun oluşum ilkesi olmaktan çıkarmış, kendi oluşum ilkeleri haline getirmiştir. Bunları toplumdaki aldıkça toplumu savunmasız bırakmış, aşındırmış, daraltmış ve geriletmiştir. Kendisi de bu görevlere dayanarak sürekli büyümüş ve geliştirmiştir.

Entelektüel Görevlerini Yerine Getirmeyen Toplum Aşınmakla Yüz Yüze Kalır

Sistem krizinin olduğu her yerde entelektüel kriz de var demektir. Toplumsal inşalar insan eseridir. Bu da ancak zihniyet-düşünce gücüyle gerçekleştiği için, var olan sistem krizi de en fazla entelektüel alana yansır. Kapitalist modernite topluma sürekli olarak kriz

yaşatır, hatta bu krizleri sürekli derinleştirir. Modernitenin, toplumları kriz yönetimleriyle idare etmesi aynı zamanda entelektüel krizin ulaştığı boyutu göstermektedir.

Pozitivist veya metafizik yöntemlere göre toplumlar ya düz çizgisel ya da izafi ve döngüsel gelişirler. İnsan iradesi ancak bu yasaları bilebilir, tanıyabilir, kısmen de müdahale edebilir. Onun için de kriz ancak bu yasaların işlevselliğine paralel olarak ele alınır. Zihniyet ve düşünceyle fazla bağ kurulmaz, buna gerek de duyulmaz. Marksizm'de böyle yaklaşır. Der ki, "kriz üretim güçleriyle üretim ilişkileri arasındaki çelişkidir". Bunu sistemin işleyişinin bir parçası olarak görür. Bu çelişkiyi doğuran

**Nasıl ki ahlakın yerine
hukukun konması devlet ve
iktidarla ilgiliyse, hukukun yerine
ahlakın konması da ancak devlet ve
iktidarın aşılmasıyla
mümkündür.**

zihniyeti esas almaz. Ekonomik politikçilerin büyük çoğunluğu krizlere bu esas üzerinden bakarlar.

Tarihsel süreçte her zaman entelektüel devrimler olmuştur. İlk büyük entelektüel devrim (eğer Göbeklitepe buluntuları dikkate alınmazsa) MÖ.6-4000 yılları arasındaki devrimdir. Bu devrim en gelişkin haliyle Mezopotamya'da yaşanmıştır. MÖ.20000'li yıllarda çözülmeye başlayan buzullar, güçlü bir mezolitik dönemi ortaya çıkarır. Mezolitik dönemdeki gelişmeler de MÖ.12000. yıllarda neolitikin ortaya çıkmasına zemin olur. MÖ.-12.000-6.000 yılları Neolitik dönemin emekleme, kurumlaşma sürecidir. MÖ. 6000 yıllarında neolitikte devrimsel nitelikli toplumsal bir patlama ortaya çıkar. Entelektüel gelişme olmadan bu patlama olmaz. O yüzden tarihteki ilk büyük entelektüel patlama neolitik dö-

nemde olmuştur. Neolitik bu entelektüel gelişme üzerinden gelişerek kendisini örgütlemiştir. Neolitikteki entelektüel devrimin gücü, doğanın ve toplumun devasa gücünün farkına varılmadığıdır. Evreni tanıma-anlamaya çalışma fikri neolitikte ortaya çıkmıştır. Yıldızlar ve gökyüzü hareketleri insan yaşamıyla bağlantılı bir şekilde ele alınmıştır. Büyücülerden şamanlara oradan bilge adamlara ve tanrıçalara uzanan yolculukta neolitik, insanlığın bugününe en temel entelektüel birikim ve bilimsel-teknik gelişmelerin ilklerini bırakmıştır. Tanrıça İnanna'nın 104 Me'si bunun en somut kanıtı olmaktadır.

İkinci büyük entelektüel devrim hiyerarşik-devletçi uygarlığın doğmasına da ebelik eden Sümerlerde gerçekleşmiştir. Neolitikteki devrim olumlu ve geliştirici iken, Sümerler-

**İdeolojiler yaşamı
anlamlandırma ve düzenleme
işlevine sahiptir.
Doğal olarak da bütün
kurgulamaları büyük bir entelektüel
faaliyeti ifade eder ve toplumsal
yaşamı düzenler.**

deki devrim böyle değildir. O yüzden buna Sümer devrimi diyoruz. Büyük bir entelektüel gelişmeye yol açmıştır. Sümer mitolojisi, zihniyet düzeyinin göstergesidir. Mitoloji, dönemin ideolojik bakış açısıdır. İdeolojiler yaşamı anlamlandırma ve düzenleme işlevine sahiptir. Doğal olarak da bütün kurgulamaları büyük bir entelektüel faaliyeti ifade eder ve toplumsal yaşamı düzenler. İşte onun için Sümerlerdeki ziggurat adeta ideolojik olarak entelektüel düşünce üretme ve toplumsal yaşamı yaratma merkezidir. Bir anlamda toplum mühendisliğinin ilk gerçekleştirildiği okullar gibidir. Rahipler de düşünce üretmek buna öncülük eden entelektüellerdir. Öyle ki, tanrı düşüncesinden tanrıların meclisine, devlet düşüncesin-

den iktidar, sermaye tekellerine kadar bir düşünce düzeyi geliştirmiş, bunun zihniyetini yaratmış, topluma yedirerek sistemini kurmuşlardır.

Ancak entelektüel gelişim sadece bununla sınırlı değildir. Yazının bulunması büyük gelişmelere yol açmıştır. Yazı, entelektüel devrimin kendisini farklı araçlarla süreklileştirmesinin ifadesidir. O zamana kadar düşünsel ve entelektüel faaliyetler sözlü iken, yazının bulunması bunların yayılarak kalıcılışmalarına yol açmıştır. Matematik, edebiyat aynı dönemde geliştirilen entelektüel faaliyetlerdir. Sümer sisteminin, göksel düzenin yere indirilmiş hali olarak tanımlanması bu gerçeklikle bağlantılıdır. Çünkü Sümer rahipleri göksel düzeni, yıldızları çok iyi gözlemlemiş bunun matematik hesaplarını yapmışlardır. Mesela yaşanacak selleri önlemek için matematiğe ihtiyaç vardır. Bu selleri önlemek için yapılacak bentler ne kadar kalın, ne kadar yüksek, ne kadar uzun olmalıdır? Bunun için ne kadar çalışana, ne kadar malzemeye ihtiyaç vardır? Üretilen ürün kaç kişiye ne kadar yeter, bu ürünü arttırmak için ne yapmak gerekir? Mevsimlerin durumunu, iklimi, yağış zamanını; ne zaman ekim yapılıp, ne zaman hasadın toplanacağını bilmek gerekir. Bunların hepsi bir hesaplama işidir. İşte bu hesaplamayı yapan matematiktir. Bu hesaplamalar neolitikte olsa da, Sümer'deki kadar gelişkin değildir. Matematik Sümer'de adeta patlama yapar. Sadece matematikte değil, edebiyatta da böylesine muazzam gelişmeler vardır. O dönemden kalma taş yazıtlara, stellere bakıldığında bu rahatlıkla görülebilir. Mitolojik anlatımların her biri büyük bir edebi eser durumundadır. Sümer destanları bunun çok güzel bir ifadesidir. Gılgamış destanından tutalım tanrı ve tanrıçaların mücadelesini, ilişki ve çelişkilerini anlatan destanlara kadar tüm destanlar böyledir. Matematik ve edebiyatın dışında astronomi, tıp, teoloji, biyoloji başta olmak üzere değişik birçok alanda da gelişmeler devasa boyuttadır.

Mısır uygarlığı da Sümerlerdeki bu gelişmeyle paralel ve onu tamamlayıcı niteliktedir.

Benzer entelektüel gelişmeler Mısır'da da vardır. Örneğin günümüz tıbbi hala mummyaların ve günümüz mühendisleri de piramitlerin sırrını tam çözmemişlerdir.

İşte bu gelişmelerin toplamı büyük bir entelektüel devrime karşılık gelir. İşte bu devrimler olmasaydı bir zincirin halkaları gibi paradigmanın halkaları oluşturularak kapitalist moderniteye ulaşılamazdı. Demek ki entelektüel zemin çok köklü döşenmiştir.

Uygarlık entelektüel düzeyde MÖ. 4000 yıllarında Sümer ve Mısır'da yaratılanların kendisini tekrar etmesiyle MÖ.600 yıllarına kadar gelir. Sümer ve Mısır entelektüel birikimi MÖ. 600 yıllarında İyonya'da devrim niteliğinde bir gelişme sağlar. Burada ilk kez Sü-

Zerdüş'tün ahlaka dayalı geliştirmek istediği düşünce sistemi, mitolojilerin ortaya çıkardığı tanrıları sorgulayabilecek düzeyde ileri bir entelektüel gelişmedir. Çin'de Konfüçyüs, Hindistan'da Buda aynı dönemin entelektüelleridirler.

mer uygarlığı aşılır. Mitolojik İdeoloji yerini felsefeye bırakır. Felsefe çok önemli bir entelektüel gelişme olduğu gibi yeni bir düşünce sisteminin ortaya çıkması anlamına gelmektedir. Olaylarla kurgulanmış bakış açısı yerine yoruma dayanan bir bakış açısının oluşması demektir felsefe. Bu da düşüncenin esnekliği ve yüksek kapasitesiyle bağlantılıdır. İyonya'da felsefe kadar bilimsel alanda da çok büyük gelişmeler yaşanır. Zaten felsefik ve bilimsel farklılığı ve zenginliği olmasaydı yeni bir dönem olamazdı. Bu döneme kadarki düşünce metodu yarı dinsel yarı mitolojiktir. Buradaki hayat tanrıları tarafından yaratılmış ve tanımlanmıştır. Onun için eski mitolojik düşünce yaşamı yeniden tanımlayıp düzenlemek iste-

yen felsefeye karşı direnir, onu kabul etmez. Felsefe buna karşı direnip kendisini yaşatarak, yerleşik düşünceyi değiştirme gücünü göstermiştir. İşte entelektüel devrim denen olay bu olmuştur.

Bu yeni bakış açısı kendisiyle beraber bilimi de geliştirir. Bilim gerçekliği daha iyi tanımanın ifadesi olur. Bilim ve felsefenin birleşmesi büyük bir patlama yaratır. İyon-Grek büyüklüğü böyle oluşmuştur. Bu dönemde yazım ve edebiyatta da büyük gelişmeler olur. Çivi ya da hiyeroglif yazısı yerine İyonyalılar latin harflerinden oluşan alfabeyi kullanmaya başlar. Sadece tanrı ve tanrıçaların anlatıldığı edebiyat dönemi aşılır. Toplumun zenginliğini kapsayan edebiyat eserleri ortaya çıkar. Felsefede Sokrates gibi büyük bir düşünürün ortaya çıkması bunun sonucudur. Edebiyatta Homeros'un İlyada ve Odessa'sı bunun ifadesidir. Fizik, biyoloji bilimleri ortaya çıkar. Felsefeye bağlı mantık bilimi gelişir. Matematik ve tarih bilimleri oluşur. Tarihin babası kabul edilen herkes tarafından kaynak olarak gösterilen Herodot bu dönemde yetişir. Aynı gelişmeleri sanat alanında da görüyoruz. Cumhuriyet, demokrasi bu süreçte gelişir.

Sistem dışı olan Zerdüş'tün inancı tam bir zihniyet, düşünce devrimidir. Zerdüş'tün ahlaka dayalı geliştirmek istediği düşünce sistemi, mitolojilerin ortaya çıkardığı tanrıları sorgulayabilecek düzeyde ileri bir entelektüel gelişmedir. Çin'de Konfüçyüs, Hindistan'da Buda aynı dönemin entelektüelleridirler. Konfüçyüs ve Buda'nın getirdiği düşünceler de verili düşünce sisteminde ahlaki ve iradi anlamda bir değişikliği ifade eder.

Abbasiler döneminde İslamiyet kendisini örgütleyerek düşünce düzeyinde bir yayılma gösterir. O dönemde var olan bilim insanlarını, felsefecilerini bir araya getirerek çalışmalarını daha rahat yürütmeleri için büyük imkanlar sunar. İslamiyet'in en hoş görülmesi olduğu dönem bu dönemdir. Bugün birçok İslam düşünürü dayanaklarını buradan alır. Bu dönemde Ortadoğu Avrupa'dan daha öndedir. Bu da Avrupa entelektüel devrimine zemin sunar.

Bu zemin üzerinde yükselen Avrupa entelektüel devrimi daha köklü ve derindir. İlk başta ortaya çıkan entelektüellerin devlet ve tekellerle hiç bir alakaları yoktur. Ancak devletler ve sermaye tekelleri bunları ele geçirmişlerdir. Fakat bu entelektüel gelişme çok kolay ve basit bir tarzda tekellerin hizmetine girmemiştir. Özellikle ortaçağda teoloji karşıtı olarak gelişen düşüncelere karşı kilise engizasyon mahkemelerini devreye koymuştur. Kapitalizmin gelişim aşamalarında gelişen farklı düşünceler ve bunlara karşı geliştirilen mahkemeler bunun ne kadar çetin geçtiğini gösterir. Bruno ve Erasmus'un başına getirilenler,

Entelektüellik kapitalizmde başta üniversiteler olmak üzere okullar sistemini içine alır. Bu okul sistemleri dışında her türlü entelektüel gelişmenin imkanı ortadan kaldırılmıştır ya da sınırlandırılmıştır.

Galileo'nun yargılanması, Thomas Morre'nin durumu kapsamlı ve derin bir çatışmayı ifade eder. Bunlar sadece ortaçağ karanlığına karşı mücadele ettikleri için cezalandırılmamışlardır. Aynı zamanda kapitalizmin insanlık dışı yaklaşımlarına karşı da mücadele ettikleri için cezalandırılmışlardır. Tarih bunun örnekleriyle doludur. Bunların geliştirdiği düşünceleri baskılamak, başaramazsa çarpıtmak, bunu da başaramazsa kendi hizmetlerine koymak ve kullanmak istemişlerdir. Bunu en fazla ve us-taca yapanlar kapitalistler olmuştur.

Özellikle 19 ve 20. yüzyıllarda sanayi devriminden sonra tüm entelektüel gelişmeler tekeller ve ulus-devletlerin hizmetine girmiştir. Bu dönemde adeta her şey devletleştirilir. Bu yüzyıllar ulus-devlet güçlerinin her şeyi tekelilerine aldıkları dönemdir. Bu dönemde bilim,

felsefe, sanat, hatta din ulus-devlet tekellerine entegre olmuştur. Kapitalizm hepsini kendisine entegre etmiştir. Kapitalizm, Rönesans'la birlikte ortaya çıkan bilimsel-felsefi gelişmelerle büyük bir mücadele içinde çatışarak 19. yüzyılda bu süreci lehine çevirmiştir. Entelektüelleri üniversitelerde toplayarak okul sistemleri içinde birer bilgi hamallarına çevirerek kendisine hizmet ettirmiştir. Entelektüellik kapitalizmde başta üniversiteler olmak üzere okullar sistemini içine alır. Bu okul sistemleri dışında her türlü entelektüel gelişmenin imkanı ortadan kaldırılmıştır ya da sınırlandırılmıştır. Bu okullarda yetişen entelektüeller, bol-bol pozitivism zehrini içtiklerinden ulus-devlet tekellerinin entelektüel sermayedarları olmanın ötesine geçememişlerdir. Üniversiteler bu tip entelektüel sermaye birikimi ve hamallığın mabedi gibidir.

Neolitikte de bilim vardı. Neolitikteki bilim ve bilimsel faaliyetlerle Sümerlerdeki bilim ve bilimsel faaliyetler arasındaki temel fark nedir? Neolitikteki bilim daha çok toplumun ahlaki ve politik karakterine uygundur. Bilimsel üretimin ve kullanımın toplumsal bir değeri vardır. Nasıl ki Sümer ve Mısır uygarlığı bilimi kendi tekellerinde kullanmışlarsa Neolitik de kendi ahlaki-politik örgüsünü güçlendirmek için değerlendirmiştir. Böyle olmasaydı toplumun gelişmesi söz konusu olamazdı. Onlar da, gökteki ve yerdeki bir çok doğa olayını ve hareketini, bitkiler ve hayvanlar alemini gözlemleyip onlara dair bir çok şeyi bilince çıkarmışlardır. Sümer ve Mısır'da bilim iktidarın bir uzantısı durumundadır. Uygarlık süreci bu bilgileri sürekli toplayıp iktidarın bir parçası haline getirir. Burada süreklileşen olumsuz niteliksel bir durum söz konusudur. Sermaye ve iktidar gibi bilgi de tarihsel süreç içerisinde hep biriktirilir ve iktidarın hizmetinde kullanılır. Uygarlık öncesi toplumlarda bilgi ve bilim politik-ahlaki toplumun bir parçasıydı. Ama sınıflı-devletli uygarlığın ortaya çıkmasıyla, bilim bu sefer de hegemonyaya dayalı sistemin parçası haline getirilmiştir. Sürekli iktidar tarafından kullanılmıştır.

Avrupa'da kiliseyle monarşinin çatışması bilimsel gelişmelerde bir boşluk dönemi yaratmıştır. Bu boşluk döneminde bazı bilimsel çalışmalar kendilerine özerk alanlar yaratma şansına sahip olmuşlardır. Çünkü kilise kralıklarla sürekli çatışma halinde iken bunun yarattığı boşluktan yararlanmak mümkündür. Bu boşluk bilimsel gelişmelere öncülük edenlerin kendilerini farklı alanlarda da ifade etmelerine fırsat vermiştir. Rönesans, reform ve aydınlanma denen dönem bu çelişkinin ortaya çıkardığı çatlakta gelişim göstermiştir. Bilim insanları bu çelişkiden faydalanarak biraz özerk, biraz bağımsız kalabilmişlerdir. O fırsatlar ve direnişler temelinde felsefeden bilime kadar birçok alanda devrimsel gelişmeler ortaya

Entelektüel görevlerini yerine getirmeyen toplum aşınmakla yüz yüze kalır. Onun için politik-ahlaki toplumun işlevselleşmesini engelleyen her şeye karşı mücadelede, entelektüel görevler mutlaka ve acil olarak yerine getirilmelidir.

çıktı. Rönesans'ın bilimde, reformun dinde yarattığı gelişmeler aydınlanma denilen bu dönemin ürünüdür. Fakat sermaye ve iktidar tekelileri bu gelişmeleri denetimlerine alarak 19-20.yüzyılda gelişen ulus-devlet tekelinin hizmetine koymakta gecikmediler.

Peki bu baş aşağı giden yani toplumsallıktan uzaklaşıp devletle bütünleşen entelektüel durum karşısında ne yapmak gerekir? Toplum entelektüel görevlerini yerine getirdiği oranda varlığını sürdürür. Entelektüellik Sümer'de, Roma'da, tek tanrılı dinlerde ve kapitalist modernite döneminde aldığı biçimlerle politik-ahlaki toplumu entelektüel görevlerinden uzaklaştırarak kendi varlığını geliştirmiştir.

Mitoloji ekseninde gerçekleşen entelektüel gelişime olmasaydı Sümerler gelişemezdi.

Felsefe ve bilimsel gelişmeler, bunlara bağlı matematik edebiyat vb. bilimlere ortaya çıkıp gelişmeseydi İyon, Grek ve Roma dönemi söz konusu olamazdı. İbrahimi dinlerin kendi özgün zihniyeti olmasaydı tek tanrılı dinler olmazdı. Demek ki her şey entelektüel durumla ifade ediliyor. Kapitalizm, Rönesans, reform ve aydınlanmanın yarattığı değerler üzerinde tekel kurmasaydı, bunları kendilerinin hizmetine sokmasaydı ulus-devleti yaratamazdı.

Biz ahlaki-politik toplumu esas alıyoruz. Entelektüel görevlerini yerine getirmeyen toplum aşınmakla yüz yüze kalır. Onun için politik-ahlaki toplumun işlevselleşmesini engelleyen her şeye karşı mücadelede, entelektüel görevler mutlaka ve acil olarak yerine getirilmelidir.

Bu nasıl olacak? Uygarlık politik-ahlaki toplumun elindeki bilgi ve bilimi çalarak onu aşındırdı. Gelişen uygarlık neolitikte karşı ilk ve en kapsamlı savaşını bu bilgi ve bilimi ele geçirmede verdi. Enki'nin İnanna'dan 104 ME'yi çalması bunun ifadesidir. Öyleyse tüm entelektüel çalışmalar öncelikle sınıflı-devlet tekelli uygarlığın bu saldırısını engellemeye, politik-ahlaki toplumun aşınmasını durdurmaya dönük olmalıdır. Bu görev yerine getirilmeden herhangi bir direnme gücü ortaya çıkarılamaz. Toplumun yeniden örgütlenmesi, aşınan yanlarının yeniden düzeltilmesi demektir. Bunun için de esas alınması gereken birinci kural tüm bilgi ve bilim yapılarının ahlaki-politik toplum ekseninde olmasıdır. İkincisi ise ancak bu eksenle politik-ahlaki toplumun aşınan yanlarını gidermek, yeniden örgütlemek mümkün olabilir.

Peki bunlar hangi bilimle olacak? Bunu en iyi yapacak olan sosyal bilimdir. Bu yüzden sosyal bilim tüm bilimlerin anasıdır, temel bilimdir. İkinci doğaya ilişkin geliştirilecek bilimler sosyal bilim olmak zorundadır. Pozitivizm kendisini mutlak doğru diye lanse ederek hem birinci hem de ikinci doğaya dayatır. Bunun için de yaşanan olumsuzlukların asıl nedenidir. Sosyal bilim işte bu durumun aşılmasıdır. Bir anlamda da özeleştirisidir. Bunun için sosyal bilim bağımsız bir bilim olmaktan

çok tüm bilimlerle ilişkisi olan bir bilim dalı olmalıdır. Avrupa sosyal bilimleri 1700'lü yıllarda, Fransız devriminden sonra ortaya çıkmıştır. Yani bilim dalı olarak tüm bilimlerin anası olması gerekirken en son ortaya çıkmıştır. Hâlbuki toplum bilimleri olmadan birinci doğaya ait bilimlerin fazla bir değeri yoktur. Sosyal bilimlerin temel konusu politik-ahlaki toplumdur. Bu eksen üzerinde gelişmelidir. Ancak bunu yaparken politik-ahlaki toplumu bir nesne olarak ele almamalıdır. Hatta bunun da ötesinde özne- nesne, biz -öteki, beden-ruh, kul-efendi ayrımı sosyal bilimlerin konusu olmamalıdır. Diğer bilimlerin yaptığı gibi toplumu ikilemlerle ifade etmemelidir. İkilemler sınıflı-devletli uygarlığın icatları olduklarından toplumu aşırı derecede parçalar. Parçalanmış toplum da tanınmaz hale gelir. Bu toplum üzerinde her türlü hesaplar yapılır. Bu ikilemler temelinde gelişen bir sosyal bilim, toplum bilimi olamaz, olsa-olsa toplum mühendisliği olabilir.

Farklılaşma evrenin yaşam tarzıdır. Bu durum toplum için de geçerlidir. Toplumdaki esnek zekâ sürekli alternatifler oluşturur. Sürekli alternatifler ürettiğinden toplumu sabit ikilemlerle anlatmak, tanımlamak bir sapma olarak karşımıza çıkar. Bu farklılaşma modernitenin tüm kurumlarının hedefidir. Kapitalist modernite ve kurumlarının farklılık yaratmaları çıkarlarını ifade eder. Aynı yöntem kullanılsa, farklılığa aynı anlamlar yüklenirse bu farklılıklar toplumsal sorunlara dönüşebilir. Çünkü özne her zaman egemen olanı anlatırken, nesne ise toplumu ifade eder. İkilemler bunun değişik ifadeleri oluyor. Ruh tanrısallığı, beden insansallığı anlatır. Bu ikilemler birinin diğerinin üzerinde egemenlik kurmasını ifade eder. Bu durumlara düşmemek için bu ikilemlerden ısrarla kaçınmak gerekiyor. Bu ikilemlerden kurtulmadan kurulacak bir sosyal bilim pozitivistliğe hizmet eder. Geliştirmek istediğimiz sosyal bilim, politik-ahlaki toplumu esas alacağından bölünmeden çok bütüncül bakışı esas almalıdır. Bu başarılırsa ancak politik-ahlaki toplumun aşınması giderebilir. Bu-

nun için de yerine getirilmesi gereken temel çalışma sahası entelektüel görev alanıdır.

Entelektüelliğe bağlı olarak işlediğimiz bir diğer konu da pozitivistliktir. Pozitivistizm Avrupa biliminde zirve yapar. Pozitivistizm nesnelci bir karakter taşır. Pozitivistliğe karşı ciddi bir ideolojik mücadele yürütülerek teşhir edilmeden entelektüel görevler yerine getirilemez. Genelde bilimlerin, özelden sosyal bilimlerin üzerinde yükseldikleri ideoloji felsefedir. Biz de sosyal bilimden bahsediyoruz. O halde fark ne olacak veya nedir? Kapitalist modernitenin bilimi pozitivistliğe dayanır. Kapitalist modernitenin sosyolojisi Avrupa merkezlidir ve pozitivisttir. Pozitivistizm bu anlamda bir felsefedir ve kapitalist tekeller ancak kendilerini bu felsefe üzerinden var edebilir. Onun için bu felsefeye karşı ciddi bir mücadele içinde olmak gerekir. Oldukça parçalı olan poziti-

**Farklılaşma evrenin
yaşam tarzıdır.**

**Bu durum toplum için de geçerlidir.
Toplumdaki esnek zekâ sürekli
alternatifler oluşturur.**

vizmin hiç mi olumlu yanları yoktur veya tümünden ret mi etmek gerekir? Bu ayrıma çok dikkat edilmelidir. Çünkü parçalı da olsa pozitivistliğin bazı doğru bilimsel sonuçlar ortaya çıkardığı da bir gerçektir. Onun için pozitivistliğe karşı olmak demek, olumluluklarını görmeme anlamına gelmez. Yani, toptancı yaklaşımlar doğru değildir. Toptancılık tekeli bir yaklaşımdır. Kaba bir yaklaşımdır. Mesela bu konuda ne tümünden Avrupa yandaşlığı ne de tümünden Avrupa karşıtlığı doğru bir yaklaşım değildir.

Entelektüel görevler kapsamında mücadele edilmesi gereken bir diğer yaklaşım da post-modernizmdir. Post-modernizm Avrupa eleştirisi üzerinden ortaya çıkıp gelişen bir

yaklaşımıdır. Avrupa merkezli bakış açılarını eleştirerek reddeder. Tüm bu eleştirilerine rağmen kolayca liberalize olma gibi bir paradoksu yaşar. Bu yaklaşımıyla anti-Avrupacılık gibi bir tehlike de taşır. Bu yüzden entelektüel anlamda post-modernizmin ciddiye alınması gerekir. Kolayca liberalize olması onun kapitalist modernite ile aynı kulvarda olduğunu gösteriyor. Bunun yanında anti-Avrupacılık da bu kıtada gelişen olumlu yanları görmemek anlamına gelecektir. Bu yüzden post-modernizm karşısında da belli bir duruşun sahibi olmak gerekiyor. Post-modernizmi liberalize olma durumundan dolayı reddetmek ya da Avrupa karşıtlığından dolayı kabul etmek doğru değildir. Avrupa merkeziliği eleştirmesi olumlu yanlarını oluşturur. Pozitivizmin evrenselci yaklaşımına karşı göreceli, izafi yak-

**Hakikat arayışımızda
iki yanlışa düşmemeliyiz.
Yani ne nesnelci olabiliriz ne de
öznelci. Çünkü ikisi de bir
madalyonun iki yüzü gibi
liberalizmin değişik yüzleridir.**

laşımı da onun sapma yanlarını ifade eder. Post-modernizm kendine göreceliği esas alır. Herkese ait bir hakikatin olduğu felsefesini esas alması en büyük yanlışlıklarından birisidir. O halde hakikat arayışımızda iki yanlışa düşmemeliyiz. Yani ne nesnelci olabiliriz ne de öznelci. Çünkü ikisi de bir madalyonun iki yüzü gibi liberalizmin değişik yüzleridir. Bu yüzden her iki yaklaşıma karşı da belli bir tavır sahibi olmak gerekir.

Entelektüel çalışmalar, kapitalist modernite döneminde tekellerin mabedi durumuna getirilen üniversitelere hapsedilmiştir. Onun için politik-ahlaki toplumun temel araştırma merkezleri üniversiteler olamaz. Çünkü bilim eğer bir yerlere hapsedilirse sonuç bugünkünden

farklı olmaz. O yüzden entelektüel çalışmaların sadece bu tür kapalı veya sınırlandırılmış yerlerde yürütülmesi tehlikelidir, sakıncalıdır. Bu alanlara hapsedilmiş bilim gerçekliğe-hakikate ulaşamaz. Bunun için böylesi tekelleşmiş merkezler ve bu merkezlerin ürünleri ya da elemanları politik-ahlaki topluma hizmet edemezler. Örneğin zigurata hapsedilmiş entelektüel ancak zigurata hizmet edebilir. Dinin oluşturduğu kurumlarda entelektüel faaliyet yürütenler ancak dine hizmet edebilirler. Kapitalist modernite zamanında okullara hapsedilmiş entelektüel ancak ulus-devlete ve pozitifizm hizmet edebilir. Ancak buralardan hiç faydalanılmaz sonucu çıkmaz. Toptancılık kadar hiççilik de olumsuz bir yaklaşımdır ve liberalizme hizmet eder. Esas olarak bu yerler politik-ahlaki toplumun temel çalışma alanları olamaz. O zaman entelektüel çalışma alanları nerelerdir sorusu karşımıza çıkar. Bir avuç tekelin işgal ettiği dışındaki tüm yerler entelektüel çalışmalar için uygun alanlardır. Bu alanlar politik-ahlaki toplumun birer birimi gibidirler. Ancak nasıl ki politik-ahlaki toplum birimleri örgütsüzse, entelektüel faaliyetlerin yürütüleceği alanlar da örgütsüzdür. O halde entelektüelliğin ilk görevi bu birimleri örgütlemektir. Çünkü entelektüel çalışma alanları kendini var etme alanları olmaktadır.

Ortaçağda da durum benzerdir. İbrahimi dinlerin kendilerini entelektüel düzeyde var etmeleri var olan sistemin dışında hareket ederek kendilerini yeniden yaratmalarıyla ilgilidir. İslamiyet'te tekke ve dergahlar birer araştırmacı, kendini geliştirme yerleridirler. Eğitim bu yerlerde görülür. Bu yerler ilim, irfan yerleridir. Mesela Şeyh Bedrettin Edirne'den kalkıp Mısır'daki tekkeye giderek merteye alır. Bu merteye sahipleri bu yerlerde belli eğitimlerden geçerler. Bunlar özerklikleri olan entelektüel çalışma alanlarıdır. Buralarda mevcut sisteme karşı, zihniyette bir mücadele vererek kendi zihniyetlerini yaratmaya çalışırlar. Bu zihniyet yaratma çabalarının tümü entelektüel faaliyetlerdir. Dinin Sümer döneminde zirveye çıkan ve daha sonraki bütün zihniyet yapı-

larını etkileyen mitolojiden bir farkının olmadığı söylenebilir mi? Elbette söylenemez. İşte oluşan bu fark Hıristiyanlıkta manastırlarda, İslamiyet'te ise tekke ve dergahlarda yapılan entelektüel çalışmalar içinde gerçekleşmiştir. Onun için bu alanların kendine özgü yanları vardır. Mesela Hıristiyanlıktaki manastırlar çok ücra ve uzak yerlerde. Buralara gidiş-geliş çok sınırlıdır. Neden? Çünkü buralar yoğunlaşma yerleridir. Bir de sanki bir şeylerden kaçıyor, saklanıyorlarmış gibi gizemli bir durumu ifade eder. Binaları yapısı ve iç dizaynları da aynı şeyi verir. İslamiyetteki tekke ve dergahlar da öyledir.

İsa zamanında hiçbir İncil olmamasına rağmen, Hıristiyanlık mezheplere ayrılmış olsa da varlığını bugüne kadar nasıl korumuştur? Bunu sağlayan nedir? Entelektüel çalışmalar olmasaydı bu başarılabilir miydi? Hayır, başarılmazdı. İşte bu entelektüel gelişme manastırlarda sağlanmıştır.

Avrupa'da gelişen Rönesans, reform ve aydınlanma da birer entelektüel hareketlerdir. Bunlar da kendi sistemlerini yaratmışlardır. Yani her dönem mutlaka öncelikli olarak kendi entelektüel zihniyet örgütlemesini yapar. Bu anlamda politik-ahlaki toplum da öncelikli olarak kendi entelektüel zihniyet örgütlenmesini yapmalıdır. Zaten entelektüel örgütlenme yapılmadan ve çalışılması yürütülmeden hiçbir gelişmenin ortaya çıkması mümkün değildir.

Sadece 400 yıllık bir geçmişi olan kapitalist modernite çok büyük krizler yaşamaktadır. Bu kriz sadece maddi alanda değil, zihniyet alanında da yaşanmaktadır. Diğer yandan kapitalist modernite yaşadığı bu krizi kendi başına aşacak düzeyde de değildir. Bu konuda umut da vermemektedir. Onun için de kapitalist modernitenin her alanda topluma yaşattığı olduğu kriz, ancak demokratik modernitenin müdahalesiyle aşılabılır. Bu anlamda demokratik uygarlık güçleri sürece müdahale etmek zorundadır. Çünkü toplumsal kriz politik-ahlaki toplumu tükettiği gibi, insanlığı sonu nereye varacağı belli olmayan bir çıkmaza da sür-

rüklemektedir. Eğer demokratik uygarlık güçleri örgütlü ve bilinçli bir şekilde bu duruma müdahale etmezse dünyamız ve insanlık telifisi mümkün olmayan bir sona gider. Burada şu sorun karşımıza çıkıyor: Demokratik modernite bu duruma müdahale için yeterince birikime sahip midir? Evet! Hem de bütün örgütsüzlüğüne rağmen buna yetecek bir birikimi vardır. Ütopik sosyalistlerden bilimsel sosyalistlere, anarşistlerden feministlere, Frankfurt okulundan, Anvels okuluna, ikinci dünya savaşından sonra ortaya çıkan Fransız filozoflarına, 68 Gençlik hareketinden yerel-kültürel hareketlere kadar gelişen tüm devrimci-demokratik hareketlerin yaratmış olduğu bir birikim vardır. Bu birikime doğru yaklaşırsa ve örgütlenilirse ciddi bir entelektüel zemin olduğu görülecektir. Bu zemin sadece bununla da sınırlı değildir. İnsanlığın yaratmış olduğu değerler bu zeminin tarihsel arka planı ve bizim varlık nedenimiz olmaktadır. Demokratik modernite kendi bilimsel ve entelektüel devrimlerini bunun üzerinden geliştirebilir. Bu şans vardır. Onun için entelektüel devrim, tarihten dersler de çıkararak küresel düzeyde kendisini örgütlemek zorundadır. Bunun için kendi deneyimlerine dayanarak kendisini var etmelidir. Önderlik, bundan dolayı dünya genelinde özgür akademilerin kurulmasını ve bunların bir konfederasyon çatısı altında örgütlenmesini öneriyor. Yaşanan bu sorunlar ancak kültür-sanat ve bilim akademilerinin kurulmasıyla aşılabılır. Bu akademiler kendilerini herhangi bir tekele bağlamadan, bağımsızlıkçı karakterini yitirmeden bir gelişme açığı çıkartabilir. Önderliğin sık sık söylediği bilim-sanat, kültür ve kadın akademileri böyle anlaşılmalıdır. Eğer bu derinlikte anlaşılmazsa kurulmasına da gerek yoktur. Bunun için de her düzeyde özerk veya bağımsız akademilere ulaşmak gerekiyor. Ya da bu açığı giderecek kurumlaşmalara gitmek gerekiyor. Ama bunlar özgür bir coğrafyada olmalıdır. Özgür coğrafyadan kasıt bağımsız bir ulus-devlet değildir. Bulunduğu alanda sermaye ve iktidar tekellerine karşı özerk ve bağımsız duruşunu sürdüre-

bilmek, bağımlılık ilişkisi içine girmemektir. Şu soru akla gelebilir: Bizim kuracağımız akademileri kim ciddiye alacak? Ancak şunu unutmamak gerekir ki, tarihteki tüm büyük başarılar çok büyük imkânlarla ortaya çıkmamışlardır. Aksine başlangıçta çok küçük ve önemsiz gibidirler. Büyük ve görkemli mekânları yoktur. Unutulmamalı ki büyük bir çığ başlangıçta küçük bir kartopudur. Veya devrim önderlerinin de söylediği gibi koca bozkırı tutuşturan küçük bir kıvılcımdır. Örneğin İyonya ve Greklerde felsefecilerin büyük okulları, görkemli şatoları, imkânları, devlet destekçileri yoktu. Aksine ilk felsefecilerden olan Sokrates, nifak tohumu saçıyor

**Üniversitelerde
ancak pozitivizmle zehirlenmiş,
herhangi bir ulus-devlet
için çalışan bir diplomat,
entelektüel hamal
yaratılır.**

diye mahkûm edilir. Yani imkânlar az ve sınırlıdır ve bu çalışmaları devlet geliştirmekten çok kösteklemekte ya da engellemektedir. Kimse onlara felsefe yapsınlar diye maddi imkânlar sunmamaktadır. Buna rağmen Sokrates kendisine caddeleri esas alarak felsefesini yaymaya çalışır. İşte o caddelerde-sokaklarda felsefe yapan Sokrates'e bugün felsefenin babası denmektedir. Sokaklarda gelişen bu felsefe sonradan tüm dünya tarafından kabul edilen bir duruma geldi. Sokrates bu felsefenin bedelini canıyla ödedi. Sokrates'in öğrencileri Platon, Aristo, Kinikçiler ve diğer felsefecilerin çoğu kendi okullarını kendileri kurdular. Bu felsefecilerin çabaları dev gibi bir entelektüel gelişmeye yol açtı. Bu örneklerde de görüldüğü gibi özerk veya bağımsız kalmak mümkündür. Başlangıçta Frankfurt Okulu ça-

lışmaları da böyledir. Genel olarak tüm devrim ve demokrasi mücadelesi çalışmaları da böyle yürütülmüştür. Evler-sendikalar, kahveler-dernekler vb. birer okul işlevi görmüştür. Hatta çok ilginçtir, Dersim'de adna bir zamanlar 'palavra meydanı' denilerek dalga geçilen o merkez caddede bilinçlenme, adeta Atina felsefecilerinin tarzında yürütülmüştür.

Ancak bizim pratiğimizde yaşananlara baktığımızda durum daha farklıdır. Önderlik paradigması anlaşılmadığı gibi alışkanlıklar da terk edilmemektedir. Daha çok büyük binalara ve öğretmen kurumlarına göz dikilmektedir. Kadro "biz üniversite kurarsak bile hangi profesör gelip bize bedava ders verir" diyor. Bu profesörlere verecek paramız da yok, o halde olmaz düşüncesine kapılıyor. Yani Kapitalist modernite kurumlarından profesör getirip demokratik modernitenin derslerini verdirmeyi düşünüyor!

Hâlbuki Önderlik farklı bir şeyden bahsediyor. Kapitalist modernitenin aşındırdığı politik-ahlaki toplumu yeniden inşa edecek entelektüel görevleri belirtiyor. Buna göre bina-yer, eğitimci beklemek saçma bir şeydir. Demokratik toplumun olduğu her yerde bu tür üniversiteler kurmak mümkündür. Bu akademilerde herkes hem öğretmen hem öğrencidir. Bu isteği ve çabası olan herkes katılabilir. Böyle düşünülürse akademiler ortaya çıkabilir. Tarihsel örnekleri düşündüğümüzde şimdiki durumumuz onlardan çok ileridedir. Örneğin Hıristiyanlığın ilk yıllarında manastırlar ya da İslamiyet'in ilk yıllarında tekke ve dergahlar bu kadar gelişkin değildi. O manastırlarda, o dergahlarda, o tekkelerde kimler ders verdi? Dönemin üniversitelerinde ders veren profesörler mi? Hayır. Kendileri verdiler. Çünkü entelektüel mücadele verenler kendi kadrolarını da yaratmak zorundadır. Yoksa başka bir zihniyetin öğretmenleri gelip başka bir zihniyetin kadrolarını eğitemez. Mesela bu topluluğa kim ders verebilir? Ancak PKK'li birisi ders verebilir. Mesela komisyonlarımıza bakalım, bir gün öğretmendirler, ertesi gün öğrencidirler. Demek ki, bu sistem içimizde

zaten işliyor. Hiç birimizin hiçbir tekelle bağı yok, hiçbir tekel bize hayat güvencesi vermesine rağmen kendimizi entelektüel düzeyde geliştiriyoruz. Bu durum sadece bize özgü değildir. Tarihte olmuştur. Örneğin Zerdüş'tün dağ başlarındaki 'ateşgede'leri böyledir. Platon ve Aristo'nun bahçeleri böyledir. Staocuların yol üzerlerindeki okulları vardır. Sokrates Sokak kaldırımlarını kendisine okul seçmiştir. Biz ise dağda, ovada-şehirde bu imkânlara sahibiz ve bunu geliştiriyoruz. Hem de daha örgütlü bir tarzda, akademi düzeyinde geliştiriyoruz. Bu akademilerde entelektüel donanımımızı yükselterek politik-ahlaki toplum görevleri için hazırlıyoruz.

Bize bir birine ters iki yerden yoğun saldırı geliyor. Birincisi kapitalist modernitenin artıklarıyla beslenen ve kapı köpekliğini yapanların, "Apocular eğitime karşıdır" saldırısıdır. Diğeri de daha çok kendine güvensiz, kendisine inanmayan, kapitalist moderniteye öykünenlerin getirdiği, "100-200 kişiyi değişik üniversitelere gönderelim, okusunlar, diploma alsınlar, dış ilişkilerimizi geliştirsinler, değişik faaliyetlerimizi yönetsinler" tarzındaki değerlendirmedir. Bunların ikisi de politik-ahlaki toplumu anlamsız kılan yaklaşımlardır. Şunu hemen belirtelim: Hiçbir üniversite kendisine karşıt olan bir zihniyet için kadro yetiştirmez. O üniversitenin amacı politik-ahlaki toplumu daha fazla aşındırmak ve zayıflatmaktır. Bundan kadro eğitimini beklemek politikadan anlamamaktır. Ancak biz kendi akademilerimizi kurarak kendimizi eğitebilme imkanına kavuşabiliriz.

Mevcut üniversitelerde verilecek diploması dersi pozitivizme göre verilir. Olaylara, olgulara aşırı indirgenir. Bu durum bize çok tersdir. O zaman o üniversitelerde ne öğrenilecek. O üniversitelerde ancak pozitivizmle zehirlenmiş, herhangi bir ulus-devlet için çalışan bir diplomat, entelektüel hamal yaratılır. Bu temelde demokratik modernite birimleri arasında özerk ve konfederal birliği yaratacak akademiler kurmalıyız. Bu yaklaşım dünyanın herhangi bir yerinde var mıdır? Hayır. Dünya-

da olmayan bir şeyin eğitimini kim verebilir. Bu yeni kim geliştiriyorsa o verebilir. Bunun dışında çözümü farklı yerde arayanlar ulus-devlet tekeline gider.

Kürtlerde "Çocuğumuzu en iyi üniversitelere gönderelim, okutalım, adam edelim" yaklaşımı yaygındır. Bununla modernleşeceğini sanır. Bu durum bir yönüyle ukalalığı anlatır, ama diğer yandan bundan daha tehlikeli olan işbirlikçi karakteri gözler önüne serer. Kendi değerlerini beğenmez, düşmaninkine özenir, kendini onlarla ifade eder. Değerlerinden kaçmada tam bir profesyoneldir. Ama gerçeğini tanıyamayacak kadar da aptaldır. Kendi yarattığı entelektüelliği, kendi yarattığı yeni toplumu, politik-ahlaki toplumu görmeyerek gidip bir emperyalist üniversiteye kapak atar. Bunu da büyüklük sanır. Büyüklüğün ne olduğunu da bilmez. Büyüklük kendini kendi gerçekliğinde, hakikatinde var edebilmektir.

Günümüzde dünyanın küçüldüğü bir ortamda demokratik modernite birimlerini birbirinden ayırmak mümkün değildir. Ama bunları iç içe geçirmek de sakıncalıdır. Her birimin kendini soyutlamadan daha büyük oluşumlar içinde örgütleyerek ifade etmesi daha büyük bir güç ortaya çıkarır. Ancak bu tarzda her birim kendisini var edebilir ve varlığını süreklileştirebilir. Bu yaklaşım demokratik bir ortamı zorunlu kılar. Böyle bir yaklaşım farklılıkların topluluklar olarak örgütlenmesine hoşgörü gösterir. Başkasına gösterilen hoşgürüden kendisi için de güç alır. Buna karşılıklı güç alıp verme denebilir.

Şunu anlamak önemlidir. Başkasının özgürlüğünü reddetmek kendi özgürlüğünü tehlikeye atmaktır. Yahudi kabilesinin öyküsü bu konudayoğun derslerle doludur. O zaman kendi özgünlüğünü, özgürlüğünü korumak için başkasının özgünlüğünü ve özgürlüğünü korumak esastır. Demokratik konfederal sistemin esası, özü budur. Demokratik konfederalizm ancak bu sistem üzerinden gelişebilir. Yoksa 'ben' ve 'benim çıkarım' anlayışı üzerinden gelişen her şey tekelleşmeye yol açar.

KAPİTALİST MODERNİTENİN YARATTIĞI YIKIMI ANCAK DEMOKRATİK MODERNİTENİN İNŞASI DURDURABİLİR- 2

Ahlak, Evrensel Tarihe Göre Yaşamaktır

Ahlak üzerinde en çok konuşulan, tartışılan bir konudur. Nedir, ne değildir, nasıl ortaya çıkmıştır, hangi biçimler almıştır? Felsefenin de üzerinde çok durduğu konuların başında geliyor. Ancak ne olduğu halen tam anlaşılmayan ve tartışılan bir konudur. Ortaya çıkardığı sonuçlar itibariyle çok farklı yaklaşımlar vardır. Etik bilimi adı altında her ne kadar teorikleştiriliyorsa da o da ciddi bir sonuç vermemiştir. Ancak gerek konu gerekse de kurum olarak ahlaka sanıldığından daha fazla ihtiyaç olduğu bir gerçektir. Gerek tarihsel ve gerekse güncel olarak yaşanan toplumsal krizin temelinde ahlakın aşındırılması olduğu bir gerçek. Yani ahlaki aşınma bir anlamda bu krizlerin temel nedeni oluyor.

Yaşanan tüm bozulmaların temelinde ahlaksal bozulmalar vardır. Tüm felsefeciler veya yaşam konusunda kafa yoranlar bunu böyle değerlendirmişlerdir. İster farkında olunsun ister olunmasın bu önemli bir noktayı ifade eder. Olumlu-olumsuz tüm gelişmeleri bununla izah ederiz. Eğer olumlu bir şey olmuşsa bunu ahlakın gelişmesine, olumsuz bir şey olmuşsa da ahlakın aşınmasına bağlarız. Bu yaklaşım bile ahlakın toplumsal oluşumla ne kadar köklü bir bağının olduğunu gösteriyor. Hatta tüm oluşumların bununla bağlantılı olarak ele alınması ahlakın bu özelliğinden dolayıdır.

Ahlakın kavramsal tanımı karmaşık değildir. Toplumlar, tarihleri boyunca kendilerini gelenekleri üzerinden var ederler. Bu anlamda toplumlar gelenek sahibidirler, gelenekleri vardır, onlara göre yaşarlar. Özellikle toplumun, üzerinde varlık bulunduğu ve geleceğe taşıdığı bu gelenekler ahlak kurallarıdır. Bu kuralları bilmek ahlaki olmayı gerektirir.

İnsanın toplumla, doğayla, kendisiyle sürdürdüğü ilişki kurallarının toplamı ahlakı ifade eder. Bu anlamda ahlakı en basit tarzda kurallı yaşamak olarak da tanımlayabiliriz. Törelere geçmişi, alışkanlıklar geçmiş ve günceli, kurallar ise bunların sistematüğünü ifade eder. Törelere ve gelenekler tarihsel birikim sonucunda oluştuklarından törelere ve geleneklere göre yaşamak evrensel tarihe göre yaşamak anlamına gelir. Demek ki ahlak evrensel tarihe göre yaşamaktır. Bu yüzden ahlakı oldukça geniş bir yelpazede ele almak gerekiyor.

Etik bilimi ahlakın teorikleştirilmesini ifade eder. Yani etik bilimi özünde ahlak bilimidir. Etik bilimi olarak ahlak çözümlemesini antikçağ ve sonrasındaki felsefeciler yapmışlardır. Fakat bu felsefecilerin ahlak değerlendirmeleri uygarlığın özgün bir durumuna tekbül etmesi kadar, giderek ahlaktan uzaklaşmanın da ifadesi olmuştur. Bu da bireyi toplumun bir unsuru olarak ele almaktan ziyade devletin bir unsuru olarak ele almaktan kaynaklanıyor. Bu felsefeciler çalışmalarıyla bireyi toplumdan koparıp devlete yöneltmişlerdir. Felsefede ahlakı temel alan tüm tartışmalarda birey-devlet ilişkisi tartışılır. Yani burada bireyin düzen içinde düzene bağlanmasında ahlakın rolü ön plana çıkıyor. Uygarlık sistemi içinde düzenlenen şey devlet ve iktidardır. Birey bunun karşısında farklı bir durumdaysa o zaman etik denen ahlak bilimi insana daha çok iktidar ve devlet ekseninde bir değer biçer. Onun için de Etik denen Ahlak bilimi, bireyi devlete bağlamanın bilimidir. Yani neredeyse etiğin temel görevi devlete bağlı bireyleri işlevsel hale getirmektir. Demek ki, felsefecilerin ahlaki yorumu uygarlık yanlısıdır. Ahlakı törelere, alışkanlıklar ve kurallar olarak tanımladık. Top-

lumda yaşanan bazı ahlak kurallarına bakılırsa bunların devlet düzeniyle hiçbir ilişkisinin olmadığı rahatlıkla görülebilir. Bu iki ucu da açık olan bir çelişki gibidir. Bazı toplumlarda devletine, milletine bağlı olan insan ahlaklıdır. Devletini seven, vergisini veren, kurallarına uyan insan ahlaklıdır. Buna göre de devletin kurduğu sistem içinde vatandaşlık görevlerini yerine getirdiği oranda, sermaye ve iktidar tekelininin mallarına dokunmadığı sürece, içinde bulunduğu imkanlarla kendisini sürekli sınırlandırarak şükreden insan ahlaklı insandır. Bunların hepsi sınıflı-devletli uygarlığın hukukla iç içe geliştirmiş olduğu çarpıtılmış ahlaklardır. Bunlar toplumun oluşum ilkesiyle çelişir. Devlet ve iktidar tarafından geliştirilmiştir. İnsanın oluşumunun özü olan ahlak ile sınıflı-devletli uygarlığın geliştirdiği ahlak çelişkilidir. Herkes bulunduğu alandaki gelenekler ve törelerin içeriğinden bunu rahatlıkla çıkarabilir. Devlet sistemine bulaşmamış, köy-tarım ilişkilerinde, aşiret kesimlerinde, özel aile yaşamında, inançla bağlantılı topluluklarda devletli-sınıflı hukukla uyuşmayan ahlakın olduğunu ve yaşam kurallarının önemli bir kesiminin bu ahlakla belirlendiğini rahatlıkla görebiliriz.

Ahlak vicdan ilişkisi de çok önemlidir. Hukuksal sistem içinde vicdan, daha çok yukarıda da sayılan devlet görevlerini yerine getirmekle ölçülür. Yani özgürlükçü ve eşitlikçi bir karakteri yoktur. Ama toplumsal vicdan devletin ortaya çıkardığı sonuçlara göre çalışmaz. Daha demokratik, daha insani, daha özgürlükçü yaklaşır. Haksızlıklar, eşitsizlikler ve adaletsizlikler karşısındaki tutumu özgürlük-demokrasi eksenlidir. Bu yönüyle devlet sistemiyle derin bir çelişki içindedir. Yeniden tanımlayacak olursak, vicdan sınıflı-devletli uygarlıktan önce de var olan toplumun oluşum halidir. Ancak daha sonra ortaya çıkan ahlakın etik yorumu uygarlıkla bağlantılıdır.

Her olayı nasıl tarihsel gelişim içinde ele alıyorsak, ahlakı da toplumsal gelimi içinde ele almak daha doğrudur. Çünkü toplumla ahlak özdeşdir. Ahlaksız bir toplum olmadığı gi-

bi, toplumun olmadığı bir yerde ahlaka da gerek yoktur. Demek ki ahlak toplumsal gelişmenin temelidir. İnsan, doğadaki diğer canlılardan ayrılıp insanlaşmadan önce ahlak diye bir sorunu yoktu. Çünkü diğer canlılarda ahlak diye bir kavram veya sorun yoktur. Zeka seviyesinin düşüklüğü ve katılığı böyle bir durumun oluşmasını engeller. Toplum bir sefer oluştuktan sonra kendini yaşatmak için ahlaka sarılır. Çünkü yaşamını oluşturduğu töreler, gelenekler, alışkanlıklar ve kurallarla devam ettirir. İşte bunların toplamı ahlakı oluşturur. Ahlak bir toplumu oluşturan temel esastır. Toplumsal örgütlemenin temel ilkesidir. Toplum bir arada tutmanın çimentosudur. Toplumun her alanda kendini oluşturmanın, yaşatmanın, geliştirmenin adıdır. İnsan hafızasının en uzun dönemini oluşturan klanlara ve neolitiğe baktığımızda bunu rahatlıkla görebiliriz.

Ahlakın zekayla, dille bağı inkar edilemez. Bunlar geliştikçe toplumdaki ahlak da gelişir. Duygusal zekanın egemen olduğu, simgesel dil yerine işaret dilinin geçerli olduğu klanlar içinde bile bir ahlaktan söz etmek mümkündür. Bu dönemde henüz analitik zeka gelişmediğinden zeka çok esnek değildir. Ancak bu bile insanlarda birlikte yaşama-hareket etme ihtiyacını ortaya çıkarıyor. Birlikte hareket türün yaşamını sürdürmesi içindir. Toplumun bir araya gelmesi bir eylemi ifade eder. Bu eylemin biçimi de ahlakı oluşturur. İnsanların bir arada yaşaması bazı prensiplere dayanır. Bu prensipler olmazsa toplum bir araya gelmez. Örneğin bizi bir arada tutan örgüt gerçekliğinden öte yaşam prensipleridir ve insanlığa-toplumla hizmettir. Hemen ötesinde günlük bir araya gelmenin de sistemi var. Burada ahlakın nasıl devreye girdiğini görüyoruz. İşin amaca dönük örgütlenilmesi bir ahlak olarak karşımıza çıkıyor. Konulan prensipler ahlak kurallarına dönüşürler. Mesela birisi ortamı zorlayacak bir şey yaparsa, herkes onu eleştirir, ayıplar. Birisi kuralsızlığı alışkanlık haline getirirse eleştirilir. 'Senin bu duruşun kabul edilemez' denilir. Demek ki ahlak olmadan toplum da olmaz.

Amaçsız yan yana gelen topluluklar yoktur. Klanda amaç kendini yaşatmaktır, varlığını topluluk olarak korumaktır. Bir araya gelme bu ihtiyaç üzerinden olur. Bu ihtiyaç veya zorunluluk ahlaktır. Türün varlığını sürdürme amaç olarak belirlendiğinde, bir araya gelme yani tek kalma ahlaksızlığı ifade eder. Buradaki ahlaksızlık, türün ortadan kalkması halini anlatır. Demek ki insan türünün yaşamını sürdürmesi için bir araya gelmesi zorunludur. Bu zorunluluk ahlakidir. Klanların ahlaki toplumu en saf halleriyle yaşamaları bu özelliklerinden dolayıdır.

Toplumlar esnek zekaya sahiptirler. Esnek zekaya sahip toplum düşünerek çok seçenekli olarak hareket etme kabiliyetini ortaya çıkarır. Çok seçenekli olmak esnek zekanın ürünüdür.

Ahlak, düşünmeyle iş arasındaki bağıdır. İş yapma biçimi ahlaki ifade eder. İşten kastedilen toplumsal etkinliklerin tümüdür. Yaşamı sürdürmek için yapılan her şey iştir.

Duygusal zeka daha çok reflekslerle hareket eden çok katlı bir zeka türüdür. Analitik zeka ise esnektir. Analitik zekanın esnekliği düşünce geliştirilmesiyle bağlantılıdır. Sürekli düşünce geliştirerek kendisini var eder. Esnek zekayla kastedilen düşünerek iş yapmadır. Bi-reyde gelişen bu analitik zekanın topluma yansması toplumsal zekayı ortaya çıkarır. Analitik zeka eğer düşünerek iş yapıyorsa ve bu da olasılıkları geliştiriyorsa, bu olasılıklardan birini seçmek ahlaki durumu ifade eder. Demek ki daha oluşum anında ahlak devrededir. Zeka bir işi yaparken önce düşünmeye başlar. Mesela duygusal zekanın hakim olduğu klanlarda, damgasını vuran kendini yaşatma güdüsüdür. Onu harekete zorlayan bu güdüdür. Bu güdü hem onu harekete zorlar hem de hareketlerini kontrol eder. Analitik zekada ise durum böyle değildir. İhtiyaçlarını karşıla-

mada sadece yaşama güdüsüyle yaklaşmaz, çevresiyle belli bir tartışma yürütür, arayış geliştirir. Bu arayış ve tartışma hareket için onlarca alternatif oluşturur. Bu alternatifler de en iyi olanı yapma karar düzeyini ortaya çıkar. İnsanın esnek zekası yapacağı işle birleştiğinde bir kural oluşturur. İşte bu kurallar, toplumun ahlakı anlamına gelir. Bu durum sadece hareket için geçerli değildir, insanın yaşamını ilgilendiren tüm konularda geçerlidir. Örneğin bir hayvanın evcilleştirilip evcilleştirilmeyeceği, bir bitkinin yenilip yenilmeyeceği topluluk kararını gerektirir. Bu kararın alınıp-pratikleşmesi de kuralı yaratır. Bu da ahlaktır. O halde ahlaki şöyle tanımlamak mümkündür:

Ahlak, düşünmeyle iş arasındaki bağıdır. İş yapma biçimi ahlaki ifade eder. İşten kastedilen toplumsal etkinliklerin tümüdür. Yaşamı sürdürmek için yapılan her şey iştir. İş düşünceyle birleşip eyleme dönüştüğünde ahlak olur. Ahlak sabit ve sınırları olan bir kavram değildir. Toplumun ihtiyacıyla ilgilidir. Çok zengin bir içeriğe sahiptir.

Uygarlık tarihinde ortaya çıkartılan ikilemler, bölünmeler yanlıştır. Örneğin ekonomiyi alt yapı kurumu, ahlaki üst yapı kurumu olarak ele almak doğru değildir. Böyle yapılsa ekonomi alt yapıyı yani üretimi, ahlak ise üst yapıyı yani yönetimi-devleti ifade etmiş olur. Bu doğru bir tanımlama değildir. Bu yorum uygarlığın, onun sınıf -devlet tahlillerine dayanan zihniyetin ürünüdür. Ekonomi alt yapı olursa, ahlak üst yapı olur, devletle ilişkilendirir. Bu yanlış bir yaklaşımdır. Ekonomi yaşam ihtiyaçların karşılanması ise, bunun kuralı da ahlaktır. Bunları alt-üst diye ayırmak sakınca doğurur. Toplumsal varoluşlar karşılıklı bir birini besler. Bir birinden ayrılmazlar.

Ahlak bir üst yapı kurumundan ziyade toplumu birleştiren bir bağıdır, oluşturucudur. Böyle olmazsa ne toplum ne de ekonomi oluşamaz. Toplumsal varoluş üretimle ilgili olduğundan ahlak da kendisini bu varoluşta yaratır, bundan bağımsız değildir. Toplumun en fazla etkilendiği üzerinde var olduğu alan üzerinden -üretim alanı- ahlak kendisini var eder.

İlk toplumlar ihtiyaçlarını gidermek için bir araya geldiklerinde temel yaşam sahaları üretim alanlarıdır. Buna göre ilk ilişki geliştirdikleri yer de bir anlamda bu üretim alanları olmaktadır. Hangi bitkinin evcilleştirileceğinin, yenileceğinin, hangi hayvanın avlanacağıının belirlenmesi ve güvenlik konusu topluluğun temel faaliyeti olmaktadır. Burada işle toplum arasındaki bağ ahlakıdır. Onun için ahlak hiçbir zaman güce zora dayanmaz. Çünkü topluluk ihtiyaçları ve güvenliği gönüllüğü gerektirmektedir. Bu gönüllülük ilişkisi de kaynağını komünal demokrasiden almaktadır. Egemenler kendi kurallarını oturtmak için zoru kullanırlar. Bunu da devletçi toplum kesimleri diğer baskı araç ve uygulamalarının dışında hukuk yoluyla yapar. Bundan dolayı

Ahlakın aşılması hiyerarşi, bürokrasi, iktidar-devlet ve sermaye oluşumuyla ilgilidir. Ahlakın aşılarak yerine hukukun geçirilmesi devletçi uygarlıkların işidir.

ahlakı bu baskı araçları ve hukukla bütünleştirmek bir sapmadır. Ekonomi iş sahasıysa bu işin kuralları ahlakıdır. Bu anlamda ahlakla ekonomi bir birine yakındır. Toplumun ihtiyacı olan bir işi en iyi yapmaya ahlak denir. Bu iş yapma kuralları süreklileşirse gelenekselleşir ve toplumun hepsine ve tüm zamanlara taşınır. Bu şekilde düşünce ve eylem biçimi olarak topluma yayılırsa toplumda alışkanlıklar yaratır. Bu alışkanlıklar töreleri oluşturur. Klan, kabile ve anacıl kültüre bu kadar önem vermemizin nedeni budur. Köy-tarım sistemi bu gelenekleri sürdürür. Endüstriyalizm bunları öldürür, gelenekleri, töreleri öldürür. Zaten uygarlık bir bütün olarak ahlakın inkarımhası üzerinde kendisini yaşatır. Bu modernitenin bir sapma olduğunun en açık kanıtlarından birisidir. Bu sapma zihniyetlere sirayet etmiştir. Onun için de bugün köy-tarım toplu-

luklarının birçok özelliği alay konusu yapılmaktadır. Ahlaki olan böyle teşhir edilmektedir. Bu bilinç çarpıtmasıdır. Ortadoğu'nun Avrupalıya, köylünün şehirliye özenmesi, şehirlinin köylüyü hor görmesi, Türkiye'de AB özentisi böyledir.

Uygarlığın gelişmesiyle beraber ahlak açısından bir kırılma-aşınma gerçekleşmiştir. Ahlaktaki bu aşınma onun sorunlara cevap olmamasından dolayı değildir. Aksine ahlak toplumsal sorunlara en iyi cevap verendir. Ahlakın aşılması hiyerarşi, bürokrasi, iktidar-devlet ve sermaye oluşumuyla ilgilidir. Ahlakın aşılarak yerine hukukun geçirilmesi devletçi uygarlıkların işidir. Bunu böyle ifade etmek daha doğrudur, yoksa ahlakın yetmezliğiyle değil. Hukuk, iktidarın kendi çıkarları doğrultusunda ahlakın yerine oluşturduğu kurallardır. Bu kurallar aynı zamanda devletin yasal zeminini oluşturma anlamına geliyor. Hukuk toplumun temel kuralları, çıkarları değil, iktidarın temel kuralları ve çıkarlarını esas alır. Devlet gibi bir örgüte dayanarak toplum üzerinde hüküm sürer. Onun için artık toplumun yaşam kuralları olan ahlak kuralları geçerli değildir. Gelenekler, görenekler, töreler esas değildir. Onun yerine hukuk kurallarını koyar. Artık bir işin nasıl yapılacağını belirleyen topluluğun temel ihtiyaçları değil de devlet kuralları ve ilkeleridir. Bunları da cezayla belirler. Oysa ahlak sadece kendini kurallar ve cezalarla ifade etmez.

İş yapma ve ilişki kurma alışkanlığının toplumsallaşması, alışkanlığa, töreye dönüşmesi ve kalıcılılaşması bir ahlak ilkesidir. İş ve ilişki sürekli olduğundan ahlak da sürekliedir. İş yapma ve ilişki kurmadaki değişkenlik önce ahlakta ifadesini bulur. Ahlak bu konuda sınırsız bir yaratıcılığa sahiptir. Çünkü çok dinamiktir. Hukuk ise daha çok iktidarların çıkarlarına göre biçim alır. Toplumun çıkarlarıyla fazla ilgilenmez. İktidarın toplum üzerindeki çıkarlarını koruyan baskı aracıdır. Bu Sümer'de de, Babil'de de böyledir. Hamurabi yasaları biliniyor. Antik çağ Yunanistan'ında Solon yasaları bunu ifade ediyor. Hukuk Ro-

ma'da daha da gelişerek büyük bir külliyyat oluşturur. Günümüzde bile Roma hukuku temel alınmaktadır. Sınıflı devletli toplum geliştikçe, sermaye tekellerinin ihtiyaçları arttıkça bunlara cevap olması için hukuk geliştirilir. Toplumun itirazları, mücadeleleri geliştikçe hukuk kurallarında değişme ortaya çıkar. Sümer hukuku bir iki tableti geçmez. Ama Hamurabi'de bu artar, onlarca tabletle ifade edilir. Steller dikilir. Atina'da daha da gelişir. Roma'da ise zirve yapar. Bunlar ahlak krallarının yerinin hukuk tarafından daha kapsamlı işgali anlamına gelir. Kapitalist modernite döneminde ise ahlak ölümcül darbeler alarak yok dilmenin eşğine getirilir. Bunun yerine tam bir hukuk hegemonyası geliştirilir. Ulus-devlet sistemi içinde hukukun egemenliğinden bahsedebiliriz. Nasıl ki ulus-devlet kendisini toplum üzerinde örgütleyerek gerçekleştiriyorsa, hukuk da bu ihtiyacı karşılayacak şekilde düzenlenir. Bu da ahlakın daralması anlamına gelir. Hukuk sürekli ahlakın işlevselliğini daraltan bir role sahiptir. Ulus-devlet sistemiyle de ahlaka büyük bir darbe vurmuştur. Bu yüzden toplumda ahlaksal bozulma en üst aşamaya gelmiştir. Ulus-devlet ahlakı en fazla bozan sistemdir.

Din ve ahlak bağlantısı da önemlidir. Dinin toplumsal yaşamla olan bağı görmeyen sadece tek tanrılı dinlerle ifade etmek doğru değildir. Tek tanrılı dinlerden öncesi de vardır. Dinin neolitik ve klan toplumundaki oluşumu üzerinde durmak gerekir. Klan sisteminde de belli bir din vardır. Buna animizm denir. Klankdaki din düşüncesiyle mitolojik dönemde veya tek tanrılı dinlerle gelişen din düşüncesini karıştırmamak gerekir. Klanlarda din ahlakla içli-dışlıdır. Hatta din ahlakın içinden çıkmıştır. Ancak din sadece ahlakla bağlantılı değildir ama ahlakın içinden çıkar. Din uygarlık damgasını yemeden önce ahlakla bir bütünselliği arz eder. Hatta din, ahlak, demokrasi birliktedir. Din günümüzde olduğu gibi toplumların tarihinde olumsuz bir rol oynamamıştır. Ahlak dinden önce olduğundan din ahlakın içinden çıkar. Din birileri istediği için ortaya çıkmamıştır ve topluma zorla dayatılmamıştır. Din daha çok ahlakın tanımlayamadığı, ifadelendirmediği durumların izahı, ifade tarzı ve ihtiyacıdır. Ahlak iş yapmakla, ilişki kurmakla ilgili olduğu için pratik olana tekabül eder. Ancak toplum yaşamında karşılaşılan ama anlam verilemeyen olaylar vardır. Bunların yarattığı olumlu-olumsuz duygular vardır. Bunlar kendisini dinle ifade etmişlerdir. Topluluklar ne olduğunu bilemedikleri, ifade edemedikleri şeyler karşısında dini geliştirmişlerdir.

Animizm klan topluluklarının, doğanın da kendileri gibi canlı olduğuna inanma halidir. Evrende sürekli bir hareketlilik vardır. Buna göre evrendeki her olayın nedeni canlılıkla ilgilidir. Örneğin yağmurun yağması bir canlılık olayıdır. Yıldızların varlığı, hareketliliği bir canlılık olayıdır. İşte ilk insan anlamlandıramadığı her şeyi bu canlılığa dayalı inançla izah eder. Din böyle doğup gelişir. Din kaynağını ahlaktan alır. Çünkü ahlak topluma vardır. Dinse ahlaktan bağımsız gelişmez. Bu yüzden o dönemde din, ahlaki-politik toplumu zayıflatan değil, tam tersine güçlendiren bir öğedir. Maneviyatı geliştiriyor. İnsanlarda değişik duyguların gelişmesinde rol oynar. Korku, heyecan, acınma vb. duyguların gelişmesinde rol oynadığı kadar, bu duyguların kendilerini ifade edecek mükemmel bir araçtır. Bu dinsel yaklaşım doğa ve toplumun mükemmel bir uyumunu ifade eder. Uygarlığın gelişmesiyle beraber toplumsal inançta bir kırılma yaşanır, değişimler baş gösterir.

Mitolojik temelde ortaya çıkan din öykülerine ve sonrasındaki gelişmelere baktığımız zaman din egemen güçlerin egemenliklerini meşrulaştıran bir ideoloji olarak karşımıza çıkar. Animizmdeki canlılığın hareketleri değil de bizzat örgütlenmiş, güçlenmiş ve yeryüzü egemenliğine çevirmiş bir dinle karşılaşırız. Bu iki dinsel yaklaşım aynı şey değildir. Birincisinde din toplumsal ve ahlakidir. İkincisinde dinin ahlakla bağı tümenden kopmamıştır ama devlet ve iktidara yakınlaşmış, onları meşrulaştıran bir rol oynar. Yeryüzü ve gökyüzü egemenliğini birleştirerek muazzam bir

güce ulaşır ve bu gücü baskı aracına dönüştürür. Birinci din yorumunda toplumla bağı esastır, ikinci din yorumunda daha çok devlet ve iktidarla ilişkisi öndedir. Birinde toplumsal boyutu ona ahlaki karakter kazandırıyor, diğesinde devlet ve iktidarla olan boyutu hegemonya karakterini veriyor. Dinin böyle ikili bir durumu vardır. Bu yüzden din kötüdür deyip atamazsın. Tıpkı ahlak gibidir. Toplumda bir inanç biçimi olarak ortaya çıkmıştır. Sürekli ahlakla bir bağ içindedir. Bu da toplumsal bir faaliyettir. Din toplumun anlamlandırmadığı, bilemediği şeylere karşı bir duruş oluyor, anlama çabası oluyor. Demek bir sosyal ihtiyaç olarak ortaya çıkmıştır. Varoluştan kopuk değildir. Tam tersine varoluşun bilinmezliğinin ortaya çıkardığı bir duruştur.

Uygarlık tarihi boyunca birçok ahlaki tutumdan, duruştan bahsedebiliriz. Sınıflı-devletli uygarlığın gelişmesiyle ahlakın aşındığı bir gerçektir. Ama iktidar güçlerinin ahlaki ortadan kaldırmaları mümkün olmamıştır. Tarihte ahlaki çıkışlar yoğun olmuştur. Demokratik modernitenin kapitalist moderniteye karşı duruşunda ahlak önemli bir direnç noktasıdır. Demokratik modernite ahlaktan kopmamıştır. Ahlakla bağını geliştirmek için sürekli bir mücadele içinde olmuştur. Başarılı olup olmaması ayrı bir konudur, ancak bu mücadele hiç bitmemiştir. Bu yüzden Zerdüşt çok önemli bir örneği teşkil ediyor.

Her yönüyle bilinmezse de Zerdüşt çıkışı ahlaki bir devrimdir. Zerdüşt'ün ahlak ilkeleri adeta neolitikteki ahlakın oluşumuna benzer. Zerdüştlük geleneğinin dayanmış olduğu neolitik zemin çok önemlidir. Neolitik aynı zamanda ahlaksal ilkelerin evrenselleştiği toplumsal zemindir. Zerdüştlük böyle bir tarihsel miras üzerinde yukarı Mezopotamya'da gelişmiştir. Ahlakı-politik toplum kültürüne yabancı değildir. Politik-ahlaki toplum geleneğinin takipçisi olarak gelişmiştir. Aynı zamanda Sümer'le başlayan devlet geleneğine karşı gelişen direniş zeminine dayanır. Bunun için Zerdüştlüğün demokratik yanı çok öndedir. Dinsel yani tali plandadır. Ailede kadın ve er-

keğin eşitliğine dayanır. Bu hem neolitikte örtüşür hem de ahlakın gereğidir. MÖ.6 yüzyılda kadının kırıldığı, erkek egemen zihniyetinin cinsiyetçi temelde egemen olduğu bir dönemde özellikle ailede kadın-erkek eşitliğini esas alması büyük bir devrimdir. Bu hem neolitiğin bir özelliği hem de ahlakın bir gereğidir. Bir diğer özelliği hayvanlara eziyet ettirmemesidir. Çoğunlukla et yemez. Daha çok hayvanların ürünlerinden yararlanır. Bu ilkenin de ahlaki karakteri derindir. Bu ilkeler aynı zamanda toplumun oluşumuna da hizmet ettiğinden ahlaki bir durumu ifade eder. Bir diğer ilkesi ziraata-tarıma büyük değer biçmesidir. Bu değer toplumsallığı geliştirir ve ahlaki bir tutuma dönüşür. Evreni kutsallıklardan arındırarak iyilik ve kötülükle izah etmesi bir diğer ilkesidir. Bu ilkede çok büyük ahlaki ve inanç sorgulaması vardır. Bu sorgulamalarla iktidara endeksenerek aşınmış ahlaka karşı bir duruşu ifade eder. Her şeyin iyilik ve kötülükle izah edilmesi büyük bir felsefi derinlik ister. Bunu diyalektik düşüncenin başlangıcı olarak ifade etmek mümkündür. Diyalektik, ikilemlerin mücadelesi ve bunun yorumlanması ise Zerdüştlükteki iyilik, kötülük bu diyalektiğin özgün bir yorumudur. Evreni kavramak açısından da bu ilke çok önemlidir. Hem toplumu hem evreni iyilik ve kötülük üzerinden açıklamak belli bir diyalektik bakış açısı ister. Toplumun güçlü ahlak ilkeleriyle yönetilmesini savunur. Kökeni, Sümerlere dayanan sınıflı-devletli uygarlığa karşı güçlü bir ahlaki direnişi ifade eder. Bu devrim, Medlerin Konfederal tarzda örgütlenmelerinde ve Asur zulmüne karşı direnmesinde büyük bir rol oynar. Hala Med konfederasyonu birçok yönüyle aydınlatılamamıştır. Bunu Zerdüştlükle bağlantılı ele aldığımızda büyük bir aydınlanma yaratır. İktidar tekellerinin imparator düzeyine çıktığı bir dönemde Zerdüşt'ün ahlaki ilkelerle buna karşı bir duruşu geliştirmesi, aşiret konfederasyonunu esas alması bu yaklaşımla direkt bağlantılıdır. Zerdüşt'ü anlamadan Med aşiret konfederasyonunu anlamak mümkün değildir. Bu geleneğin bir devamı

olarak MS.250 yıllarında ortaya çıkan Mani'de böyle bir ahlak devrimcisidir. Her ne kadar Sasaniler Mani'yi öldürerek bu bakış açısının hayat bulmasına izin vermeseler de, geliştirmek istediği duruş ahlaki bir duruştur. Hindistan'dan Avrupa'ya kadar birçok yerde hem Zerdüştlük hem de Maniciliğin yayıldığını biliyoruz. Küçük ve cılız olan bir hareket nasıl bu kadar geniş bir alanda yayılarak buraları etkisi altına alabiliyor? Yezidilerin küçük bir grup olarak Zerdüşti yapılarını ısrarla sürdürmeleri, Hindistan'da Maniciliğe yakın küçük grupların varlığını sürdürmelerini nasıl izah edeceğiz? Gerek Zerdüştlük gerekse de Manicilik basit olsaydı bugüne kadar ardılları olmazdı. Bu bile onların ahlaki karakterini ortaya koyuyor. Gerek Zerdüş, gerekse de Mani

Hukuk ancak çok dar bir alanla, yönetim alanıyla sınırlıdır. Bu yüzden toplumu ayakta tutan, varlığını sürdüren devletin hukuk düzeni değil, ahlaktır.

kendi dönemlerinde de çok etkilidirler. Etki alanları geniştir. Yukarı Mezopotamya'da, İran'da, Afganistan'da, Belucistan'da hatta dönemin Babil şehir devletinde bile oldukça etkilidirler. Yahudiler Babil sürgünü sürecinde Zerdüştlükten derinden etkilenmişlerdir. Hatta Tevrat'ın yazılımlarında Zerdüş'ten alıntılar yapılmıştır. Tevrat'ın bazı bölümlerinde bu etki açıkça görülür. İyon ve Grek felsefesini de derinden etkilemiştir. Birçok felsefeci bu alanlara gelerek Zerdüş öğretisini öğrendikten sonra felsefelerini geliştirmişlerdir. Zerdüştlük, İyon ve Grekler üzerinden Avrupa'yı bile etkileyecek güce sahiptir.

Ahlaki görevlerimiz nelerdir?

5000 yıllık sınıflı-devletli uygarlığı ahlaki-politik topluma karşı bir savaş hali olarak görmek gerekir. Bugünkü mevcut durum ise bu savaşın yarattığı ahlaki yıkımın sonucudur. Bu bakış açısıyla bakılmazsa ciddi ahlaki gö-

revler ortaya çıkarılamaz. Uygarlığın yarattığı ahlaki kırım, ancak politik-ahlaki toplumu geliştirerek giderilebilir. Eğer ahlaki bir toplum geliştirilemezse ne 5000 yıllık uygarlığın krizi çözülebilir ne de o krizin yarattığı toplumsal sorunlar aşılabılır. Özellikle ulus-devletin geldiği aşamada bu savrulmayı durdurmanın tek yolu politik-ahlaki toplumu geliştirmektir.

Hukuk ancak çok dar bir alanla, yönetim alanıyla sınırlıdır. Bu yüzden toplumu ayakta tutan, varlığını sürdüren devletin hukuk düzeni değil, ahlaktır. Toplumun içinde bu hukuki egemenliğin ötesinde ahlaki gelenekler oldukça canlıdır. Ahlakta aşınmalar ya da ciddi bozulmalar olabilir. Ancak toplum yok edilmeden ahlak da yok edilemez. Bir toplumdaki krizin derinliği o toplumdaki ahlaki çöküntüyle ölçülür.

Ahlaki soyutlamalar temelinde ele almak yeterli değildir. Krizden çıkma aracı ahlaksa, bunun belli bir bilince ve örgütlülüğe kavuşturulması da gerekir. Bu sağlanırsa bir anlamı olabilir. Din ve ahlakın iç içeliğini dikkate alarak örgütlemek gerekir. Kilise ve cami gibi ibadet yerleri bu konuda olumlu rol oynayabilir. Bu yerler gerçek anlamda işlevselliklerine kavuştuklarında politik-ahlaki toplumun inşasında rol alabilirler. Ancak bu kurumların kesin bir reformdan geçirilmesi gerekir. Eğer bu kurumlar reformdan geçerlerse politik-ahlaki toplumun etkin bir birimi haline gelebilirler. Alevilerin ibadet yerleri olan cemevleri politik-ahlaki toplumun inşasında çok büyük roller oynayabilir.

Bu ibadet yerlerini neden böyle formüle ediyoruz? Bu durumu çok iyi anlamak gerekiyor. Bu durumu anlamadan politik-ahlaki toplumun ilkelerini anlamak mümkün değildir. Madem politik-ahlaki toplumun inşasını görev olarak önümüze koyduk, bunun için ilkeler belirledik; doğal olarak da bu ilkeler pratik bir örgütlenmeyi gerekli kılmaktadır. Bozulmuş olmalarına rağmen din ve ahlak ilişkisini düşündüğümüzde bu alanları örgütlememek doğru bir yaklaşım olamaz. Bugün dinlerin temsil kurumları ya da din temsilcileri

uygarlık güçleriyle bütünleşirken ana gövdesini oluşturan inananlar kesimi ise politik-ahlaki topluma daha yakındır. Dinin üstten örgütlenip egemenlerle ilişkileneşinden hareketle dinle bağımızı kesersek, dinin kendisini alta doğru örgütleyerek politik- ahlaki toplum birimlerini de kendi içine çekmesine fırsat sunmuş oluruz. Bu politik-ahlaki toplumu zayıflatan bir durum olur. Ama din ve ahlak ilişkisini göz önüne getirerek bir yaklaşım sergilenirse, dinin ana gövdesini oluşturan birimlerin-kesimlerin demokratik toplumun zemini haline getirilerek katılımları sağlanabilir. Demek ki kiliselerin, camilerin, cemevlerinin ibadet yerlerini sınıflı-devletli uygarlık güçlerine bırakmak, ahlaka ihanet ederek uygarlık güçleriyle bütünleşen dinin üst kesimlerine bırakmakla eşdeğerdir. Bu bizim çözümlene anlayışımıza ya da paradigmamıza terstir. Bu ibadet yerleri ve dinin ana gövdesini oluşturanlar demokratik toplumun birimleridir. Orada dinsel temelde de olsa ifade edilen demokratik toplum birimleridir. Bu yüzden bu birimleri doğru ele alarak değerlendirmek ve demokratik uygarlığın işlevsel birimleri haline getirmek mümkündür. Bu hem toplumsal ahlakın gelişerek kendisini böylesi kurumlarda ifade etmesini ve hem de topluma yayılmasında kurumsal bir yapı olma anlamına gelir. Bu yüzden kesinlikle bu kurumlardan vazgeçemeyiz. Ancak mevcut halleriyle de kabul edemeyiz. Çünkü politikleştirilmiş din, kendi mevcut anlayışına göre bu kurumları örgütleyerek asıl işlevlerinden uzaklaştırarak iktidarın hizmetine sunmuştur. Politikleşmiş din bu kurumları teslimiyetin, boyun eğmenin, kaderciliğin kurumları durumuna getirmiştir. Bu kurumların bu özelliğini iyi görerek, ahlaki temelde bunları reforme ederek demokratik topluma kazandırmak gerekir.

Dinin demokratik karakteri her zaman vardır. Kapitalist uygarlık sözde dine karşı laikliği geliştirerek bu demokratik özü yok etmiştir. O yüzden laikliğin ideolojik anlamda ciddiye alınacak bir yanı yoktur. Bunun tam karşıtı gibi gelişen radikal İslam'da fazla bir

anlam ifade etmiyor. Hatta her iki yaklaşım da liberalizmi besleyen kollar oluyor. Yani liberalizmin iki yüzü gibidirler. Liberalizm, laikliği din karşıtı olarak ortaya çıkarır ama dini kendi çıkarlarına göre yaşamsal kılar. Radikal dincilik, laikliğe karşı dini geliştirir ancak kendisini din devleti tarzında örgütleyerek iktidar tekeline bağlanır. İlimli İslam ise dinin liberalize edilmesinin ifadesidir. O zaman dine bu tür kavramlarla yaklaşmak doğru olmuyor.

Ahlak yerine geliştirilen hukukun, devlet zoruyla estirdiği teröre fazla aldanmamak gerekir. Toplumların yaşamında ahlak esas, hukuk talidir. Hukuk adil olduğu ölçüde olumlu rol oynayabilir, kabul görebilir. Ancak kesinlikle ahlakın yerine geçirilemez. Mevcut toplum üzerinde iktidar tekellerinin çıkarlarını güvenceye alan hukuk, ahlakın yerini alamaz. Bu yüzden hukuk öncelikli bir durum değildir. Toplumun kendi kendisini geliştirerek üretmesinde ahlak belirleyicidir. Ama bir şey ya hep iyidir, ya da hep kötüdür yaklaşımı doğru değildir. Bu yaklaşım çerçevesinde din, laiklik ve hukuk gibi kurumların uygarlıkla bağlarını görmek kadar, içinde taşıdıkları demokratik muhtevayı da görmek gerekiyor. Bunların demokratik çoğulcu karakterlerini göz ardı etmeyerek demokratik toplumun birimleri haline getirmek önemlidir. Örneğin laikliğin özgürlükle bağını, dinin demokrasiyle bağını, hukukun adaletle bağını kurup öyle yaklaşmak gerekir.

Nasıl ki toplumsal sorunlar küreselse çözümlü de küresel olmak zorundadır. Bu sorunlara çözüm olarak gelişen ahlakın kendisini küresel çapta bir örgütlülüğe kavuşturması gerekir. Ahlaki bunalımın aşılması için ihtiyaç duyulan çözümler evrenseldir. Onun için ahlaki bunalım tek bir alanla, tek bir yerle, tek bir birimle ifade edilemez. Çünkü sorun geneldir, evrenseldir, dünyanın sorunudur. Bu kadar evrenselleşmiş sorunlara bölgesel cevaplar verilemez. O yüzden sorunların evrenselliği kadar çözümleri de evrensel olmak zorundadır. Ve çözümler genelleşmelidir. Çünkü konjonktürel çözümler çözüm değildir. Ancak genel çö-

zümleler ortaya konduktan sonra bunun içinde yerel, bölgesel ve dönemsel çözümler anlamlı olabilir. Böylece genel çözümler de kendilerini yerel-bölgesel ve dönemsel çözümler üzerinden var ederler.

Yerel-bölgesel ve dönemsel çözümlere dayanarak genel çözümü geliştirmek dinlerde de görülen bir durumdur. İster İslamiyet'in ümmet isterse Hıristiyanlığın Ekümenik anlayışı olsun ikisi de dünyasallığı temsil eder. Ümmet o dinden olan bütün toplulukları içine alan bir terimdir. Ekümeniklik ise dünyadaki Hıristiyanların temsil edilmesi durumudur. Nasıl ki Katolik kilisesi kendi Ekümenikliğini Vatikan ile İslamiyet ise halifelik ile ifadeye kavuşturmuşsa, ahlak da böyle bir örgütlenmeye kavuşmalıdır ve kesinlikle alt örgütlenmelerini yaratmalıdır. Çünkü ahlaki açıdan da sorunlar yerel, bölgesel ve dönemsel yaklaşımlarla köklü olarak çözümlenemez. Onun için evrensel çözüm yaklaşımı esastır. Fakat evrensel çözümde de yerel-bölgesel ve dönemsel çözümler belirleyici bir yere sahiptir. Örneğin İslamiyet Arapların Kureyş kabilesinde gelişerek dünyaya yayıldı. Hatta Kureyş kabilesinin en yoksul ailesi olan Muhammed ailesinde gelişti. Bir kişinin şahsında başlasa da tanrının evrenselliği tarzında gelişti. İnsanlık adına ortaya çıktı. Bu kişi önce çevresini etkiledi, sonra Mekke'yi etkiledi, ardından Arabistan'ı etkiledi, oradan da dünyayı etkiledi. Hz. Muhammed sadece Arap sapkınlarına çözüm aramadı. Hıristiyanlık da öyledir. Kudüs'te İsa'nın şahsında ortaya çıktı ve tüm insanlığın yaşadığı acılara, ızdıraplara çözüm olarak gelişti. Yani İsa kendi acılarına cevap aramadı, sadece Kudüs'te yaşayanların acılarına çözüm aramadı, insanlığın yaşadığı sorunlara çözüm aradı. Bu anlamda tüm çıkışlar özünde evrenseldir. Bunun için evrensel bakış açısı önemlidir. Evrenselliğe ulaşmak için de evrenselliğin gerekli kıldığı görevleri kendinden başlatmak esastır. Evrensel olan hangi düşünce böyle gelişmiştir? Sınıf esasına dayalı Marksizmin evrenselleşmesi de böyledir. Marksizm nereden başladı? Marks'la başladı, Engels'le başladı,

Avrupa'da başladı ama Rusya'da devrime dönüştü. Rusya'dan sonra dünya çapında ulusal kurtuluş hareketlerine dönüştü. 1960'larda dünyanın yarısına yakını bu düşüncenin takipçisi oldu. Bu nasıl oldu, tezi neydi? Evrensel-

Tüm çıkışlar özünde evrenseldir. Bunun için evrensel bakış açısı önemlidir. Evrenselliğe ulaşmak için de evrenselliğin gerekli kıldığı görevleri kendinden başlatmak esastır.

leşmiş kapitalist tekellere karşı bütün ülkelerin proleterlerinin birleşmesi sloganına dayandı. Evrenselliğe karşı evrenselliği öngördüğü için büyüyebildi. Proletaryanın evrenselliğine ezilen halkları da ekledi. 'Dünyanın ezilen halkları ile proleterleri birleşin' sloganına dönüştü. Bu yüzden Rusya'da gelişen toplumsal devrim, birçok yerde ulusal kurtuluş hareketlerinin gelişmesine yol açtı.

Nasıl ki entelektüel görevlerin evrensel karakteri sorunların evrenselliğinden kaynaklanıyorsa, ahlaksal görevlerin evrenselliği de ahlaksal sorunların evrenselliğinden kaynaklanır. Evrensel düşünce tekil eylemlerle kendini ifade ederek evrenselleşebilir.

Politika, Toplumun İhtiyaçlarını Arayıp Bulma Faaliyetlerinin Toplamıdır

Politika çok tartışılan ve çok çarpıtılan bir kavramdır. Politika kelimesi Yunancadır ve "kent yönetim sanatı" anlamındadır. Ancak bu tanım oldukça yetersizdir. Politikayı özgürlük sanatı olarak tanımlamak daha doğrudur. Kent yönetimi de kentin özgürlüğünü esas alıyor. Hakikate en yakın gerçeklik özgürlüktür. Hakikat kendisini en iyi özgürlükte ifade eder. Politika, özgürlük ve hakikat arasında çok önemli bir bağ, bütünsellik vardır. Üçünü bir birinden koparmak kesinlikle mümkün değildir. Eskiden en büyük politik alan olarak devlet görülürdü. Politika denince devlet işleri

anlaşıyordu. Ama bugün devlet işlerinin politik işler olmadığını söylüyoruz. Devlet işleri daha çok idari işlerdir. Bu yüzden devlete dayalı politika yapılmaz. Devlete dayalı ancak idare edilir. İdare etmek politika olmadığı gibi politikanın gerçek anlamına da uymaz.

Toplumun hayati çıkarlarını ilgilendirmeyen işler, politikanın kapsamına girmez. Bu işler diğer toplumsal kurumlar tarafından yerine getirilen rutin işlerdir. Onun için toplumun hayati çıkarlarını ilgilendirmeyen işleri politika olarak görmüyoruz.

Özgürlük, eşitlik ve demokrasiyle ilgili olmayan işler politikayı ilgilendirmez. Demek ki bir şeyin politika olması için eşitlik, özgürlük ve demokrasi ile ilgili olması gerekir. Bunlarla bağ kurulmadan politika yapılamaz. Bu konuda politikayla ilgili birçok şey söylenebilir. Toplumun hayati çıkarları, yaşamsallığı, güvenliği, beslenmesi, iktidar ve devletlerin engellediği özgürlüklerin ve eşitliklerin ve demokratikleşme çalışmalarının politika olduğunu düşünüyoruz. Esas politika budur. Yani ancak toplumun hayati çıkarlarına yanıt aratan bir faaliyet politika kapsamına girebilir. Toplumun güvenliğine çözüm aramak politikadır. Toplumun beslenme ihtiyaçlarını karşılamak politika kapsamına girer. Toplumun, devlet ve iktidarların engellediği eşitlik ve özgürlük sorununu tespit edip-çözmek politikadır. Toplumun demokratik esaslar üzerinde örgütlenme sorununa çözüm aramak, politik alanı ilgilendirir.

Politik işlerle devlet işleri bir ve aynı değildir. Bu işler bir birlerinden ayrılırlar hatta çelişirler. Devletin yerine getirdiği işlerle politik işler bir birleriyle çelişir. Bu ayrımı koymadan, politika çok genel bir kavram olarak ortaya konulur ve öyle yaklaşırsa, iktidar ve devlet döngüsünden kurtulmak mümkün olmaz. O yüzden bu ayrım oldukça önemlidir. İlk yapılması gereken iş neyin politika olup olmadığı ayrımıdır. Çünkü birçok konuda olduğu gibi politika konusunda da neredeyse at izi ile it izi birbirine karışmış gibi. Şu an entelektüel ortamda dönen şeylere şöyle bir baka-

lim. Neyin ne olduğu belli değil. Özgürlük nedir, eşitlik nedir, politika nedir, hak nedir, adalet nedir? Bunların hiç birisi belli değil ve net bir cevabı yoktur. Bunların cevabı kime göre olacak? Herkes kendi çıkarına göre bu kavramların içini dolduruyor. Yani herkesin cevabı biraz da kendisine göredir. Herkes sahip olduğu güçle kendisini ifade eder. Bu güce dayanarak politika yaptığını düşünür. Böylece politikayı sadece güç olarak görmek, ele almak, güç olarak örgütlemek, güce dönüştürmek, hegemonya aracı yapmak ya da bireysel, sınıfsal veya grupsal çıkarların savunulması olarak görmek, egemen düşünce haline gelmiştir. Onun için politikanın ne olduğunu ve görev alanını kesinlikle belirlememiz gerekir.

Politika nedir, ne değildir? Ancak bu soruların doğru yanıtı üzerinden politika yürütebiliriz. Devlet işleriyle politik işler bir değildir. Hatta bir birine terstir. Bundan hareketle devlet ne kadar gelişir ve büyürse politika da o kadar küçülür ve daralır. Devlet idare eder, politika ise yaratıcılık gerektirir.

Devlet örgütlü olduğu her yerde kendi politikasını oluşturarak hakim kılmak ister. Bunun toplumla çeliştiği hatta ayrı anlamlar içerdiği görülür. Tarihsel gerçekler temelinde yaklaştığımızda toplum ahlaki olduğu gibi politik olmak zorundadır. Toplumun özü bu gerçeklik üzerinden şekilleniyor. Herhangi bir güç politikleşmeden toplumsallaşamaz. Nasıl ki ahlakın toplum için vazgeçilmez işlevi varsa politikanın da böyle işlevleri vardır. Ahlak nasıl toplumun çimentosu ise, toplumu bir arada tutan temel harcı ise, politika da başka bir yönüyle aynı işleve sahiptir.

Ahlakı bir işi yapmanın biçimi üzerinden tanımladık. Yani ahlak düşünce, ilişki ve eylem bütünselliğini kurar. Politikanın ahlaktan en temel farkı, var olan işi yapmaz. Yapılması gereken işleri belirler. Bu tanımlardan hareketle şu soruyu sorabiliriz: Politikasız toplum olabilir mi? Olamaz. Neden? Çünkü toplumun kendisini var etmesi gibi, iş diye belirlediğimiz birçok şeyi yapmakla yükümlüdür. Barınmak, yemek, içmek, üremek, özgürlük, de-

mokrası... vb. akla gelen her konuda işleri arayıp bulması gerekir. Bütün bunları ortaya çıkaran düşünce veya entelektüel faaliyet ancak politikayla ifade edilebilir. Bundan hareketle politikayı şöyle tanımlayabiliriz: Toplumun ihtiyaçlarını arayıp bulma ve çözme faaliyetlerinin toplamıdır. Buradan bakılınca toplumu oluşturma faaliyetleri de denebilir.

Dördüncü buzul döneminden sonra klanlar öncelikle mağara önlerinde, sonra su kenarlarında yerleşik yaşama geçmişlerdir. Burada politika yapmışlardır. Kendi yaşamsal alanlarını değiştirerek yeni yaşam alanlarına ulaşmışlardır. Ama bu yeni alanlara ulaşmanın da nedenleri vardır. Çünkü yaşam koşulları değişmiştir. İklim eskisi gibi soğuk değildir. Bu yüzden eskisi gibi sıkıntı çekmiyorlardır. Mağaradan çıkmaları onlar için hem yeni bir yaşam alanı hem de doğayla farklı bir biçimde buluşmanın ifadesidir. Mağaradan çıkıp su ke-

İşin toplumsal bir ihtiyacı karşılamaı gerekiyor. İhtiyacı karşılayacak bir işi bulmak bile büyük bir ustalık gerektirir.

narlarına gelmek bir politikayı ifade ediyor. Bu yaklaşım beraberinde daha uygun bir yerde yaşama arayışı geliştiriyor. Ev yapımı bu arayışın sonucudur. Önce mağara önlerinde çadır kurar, sonra su kenarlarında çaktığı kazıklar üzerinde kulübe yapar. Neolitiğe geldiğinde bildiğimiz anlamda ev yapar. Köy toplumu böyle oluşur. Bunların hepsi politik işlerdir. Bunların yapılış biçimi ise ahlakidir. Bunların nasıl yapılacağına dair belirleyici olan ahlaktır. Ama bunların ortaya çıkarılması politikadır. Yani politika toplumsal oluşumun temelinde vardır. Politik olmayan toplum demek, yaşamla bağıni koparmış toplum demektir.

İş bulup ortaya çıkarmak kadar o işi başarıyla yapmak için maharete ihtiyaç vardır. Bu elbette "Benim canım istedi, bugün kendime yeni bir iş çıkarayım" gibi keyfi bir yaklaşım

değildir. İşin bir toplumsal bir ihtiyacı karşılanması gerekiyor. İhtiyacı karşılayacak bir işi bulmak bile büyük bir ustalık gerektirir. İhtiyacı karşılayacak bir işi yapmak esnek zekanın binlerce alternatifinden toplum için en iyi ve yararlı olanı bulup çıkarmak gibi uzun bir uğraş ister.

Mağaradan çıkan klan dışarıdaki dünyaya rastgele dalmaz. Önce en güvenli yerlerde temkinli bir şekilde yaşam alanı oluşturur. Nasıl bir yaşam yeri oluşturulacak? Çadır deniyor, kulübe deniliyor. Ancak bugünkü anlamda ne çadır ne de kulübenin olmadığı bir gerçek. O zaman bu çadır ve kulübe nasıl ulaşıldı? O zaman başka alternatifleri var mıydı, varsa nelerdi, hangi tercihleri reddettiler? İşte bu arayış faaliyetlerin tümü politikadır. Bu o kadar kolay değildir. Örneğin partinin bu kadar imkanlarına, bizim bu kadar eğitime rağmen, günlük sorunlarımızı tekmillere getirmemize rağmen zar-zor çözüyoruz. O yüzden klanın politikasını küçük görmemek gerekir. Her akşam tekmil alınmasına, üç günde bir aktarım ve toplantılar yapılmasına rağmen sorunlar çözülüyor. Buradan hareketle klanların yaşadığı sıkıntıları düşünmek gerekir. Teknik yok, imkan yok, düşünce gelişmemiş, dil gelişmemiş, doğa acımasız, dış dünya bilinmiyor, hayat tanınmıyor. Bu yüzden oldukça zorlu bir dönemdir. O zaman ilk çadır düşüncesini nasıl geliştirdiler? İlk göllerin kenarına inme fikrine nasıl ulaşıldı, ilk evleri nasıl yaptılar? İlk defa yenen ve yenilmeyen bitkileri-otları birbirinden nasıl ayırdılar? İlk avlanma kararına nerde, nasıl vardılar, nelerin avlanıp, nelerin avlanmayacağını nasıl anladılar? Hangi hayvanın özelliği nedir, nasıl anladılar, hayvanları daha kolay avlamak için nasıl fikirler geliştirdiler? Hangi hayvanın hangi araçla daha kolay öldürüleceğine nasıl karar verdiler? Kendilerini yağmurdan, kardan, kıştan, soğuktan, sıcaktan nasıl korudular? Elbise yaratma, giyme düşüncesine nasıl ulaşıldı? Nesillerini sürdürme sorununu nasıl çözdüler? Acaba bir birlerinden farkları var mıydı, varsa bu farkları ortak paydada nasıl

birleştirdiler? Olgular karşısında ister güdüsel düzeyde olsun ister düşünsel düzeyde farklılıklarını bir toplumsallık içinde ortak paydada nasıl birleştirdiler? Birleştikleri ortak paydaya verdikleri ilk isim nedir? İşte bunların hepsi politikadır. Hiçbir devlet bu kadar zor bir politikayla karşı karşıya mıdır? Yok, devlet kurulmuş bir makinedir. Nasıl ki bir düğmeye basıldığında otomat tıkır-tıkır çalışıyorsa devlet işleri de böyledir. Bu yüzden içinde yaratıcılık yoktur. Yaratıcılığı olmadığından politikası da yoktur. Geliştiricilikle hiçbir ilgisi yoktur.

Ulus-devletin toplum üzerindeki olumsuz etkileri o kadar derindir ki, insan anlatınca kendisini felaket tellalı zannediyor. Bizde de böyle anlaşılıyor. Bir arkadaş biraz kurnazca iş yapıyorsa, kaptı-kaçtı yapıyorsa hemen "bu arkadaş çok acayip politiktir" deniyor. Kaptı-kaçtıcılık ayrı bir şeydir, tüccarlık ayrı bir şeydir, cebcilik ayrı bir şeydir. Politika ise daha ayrı bir şeydir. Bunları bir birine karıştırmamak gerekir. Kurnazlıkla politikanın hiçbir bağı yoktur. İş becermekle politikanın fazla bir ilişkisi yoktur. Bunlar politika olamaz. Politik olmanın ölçütü de bunlar değildir. Politika yapmanın değişik biçimleri vardır. Hepimiz bireysel temelde kendimizi güvenceye alma temelinde politika yaptığımızı düşünürüz. Bir iş yapacaksak "bana ne getirir, ne götürür" hesabı üzerinde politika yaparız. Oysa politikanın temel ölçütü kendimiz değiliz ki. "Senin yararına mı zararına mı" olduğunu belirleyen senin zihni yapılanmandır. Politikayı toplumun ihtiyaçlarını arama, bulma ve açığa çıkarma temelinde ele alırsak, oluşan politik çarpıklık rahatlıkla anlaşılabilir.

Örneğin toplumun standartlarına ters düşmemek, toplumun yönetim erkiyle karşı karşıya gelmemek ve olumsuz uygulamalarına maruz kalmamak için içine girilen tutumlara bakıldığında politikanın çarpıtılmış düzeyi rahatlıkla görülebilir. Politikada temel ölçü

mevcut toplumun ihtiyacını belirleme ve karşılama faaliyetidir. O zaman mevcut bireysel durumları anlayarak, tanıyarak, yorumlayarak değerlendirip ona göre politika yapılamaz. Bu politika değildir. Bunların değişik isimleri vardır. Bu daha çok kendini ayarlamaktır. Kendisini ayarlarken de toplumsal değil, kendi bireysel yaklaşımlarını esas alarak toplum üzerinde kendisini yaşatmaya çalışmaktır. Bu da politikadan çok devlete benzeşmeyi getiriyor. Devletin ortaya çıkış haline benziyor. Devlet politika olarak neyi üretecektir? Devlet nasıl ortaya çıkmışsa üreteceği şeyler de o olacaktır. Toplumsal özelliğini yitirmiş bireyin politikası devletin ortaya çıktığı dönemdeki politikasına benziyor. Hepimiz kendimizi duygu ve düşüncelerimizle, tavır ve davranışlarımızla, tutum ve yaklaşımlarımızla ele aldığımızda

Toplumsal özelliğini yitirmiş bireyin politikası devletin ortaya çıktığı dönemdeki politikasına benziyor.

politik-ahlaki toplum politikacılığına mı, devlet politikacılığına mı benzediğimizi anlarız.

Toplumun çıkarı demek, toplumun özgürlüğü demektir. Adalet ve demokrasi demektir. Top-

lumsal politika bunlara dönük politikadır. Bunu yapmak kesin olarak birey olmaktan çıkıp toplumsal olmak anlamına gelir. Bu duruma gelmiş bir birey ancak politik-ahlaki toplumun bir üyesi olabilir. Üyesi olduğu toplumun ihtiyaçları temelinde sürekli bir politik üretim yaparsa zenginleşmesini sağlayabilir. Böylece toplumun hayati ihtiyaçlarını bulup ortaya çıkarma temelinde demokratik bir zeminde yaşamını eşit ve adil bir şekilde sürdürmesini sağlayan politikacılık ortaya çıkar.

Tarihte uygarlığın ortaya çıkmasıyla birlikte gelişen iktidar ve devlet, politik alanın daralması anlamına gelir. Devlet, toplumsal politika yapmanın aracı değil, aksine toplumsal politika işlevselliğini sürekli daraltmanın adıdır. Uygarlık öncesi topluma baktığımızda toplum üyeleri politiktir, toplumsal yaşama katılımı böyledir. Toplumsallığın ifadesi olarak politiktir. Politik bir olgu ve varlık olarak

işlevseldir. Ama uygarlığın gelişmesiyle beraber iktidarın kümülatif olarak birikerek tekelleşmesi ve sürekli kendini büyüterek devlete dönüşmesi üzerine geliştirilen bir sistem vardır. Oluşan bu yeni sistem politik toplum üzerinde bir hegemonya kurar. Ve politik toplumun işlevselliğini kendisine mal ederek tekeline alır. Böylece bir taşla iki kuş vurmuş oluyor. Birincisi toplumu politika dışına atıyor; ikincisi, politik toplumun tüm yaratımlarını denetimine alıyor, tekel ve iktidarında ifadeye kavuşturur. Bu biçimde ortaya çıkan uygarlık, toplumun politik alanını daraltır. Politik alanın daraltılmasına karşı toplumun bütün üyeleri veya birimleri sessiz mi kaldılar ya da her şey oldu bitti diyerek kabul mü ettiler? Hayır, hemen kabul etmediler. Nasıl ki politik toplum birikim sonucunda muazzam bir emek-çaba gücüyle ortaya çıkıyorsa ve özellikle milyonlarca yıl süren bir toplumsallığı ifade ediyorsa, uygarlığın çıkmasıyla öyle gönüllü bir temelde bu değerlerinden vazgeçtiği sonucu çıkmaz. Tam tersine politik alanını daraltan devlet ve iktidar tekellerine karşı muazzam bir direniş olur. Bu mantıken de öyledir, eldeki tarihi veriler de bunun böyle olduğunu gösteriyor.

Örneğin bir emek-çaba sonucunda bir miktar para kazandığımızı varsayalım. Herhangi birisi bu parayı almak isterse gönüllüce verir miyiz? Vermeyiz. Vermemek için kavga yaparız, mücadele ederiz. Köylülerin bağ, bahçe vb. konularda gösterdikleri tutuculuğu, cimriliği ancak böyle ifade edebiliriz. Köylülerin bu yaklaşımı yarattıkları değerle bağlantılıdır. Tarihin hiçbir döneminde hiçbir toplum, ürettiğini gönüllüce başka birisine vermemiştir. İnsanlık tarihinin % 98'i bu dönemi ifade eder. Yani politik-ahlaki dönemdir. Onun için çok az bir sürede kurulup gelişen devletin ne kadar kurnaz ve ne kadar baskı uygulamış olursa olsun hemen toplumun tüm değerlerini ele geçireceği düşünülemez. Tüm uygarlık güçlerine karşı kadın direnişinin kendisi böyle bir karaktere sahiptir. Bu direniş, devletin daralttığı politikanın, politik-ahlaki toplumun direnişi

oluyor. Devlet kendisini geliştirip kurumlaştırdıkça politik-ahlaki toplum darbe yiyor, politik işlevlerinde büyük daralmalar ortaya çıkıyor. Devlet toplumu politiksizleştirmek ister. Ancak buna karşı büyük bir direniş gelişir. Bu direniş demokratik uygarlığın tüm birimlerini kapsar. Birim derken bireyden en küresel güce kadar tekel karşıtı olan güçleri kastediyoruz. Bu direniş bunların tümünün ortak iradesi olur. Bireyler düzeyinde, köy ve kentler düzeyinde, etnisiteler düzeyinde, kabileler düzeyinde, aşiretler düzeyinde, cins düzeyinde direniş. Yani her yerde muazzam bir direniş tarihi vardır.

Bu iki gücün birbirleriyle olan çatışmaları politikayı ifade etmiyor demek yanlıştır. Biri kurduğu sistemi zorla hakim kılmaya çalışırken, diğeri daraltılan politik alanını korumak için büyük bir direniş geliştiriyor. Bu özgürlük mücadelesidir. Demek ki gerçek anlamda politika, alanı daraltılan politik toplumun direnişiyle olur. Bu mücadele özgürlüğünü korumak isteyen kadınındır, klanındır, kabilenindir, aşiretindir, köyündür, inanç gruplarındır, sistem tarafından köleleştirilen kölelerin özgürlük mücadelesidir. İşçilerin özgürlük mücadelesidir. Politikayı bu direniş üzerinde aramak gerekir. Tarihte bunun bolca örnekleri vardır.

Atina ve Roma'yı temel bir güç haline getiren kent politikasıdır. Atina'yı bu kadar güçlü kılan nedir? Atina'yı güçlü kılan kent temelli geliştirdiği politikadır. Bir yandan Mezopotamya kökenli uygarlıkların taşınması söz konusudur. Bir taraftan Perslerin Atina'yı işgal tehditleri vardır. Mora yarımadasında ve Balkanlarda da Makedonların-Ispartalıların ve diğer kent devletlerinin baskı, tehditleri vardır. Bu politikaların özünü oluşturan ise Atina sitesi üzerinde geliştirilmek istenen merkezi politikadır. Atina kentin yönetimi olan demokrasiyi geliştirerek direnmiştir. Demokrasi temelinde meşru savunmasını yapmış ve özgürlüğünü koruyabilmiştir. Demokrasi temelinde geliştirdiği savunmasıyla milyonluk orduya sahip Pers ordusunu yenerek dağılmasına ze-

min hazırlamıştır. Atına bu gücünü nereden alır? Dışarıdan gelen saldırılara karşı kendi birimini esas alan bir politika geliştirmesinden alır. Ama kendisi klasik bir egemen devlet haline gelseydi, kendi birimini tanımasaydı aynı şeyden söz edilmeyecekti.

Ortaçağda da benzer durumlar birçok yerde karşımıza çıkıyor. Ortaçağda İslami imparatorluklar böyledir. Emeviler, Abbasiler, Selçuklular, Babürler kendilerine hedef belledikleri yerler üzerinde ancak kendilerini var edebiliyorlar. Bu imparatorluklar yayılınca çok büyük direnişlerle karşılaşılıyorlar. Bu direnişler sürecinde doğru ve bağımsız politikalar geliştirenler olduğu kadar, doğru ve bağımsız politika geliştiremeyen güçler de vardır. Politika geliştirenler varlıklarını sürdürürken, po-

Egemenlik tarihsel bir olgu olarak ortaya çıktıktan sonra kendi alanını genişleterek politik alanı da daraltmıştır.

litika geliştiremeyenler yenilip dağılmışlardır. Bu güçler de egemenlere yenilip, onlara tutunanlarla, egemenlere karşı direnenlerin çelişmesini görüyoruz. Burada şu ikileme düşmek gerekir: Bu güçler bağımsız oldular mı, olmadılar mı; özgür oldular mı, olmadılar mı? Politik-ahlaki toplumun ölçüsü bu değildir, direniştir. Timur'un Moğolları da demokratik birimleri dağıtmak, yerlerini işgal etmek üzere kendisini var etmiştir. Anadolu'nun içlerine, Bağdat önlerine ancak böyle gelmiştir. Aynı durum Hıristiyan imparatorlar için de geçerlidir. Bizanslar, Ruslar, İspanyollar böyledir. Tüm bunların sonuçlarına bakıldığında işgal ve istila kadar direnişlerin de olduğudur. Bu direnişlerde yenilip yok olanlar kadar, ne pahasına olursa olsun direnenler varlıklarını sürdürenler de olmuştur. Kartaca buna örnektir.

Roma'ya karşı varlığını sürdürebilmek için kıyasıya bir mücadele içindedir. Kartaca'nın yenildikten sonra yakılıp yıkılarak tarla haline getirilmesi gösterdiği direnişle ilgilidir. Kartaca'nın yenilgisinin temel nedeni Roma gibi bir imparatorluğa soyunmasıdır. Ancak yenildikten sonra başına getirilenler onun amansız direnişle ilgilidir. Çünkü Kartaca'nın direnişi Roma'yı çok zorlar. Roma adeta varlığını Kartaca'nın imhasında görür. Bu kadar amansızca yönelmesinin temel nedeni budur.

Orta Asya da Cengiz Han'a karşı direnen Otrar kentinin durumu da aynıdır. Cengiz Han, isteklerine teslim olmayarak direnen ve on binlerce askerin ölümüne neden olan Otrar kentini tıpkı Roma'nın Kartaca'ya yaptığını yaparak tarla haline getirmiştir.

Bu durumlar neyi gösterir? Tarih boyunca uygarlık birimleri olan devletler toplumları öyle kolay ele geçirememişlerdir. Kimse kolay kolay özgürlüğünden vazgeçmemiştir. Egemenlik tarihsel bir olgu olarak ortaya çıktıktan sonra kendi alanını genişleterek politik alanı da daraltmıştır. Egemenliğin genişlemesi egemenlik dışında kalanları denetime almayla mümkündür.

Avrupa kentlerinde de durum benzerdir. 19.yüzyılda ulus-devletin zaferine kadar bu durum devam eder. Kentler büyük bir direniş gösterirler. İtalyan kentleri öyledir. Her ne kadar kent devleti tarzında örgütlenmeler de demokratik muhtevaları vardır. Özellikle Avusturya Habsburg hanedanlığına karşı büyük bir direniş politikası geliştirirler. Böylece yaklaşık 300 yıl varlıklarını sürdürürler. Aynı dönemde Alman şehirleri de böyledir. Alman kentleri İtalyan kentlerinden daha ileri düzeyde bir demokratik yönetime kavuşarak federal ve konfederal örgütlemeye kadar gitmişlerdir. Hansetik birlikler böyle kurulmuştur. İtalyan ve Alman ulus-devletlerinin geç gerçekleştiği belirtilir. Bunun en temel nedeni demokratik bir muhteva arz eden şehirlerin özgürlüklerindeki ısrarı ve direnmeleridir. Marksizmin merkezi ulus-devlete karşı federal-konfederal bir tarzda direnen bu şehirlerin direnişlerini

geri görmesi, direnişi bastıran hegemonik güçleri ilerici sayması yanlıştır. Benzer direnişler uygarlık dışında kalmış diğer güçler için de geçerlidir. Örneğin bu sistemin temel yaratıcılarından olan İbraniler yaklaşık 3.500 yıl özerk bir yaşam sürdürmüştür. Yaşadığı katliamların bu özerk yaşamla bağı çok açıktır. Hıristiyanlık ve Müslümanlık içindeki mezhepler de bu gerçeği ifade eder.

Uygarlık tarihinde politik alanın daraltılması için egemenler büyük bir çaba göstermiştir. Bu çaba günümüzde ulus-devlet tarzında gösterilmektedir. Ulus-devlet üstten alta doğru kendisini örgütleyerek toplumun her alanına sızarak demokratik alanı daraltır. Bunu dışa da yayarak işgal ve istilacılığı geliştirir ve etnisitelerin direnişini bastırır. Her iki durumda da özgürlük alanı, politika alanı daralır.

Peki öyleyse her şey bitmiş midir, umut kalmamış mıdır? Belki de umudun tükenmek üzere olduğu bir dönemi yaşıyoruz. Felsefede hep şöyle söylenir: Şafak karanlığın en zifiri anında patlar. Demokrasi ve politikaya olan ihtiyaç veya imkanı en fazla bu dönem açığa çıkmıştır. Çünkü;

Yukarıdan kendisini topluma dayatan egemenliğin girmiş olduğu her toplum birimi egemenliğe karşı kayıtsız, şartsız ve koşulsuz teslim olma durumunda değildir.

Egemenliğin kendisini dayattığı her politik ve ahlaki birim, egemenliğe karşı bir direniş ve karşı duruş içindedir.

Hegemonya politikanın alanını daraltıp, demokratik birimleri denetimine aldıkça onlarda direniş temelinde bir politik ve demokratik bilincin gelişmesine yol açar.

Kendisini toplumun tepesinden en alt bireye kadar örgütleyen ulus-devlet bu kadar güç birikmesine daha fazla dayanamaz. Bunun getireceği yığınca sorunla karşı karşıyadır.

Mevcut durumda iktidar ve devlet olgusu fazla yayılacak durumda değildir. Çünkü dünyada yayılmadık bir yer kalmamıştır. Eğer yaşamın olduğu başka bir gezegen varsa belki kendilerini daha fazla yaşatıp yayabilirler. İktidar ve sermaye tekelleri kümülatif bir temel-

de birikip gelişirler. Günümüzde dünyanın sınırlarına gelip dayanıldığına göre birikim yaratacak imkanları kalmamıştır. Birikim devam etmezse kendilerini yaşatamazlar. Bu yüzden büyüyemezler. Büyümediklerinden yıkılışları başlar.

Günümüzde politik-ahlaki güçler kadar iktidar ve devlet güçleri içinde bir kriz durumu vardır. Ve belki de bu kriz uygarlık güçleri açısından daha derindir. Bu durum egemenlerin kendi sonlarını hazırlamaktadır. Kapitalist modernite ne kadar demokratik güçleri denetimine alarak kendisini evrenselleştirmişse, o kadar da kendi sonunu hazırlamıştır. Bu iktidar ve devlet güçlerinin temel paradokstur. Yani kendi büyüme imkanlarını yitirmesidir. Bu durum krizini daha fazla derinleştirir. Derinleşen bu krizi gidermek için topluma ölüme, kırım dayatır. Hiçbir toplum gönüllüce bu kırımı kabul etmez. Koyun gibi boynunu uzatmaz. Bu durum toplum için ahlaksızlıktır. Toplumlar ahlaksızlığı kolay kolay kabul etmezler. Aksine krizin temellerinde kendi varoluş gerekçelerini bulur ve oradan kendilerini örgütlerler. Bu, anka (mitolojik kuş) gibi küllerinden yeniden doğma gibi bir şeydir.

Toplum, iktidar güçleri tarafından, ahlak bozulmuşsa ahlak temelinde, entelektüel güç bozulmuşsa entelektüel alanda, politika bozulmuşsa politik alanda kendisini örgütleyerek direniş geliştirir.

Politika, politik-ahlaki toplumu esas alacak bir perspektife sahip olmalıdır.

Politik-ahlaki toplum farklılık içinde birliktir. Birlik içinde çokluktur.

Evrensellik içinde yerelliktir. Bunun en iyi örgütsel ifadesi demokratik konfederalizmdir.

Demokratik konfederalizm ne geçmişin altın çağı ne de geleceğin cennet ütopyasıdır. Toplumun yaşadığı temel sorunlara çözüm arayışıdır.

Ne geçmişte kalmıştır ne de gelecektedir. Aksine günlük yaşamdadır ve adım adım inşa edilmeyi beklemektedir. Bu inşa 21. yüzyıl militanlığının özünü oluşturur.

SİMGESEL DÜŞÜNÜŞ VE TOPLUMSALLIK

İnsan kendini bilmeye-tanımaya başladığı andan itibaren toplumsallaşarak kendi devrimsel çıkışını gerçekleştirmiştir. Bunu gerçekleştiren, bu muazzam değişim-dönüşümün temel gücü ve nedeninin kendisi olduğunu bile düşünmemiştir. Üç milyon yıllık zaman zarfında gerçekleşen evreler irdelenirken çoğu zaman sıçramalı ve hızlı gelişimler, değişim-dönüşümler yaşandığı görülmektedir. Devrim nitelikli aşamaların nedensiz olmadığı veya insan, toplum olgusu dışında gelişmediği tartışmasıdır. Tüm evrenin adeta bir özeti olarak görülen insanın, birinci doğadan ayrılması ve kendini ikinci doğa niteliğine ulaştırması uzun ve sancılı sürecin sonucunda gerçekleşmiştir. İnsanın, ikinci doğa alanını oluşturabilmesi için önce kendisini tanıması, kendisinin bir mikrokozmos olduğunu anlaması şarttır. Bunun içindir ki varlık üzerine fikir yürüten büyük dehalar "kendini bilme" erdemini, bilimlerin temeli, zihinsel devrimlerin keşfi niteliğinde ele aldılar. Esas olarak toplumsallaşma ile gerçekleşen kendini tanıma olayının işlevsel olabilmesi insanın biyolojik, türsel, zihinsel, düşünsel, dilsel etkileşimi ve iç içe gelişimi sonucu kayda değer yeniliklerle gerçekleşmiştir.

Toplumsallıkla yaratılan maddi ve manevi değerler topluma hizmet amaçlı olduğu için, toplumun bellek dokusunda örülerek simgesel değere dönüşmüş ve tarihselleşmiştir. Bu yönüyle bakılırsa tarih için simgesellikle sistemleşen toplumsal hafızanın toplamıdır denilebilir. O zaman "Tarih yazı ile değil, toplumsallıkla başlar" dediğimiz zaman, ikinci doğayı temellendiren simgesel düşünüş ve dilin devrimsel niteliğine ve tarihi tarih yapan gerçeğine dayanmış oluyoruz ki, doğru olan da budur. Burada şunu da belirtmekte yarar vardır: Sü-

merler ile başlayıp çağımızda pozitivist bilimle zirveleşen 'ben merkezci' lik, tarihi doğru ele almamız önünde en büyük engelleyici güçtür. Onun için pozitivist bilimce sosyolojinin yanlış atılan yapı taşlarına güvenerek tarihi doğru yorumlayamayız. Geçmiş ele alıp değerlendiren bu gerçeği her zaman göz önünde bulundurmak gerekir. İnsanlığı yanlış yönlendirmelere karşı tarihi, Önderliğin belirlediği sosyolojinin yapı taşlarını yerli yerinde oturtan "Hakikat rejimi" ışığında ele almak, daha doğru değerlendirmeler yapmamıza ve daha gerçekçi sonuçlar açığa çıkarmamıza neden olacaktır.

Toplumsal konular, Önderliğin birinci, ikinci ve üçüncü doğa tespitleri temelinde araştırıldıkça toplumun ikinci doğa olabilecek kadar spesifik karakterler taşıdığı bariz bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Tabii ki ikinci doğanın yaratıcı güce kavuşmasının küçümsenemeyecek devasa evreler sonucu gerçekleştiği gözardı edilemez.

Toplumun ikinci doğa düzeyinde nitelen-dirilmesi, dil olgusunun gelişimi ve devrim niteliğindeki rolüyle mümkün olmuştur. Dil simgeselliğinin ikinci doğa oluşumunu gerçekleştiren, geliştiren pratik formülasyonların başında geldiğini kabul etmek yanılığın olmayacaktır. Simgesel dille kümeleşen toplulukların ait olduğu merkezlere bağlılığı, inanç temelinde olsa da kaçınılmaz olmuştur. Tapınak ve kutsanmış yerlerin oluşumunun böyle bir ihtiyaçtan kaynaklandığı yadsınamaz.

Toplumsallığın özünü yansıtan simgesel dili, sadece bir değer olarak ele alır ve bununla yetinirsek, simge olgusunun gerçeğini açığa çıkaramayız. Simgesel dil "canlı tarihtir", 'yaşayan tarihtir' diye tanımlandığı zaman, toplumsal değerleri var eden ve yaşatan simgesel olgudan bahsedildiğinden kuşku duyulmaz. Burada kendisinde toplumsal bilinç kodlamalarını sentezleyen, anlam yüklü toplumsal hafıza kaydı olan bir olgudan bahsediyoruz. Simge, toplumsal bilincin anlam kazanıp pratikleşebilecek düzey kazanmasını anlatır. Önderlik bilincin simgeselleşmeyle toplumsal üretkenliğe kavuşmasını şöyle açıklar: *"Toplumsal pratik önemli tüm adımlarında heyecan verici gelişmelere yol açmaktadır. Bu durum artan bilinçtir. Bilinç dillendirmeyi, dil de adlandırmayı, adlandırma ise simgeleştirmeyi içeren süreçtir. Bilinç süreci pratik üretkenlik için hayati öneme sahiptir."*

Bu bağlamda bir yandan toplumsal olguların (doğadan kaynaklı ya da tarıma dayalı kömün) kolektivite temelindeki ilişkilenmeleri; diğer yandan (mesleki-sınıfsal) hiyerarşileşmeye de zemin olan kurumsallaşmalara kadar gelişen olguların yaratılmasında ve yaşatılmasında belirleyici rol oynayan SİMGESEL DİLİN 'gen haritasını' çözmeden onun sosyolojideki önemini de bilemeyiz. Dikkat edilirse, simgesel dil sadece bir iletişim işlevi gören araç değildir. Tek başına algının realitesi de değildir...

O zaman 'Simgesel Dil ve Simgeci-lik nedir?' sorularının basite alınmadan yanıtlanması gerekecektir.

Simgesel Dil Taşıyıcılarının Zaferi

Simgesel dil evresini iyi tanımak için çıkış koşullarını, onu taşıyan tür veya türlerin karakterlerini incelemek, anlamak gerekecektir. Böylesi devasa değişim dönüşümlere neden olan bir evrenin araştırılmasının şimdiye kadar bir çok ezberleri bozacağına inanan toplum ve dilbilimcilerin kafa yordukları konu simgesellikle gelişen yeni insan türünün kökenidir. Bu konudaki bilimsel varsayımları yabana atmamak gerekir. İletişimde dilin kullanımını 3 milyon yıl önce ortaya çıkan başka bir yaratıkla gerçekleştirmiştir. Buna, proto insan demekteyiz. İnsan, ona konuşma yeteneği veren, alçak konumda bir hançereye -gırtlak yapısına- sahip tek omurgalı yaratıktır. Bu Homo Sapiyens türünün dil yapısıdır. Neandertal ve Homo Sapiyens türleri gerçekte bir birine çok yakındırlar.

Araştırmacıların kanaatine göre Neandertaller de gelişmiş dil yetisine sahip becerikli ve yaratıcı insan türüdür. Fakat birden bire kaybolmaları bilim insanlarını düşündürmektedir. Neandertallerin ortadan çekilişi, bilim insanı Ezra Zubrow tarafından geliştirilen "Toplumların Tükenişi" modeline bağlanıyor. Bu modele göre, rekabetçi toplumlar arasında şiddet gözardı edilemez fakat, aralarında bir savaş olmadan da, ölüm oranları artışı, ortalama yaş hadleri gibi demografik hareket ve iliş-

kilerle toplumların oldukça kısa sürelerde tükenmesi mümkündür. Yaklaşık 120.000 yıl önce Homo Sapiyenslerin evrim sonucu ortaya çıkışıyla beraber, Neanderthallerin zaman içinde ya şiddetle veya kendiliklerinden, tükeniş evrilmeleri, tümüyle yok olmaları, bilim insanlarının son varsayımdır. Bu konuda Önderliğin belirlemesi açıklayıcıdır: "*Simgesel dille anlaşma büyük bir avantaj sağlamaktadır. Daha iyi anlaşılan ve hareket eden grupların üstünlük sağlaması düşünülebilir. Diğer türlerin tarih sahnesinden hızla silinmeleri bu gelişmeyle bağlantılı olabilir. Dönem aynı zamanda Dördüncü Buzul çağıdır. İki gelişmenin çakışmasının o döneme kadar daha yaygın tür olan Neanderthal'in sonunu getirdiği diğer tahminler arasındadır*".

Yetkin simgesel düşünüş yapısı olan Homo Sapiens insanı artık her yönde ilerliyor. Yaklaşık 100 bin yıl önce, hızlı bir yayılmayla o zaman bitişik olan Bering boğazı yoluyla Amerika'ya, hatta en az 60 bin yıl önce Avustralya'ya ulaşabilmişlerdir. İnsanın gelişiminde, Neanderthal'den Homo Sapiens'e kadar anatomik bakımdan bir kesintiye karşın, kültür konusunda gerçek bir süreklilik gözleniyor. Simgesel düşünüş temelinde gelişen bilinç ve onun sonucu olan sembolik ve soyut düşünce, kuşaklar boyu yavaş yavaş gelişiyor.

Neanderthallerin dilleri olsa da sesli (sözlü) simgesel dil ve düşünceye sahip olmamaları yok olma nedenleri arasındadır. Onlar Homo Sapiyensler gibi konuşamıyorlardı.

Araştırmalardan çıkan sonuç Neanderthallerin dil yetilerinin beden-işaret dili ve hayvan homurtusu, bebek mırıltısı ötesine geçmemeleri yönündedir. Günümüz insanı Neanderthal türün hiçbir genetik özelliğini taşımamaktadır. Bu veri Neanderthallerin Homo Sapiyenslerle iç içe eriyerek toplumsallaştıklarının değil, dışlanarak tükendiklerini kanıtlar. Uzun süre boyunca aynı coğrafyaları paylaşmalar da en güçlü güdülerden biri olan cinsel çekim bile Neanderthallerle diğer türler arasında bir kaynaşmaya vesile olamamıştır.

Beynimiz Ve Simgesel Dil Üretim Yetimiz

Bilinç, empati ya da zihinsel zaman yolculuğundan, simgelerle sentezlenen dinsel ya da ahlaki görüşlere kadar bizleri özel kılan çoğu şeyin merkezinde simgesel dil bulunmaktadır. Türümüz için tanımlayıcı bir faktör olan simgesel dil, bilginin düzenlenmesi, yapılanması ve bir kuşaktan diğerine aktarılma biçimini temelden değiştirmiş olması nedeniyle, evrimsel akışta bir devrimsel sıçrayış noktası olarak yerini alır. Homo Sapiens türünün bu sıçrayışı nasıl gerçekleştirdiği konusu, bilimdeki en zor problemlerden biri olarak görülür. Konuyla ilgili bilim insanları, cümleciklerin hiyerarşik dizilimi yoluyla "anlam"ı oluşturan, yani söz dizimi ve dilbilgisi içeren karmaşık yapıdaki dilin, bütünüyle bir seferde evrimleştiğine dikkat çekiyor. Bilimsel araştırmalar sonucu beynin sol yarımküresini yansıtan haritalarda sol yarımkürenin ortasındaki geniş bir bölgenin, konuşma seslerinin, bu seslerin anlamlı birimlere (sözcüklere) ve takılara, bunların da anlamlı üst birimlere (cümlelere) çevrilmesi için gerekli gramer kurallarına ayrıldığı varsayılmaktadır. Bu dil merkezini çevreleyen daha geniş bir alandıysa soyut kavramları, düşünceleri ve imgelemeleri isim, simge ve yüklemelere dönüştüren merkezlerin yer aldığı veri olarak gösterilmektedir. Simgesel dil, varlık gösterdiği evreden başlayarak insan anatomisindeki değişim ve dönüşümlere neden olmuş, beyin loblarının ve düşünce kapasitesinin genişlemesine ve derinleşmesine hizmet etmiştir.

Yalnızca insan beyni simgesel dil üretebiliyor ve genel inanışın aksine, bu yetenek beyin bu konuda özelleşmiş belli bölgeleriyle sınırlı değil. Bu bölgeler zarar görse bile, beyin diğer bölümleri simgesel dil geliştirme görevini devralabiliyor. Beynin şaşırtıcı düzeyde büyük bir kısmı dil gelişimine destek olabildiği için dil, yaşayabileceği ortam tüm bir insan beyni olan bir canlıya benzetilebilir. Bu benzetmeden yola çıkıldığında akla gelen ilk soruysa, bu canlının insan dışındaki diğer hay-

vanların, özellikle de memelilerin beyinlerinde neden kendine bir yaşam ortamı kurmadığıdır. Bu sorunun yanıtı, dilbilgisi kuralları için gereken birbirine bağlı diyalektik süreçleri yerine getirmemizi sağlayan, hem toplumsal genlerimiz hem de toplumsal deneyimlerimiz tarafından şekillenen, biz insanlara özgü sinir ağlarında yatıyor. Şempanzeler ve diğer memeliler gibi yakın evrimsel yaratıklar dil konusunda neden benzer yeteneklere sahip değiller? Günümüzde yapılan son çalışmaların bu soruya verdiği yanıt, insan ve şempanzelerin sahip olduğu birçok ortak genin insan beyninde yer alan biçimlerinin, şempanzelerinkinde yer alanlardan çok daha etkin durumda olmasıdır. Ayrıca yeni doğmuş insanların beyinlerinin yeni doğmuş şempanzelerinkinden çok daha az gelişmiş durumda olması, sahip olduğumuz sinir ağlarımızın, dilbilimsel bir ortam içinde geçen yıllar boyunca gelişerek şekillendiği anlamına geliyor. Bu yetkinleşme bireyin tek başına yetkinleşmesinin değil, toplumsal yetkinleşme ve gelişmenin sonucudur. Simgesel dil, kendisine sahip olanlara -topluma- biyolojik olanın tamamen ötesine geçme olanağı tanıdığı için, biyolojik evrimdeki en son nokta olarak kabul ediliyor.

Algılama Yetisi ve Simgesel Dile Bir Bakış

Zihinsel hafıza kodlamalarımızın nasıl oluşturulduğunu anlayabilmemiz için psikoloji bilimine ait bir terim olan algı düzeneğinin de açıklığa kavuşturulması önem taşımaktadır. Algılama, yorumlama ve bilme süreçleriyle ilgili tüm etkenlerin yarattığı en hızlı, örgütlü ve dinamik fikrî sisteme algı düzeneği ya da paradigmal oluşum diyebiliriz. Algılamayı, gerçeği yansıtma aracı olarak simgeler düzeneğinden oluşan herhangi bir haritaya benzetebiliriz. Harita temsil ettiği şeyi ne kadar gerçekçi olarak yansıtırsa o derece değer kazanır. Doğa - insan arasındaki algılamayla, simgelerle sentezlenen insan beyninin ürünü olan herhangi bir olgunun algılanması arasındaki farkı görmek gerekir. Dolayısıyla, doğadan algılanarak sentezlenen simgenin simgesi konu-

mundaki haritanın, algılamanın algılanması olduğunu ve birinci kaynağı ne kadar ve nasıl yansıttığının da tartışma konusu olduğunu bilinmesi gerekir. Burada vurgulanmak istenen şudur: insan biyolojik olarak Birinci Doğanın bir parçasıdır. Doğa duygusal zekaya dayanarak sıfır hatayla çalışmaktadır. Analitik zekadan büyük ölçüde nemalanan simgesel düşüncünün sıfır hatayla çalışma olanağı yoktur. Bu durumda simgenin simgesi konumundaki herhangi bir haritanın Birinci Doğadan soyutlanmış, bizzat sentezleyici beynin simgesi olan ve bu yüzden hatasız olmayan ürünüdür.

Düşüncede gerçekleşen tüm işlemlerin dilde ifadesini beklemek de yanılıdır. Yani "dille her şeyi ifade edebiliyoruz" desek de, algılanan her şeyi dil reaksiyonuna tabi tutmamaktayız. Bilinçli veya bilinçsiz bunu ge-

Simgesel dil, kendisine sahip olanlara -topluma- biyolojik olanın tamamen ötesine geçme olanağı tanıdığı için, biyolojik evrimdeki en son nokta olarak kabul ediliyor.

reksiz buluruz, ihtiyaç duymayız, ya da düşüncemizdeki simgeselliği dille realiteleştirmede zorlanırsak. Bunların yanı sıra beynin düşünme hızının an içinde sayısız işlem ve reaksiyon içinde olduğunu da unutmamak gerekir. Simgesel dilde anlamı dört dörtlük ifade etmede değişmez olguların belirleyici olduğunu söylemek zordur. Olay ve kullanma yerine uygun anlamın zikrini gerçekleştirecek dilin zenginliği ve derinliği kuşkusuzdur. Ama dil anlamlandırabildiği ölçüde insanı zenginliğe kavuşturur. Sözle düşünmek, algılar sonucu kazanılan ne varsa beyin analizinden geçirmek için düşünen dille kurgulama, tasarlama, dil ve düşünce birlikteliğinin önemini vurgular. Bu bir işlevdir. Bu işlev karşısında engel olacak, onu durdurabilecek hiç bir güç yoktur.

Yani "el-kol, göz, hareket dilini kullanma, sesli, sözlü dili konuşma" denilebilir ve her insan bunu yapmadan geçinebilir. Fakat "düşünme!" (dil dizgeleriyle düşünmekten söz ediliyor) "beyinde bir tasarı yapma!" denilemez. Bu işlevliliğin ortadan kalkması, insan beyninin ölü olması anlamına gelir. Dilin iletişim kurma, aktarma, yani dışa yansıma fonksiyonu ise bu işlevliliğin bir görevi sayılabilir. Burada görev, işlevin realitesidir. İşlev ne kadar isabetli ve sistemli olursa, dışa yansıması da o kadar kavratıcı olur.

Farklı, kendine özgü işlevleri olan insan duyularının birer algılama ve düşündürme fonksiyonunu üslendikleri bilinmektedir. Sentezlemenin alt yapısını oluşturan algılarımızın düşündürme gücü, geliştirdiği sayısız beyinsel işlemleriyle düşünceyi yapılandıran gücü yadsınmaz. Dilin işlev ve görevlerinde olduğu

gibi algıların da işlevselliği simgelerle sentezlemenin hizmetine girmiş oluyor. Fakat algılamadaki işlevselliğin kendine özgü yöntemleri vardır. Örneğin, gözle algılamının algılama ve düşündürerek sonuç çıkartmanın içiçeliğini en hızlı ve isabetli bir şekilde icra eden duyu organımızdır. Yanı sıra anında karşılığını bulan, pratikleşen algılamadır.

Görmenin algılama ve düşünüşteki işlevi yadsınamaz. Hatta simgesel sistem temelinde olsa bile görmenin hafıza kayıt sistemi düşünüşe vesile oluyorsa, gözün de bir düşünüş tarzı olduğunu söylemek mantıklı değil midir? Örneğin, rakip kalesine yaklaşan futbolcunun pozisyonu takım arkadaşı tarafından görülerek değerlendirilir ve top ona ulaştırılır. Bu pozisyon gözle görülerek değerlendirilir. Burada gözle görülerek düşünce üretilir. Bu süreç içerisinde sesli ve yazılı dil işlevsizdir. Maç bir bütün olarak böyle devam eder. Diğer bir örnekle gözün algılamadaki muazzam rolünü görebiliriz. Gözle algılamayı diğer algılama-

larla kıyasladığımız zaman göze daha fazla itibar ederiz. Örneğin, herhangi bir olayın anlatımında "ben gözlerimle gördüm", "gözlerime mi inanayım, yoksa onun bunun dediklerine mi?" gibi deyimlerin son noktayı koyan inanırılığı inkara gelmez. Anlatılmak istenen şudur: Göz direk algılama ve kaydetmekle yetinmiyor, düşünce üretiyor. Önderliğin bu algılama üzerine belirlemesi çarpıcıdır: *"Hissin, duygunun gelişimi başlı başına bir mucizedir. Örneğin görmeyi nasıl yorumlamalıyız? Görmenin canlılığın en gelişkin bir ögesi olduğu kesindir. Işıksız görmenin düşünülemediği de açıktır. Görmüş olmak bir düşüncedir. Cinsellik başta olmak üzere, tüm canlılık özelliklerini bir düşünce biçimi olarak görmek önemlidir. ...Görmek, görülmek belki de oluşumun esas gayelerindedir".* Göz çıplağı yani gerçeği görür. Aynı zamanda konuşmaya, yazıya baş

vurmadan en hızlı algılama ve düşünüş biçimiyle hareket içerisinde olmayı ifade eder.

Simgecilğin Özgünlüğü

Vurgulanması gereken önemli hususlardan biri de simgesel dille toplumsal simgecilik arasındaki farktır. Bu farka yer yer değineceğimizden şimdilik simgenin bazı hususlarına değinmekle yetineceğiz.

Simge simgesel dil zemininde gelişen, toplumsal zihniyette yaşam ölçülerini algılama, kavrama ve yaşatabilme düzeyinde sentezleyebilen olgudur. Yani bir nevi toplumsal zekanın sentezlenen köşe taşı konumundadır. Belirtildiği gibi ilk simgelemelerin sözü temsil etmemesi önemlidir. Bu tür sentezlemenin ilk simgesel dönemde toplum doğasına özgü hafıza kayıt sistemini oluşturduklarını söylemek doğru olacaktır.

Çıkış itibarıyla toplumsallığa hizmet etmeleri, onun yapılanma ve şekillenmesinde kurmay öge konumunda oldukları bir gerçek.

Simge simgesel dil zemininde gelişen, toplumsal zihniyette yaşam ölçülerini algılama, kavrama ve yaşatabilme düzeyinde sentezleyebilen olgudur.

Yani sıra, simgesel düşünüş jeo-sosyolojik içkinlikle yoğrulan kimliktir. Simgesel dille simgesel faaliyet arasında misyon, kullanım çapı, yapılanma, işlevselliği vb. farkları görmezden gelemeyiz. Her ikisinde de toplumsal zemin varoluşsal neden teşkil etse de simgesel faaliyetin önde gelenler bireyler -kabile öncüleri, tanrıça ve tanrılar, şamanlar, şefler, rahipler vb.nin- öncülüğünde, onların yaratıcı katkılarıyla gerçekleşen faaliyettir. Özellikle, ataerkillikle gelişen simgecilik ataerkilliğin öncülüğünde gerçekleşir. Yani simgesel dilin çıkışında bireyin rolü olmazken, simgeleme faaliyetlerinde bireyin rolü yadsınamaz. Fakat bu bireysel olarak kalmaz, topluma mal edilerek, toplumsallaştırılarak yaşatılır. Simgesel faaliyetin özgünlüğü yaratılışıyla başlar, giderek genelleşir.

Yani eski insanların simgeleme faaliyeti;

1-Genelin yapamayacağı, belli kişilerin yapacağı bir faaliyettir.

2-Geneli değil, belli kişileri (veya olayı, nesneyi) esas alan, onunla sınırlı kalan ruhi iletişimle sınır lanmaktadır.

3-Süreklilik ve yaygınlığından söz edilemeyen, tabularla özelleştirilen, belli zamanlarda, mevsimlerde hatta belirli anlarda gerçekleştirilen faaliyettir.

4-Hepsinden en önemlisi de bu simgeselliğin doğa düşüncesinin insan yaşamına indirgenmesi, doğayla sıkı bağlar kurarak animizme, totemizme götüreceği bir faaliyettir. Bir zamanlar kendi toplumunun ideolojisine, kimliğine dönüşen, böylelikle mitolojik düşünceye birebir zemin oluşturan bu tür simgesel düşünüş canlı ve düşünceli doğa inancının yansımasıdır. Yani doğayı esas alır, ona göre yaşar, bu inanca dayanarak fikir yürütür.

Şunu da belirtelim ki 'bu düşünüş ve simgeleme eski döneme aittir, eskilerde yaşanan, sonradan tümüyle aşılacak düşüncedir, günümüze has değildir' demek yanlıştır. Bu şekilde ele alış tarzı evrenin sentezi olan insanı, hala çözülemeyen esrarengizliğini ve muammasını koruyan insan beynini görmezden gelmeye götürür. Nitekim yukarıda belirttiğimiz simge-

sellik kaynağını doğadan alan ve insan düşüncesinde yaratıcılıkla işlenen düşünüş biçimidir. Günümüz koşullarında bile inanca dayalı bu simgeselliğin istisnasız her insanda izlerinin olduğu ve yaşatıldığı inkar edilemez. Toplum zihninde inanışa (dini ideolojiler dışında), yaşam tarzına dönüşen bu simgeselliğin yüzlerce örneği vardır. Ayrıca dinler tarafından ideolojileştirilerek gasp edilen ve kendi kimliklerine uyarlanarak sunulan toplumun yaşamsal değerlerini irdelemek, küllendirilen birçok gerçeğe ışık tutacaktır. Görülecektir ki gerçekte doğal toplum düşünüşü ve yaşam tarzından süzülüp gelen ve toplumun öz değer yargılarına dönüşen düşünce tarzları din, devlet, iktidar, sınıf gibi ideolojikleşen olgularca gasp edilerek saptırılmıştır. Saptırılan bunca gerçekliklerin iknasında simgesellik vazgeçilmez araç olarak kullanılmış, bunun da ötesinde tahakkümcü zihniyetin inşasında mükemmel rol oynamıştır. Önderlik devletin kendini simgelerle kutsayarak perdelediğini şöyle açıklar: "*Sosyoloji diline çevirirsek, Allah kurumsallaşmış soyut devlet otoritesini temsil etmektedir. Melekler memurlar ordusunu, peygamber ve baş melekler ise bakanları, üst bürokrasiyi simgelemektedir. Toplumun yönetişi korkunç bir simgeler sistemi'yle sağlanmaktadır. Görünür yönetimle simgesel yönetim arasında sıkı bir ilişki vardır. Yönetimin simgesel yanı ile somut yanı arasındaki bağı çözmeden, sağlıklı bir toplum kavrayışına ulaşamaz*".

Tek Tipli Üretim Simgeciliği

Simgeciliğin ilk emarelerini klan toplumunda aramak gerekir. Tarihin en uzun süreli formasyonu sayılan klan topluluğu, Birinci Doğadan daha dinamik ve esnek yaratıcı zekaya sahip olduğunun farkına vararak toplumsal varlığını idame ettirebilmiştir. Fakat birinci doğa eksenli beslenme ve üretimin devam etmesi, simgesel düşünüşün tam gelişmemesi; yeni üretim tarzlarının gelişmesine ve bu temelde gelişecek olan yeni toplumsal forumlara olanak tanımamıştır. Simgesel ve analitik

zekanın içiçe gelişiminin ürünü olan yeni sistemlilik birinci doğadan farklı yapılanmayı zorunlu kılmıştır. Bu birinci doğadan daha hızlı, dinamik ve esnek bir yapılanmadır. Kendine özgü zekası, düşünce yapısı, dili ve iç işleyişi olan ikinci doğanın klandan sonraki heterojen yapılanması yarı göçebe, yarı yerleşimci üretime dayalı bir yapılanmadır. Simgesel soyutlama gücü herhangi bir olguyu tek başına algılamak ve yorumlamayı aşarak analitik düşünceyle sentezlemeyi ve toplumsal simgesel düzeni doğurmuştur. Bu nitelikleri barındıran toplumsal forumların yayılma, yerleşim ve üretim gücünde homojen klan toplumuyla kıyaslanamayacak kadar devasa boyutlara varan gelişmeler kaydedilmiştir.

İnsanlık Son 15.000 yılda belki de 2.5 milyon yıl boyunca, tüm Paleolitik Çağ'da yara-

"Simgesel dil yapısının düşünce üzerinde muazzam bir etkisi olmuştur. Beden dilinden kurtulmak ve kelimelerle düşünmek en büyük zihniyet devrimlerinden belki de ilkidir."

tilanın yüzlerce katından daha fazla kültürel bilgi ve belge üretti. Binlerce sayfalık tarih kitaplarını dolduran Neolitik, Kalkolitik, yazının bulunduğu Tunç çağları, Demirçağı, İlkçağ, Ortaçağ, Yeniçağ, Yakınçağ evrim tarihinin bu zamansal açıdan en küçük yer tutan döneminde, Homo sapiens Sapiens - düşünen ve konuşan insan- aşamasında yaşadığımız çağlardır. Bu kısa, fakat zengin tarih aynı zamanda simgesel düşüncesin tarihidir. Barizdir ki bu devasa gelişim tek yönlü üretim ve düşünce kapasitesini aşmaktadır. Tek yönlü üretim ve düşüncenin toplumun paradigmasal gelişmesine zemin sunamayacağı da açıktır.

Sentezlemeyi gittikçe geliştiren avcı ve toplayıcı topluluklardaki insan, doğaya bağlı olduğu için edilgenliği aşmamaktadır. Aktif

üretkenlikten yoksunluğu devam etmektedir. Çünkü, simgesel düşünüş evresine daha yeni girmiştir. Simgesel düşünüş ve dil temelinde yapılanma "en büyük devrim" niteliği taşıdığından bu devrime dayalı olarak yeni üretim tarzı, yeni toplumsal form yapılanması birlikte gelişmiştir. Sadece barınma ve korunmaya dayalı avcı veya toplayıcı sentezlemenin yaratıcılıktan yoksunluğu bilinmektedir. Çünkü, kendi gücünden daha çok doğa gücüne dayanmakta ve buna inanmakta olan insan, simgeselliği sistemleştirememekte, henüz onu toplum kimliği düzeyinde yaşatamamaktadır. Burada özgüvene dayalı bir irade zayıflığı söz konusudur. Her hangi bir girişimin başarısızlığının nedeni olarak doğa görülür. İyi sonuçlar alamayan avcının bireye bağlı başarısızlığı inandırıcı olmamaktadır. Daha çok doğanın veya totemin o andaki avı uygun görmemesi veya "kızdırıldığından" avcıya avı vermemesi düşünüşü başattır. Aynısı olmasa da buna benzer düşünüş hala yaşatılmaktadır. Örneğin, bu gün de "av şans işidir", kısmet neyse o olur" diyoruz. Ortada düşünce tarzına bağlı bir farkı vurgulayalım: "kısmet neyse o olur" derken artık gücü birinci doğada değil, insanın simgelediği tanrıda görme, ona el açma söz konusudur.

Fakat üreticiliğe geçişle düşüncedeki doğaya karşı sentezleme insanın kendine, topluma dönük soyutlama prosesi gelişim gösterir. Bu gelişme simgesel dilin gelişimiyle sıkı bir şekilde bağlantılıdır. Simgesel dil düşüncedeki soyutlamayı geliştiren belirleyici öğedir. Soyutlamanın sadece beden ve işaret diliyle gerçekleştirilemeyeceği genel bilim insanları tarafından kabul görmektedir. Önderlik bu muazzam zihinsel gelişimi simgesel dil devrimine bağlamaktadır: *"Simgesel dil yapısının düşünce üzerinde muazzam bir etkisi olmuştur. Beden dilinden kurtulmak ve kelimelerle düşünmek en büyük zihniyet devrimlerinden belki de ilkidir. Bu bir yandan insan türünün hayvanlar âleminden kopuşunu hızlandırırken öte yandan toplumların simgesel dil kuruluşları etrafında kümelenmelerine büyük ivme ka-*

zandırır. Çünkü aynı ses düzenlerini konuşanlar, giderek hem daha farklı, hem de zekâ gücü kazanmış olarak birliklerini geliştirirler. Toplumları artık simgesel dilleri kimliklendirmektedir. Neolitik devrim bu dilin önemli katkısıyla gerçekleşmiştir. İşaret diliyle bu devrimsel aşamaya varılması zordur."

Simgesel dilin çok fonksiyonlu işlemleriyle birlikte insanın yeni bir zihniyet yapılanmasına-sentezleyici yapılanmaya-yönelmesi, düşüncenin soyutlama yetisini, yorum gücünü geliştirmiştir. Açık ki devrim niteliği taşıyan insan yaratıcılığının zikri de o dönem insanının en gelişkin ve en etkili toplumsal icadı, bu icadın destansı yaratıcılığı konumundadır. Böylelikle, simgesel dilden kaynaklı muazzam açılımlar sonucu oluşan ikinci doğanın temel taşları döşenmiş oluyor. İnsan, artık gelişen zekasına ve yaratıcı gücüne dayanarak mikrokozmozluğunu tanıma yolundadır,

İnsan sadece maddi varlık olarak ele alınmaz; maneviyat yaratabilen ve belki de daha çok manevi ya da metafizik yanı ön planda olan tek varlıktır. Düşünen bir varlık olarak insanın maddeyi aşması toplumsal ölçü ve özün kazanılmasıyla gerçekleşebilmiştir. Düşüncenin analitik zeka gerçeğini, onun kendine özgü prosedürlerini benimsemeden toplumsallığı gerçekleştiremeyeceği kuşku götürmez. Belirtilen ortam soyutlamanın ve dil düşünselliğinin ortamıdır. Düşüncede ve dilde gelişen simgesellik derinleştikçe dışın uzantısı olmayı, onun güdümünde kalmayı aşma gücünü göstermiştir. Unutulmamalı ki, toplumsal zeka maddeyi aşabilmiş zekadır.

Üretkenlik geliştikçe tek yönlü yaşam ve algılama aşılmaktadır. İnsan, analitik zeka ve simgesel düşünüşün soyutlama, sentezleme gücüyle toplumsal düşünüşteki edilgenlikten sıyrılmaya ve kimliksizliği aşmayı gerçekleştirmiştir. Bu süreç geliştikçe, insan doğayla kendi arasındaki mesafenin farkına vardıkça özgüven ve iradeyi kazanmaya başlar. İnsanı insan yapan bu kazanımlar hayvanlar aleminden kopuşun, ona karşı bir duruşun sergilenmesi anlamına gelmektedir. Bunun yanı sıra nitelik-

li, anlam yüklü simgelemelerle toplumsal kayıt sistemini oluşturan yeni yaşama geçiş demektir. Fakat doğayla bağ hiçbir zaman kopmaz. Toplumsal üretimin zenginliğine rağmen, doğa kurallarına uygun davranmanın gerekliliği bilinciyle ikinci doğanın birinci doğaya olan bağımlılığı devam etmektedir. Birinci doğanın sunduğu koşullar ve imkanlar, toplumsal oluşum ve evrelerini, düşünce yapısını, dilini, yaşam biçimini, üretim zenginliğini ve tarzını, belirlemede önemli role sahiptir. Günümüz koşullarında bile insan, yaptığı tarımın üretkenliğinin yüzde otuzunun akıbetini yaşanan afetlerden dolayı halen doğaya bağlamaktadır. Denilebilir ki, ikinci doğa birinci doğadan organik kopukluğun değil, onunla

**Denilebilir ki, ikinci doğa
birinci doğadan organik
kopukluğun değil, onunla bilinçli
buluşmanın sonucu olarak ortaya
çıkan metafizik yaşam anlamına
gelmektedir.**

bilinçli buluşmanın sonucu olarak ortaya çıkan metafizik yaşam anlamına gelmektedir.

Simgeleterek ANNE DEN -özden- Kopuyoruz

Simgecilik sade dille veya kendimizi ifade ettiğimiz sürece bizi çevreleyen olgularla sınırlı değildir. "Dilsiz simgecilik var mıdır" veya "bebek simgesel davranabiliyor mu" gibi sorularla konunun kapsamına vurgu yapmak gerekir. Açık ki simgesellik aynı zamanda sistemin fiziki, zihni, ruhi yapısını yansıtan dil temelinde oluşuyor. Yani sistemce içkinleşmiş dil anlamına geliyor. Çocuk dünyaya geldiği andan itibaren tümüyle simgeselleşen ortamın kurallarına uygun bir yapılanmayla karşı karşıyadır. Simgesellikle tanışıklığımız daha konuşmaya başlamadan önce olmuştur. Terbiye

adı altında yasak ve tabuların ölçülerini uygulamakla bir nevi simgeselliğe tabi tutulmuşuzdur. Anne dünyasından kopuş, (dünyaya geliş, süttten kopuş, anne ve aile dışı dünyaya merak vb. süreçler) babacıl simgesel düzene geçişi kaçınılmaz kılar. Diğer yandan bu simgesel süreç, babacıl simgeselliğin baskın olması sonucu annenin öznel, tözsel varlık olmasına rağmen dıştalanarak kaybedildiği süreçtir. İlk başta simgesel yasalarla, daha sonra simgesel dilin direk kodlamalarıyla yönlendirilen çocuk, bir diğer aşamada simgesel düzen çerçevesinde yer edinme çabası içerisine girer.

Simgeselliğin oluşumunu farklı açıdan ele almak ve anlamak için Önderliğimizin belirlediği birinci, ikinci ve üçüncü doğaların anlaşılması şarttır. Simgesellik birinci doğaya has değildir. İnsan temel öznenen -anneden- kopuş yaşamadığı sürece biyolojik olarak birinci doğanın bir parçası gibi varlık göstermektedir. İkinci doğa simgesel düzeni gerektirir. Toplumsallaşmayı gerçekleştiren simgesel düşünce ve dil, insanın özne olan anneden kopuşuyla ataerkil simgeselliği içselleştirerek ikinci doğanın-toplumun-üyyesi olarak simgesel düzen gereği yer edinmek, daha doğrusu, bu ölçüler çerçevesinde kendince bir işgale girişme çabasıdır. Çünkü simgesel düzen toplumsallığa hizmet ettiği gibi farklılıklar temelinde özgün oluşumları da içerir ve besler.

Dolayısıyla, birinci doğa düzeniyle ikinci doğa kuralları arasındaki köklü farklılıklar barizdir. Önderlik bunu ayrı bir doğa değil, farklı bir doğa olarak nitelendiriyor: *"İkinci doğa olarak insan toplumu, şüphesiz öznelere olan çok önemli bir doğasal gelişme aşamasıdır. Ayrı bir doğa yerine, farklı bir doğa aşaması olarak nitelendirilmesi daha anlamlıdır. ...Toplum doğasının en önemli ayırt edici karakteristiği, zihni kapasitenin yüksekliği, esnekliği ve kendini inşa edici gücüdür. Birinci Doğada da şüphesiz zihin, esneklik ve kendini inşa gücü vardır. Fakat toplum doğasına göre çok ağır, katı ve yavaş bir işlerliğe sahiptir".* Yani İkinci Doğanın zihinsel yapısının bir bütünen kendi iç sistemiyle uğraşı söz

konusudur. Her yönüyle farklılıkların -biyolojik-fiziki, zihni-ruhi, cinsi-otoriter, jeososyoloji-iklimsel ve daha da sayılabilecek toplumsal kategorilerin- düzeni içindeki ilişkiler ağı simgesellik temelinde bir sistem teşkil eder. Böylesi bir ağ içinde kendini tanıma ve kimliklendirme sorumluluğu vardır. Nitekim İkinci Doğa, insanın simgesel düşünüş ve dil temelinde kendini yapılandırması ve karakterize etmesiyle oluşmuştur. Fakat bununla da yetinilmemiş. analitik zekanın süreç içinde baskın olduğu bir yapılanmayı, yanı sıra simgesel düşünce ve dili kullanarak ego merkezli ikinci doğa karakterini de doğurmuştur.

Önderliğimizin belirlediği birinci, ikinci, üçüncü doğa evrensel tezini birey bazında ele alırsak; çocuğun anneden kopuş sürecine kadarki birinci doğa düzeniyle, kopuş süreci ve

**"İkinci doğa
olarak insan toplumu, şüphesiz
öznelere olan çok önemli bir doğasal
gelişme aşamasıdır.
Ayrı bir doğa yerine, farklı bir doğa
aşaması olarak nitelendirilmesi daha
anlamlıdır."**

sonraki dönem ikinci doğa kurallarıyla yönetilir. Daha doğrusu analitik zekanın gelişiminin simgesel düşünce ve dil üzerindeki etkisi ile ikinci doğanın cinsiyetçi toplum düzenine uygun yapılanmaya doğru bir geçiş yaşanmıştır. Bu durum anne-bebek bütünlüğünün parçalanması ile "ben ve öteki" mantığının "ben, sen ve diğerleri" simgeselliğiyle farklılaşmayı ve ayrışmayı içeriyor. Bu ayrışmada iktidar eksenli simgeciliğin rolü büyüktür.

Dış koşulların incelenmesi, değişim-dönüşüm ortamının gerçek nedenlerini ortaya çıkarmanın başlangıcıdır. Simgesellik içe dönük işlevselliği ifade etse de bu oluşumun muhakkak dışa dönük nedenleri, oluşum koşullarının

sunduğu zeminleri önem taşımaktadır. Nitekim bilim insanlarının en çok zorlandığı konulardan biri de simgesel düşünce ve dilin devrim niteliğindeki çıkışı, onun değişim dönüştürme nedenleridir.

Simgesel Dilin "Yaramazlıkları"

Simgesellik yapılan toplumsal zihniyetin, tarihi kendinden başlatmasını doğal karşılamak gerekir. Bu tarih evrenselliği taşımakla ve yansıtmakla kalmıyor. Aynı zamanda bir üst aşama olarak belirlenen ikinci doğanın -topluma, insana özgü olanın tarihidir. Kendi başına yeniden toplumsal yapılanma evresidir. Simgesel düşünce ve dil yeni evre inşasını ve gelişimini yapmış olsa da ikinci doğa kural ve kurumlarınca örülmüş ve yönetilmişlerdir. Günümüz koşullarında simgesellik derken eğretilemenin, imgelemenin, soyutlamanın, sanallığın da ötesinde, her türlü yalan dolana bürünen, tüm hile ve kurnazlıkları üreten, varlığını öznenin çürütülmesi üzerine kuran simgesel düşünüş ve dil, bir hedef

İletişimsiz, dolayısıyla dilsiz evrensel diyalektik düşünülemez.

gibi karşımıza çıkıyor. Gerçekten de bu kadar "yaramazlıklar" simgesel dile mi özgüdür? Bu sorunun gerçekçi çözümü Önderliğin belirlediği ikinci doğayı doğru yöntemlerle ele almak, gerçeğini ortaya çıkarmakla mümkündür. Nitekim Önderlik konuyu net bir şekilde açıklar:

"Ama insanın simgesel dilinde bin bir hileli, yalanlı ve içten olmayan (duygusallık taşımayan) düşünce okumak mümkündür. Bu düşünce tarzının korkunç tehlikesi, asıl büyük tahribatını uygarlık sürecine geçişle gösterecektir". Daha sonra Önderlik simgeselliğin negatif kullanımını bir sapma olarak gelişen tahakkümcü zihniyetten kaynaklandığının altını çizerek: *"Şüphesiz simgesel dil ve analitik düşünce kendi başına olumsuzluk taşımazlar; sadece olumsuzluklara uygun koşul sunarlar. Asıl olumsuzluk zincirini başlatan, sermaye ve iktidar aygıtlarındaki gelişimdir".*

Yanlış yorumları ortadan kaldırmak için yapılan belirleme dikkate alınmadığı sürece simgesel düşünüş ve dilin toplumsal rolü de doğru anlaşılabilir; aksi takdirde uygarlık sürecine geçmeden önceki devrimsel niteliğini bir bütünlükten inkar edilmiş olur.

İletişimsiz, dolayısıyla dilsiz evrensel diyalektik düşünülemez. Yani simgesel dilden önce de dil vardır. Duygusal zeka temelinde işleyen dili -doğa dili- özneyi direkt yansıtan, ifade eden iletişim olarak ele almak mümkündür. Burada kendini ifade etme ana-yavru ilişkileri gibi sade, dolaysız ve doğaldır; "yalan-dolanla" örülen dile ihtiyaç duyulmaz. Bu evre öznenin kendini dolaysız ifade etme evresidir. Yukarıda vurgulandığı gibi simgeselliğin gelişimiyle toplumsal sapmalara kapı aralanmıştır. Analitik zekanın baskın olması üzerine örülen simgesel dilin, toplumsal sapkınlığın gelişmesindeki rolü ise küçümsenemez. Simgesellik doğallığın saptırılmasında bir başlangıcı ifade eder. İnsan beyninde açılımlara neden olan simgesel dilin iktidar

darca çarpık bir şekilde kullanılmasının temel nedeni, doğal toplumdan sapma sonucu geliştirilen iktidarın-tahakkümün kendisidir. Günümüz koşullarında içinde bulunduğumuz simgesellik doğal gelişimin sonucudur diyemeyiz. Çünkü simgesellik temelinde edinilen bilinç -ki bu bilinç yaşam dışı sayılamaz- özneyi yansıtmayı bırakalım, daha sonraki evrelerde bizzat onu yok etme çabası içerisine girdiğini görürüz. Bu yok ediş simgesel düzen atmosferinde gerçekleşiyor.

Artık simgesel düzenin ilmekleri, örgüleri ataerkil zihniyetle örülmüştür. İlk başta ANA kadının düşürülmesi -öznenin toplumsal gerçekliğinden iğdiş edilmesi- de bu simgesel örgülerin sonucudur. Burada söz konusu olan herhangi bir nesnelleşmeden daha çok özne üzerinden nesnelleştirmeye doğru yol alınmıştır. Simgesel düşünce ve dil yetisi kullanılarak toplumsallıkta merkez rolünü oynayan ANA

kadının nesnelleşmesine, gittikçe metalaşmasına varılmıştır. Kapitalist-emperyalist simgesellik aşaması kadının, insanlığın, hatta birinci doğanın içinin boşaltılmasıyla yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kaldığı daha acımasız simgesel düzen aşamasıdır.

Cinsiyetçi Toplum Simgelerle Kutsanır

Toplumsal simgesel faaliyetler bundan 100.000 sene öncesine tekabül eder. Simgelenmenin simgesel dilin sistemleşmesinden önce toplumca anlam ve iletişim yöntemi olarak yaygınca kullanıldığı kuşku götürmez bir durumdur. Yerel, coğrafi koşullar ekseninde gelişen bu simgecilik, iktidar simgeciliğinden uzak, doğal toplumsal üretim ve ilişkiler üzerinden ortaya çıkmıştır. Bu temelde ahlaki-politik değerlere dayanarak yaşayan bir toplumun iradesi hiçe sayılmadığı sürece simgeselliğin kendisi de toplumsal ürün olarak görülmelidir. Bu tür simgesel düzene niteliksel ve anlamlı simgecilik demek daha doğrudur.

Simgesel sesli dilden önceki simgesel grafizm (yazım, anlamlı çizim) toplumdaki üretim ve onun mübadelesi, aile, soy zinciri, insan-doğa ilişkilerini de kapsayacak toplumsal yaşamı düzenler. Fakat bunu simgeciliğin ilk gelişimi olarak görsek de simgesel sesli dilden sonra, günümüze kadar devam ettiğini yadsımamak gerekir. Analitik zihniyetin gelişimiyle birlikte iktidar egemenliği simgesel düzeni kendince geliştirse de, bu durum toplumsal iradeyi tümüyle yok etmekten uzaktır. Fakat tahakküme dayalı babacıl simgeciliğin neredeyse tüm topluma yedirilmiş olarak bir düzene kavuşturulduğu da bir gerçektir. Cinsiyetçi toplum simgeciliği toplumun üreten merkezi olan kadının bile mal, mülk düzeyinde simgelenmesini, özne olmaktan çıkararak sahiplenilmesini, yayılmacı emperyal tahakküme dayanarak gerçekleştirmiştir.

Yöneldiği objeyi simgeleyerek benimsemenin tarihi, Homo Sapienslere kadar gider. Günümüz koşullarında bile cinsiyetçi toplumun kadına ve erkeğe, çocuklara bile bu ölçüler çerçevesinde yakıştırılan takıların birer

simge rolünü oynadıklarını ve ötesindekilere bir mesaj verme mahiyeti taşıdığı bilinen bir gerçektir. Hatta giyim kuşamların, davranışların, takıların bile simgesel düzenin herhangi bir işlevini icra ettiği bir gerçektir. Buna rağmen insan çoğu kez, yaratıcı zekasını simgesel düzen sınırlandırmalarına ve simgesel düzenin dizaynına teslim ettiğinin, onun esiri haline geldiğinin bile farkında olmamıştır. Olsa bile bu düzenin cenderesinden kurtulmak kolay olmamıştır. Ancak zihinsel ve yaşamsal mücadelenin ortaya çıkardığı iradeyle aşabilme gücü gösterilmiştir. Çünkü simgeler cinsiyetçi toplumun kutsanmış emir niteliği taşıyan kurallarının ifadesidir. Ona uyum zorunluluğu dayatılır. Aksi durumda dışlanma veya yok edilme kaçınılmazdır.

İlk çağ simgeciliğinin tek tipli üretime dayalı olduğu bilinmektedir. Günümüz toplum simgeciliği ile kıyaslanırsa arasındaki farkın sadece araç ve yöntemlerde olduğunu görürüz. Neolitik dönem simgeciliği ANA kadın ekseninde oluşmuştur. Hangi yönden bakılırsa bakılsın, ANA kadının yaşamın, üretimin kaynağı olduğu bilincine erişen toplum, bu ekseninde çok yönlü üretime dayalı simgeleme faaliyetiyle, yarı göçebe, yarı yerleşik toplum kodlamalarını gerçekleştirmiştir. Örneğin, ilk çağ toplumlarında toplumsal üretim merkezi olarak bilinen ve bu yüzden kutsanan kadının evlilik töreninde bedenine bol ürünlü meyvelerin resmi çizilirmiş (veya bıçakla derisi çizilir, damgalanır). Ataerkil zihniyete geçişle bu ritüel erkeğin sahiplenme ritüeline dönüşmüştür. Bu şekilde kutsanma üretimin, dolayısıyla kadının evleneceği erkeğe ait olduğunun mührü olma işlevini görmüştür. Bu durum kadının özne olarak yaratıcılığının, faaliyetinin, davranışının askıya alınma işaretidir. Toplumsal üretime dayalı simgelemelerin bir obje olarak insanın, özellikle kadının birinci doğayla kıyaslanarak insan organlarına kutsallık atfedilmesi bir gerçektir. Ritüellerle beden kısımlarının simgelenmesiyle toplumsal alan ve üretim, işlevi özgül organlara atfedilir. (Örneğin, doğurganlık ritüellerinde ana rahminin

toplumsal üretim ve üretim ilişkilerindeki yerini ve gücünü belirlemesi gibi). Bu tür simgelemeler tüm topluluk tarafından kutsanır ve kamusal düşünce tarafından sahiplenir. Günümüz koşullarında bu içerik araç ve yöntem değişiklikleriyle beraber, ataerkil zihniyete dayalı simgelerle örülüdür. Gittikçe karmaşıklaşan ya da çeşitlenen yöntemlerle bu simgesel örme işi devam ederken, tahakküme dayalı içerik ve amaç korunmaktadır.

Bu durum sadece kadın için değil, erkek için de geçerlidir. Erkeğin faaliyet alanı geniş olsa da bu ve benzeri simgelemelerle devlete endeksli aidiyet mührünü taşımaktadır. Cinsiyetçi toplum kültürü içinde yaşamaya devam eden simgelemelerin tümü istismara dayalı değildir. Ahlaki-politik toplumun değer yargılarına dayalı insan-doğa ilişkileri, insanlar arasındaki dostluk ilişkilerinin simgesel karakteri günümüz koşullarında bile yaşatılmaktadır. Örneğin, "kan kardeşi", "süt kardeşi" simgelemeleri gibi, bir nazar boncuğunun kullanımını gibi simgeleyen binlerce anlam dolu ve olayların simgeselleştirilmesi tahakkümden uzaktır ve toplumsal zekanın sağduyusunu ifade ederler.

Simgeler Farklılıkların Bütünlüğüne Engel Değil

Simgelerin iletişim görevleri yüzeyde olan realitedir. Dilde olduğu gibi simgelerle algılayarak düşünme, topluluğun yaşamı idame ettirme ölçülerini, iç işleyişini sürekli kılan işlevselliğini değerlendirmek gerekir. Simgeler aynı zamanda topluluğun dış dünyayla - ötekilerle- ilişkisinin sınırınıdır. Bu anlamda topluluğun kendine özgünlüğünün göstergesidir; topluluğun kimliğidir. Topluluğun varlığını kimlik düzeyinde sentezleyen simgeleme öteki toplulukların varlığından kaynaklıdır; ötekilere rağmen kendini farklı kriterlerle biçimlendirerek kendisini kabul ettirmenin de adıdır. Bunun bir ayrışımından çok, kendi özgünlüğünde bir inşa olarak değerlendirmek gerekir. Çünkü simgesel farklılıklara rağmen toplulukların karşılıklı üretim-tüketim-iletişim, sosyal-

kültürel-siyasal vb. ilişkileri temelinde birlik-teliği söz konusudur. Toplumsal ilişkiler içinde bulunması kaçınılmaz olan toplum veya topluluklar, ancak farklı kültürel özellikler taşıdıklarından dolayı ötekine rağmen kimikleşme zorunluluğuyla karşı karşıya kalmışlardır. Toplumların simgesellikle kendini dizayn etmesinin doğal, devrimsel bir aşama olduğunu vurgulayan Önderlik, bu süreci evrensel tarihin temel aşaması olarak nitelendiriyor: "*Çoklu Toplum Devrimi*" evrensel tarihin en temel aşamalarından biridir. Esas olarak 'simgesel dil'in 'işaret dili'nin yerine ikame edilmesiyle bu aşama kat edilmiştir". . . Devrim derken niteliksel dönüşüm gelişimlerini kast ettiğimi bir kez daha belirtmeliyim. Bu devrimin önemi çok yönlüdür. Birincisi, toplum uzun süreli klan toplumu aşamasından (birbirine benzeyen homojen küçük gruplar) heterojen (farklı çokluklar) 'kabile sistemleri' aşamasına geçmiştir. Ortak dil kökenlerine dayanan, yarı-göçebe yarı-yerleşim alanlarına konumlanan, aralarında hediyeleşim benzeri değiş tokuşlar bulunan, ortak bir tapınak ve ölülerini gömmek mekânları yaratan kabile sistemleri uzun süreli toplumsal biçimlenişlerdir".

Çoklu toplum demek, çoklu merkez, çoklu tanrı, dolayısıyla çoklu ve özgün simgeleme demektir. Özellikle, M. Ö. 10.000'li yıllar boyunca yapılan simgeleme sistemleri özgünlük ya da farklılıklarına rağmen aynı çeşit toplum yapılanmasına ve üretim tarzına dayanırlar. Simgelerle kimliklendirilen bu toplumsal formlar, gelişime açık özellikleriyle diğer kimliklerle sentezlenmeyi dışlamamaktadır. Bu süreç toplulukları katı iç kurallarıyla örülü, "henüz farklılaşmanın başlangıcında olduğundan" proto kimlik sayılan klan formundan daha esnek simgeleme sistemine sahiptir. Yabancılaştırmaktan çok birleştirmeye, sentezlemeye dönüktür.

Simgesel sınırlara rağmen, "çoklu toplum" kimliklerinin varoluşsal nedenleri vardır. Toplumları tek kimlikle simgelemenin toplumsal öze ters düştüğünün altını çizmek gerekir. Tek kimlikle simgeleme tahakküm kaynaklıdır. Bu

yabancılaştırmanın başlangıcı, toplumsal dinamikliğe ket vurmanın kendisi oluyor. Zaman geçtikçe toplumun gelişmeğe açık iç dinamiğinden kaynaklı kılıf değiştiren simgeler toplumsal özünü korumaktadır. Bu simgeler topluluğun içte örülen kültürel sentezin dışa dönük varlığının göstergesidir. Hatta varlık nedeni sayılan, uğruna son ferdi kalana kadar ölümesi gereken toplum onurunun sentezlenmiş simgesidir. Bu topluluklarda içe kapalılık olsa da topluluklar arası ilişkilerden kopuk yaşanılmamıştır. Sınırlarını ötekine rağmen yaratan ve koruyabilen toplumlar özgünlük ve özgürlüklerini savunabilen toplumlardır. Simgesel karakter taşıyan ve toplumsal bilinç dışı olmayan sınırlar üretime, kültüre, dile, inanca, daha sonra coğrafyaya, ırka, dine göre belirlense de topluluklar arası kültürel ve

rağmen değişen sınırlarla yeni, fakat ayrı olmayan kimlikler kazanmaktadır. Yeni oluşum farklı adlar kazansa bile, bu gelişim toplumsal tabanda simgesel farklılıkların yok olması anlamına gelmez. Simgeselleşen farklılıklar düşünüş ve davranış düzeyine indirgenerek yer edinmiştir. Neolitik dönemin ürünü olan toplumların konfederal yapılanmaları ANA kadın simgelerleriyle örülüdür. Önderlik Toplumsal üretime dayalı benzer simgeler içerir "akraba topluluklar"ın kaynağını ANA kadın dönemine bağlıyor:

"Yaklaşık on bin yıl başka toplum tipleri tanımadan bu biçim yaşandı. Tüm dünyaya yayıldı. Çoklu merkez görüşleri olsa da, beliren yeni yaşamın bu ilk merkezliliğinin belirleyici önemde olduğu güçlü kanıtlarla daha

Toplumları tek kimlikle simgelemenin toplumsal öze ters düştüğünün altını çizmek gerekir. Tek kimlikle simgeleme tahakküm kaynaklıdır. Bu yabancılaştırmanın başlangıcı, toplumsal dinamikliğe ket vurmanın kendisi oluyor.

üretim ilişkilerini ortadan kaldıracak veya gölgede bırakacak güce ve sürekliliğe sahip değildir. Yukarıda da nitelendirildiği gibi çoklu toplumun bir arada yaşayabilme aşaması konfederal yapılanma temelinde her yönüyle devrimsel çıkışları doğurmuştur. Topluluk veya toplum her şeyden önce bilinçliliğe dayandığından, simgelerle sentezlediği kimliğini ve sınırını ötekini dikkate alarak -varlığını, gücünü hiçe saymayarak, onu tanıyarak- sağduyu temelinde sürekliliğe kavuşturabilmiştir. Topluluklar arası kültürel ve üretim ilişkilerinin gelişmesinin ve derinleşmesinin her yönüyle toplulukları etkilediği ve değişim-dönüşüme vesile olduğu bilinmektedir.

Topluluğun bilinci nasıl ki kendini simgelerle sentezleyerek kimlik ve sınırlarıyla dışa yansıtırsa, üretim ve kültürel gelişim sonucu toplum bilinci çerçevesinde farklılıkların birlikteliğine dayanarak iç ve dış karşıtlıklara

fazla desteklenmektedir... Ana-kadın eksenli gelişen bu toplum, ilk akraba toplumunu inşa etmesi açısından da önemlidir. Akrabalık ana-kadına yakınlık temelinde belirlenir".

Her toplumun kendi farklılaşma araçlarını yaratması doğal karşılanmalıdır. Çünkü farklılaşma araçlarının bileşkesi toplum kimliğini oluşturur; bütün olan bir varlığı simgeler. Simgelenen farklılıkları, yaşamın tüm alanlarında görmek mümkündür. Karşılaştığımız zaman el sıkışmamızdan giyim kuşama, hitap tarzımızdan pratik yöntemlerimize kadar simgelenen tüm girişimlerimiz toplumsal düşünüş ve yaşam tarzıyla bağlantılıdır. Farklılıkların simgelenmesi ve kendini yaşatabilmesinin temel nedeni coğrafi - iklimsel gerçekliğe dayanarak oluşturulan üretimsel ve kültürel gelenektir. Toplumlar işte bu gerçeklikler üzerinde kimlik kazanır.

Toplumun Yapı Taşı: İnsan

Simgelemelerin üretimsel, kültürel, etnik, inanç, ideoloji bazında toplum zihniyet ve kimliğini sentezlemesi ve toplumsal bellek kodlamasına dönüştürülmesi için bireye indirgenerek yaşatılması şarttır. Bireyin algılama düzeyi ve davranışı buna ters düşmemekle beraber, özgünlük ve farklılıklar karşısında da negatif düşünce ve tarza kaymaması, toplumsal sağduyuya dayanılarak sağlanmaktadır. Toplumsal Doğanın dinamikliğinden kaynaklı olarak sürekli iletişimin vazgeçilmezliğini göz önünde bulundurursak, simgelerin amacını kolayca anlarız. Burada amaç çıkarlar temelinde olsa bile, insanların birbirilerine karşı tepkiler uyandırmak değil, icra edenler arasındaki özgünlüklere rağmen anlamlandırılacak ortak zihin hali oluşturmaktır. Örneğin, karşı-

Bireyin toplumsal nitelik ve anlam taşıyan belleğinin yok edilmesi, günübirlik düşünüşüyle yetinen ucubelerin yaratılması, kapitalist simgeciliğin amacıdır.

laştığımız insana "Roj baş" dememiz veya el sıkışmamız bu insanların hepsiyle özel ilişkilerimizin olduğunu göstermez. Fakat tanıdığımız, yıllarca göremediğimiz arkadaşımızı görürken el sıkışmamız daha farklı anlam taşır. Nitekim günümüz koşullarında bile bir biriyle sıkışan ellerin simgelenmesi uyumlu ortamın, barışın sembolü olarak kullanılmaktadır.

Simgeler toplumun anlam deposunu ve kapasitesini oluşturuyor. Simgesellikle örülü kültürel kapasite bireyi ait olduğu topluluğun ölçülerine göre şekillendirir: ona belli ölçüde algılama düzeyi ve verili dünya görüşü kazandırır. Yani kişi dünyayı bu simgesel kodlamalarla algılar ve değerlendirir. Bireyin anlam kazandırmaya çalıştığı simgesel kodlamalar kişinin kendisinin yarattığı ürün değildir. Bi-

rey bu konumda toplumsal ürün olan simgeler düzeninin, hem de öz olmayan, özü(veya bir başka olguyu, ötekini) yansıtmayla yükümlü simgenin taşıyıcısıdır. Görüldüğü gibi birey toplumsal simgecilikle örülü belleğe sahiptir. Dolayısıyla bu maneviyatla yoğrulmuş bireyin kendisi de toplumun, ya da evrenin ürünü sayılır. Bu bellekten yoksun bırakılan insan kişiliksiz, ucube varlığa dönüşür. Kapitalist simgeciliğin büyük bir çabayla giriştiği savaş, bunun üzerine kuruludur. Bireyin toplumsal nitelik ve anlam taşıyan belleğinin yok edilmesi, günübirlik düşünüşüyle yetinen ucubelerin yaratılması, kapitalist simgeciliğin amacıdır.

Simgeciliğin ilk dönemleri -grafizmle adlandırma ve anlamlandırma- soyutlama ve yorumlamaya yer bırakmaz. Daha çok somut algılama ve icraat içerir. Simgesel sözlü dilin gelişimiyle, simgelerin tabusal öge olmaktan daha çok, geniş çapta toplumsal - kültürel öge olarak kullanımı yorum gücünü geliştirmiştir. Simgeler anlam yüklü olduğundan yorumlanmalarına ihtiyaç duyulmuştur. Bu bağlamda insana anlamı yorumlama ve anlam kapasitesini kazandırmada simgesel anlamın rolü büyüktür. Toplum ve dil bilimcilerinin bu konu üzerindeki düşünceleri bir birini tamamlar: "Sözcükleri kullanan insanlar diğer insanlarla iletişim kurarlar. Simgeler ise bize ne anlatmamız gerektiğini söylemez, anlam yaratma kapasitesi kazandırır" (Cohen). Bununla birlikte, simgesel sistem içinde bulunan birey toplumun sosyal değerlerinin mekanik taşıyıcısı değildir. Birey şahsında kuşaktan kuşağa taşınan toplumsal değerler de herhangi bir transfer olayı gibi ele alınamaz. Toplumsal simgecilikle anlam kazanan değerler ve bilgiler temelinde donanan yaratıcı insan toplumu, toplumsal üretim ve zamana uygun şekillendiren belirleyici ögedir.

İletişimin Yeni Simgesel Yöntemi:**Grafizm**

Doğayı, nesnelere, ürünü yansıtan ilk simgeciliğin gelişimiyle birlikte yazının da gelişimini görmek gerekir. Eğer herhangi bir simge

anlam ifade ediyorsa, bunun anlatımı yeni bir yöntem gerektirir: anlatılmak istenen eşyanın, olayın resimleştirilmesi, yani yazılması (çizilmesi) gereksinimi doğal olarak ortaya çıkar. Bu yeni yöntem sonradan gelişecek olan yazı dilinin başlangıcı sayılabilir. Gözle görülen ve anlamlandırılan bu simgecilik, aynı zamanda toplumsal iletişime de hizmet eder.

İlk gelişen simgesel düşünüş kendi ifadesini sesler, beden dili, mimik hareketleri ve işaretlerde göstermiştir. Bu toplumsal niteliksel sıçrama sistemli simgesel dilin -kullandığımız sesli dilin- ilk aşamasını oluşturur. Fakat bunun tarihte olup biten, aşılın bir evre olmadığı, ahlaki-politik toplumun korunabildiği, doğaya ters düşmediği sürece yaşatılacağı

**İnsana özgü faaliyet
olarak grafizmler toplum
yaşamının niteliğini, anlam
yükünü, iletişimini, ölçü ve
tabularını ihtiva eder.**

kanısı güçlüdür. İlk başta doğa-insan ilişkileri temelinde gelişen grafizm -işaretleme sistemi- eşyanın kopyasını, piktografisini, daha sonra ise niteliğini içermekle hafıza kayıt sisteminde yer edinerek işlevli hale gelmiştir. Burada birinci doğayı yansıtmaya ağırlık teşkil eder. Simgesel düşünüşün soyutlama, eğretileme, gittikçe sentezleme yetisinin derinleşmesiyle analitik düşünüş tarzının yapılanmasına ikinci doğanın oluşumuna neden olmuştur. Bu aşamadaki simgesel düşünüş kodlamaları birinci doğayı yadsımaksızın ağırlıklı olarak insan, toplum, kadın doğasını yansıtmaktadır. Yani bu aşamada simgesellik insanla uğraşın, onu esas almanın simgeselliğidir. Toplumsallaşmanın temel taşı sayılan insanla uğraşın inka ve ısrarla sürdürülmesi sonucu gelişen giri-

şimler örgütlemenin kendisi oluyor. Simgesel düşünüş temelinde kodlanan ve belli ölçüleri içeren bu örgütlemeler toplumu toplum yapan ölçülere, dolayısıyla simgesel düzene dönüşür.

Her iki doğanın gerçeklikleri gereği simgesel sistem kodlamaları doğa ve insan bedenleri üzerinde gerçekleştirilir. Birinci doğayı yansıtan grafizm daha insan, özellikle kadın bedeni üzerindeki işaretleme, çizim, damga, renk vb. grafizmlerle ikinci doğanın karakterini içeren simgelemelerle toplumsal kural dizisinin göstergesi olarak benimsenir. İnsana özgü faaliyet olarak grafizmler toplum yaşamının niteliğini, anlam yükünü, iletişimini, ölçü ve tabularını ihtiva eder.

Anlamlı Çizgilerden Simgesel Tümcelere

İnsanın soyutlama ve sentezleme yetisine bağlı işaretlemenin ötesine yani işaretler sistemine -birden fazla grafizmlerle fikir ifade etme yetisine- ulaşması, simgesel düşünüş dilinin simgesel düzene kavuşması anlamını taşır: olgularla, nesnelere direk bağlı olmayan seslerin, yazının fikir ifade etme yetisi ikinci doğanın ilk ve en büyük devrimi sayılmaktadır. İlk simgelemelerle (grafizmlerle) süreklilik kazanan düzenli fikir ifade etme arasındaki farkı görmek gerekir. Simge mahiyeti taşıyan grafizmler sese veya söze ihtiyaç duymaz; gözle görülmesi, duyması yeterli düzeyde algılamayı, anlamayı gerçekleştirir. Diğer yandan çapına göre yerel - coğrafi, parçalı, soyutlama ve sentezleme yetisine yer bırakmayan, somut anlam ifade eden ilk simgelemeler sesli dilden bağımsız olarak farklı, çeşitli kayıt tarzlarıyla toplum hafızasında kodlanır. Bunun yanı sıra her topluluğun kendisine özgü simgelemeleri söz konusudur.

Bu bağlamda ses ve grafik hem düşünüş, hem de biçimsel olarak iki farklı ve özgün bellek kayıt sistemi oluşturuyor. Oluşturdukları alt yapıların farklılıklarına rağmen bu olguların bir birinden bağımsız, kopuk olduğunu iddia etmenin de inandırıcı olmayacağı kanısındayız. Çünkü tüm boyutlarıyla aynı amaca hizmet ederler. Toplumdaki ritüellerin icraatı

bunun bariz örneğidir. Ses ve grafik, nihayetinde özgül bir toplumsal gruba veya bütün olarak topluluğa ait bir otoriter bakışın topluluğa kabulünü onaylarcasına kamusal ritüelleri toplumsal hafızada pekiştirmesinde, yaşanılır kılınmasında birleşirler. Burada şunu da belirtmekte yarar var: bu ritüellerde icraatçı birey veya topluluk, bizzat kendi düşüncü ve iradesinin değil, bazen onun da üstünde bir tahakküm mantığının -cinsiyetçi toplumun otoriter bakışını- onun simgesel düzeninin icraatçısı durumundadır.

Simgesel sesli dilin gelişimiyle ses ve grafiğin ayrıcalıkları, farklılıkları ortadan kalkmaktadır; bütünleşerek birbirini pekiştirmesi söz konusudur. Artık her ikisi de simgesel düşünüşün -birinci doğaya rağmen katıksız ikinci doğanın- ürünü olarak işlev yaparlar. Fakat yine de sesin göstergesi olan yazı, grafizmden gelen emarelerini tümünden kaybetmemiştir. Yine de yazı, sesi olmayan dildir. Deyim yerindeyse, görsel dildir. Grafizmden olduğu gibi gözle görülerek işlevini veya görevini yerine getirir. Burada bir beden organı olarak gözün de algılama ve düşünmede muazzam role sahip olduğunu görmekteyiz. Algılamada gözün rolü tüm evreler boyunca fonksiyoneldir. Özellikle, kapitalist simgeciliğin çokça hitap ettiği, sanal dünyasını yaratmada temel algılama organı olarak gözü kendi simgeciliğinde çarpıcı bir şekilde kullanmaktadır.

Artık yazı, sesin simgesi olarak işlev kazanır. Yani bizzat ses veya sözün simgesi -simgenin simgesi- karakterini taşır. Bu durum, sistemler sistemi olarak nitelendirdiğimiz dilin doğasıyla örtüşmektedir.

Şehirleşmenin gelişimi, yazının tarihinde önemli bir aşamadır. Özellikle, emperyalist yayımcı döneminde devletin etki alanı geniş olduğundan yazının kullanım değeri, çapı, etkisi küçümsenemez derecede gelişmiştir. Yani özgür birey ve toplum iradesini yansıtmayan, ona ters düşen simgeler sistemini yazı diliyle kabul ettirme çabası oldukça hakimdir. Yazı dilinin gelişimi insan beyninde var olan anlam

gücünü şekillendirdiği, derinleştirdiği böylelikle düşünceyi sistemleştirerek pekiştirdiği gibi pratik olarak hesap-kitap, yazı dili temelinde de meslekileşmeye, tabakalaşmaya hizmet etmiştir. Hesap-kitabı herkes yapamaz, yazı dilini herkes kullanamaz, anlayamaz. Bu gerçeklik, 'herkes yasalar koyamaz' tabiriyle eşdeğerdedir dememiz yanlış olmayacaktır.

Bu konumda yazı, yönetici despotunun sesi, iradesinin, hırsının simgesidir. Artık yazı grafizmden olduğu gibi üretimin, paylaşımcılığın değil, despotun dayatılan simgesidir. Yazı, hafıza kayıt sisteminde bir diğerinin göstergesi oluyor. Yazının ait olduğu sese bağımlılığının yanı sıra, pratikte egemen olan bir konum üslenir. İlk simgeleme dönemine ilişkin gözün rolüne değinmiştik. Yazının gelişimi aşamasında gözün algılama, düşündürme fonksiyonu azalmaktadır: Göz artık nitelikli ve anlam yüklü çeşit çeşit grafizmleri sesli dile ihtiyaç duymadan direk algılama ve anında kaydetmekle değil, despot yöneticinin sesinin simgesini -simgenin simgesini- okumayla yükümlüdür. Dolaylı algılama anlamını da taşıyan bu simgeleme tabi ki bireyin veya toplumun gerçeğini, arzu ve isteğini simgelemez. Bu üst toplum gerçeği ve isteğinin alt topluma dayatılan simgesidir.

Simgesel dil ve simgesel faaliyet ahlaki-politik değer yargılarına dayanan topluma özgü yapılanmadır.

Toplumun öz ürünü ve kimliği olan simgesel faaliyet, bugün yaratıcısından daha çok devlet tahakkümünün hizmetinde kullanılmaktadır.

Toplumsal değerleri devşirerek kendince kültür, kimlik, hatta dil oluşturan tahakküm aygıtları - devlet, din, sınıf vb. gelinen aşamada kapitalist simgeciliğiyle toplumsal nitelik ve anlam taşıyan simgeciliği reddetmektedir. Bu toplumsal kaynak rolü taşıyan gözeneklerin arındırılması, ancak toplumsal bilinç ve sağduyuya dayalı örgütlü mücadeleyle mümkündür.

DEMOKRATİK ÇÖZÜMÜN İLKELERİ

Kürt sorununun çok yoğun olarak tartışıldığı ve bu sorunun çözümü ya da Özgürlük Mücadelesinin tasfiyesi için değişik projelerin geliştirildiği bir dönemde Önder APO, Demokratik Ulus, Demokratik Cumhuriyet, Demokratik Vatan ve Demokratik Anayasa perspektifi ile çözümün gerçek yolunu gösterdi.

Biz de Komünar olarak 4. Dönemin temel özelliklerinden uzaklaşmadan bu kavramların ne anlama geldiğini ele alıp okuyucularımızla paylaşacağız.

Kapitalist modernite ağır bir ulus-devlet krizi yaşamaktadır. Bu krizden çıkışın arayışları, yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren yoğunlaştırılarak bugüne getirildi. 20. Yüzyılın başında yaşanan Birinci dünya savaşından sonra içine girilen faşizm deneyimi, ulus-devlet krizinin boyutlarını tüm yönleriyle açığa çıkarmıştı. Ardından yaşanan ikinci dünya savaşı bütün dünyayı içine aldı ve on milyonlarca insanın ölümünü beraberinde getirerek kapitalist modernitenin ulaştığı olduğu vahşetin yüzünü ortaya koymada bir dönüm noktasını teşkil etti.

Bu deneyimler ya da felaketlere bağlı olarak Avrupa devletleri, Avrupa Birliği ile hukuk eksenli adımlar çerçevesinde ulus-devlet krizini aşmaya çalıştı. Ancak bu kriz halen güncelliğini korumakta ve nasıl aşılabileceği sorusu temel bir soru olarak varlığını devam ettirmektedir. Çünkü krizin kaynağında uygarlık ve onun kaos sistemi olan kapitalizm yatmaktadır. Onun için krizin kaynağında uygarlık ve onun kapitalist modernitesi görülmediği müddetçe bu kriz devam edecektir.

Sadece kapitalizmin kendine mal ettiği ve çarpıtılarak halkların başına bela olacak bir hale getirdiği kavramların sorgulanması ve yeniden

uygun anlamlar yüklenilmesi bile birçok yanlışlığı düzelterek.

Ulus-devlet krizinin en yoğunluklu yaşandığı yerler, kuşkusuz üçüncü dünya da denilen bağımlı, uydu devletler oldu. Özellikle de yirminci yüzyılın ikinci yarısında bu ülkelerde yaşanan toplumsal, siyasal, ekonomik ve askeri sorunlar ve altüst oluşlar, bu gerçekliği göz önüne sermektedir. IMF ve Dünya Bankasına bağlanan ekonomileri, her beş ya da on yılda yaşanan askeri darbeleri, kendi çıkarlarından başka hiçbir şeyle ilgilenmeyen siyasal oligarşileri ve toplumsal ahlakın çökertilmesi amacıyla yürütülen 3S ya da 3F politikalarıyla Latin Amerika'dan Ortadoğu ve Afrika'ya kadar bütün bağımlı ve uydu olan ulus devletlerde yaşanan toplumsal kriz hali, kapitalist vahşetin gerçek yüzünü ortaya koymada temel birer veri konumundadır. Önder APO, uygarlıksal krizden çıkış için demokratik konfederalizm çözümünü geliştirerek toplumsal gerçekliğe en yakın duran sistemin konfederal çözüm olduğunu gösterdi. Kuşkusuz konfederal sistemi birçok açıdan değerlendirmeye tabi tutabiliriz.

Konfederal sistemin en önemli ilkeleri olan demokratik ulus, demokratik cumhuriyet, demokratik vatan ve demokratik anayasa ilkeleri devlet+demokrasi çözümünün olmazsa olmazlarıdır. Bu açıdan da bu yazıda demokratik konfederalizmi bu ilkeler üzerinden değerlendirmeye tabi tutacağız.

Uygarlığın kaosu olan kapitalist sistemden kurtulmanın en önemli sistematiği olan devlet+demokrasi alternatifinin demokrasi ayağını oluşturan konfederal sistemin, kendini dayandıracığı kavramların başında demokratik ulus kavramı gelmektedir.

Demokratik Ulus

Kapitalist modernite dönemi boyunca en çok çarpıtılan kavramların başında ulus olgusu gelmektedir. Bu açıdan demokratik ulusun neyi ifade ettiğine geçmeden önce ulus kavramının neyi ifade ettiğine bakmak daha yararlı olacaktır. İnsan toplumunun tarih boyunca yaşadığı evrelerin özelliklerine göre değişik formlarda kendilerini örgütledikleri bilinmektedir. Ulus olgusu da hem nitelik hem de nicelik olarak gelişen toplumun kendini ulaştırdığı son toplumsal form olmaktadır.

Ulus kavramının ortak bir dile, kültüre, tarihe, dine, pazara ve birleştirici bir siyasal örgütlenmeye sahip toplulukları ifade ettiği bilinmektedir. Bu unsurlardan herhangi bir tanesinin olmaması veya eksik olması o toplumun ulus olmadığı anlamına gelmemektedir. Örneğin Kürtlerin ortak bir pazara sahip olmaması Kürt toplumunun ulus olma gerçeğini ortadan kaldırmıyor. Bu konuda son derece çarpık ve yanlış bir yaklaşım bulunmaktadır. Yani ulus gerçeğini ortak pazara bağlayarak tanımlama gibi bir gerçeklik. Özellikle Marksizmin toplumsal gelişmeleri ekonomik indirgemecilik üzerinden izah etmesi de bu çarpıklığı oldukça beslemiştir.

Toplumsal örgütlenmede ulus, toplumun ulaştığı en son örgütlenme formu olarak bugün de nasıl bir tanımlamayı gerektirdiği ve nasıl ele alınacağı en fazla tartışılan bir olgudur. Özellikle de yirminci yüzyılda daha çok gündeme gelen toplumsal örgütlenişin ulus formu, toplumsal örgütlenmenin günümüzde en çok kullanılan kimliğidir. Bilindiği gibi kapitalist modernitenin en önemli unsurlarından biri de ulus-devlettir. Kapitalist modernite, ulus yaratımını da kendine mal ederek kendi devlet formu olan ulus-devleti meşrulaştırmıştır. Oysa hiçbir toplumsal örgütlenme formu devletçi değildir. Ve devletlerin bir yaratımı da değildirler. Yani ulus formu da toplumun bir yaratımıdır. Dikkat edilirse eğer, yukarda saydığımız ve ulusu var eden ortak değerlerin önemli bir kısmı kapitalizm olmadan çok önce oluşmuştu. Örneğin ortak dil veya kültür kap-

italist modernitenin yüzyıllar hatta bin yıllar öncesinden oluşmuştu. Ulusu devletle özdeşleştirmek son derece büyük bir saptırma ve çarpıtmadır. Buna etki eden temel nedenlerden biri de "ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı" olarak bilinen hakkın daha çok "ulusların kendi devletlerini kurma hakkı" biçiminde yorumlanmasıdır. Leninizm'in de bu konudaki yaklaşımları bu yorumu besleyici tarzda olmuştur.

Kapitalist modernite, bütün ulusu kendi devletinin bir parçası haline getirmek için "devlet=ulus" mantığını geliştirerek ulusun yaratımını kendine mal etmekten geri durmamıştır. Bu bağlamda ulus üzerinde çok yoğun bir biçimde tahribatlar yaratarak kendine göre ve kendine hizmet edecek bir biçimde şekillendirmiş ve demokratik özünden soyutlayarak içini boşaltmıştır. Özellikle de milliyetçilik ideolojisini kendi ulus devletinin dini haline getirerek çok etkili bir biçimde kullanmış ve temel bir meşrulaştırma aracı haline getirmiştir. Bununla da burjuvazi kendini ulus ile özdeşleştirerek azami kar kanununu pratiğe geçirmiştir.

Bu bağlamda demokratik ulusu tanımlamaya çalışırsak eğer; toplum hem nitelik hem de nicelik olarak büyüdükçe kendini yeni bir forma ulaştırmak zorunda kalmıştır. Klan, kabile, aşiret ve kavim formlarından sonra toplumun kendini ulaştırdığı örgütlenme formu ulus formu olmuştur. Dolayısıyla toplumsal örgütlenme formu olarak ulus, özü itibarıyla demokratiktir. Yani kendinden önceki toplumsal örgütlenme formlarının taşıdığı demokratik, ahlaki-politik özü kendinde barındırmaktadır. Toplumun bir arada tutan temel güç toplumsal ahlaktır. Ulus-devletin egemenlik aracı olan hukukun demokratik ulusun kendini örgütlendirmesinde belirleyici bir yeri yoktur. Hukuk ulusu devlete mal etmenin bir aracı olarak olumsuz bir rol oynamıştır. Bununla birlikte demokratik ulusun en önemli özelliklerinden biri de toplumun taşıdığı politik bilinç ve katılımdır. Toplum kendini yönetmeyi başkalarına özellikle de egemen bir sınıfa dev-

retmez. Taşındığı politik öz ile kendi kendini yönetebilir bir durumdadır. Zira bu özellik toplumu toplum yapan en temel özelliklerden biridir.

Yine bununla beraber demokratik ulus gerçeğinde ifadesini bulan bir toplumda, öncülük misyonunun taşıyıcısı kadın olacaktır. Kadın toplumsal doğaya en uygun olan bütün özellikleriyle yeniden yaşamın temel yaratıcı gücü olarak anlam bulacaktır. Bu özelliklerini toplumun bütün kesimleriyle paylaşacak bir toplumsal sözleşmeyi gerçekleştirerek toplumun yeniden dönüşüm geçirecek doğasına uygun bir anlam gücüne ulaşmasını sağlayacaktır. Dolayısıyla kapitalist modernite ile birlikte zirveye ulaşan ve her türlü yıkımı insanlığın kafasında patlatan ataerkil zihniyet, karakter ve sisteminin beş bin yıllık egemenliği de yeniden yerini kadının barışçıl, dayanışmacı, paylaşımcı ve eşitlikçi karakterine bırakacaktır. Kadın öncülüğünde gelişecek demokratik ulus gerçekliği, özgür toplumun temel yaşam alanı olacaktır.

Kapitalist modernitenin ulus devletinde "karıncalaşmayı" yaşayarak sadece fiziki değil her türlü köleliğe konu olan insan, ancak demokratik bir toplumda gerçek anlamını bulabilecektir. Bu yanıyla da demokratik ulus, özgür insan olma anlamında gerçek bireyin kendini yarattığı bir zemindir. Yani eğer karıncaılıktan ve devlet vatandaşlığı biçiminde geliştirilen çağdaş köleliğin prangalarından kurtulmak isteniyorsa ve insani öze bir dönüş olacaksa bu, ancak geliştirilecek olan demokratik ulusun toplumsal zemininde gerçekleşebilir. Onun dışındaki bir insanlaşma arayışı, özellikle de kapitalist modernitenin ulus-devlet örgütlenmesi içerisindeki "sürü ulus"un "karınca vatandaş" bireyi olarak geliştirilecek bir arayış beyhudedir. Bu yanıyla demokratik ulus içerisindeki birey, toplumsal bağları güçlü, kendini kapitalizmin genelleşmiş ve derinleşmiş tekelcilik köleliğinden kurtarmış bireydir.

Demokratik ulusu ulus-devletten ayıran diğer temel bir özelliği de içinde barındırdığı

canlı doğa anlayışıdır. Bunda uluslaşmanın rönesansın gelişimine denk gelmesi de belirleyici bir rol oynamaktadır. Ancak daha sonra burjuvazi bu süreci çarpıtmış Avrupa'da gelişen halk devrimlerini kendine mal etmiş ve yarattığı modernite ile doğayı tarihin en büyük felaketlerine maruz bırakmıştır. Bu yanıyla da kapitalizmin doğa kırım anlayışına karşı doğa ile uyumlu yaşam ve doğayı koruma, toplumun demokratik ulus formunda da temel bir fel-sefi yaklaşım olmaktadır.

Demokratik Cumhuriyet

Demokratik cumhuriyet olgusu günümüz Türkiye'sinde en çok tartışılan konulardan biridir. Kuşkusuz demokrasi ve demokratik cumhuriyet olgularının Türkiye gibi bir ülkede tartışılması son derece anlamlıdır. Zira Türkiye devleti kurulduğu günden bugüne kadar demokrasiyi sözde önüne hedef olarak koyan ancak demokratik standartların yükselmesi için ortaya çıkan mücadeleleri de en çok bastıran bir ülke konumundadır.

Demokratik Cumhuriyet, konfederal sistemin devlet+demokrasi perspektifini baz aldığımızda devletin alması gereken karakterini ifade etmektedir. Her ne kadar devletin gerçek anlamda demokratik olamayacağı bilindiği için demokratik cumhuriyet ile kastedilen, devletin demokrasiye duyarlı hale gelmesidir. Yoksa özü itibarıyla demokrasi ve devlet kavramları birbirlerine zıt kavramlardır. Bunun için ancak devletin, topluma ait demokratik sisteme duyarlı hale getirilmesi mümkündür. Bu da baştan sona devletin bir değişim ve dönüşüm yaşaması anlamına gelmektedir. Yani devletin kuruluş felsefesinden totalim kurumlarının iç yapısına, bürokrasisinden totalim siyasal kurumlarına kadar, hukuk sisteminden totalim güvenlik sistemine kadar devletin bir bütün olarak kapsamlı demokratik reformlardan geçirilmesi ve yeni bir sisteme kavuşması anlamına gelmektedir. Böylece devlet demokratik komünal sistemi tanıyan ve toplumun demokratik yönetimine saygı duyan bir düzeye çekilmiş olur.

Bu kapsamda değerlendirdiğimizde en başta yapılması gereken devletin kuruluş mantığının değiştirilmesidir. Yani belli bir sınıfı ve kesimi her şeyin üstünde tutan, sadece onların ekonomik ve siyasi çıkarlarına göre örgütlenildiği ve bütün imkanların bu noktada yoğunlaştırıldığı devlet felsefesinin kökten değiştirilmesi gerekmektedir. Çünkü bu devlet mantığında halka rağmen oligarşik kesimlerinin yüksek çıkarları vardır. Oysa demokratik cumhuriyet felsefi olarak toplumun çıkarlarının her şeyin üstünde tutmak durumundadır. Böylece toplumun temel hak ve özgürlükleri güvence altına alınmış olur. Oysa mevcut devlet mantığında toplumun temel hak ve özgürlüklerinin hiçbir garantisi yoktur.

Demokratik cumhuriyet, mevcut devlet organizasyonlarındaki katı ve ağır bir yük haline gelmiş bürokratik sistemin değiştirilerek yerine daha hafif ve esnek bir bürokratik sistemi öngörür. Daha doğrusu, devletin özü itibarıyla bürokrasi anlamına geldiğini düşündüğümüzde toplumun sırtına binmiş bu ağır yükü ortadan kaldırmak demokratik cumhuriyetin perspektifinin en temel yaklaşımı olmaktadır.

Politika kurumu devletli yapılarda en çok çarpıtılan olguların başında gelmektedir. Sadece kendi çıkarlarının peşinde koşan egemen sınıflar, toplumun politik olma gerçeğini en çok çarpıtılan kesimler olma konumundadır. Bu kesimler toplumun politik bilincini adeta dumura uğratmıştır. Onun için toplumun politik bilinç kazanmasını sağlamak da demokratik cumhuriyetin en temel perspektiflerinin başında gelmektedir. Devletin böylesi bir duyarlılığının da katkısıyla toplum kendi kararlarını kendisinin alabileceği mekanizmalar oluşturarak kendi kendini yönetir.

Demokratik cumhuriyetin en önemli boyutlarından biri de güvenlik olgusuna yaklaşımıdır. Toplum kendisi için en büyük tehlike olarak gören bir güvenlik yaklaşımı, bugünkü devletlerin hemen hepsinde temel bir yaklaşım olmaktadır. En başta terk edilmesi gereken yaklaşımların başında bu durum gelmektedir. Kaldı ki toplumun genel güvenliğini

sağlamak devletin temel işlevlerinden biridir. Bu yanı sıra da devletin bu asıl işlevini yerine getirecek bir düzeye çekilmesi cumhuriyetin demokratikleştirilmesinde temel perspektiflerden biridir.

Demokratik Vatan

Vatan kavramı da kapitalizmin ulus-devlet mantığı içerisinde çarpıtılmaya maruz kalan kavramların başında gelmektedir. Ulus-devletin dini olarak milliyetçiliğin söylemde en çok kullandığı ve saptırarak kendini yüceltirdiği olgulardan biri de vatanıdır. Burada da devlet-vatan özdeşliği yaratılarak bunlara kutsallık atfedilerek her şeyin üstünde tutulmuşlardır. Yeri gelmişken şunu belirtmekte yarar vardır; milliyetçilik ideolojisinin altın kuralı "söylemde sever", "pratikte satar" olmasıdır. Bu durum, ister Kürt ilkel milliyetçisi, ister egemen Türk, Arap ve Fars milliyetçiliği olsun en temel özelliğidir. Söylemde ülkelerini, topraklarını, vatanlarını, vatandaşlarını vs. en çok seven onlardır, ancak bu değerleri kendi ekonomik, siyasal ve iktidarsal çıkarları için en çok kullanan ve satan da yine bu kesimler olmaktadır. Ulus-devletin sınırları olarak vatan olgusunun ele alınması son derece yanlıştır. Önder APO'nun bu konudaki değerlendirmeleri oldukça aydınlatıcıdır.

"İnsan toplumu uzun tarihi boyunca hiçbir zaman ulus-devlet tarzı sınırlar tanımadı. Bu tür sınırlar insanın kültürel doğasına aykırıdır. Topraklar için sınırlar çizildi. İnsan topluluklarının toprağa yerleşmesi, mekânın maddî ve manevî kültürle kaynaşması vatan kavramının oluşmasına yol açar. Uzun süreli yerleşimler kabile ve kavimler biçiminde kimlik oluşumlarına da önemli etkiye bulunur. Bu anlamda vatan kavramı toplumlar için vazgeçilmez olur. Sorun çözümleyicidir. Katı sınırları olmamakla birlikte, ortak dil ve kültür, ekonomik pazar esnek bir sınır anlayışını geliştirir. Sorun ulus-devletin kapitalizmle iç içe içindeki toplumla birlikte vatanı hegemonyası altına almasıyla başlar. Homojen dil ve kültür anlayışı dayatıldıkça, vatan ve sınırlar, toplumun genel kölelik düzeyindeki gelişmeyle

birlikte büyük bir gözaltına dönüşür, ama devletler için böylesi katı sınırlar çizilmedi. Sınırların katılığı, insan beynine ve iradesine geçirilmiş kölelik zincirinin gücünü temsil eder; küçük zindandan ülkesel zindana dönüşümü ifade eder. Zaten bu denli katı sınırlar insanların mülkleştirilmesi, dilenildiği gibi kullanılması, metalaştırılması ve ordulaştırılması anlamına gelir ki, genelleştirilmiş gözaltı yeri veya hapishaneden farkı kalmaz. Ulus-devlet tarzı sınırlar geliştirilmeden toplumdaki bireyler kopartılamaz, proleterleştirilemez. Bu gerçekler ancak 'kutsal vatan sınırları' olarak dinselendirilip meşrulaştırılmaya çalışılır. Hâlbuki devlet sınırları coğrafyanın gerçeğine ters olduğu kadar, insan toplumunun çeşitliliğine ve hareketliliğine de terstir."

Bunun bilinciyle yaklaştığımızda vatan, ülke, yurt kavramları da yeniden anlam bulacaktır. Bu anlamda demokratik vatan demek özü itibarıyla milliyetçilik ideolojisinden kurtulmuş bir bakış açısıyla vatani ele almak demektir. Bu anlamda ülke olarak bir toprak parçasını, salt bir ulusun üzerinde yaşadığı vatan olarak ele almamak da demokratik vatan ilkesinin en belirleyici yaklaşımlarından biridir. Örneğin Kürdistan coğrafyası üzerinde sadece Kürtlerin yaşadığı bir coğrafya değildir. Aynı zamanda Ermenilerin, Asurilerin, Süryanilerin, Arapların ve Türkmenlerin de üzerinde yaşadığı bir coğrafyadır. Bu perspektifle yaklaşıldığında demokratik vatan kavramı anlam bulacaktır.

Demokratik Anayasa

Önderlik, yukarıda değerlendirdiğimiz üç ilkeyi kapsayacak "yeni bir anayasanın inşası gerekmektedir" diyerek "demokratik anayasa"yı çözümün dördüncü bir ilkesi olarak öngördü. Türkiye'de anayasa değişiklikleri adı altında yapılmak istenenlerin Kürtlere karşı anayasa komplosu olarak tanımlayarak çözümün ancak demokratik bir anayasadan geçtiğini çok net bir biçimde ortaya koydu. Demokratik bir anayasanın temel şartı, Kürtlerin varlığını ve temel hak ve özgürlüklerinin tanınmasıdır. Bu da Kürtlerin cumhuriyetin asli

unsuru olarak kabulünden geçmektedir. Bu anlamda 1921 anayasasının yeniden güncelleştirilmesi başlangıç için önemli bir adım olabilir. Ancak yine de demokratik bir anayasa için gerekli olan en temel perspektif, ulusal ve dini aidiyetler karşısında nötr yani tarafsız olmasıdır. Örneğin "Türkiye'de yaşayan bütün uluslar" ya da 'farklı kimlikler' vurgusu üzerinden şekillenecek bir anayasa demokratik bir karakter kazanabilir.

Yukarıda saydığımız üç ilkenin vücut bulması demokratik bir anayasanın oluşturulmasına bağlıdır. Bu anlamda demokratik bir anayasa ile bütün ulusal ve dini aidiyetlerin varlığı garanti altına alınmış olur ve bunların temel hak ve özgürlükleri sağlanmış olur. Yine benzer bir şekilde demokratik cumhuriyetin varlık kazanması ve kurumsallaşması da ancak demokratik bir anayasa ile mümkündür. Bununla birlikte vatan olgusunun, milliyetçi bakış açısından kurtarılarak demokratik bir perspektif kazanması da bu vatan üzerinde yaşayan halkların varlıklarının kabul edilmesi ile mümkündür.

Sonuç olarak, "Demokratik Özerklik" sistemimizin bu dört temel ilke üzerinden örgütlenmesi söz konusudur. Bu anlamda özetle şunları vurgulamak gerekirse; demokratik ulus anlayışımızda hiçbir ulus bir başka ulus üzerinde baskı, sömürü, tahakküm ve zorla asimilasyon politikaları uygulamaz. Uluslar birbirleriyle gönüllü bir biçimde ilişkilenecek barış içinde, eşit ve kardeşçe bir arada yaşarlar. İlişkilerini bu esas üzerine kurarlar. Birbirini yok etme yoktur, birbirini karşılıklı besleyerek zenginleştirme ilişkisi vardır. Demokratik vatan anlayışında ise sınırları soruna getirmeden birlikte yaşama arzusu ve ortak vatan perspektifi ile hareket etme vardır. Bütün bunlar demokratik bir anayasa ile garanti altına alınarak kalıcı bir kurumsal kimliğe bürünür. Bu kimliğin bir tarafında halkların demokratik komünal sistemi dururken diğer tarafta bu sisteme saygılı, bu sistemi tanıyan ve kendini bu sistemin karşısında engel olmaktan çıkarmış bir devlet sistemi olarak demokratik cumhuriyet bulunmaktadır.

Amerika Kıtası'nın Sömürgeleştirilmesi ve Amerikan Bağımsızlık Savaşı

Burjuva uygarlığı olan kapitalizm tarih sahnesine çıkıncaya kadar, farklı uygarlıkların birbirlerinden beslenmeleriyle 'tarihin doğrultusunda' bir evrim süreci yaşıyordu. Batı Avrupalıların (Önce İspanya ve Portekiz, arkasından Hollanda, İngiltere, Fransa, Belçika, vb.) Kristof Kolomb'la başlayan macerasıyla, uygarlıklar arasındaki ilişkide bir kırılma ortaya çıktı. Bu, Avrupa dışı uygarlıkların veya sosyal formasyonların Avrupa'yla uyumlu hale getirilmesi ya da aynı anlama gelmek üzere, dünyanın geri kalanının Avrupa'da gelişmekte olan kapitalizmin ihtiyaçları doğrultusunda 'biçimlendirilmeleri-biçimsizleştirilmeleri' (sömürgeleştirilmesi) anlamına geliyordu. Uygarlıklar yok edildi, toplumlar sömürgeleştirildi. Köleleştirme ve jenositler tarihin geri kalanına damgasını vurdu. Batı Avrupa'da kapitalist üretim ilişkilerinin kendini dayatmasıyla, yükselen burjuva sınıfıyla eski rejim arasındaki çatışma derinleşti ve peşi sıra yaşanan 'burjuva devrimleri'yle (devrimi yapanlar her zaman için halk olmuştur, fakat burjuvaya mal edilmiştir) eski rejimler tasfiye edildi. Elbette bu tasfiye her yerde aynı biçim ve yoğunlukta olmadı. Fakat eski rejimden kopmadan, onunla hesaplaşmadan mümkün olamazdı.

Öncülüğünü burjuvanın yaptığı merkezi uygarlığın kapitalizm aşamasının ideolojik geri planını oluşturan ve onu meşrulaştıran "aydınlanma felsefesiyle" birlikte, insan özgürlüğünün 'yolu açılıyor' ve insan bir potansiyel haline geliyordu. Fakat söz konusu potansiyel, kapitalist üretim koşullarında gerçekleşmeyecek ya da güdük kalacaktı. Zira iktidarın kaynağını gökten yere indirmek, insanlığın kaderinin değiştiği anlamına gelmiyordu. Fakat dün

dünyanın Batı Avrupalıların ihtiyaçları doğrultusunda biçimlendirilmesi-biçimsizleştirilmesi, aydınlanma felsefesinden çok önce başlamıştı. Önce İspanyollar ve Portekizliler 'Yeni Dünya'ya Hıristiyanlığı taşıma bahanesi'yle kıtayı talan ettiler, oradaki uygarlıkları tahrip ettiler, insanları sistematik kırama (jenoside) tabii tuttular. Onu Afrika'nın belirli bölgelerinin köleleştirilmesi izledi. Sanayi Devrimi'nden sonra da Afrika'nın geri kalanı ve Asya sömürgeleştirildi.

Kapitalizm doğası gereği kutuplaştırıcıdır, hiyerarşi yaratmadan ve yaratılan hiyerarşiyi derinleştirmeden yol alamaz. Bir kutupta-

ki zenginliği diğer kutba taşıyor ve bir sömürü metabolizması biçimini alarak, söz konusu süreci yeniden üretip derinleştiriyor. Bir kutupta zenginlik birikimi için, diğer kutbun yoksullaştırılması zorunluluğu var. Dolayısıyla kapitalizm koşullarında herkesin, tüm ülkelerin, zengin dinamik merkezler (emperyalist ülkeler olarak okumak gerekir) gibi olmaları, kalkınmaları mümkün değildir. Durum böyledir ama küresel planda geçerli egemen burjuva ideolojisi, öyle bir şeyin mümkün olduğuna insanların çoğunluğunu inandırmış durumdadır.

Batı Avrupalıların "dünyanın efendisi" durumuna gelmesi, dünyanın geri kalanının sömürgeleştirilmesi veya "yarı-sömürgeleştirilmesiyle" iki kutuplu bir dünya oluştu: Merkezde sömürgeci-emperyalist Avrupa, daha sonra ABD, Japonya, vb. çevrede de sömürgeleştirilmiş, tarihi ve kültürü ve toplumsal yapısı çarpıtılmış, sömürgeleştirilmiş, değilse yarı-sömürgeleştirilmiş halklar. Avrupalılar bir kere dünyanın egemenleri (efendileri) durumuna gelince, artık ideolojik egemenliğin gereğini yapabilecek duruma da gelmişlerdi. Yerlerin, olguların, süreçlerin adını koyabilecek, içini doldurabilecek yükseklığe çıkmışlardı. Olayların ve olguların, süreçlerin sadece adını koymak değil, anlamlarını de belirliyorlardı. Bir yerin adının ne olması gerektiğine karar veriyorlar, orada yaşayan halka da bir isim uyduruyorlardı. Bu, sömürgeci-emperyalist Avrupalıların 'kumanda mevkiinde' oldukları bir dünya sistemidir. Mesela içerisinde bulunduğumuz coğrafyaya "Yakındoğu" veya "Ortadoğu" diyorlar. İşgal edip, egemenlik altına aldıkları yerlerin adını değiştiriyorlar. Kuzey Amerika'nın ilk İngiliz göçmenlerinin yerleştiği bölgeye, "Yeni İngiltere" adını verdikleri gibi. Bu bakımdan, Yakındoğu, Ortadoğu, Kuzey-Güney türü ayrımlar, bütünüyle sömürgeci-emperyalist Avrupalıların indî (yalnızca bir kişinin kanısına dayanan), keyfi yakıştırmalarından ibarettir. İstedikleri zaman da isimleri ve tanımları değiştirebiliyorlar. Şimdilerde "Büyük Ortadoğu" kavramında olduğu

gibi. Oysa fotoğrafa başkaları tarafından, başka yerden bakıldığında çok farklı şeyler görülecektir. Çinliler için de bizim yaşadığımız bölge "Ortadoğu" mudur? Amerika kıtasının İngilizlerin "Yeni İngiltere" dedikleri bölgesinin sömürgeciler gelmeden önce bir adı yok muydu? Kavramlar, adlar ve söylemler egemenlerin ihtiyacına göre, onlar tarafından üretiliyor ve egemenliğin sürekliliği için kullanılıyor.

Klasik Sömürgecilikle Bir Tarihin Yok Oluşu

Tarihte çok çeşitli sömürge yöntemleri uygulanagelmıştır. Kendisini bir sistem olarak kurumlaştıran egemen sınıfların devlet eliyle gerçekleştirdiği uygulamalardan en fazla başvurduğu yöntemlerden biri de klasik sömürgeciliktir. Orta çağların sömürge mantığıdır. Sömürgecilik işgal ve istilalarla başlayan ve daha sonra işgal edilen her yere kendi dil ve kültürünü yayarak kurumlaşmak demektir. Her türlü zor ve şiddet yöntemini kullanarak egemenliğin oluşturulması sömürgeciliğin gelişim yasağı olmuştur. Klasik tarz sömürgecilik olarak bilinen bu süreç, kendilerine pazar alanları yaratmak ve ham madde kaynaklarını denetime almak için başvurulan yöntem olarak karşımıza çıkar. Sömürgeci devletin kendi ordusuyla, askeri gücüyle fiilen başka halkları zorla denetim altına almak, köleleştirmek ve ucuz iş gücü olarak kullanmak, topraklarına el koymak, zenginlik kaynaklarını talan etmek ve kendisine bağlı uydu bir sömürge ülke oluşturmak için başvurduğu zora dayalı, şiddet, baskı, asimilasyon yöntemleri ve hatta kendisine bağlı kukla hükümetler oluşturmak da dâhil her türlü aracı ve taktiği kullanarak egemen olması sömürgeciliğin varlığını ifade eder. Günümüzde ise, klasik sömürgecilik, yerini kapitalizmin derinleşmiş köleliğine bırakmış ve bu köleleştirme toplumun tüm gözneklere değin yaydırılarak genelleştirilmiştir.

Coğrafi keşiflerle birlikte yeni kıtaların varlığından haberdar olunması, sömürgeciliğin sistem haline gelmesinde en büyük etken

kabul edilir. Coğrafi keşifler 15 ve 16. yüzyıllarda Avrupalılar tarafından kendi gelişmelerinin temelini oluşturacak maddi-kültürel birikimini gerçekleştirmek için yeni talan yerleri ve bu talanlardan elde edecekleri ganimetleri taşıyacak yeni yollar bulmak amacıyla başlattıkları seferlerdir. Bu seferlerin sonucunda yeni okyanuslar ve kıtalar bulunmuştur. Bilinmeyen, bir anlamda esrar ve tehlike demektir, ama aynı zamanda akla gelmedik zenginliklere ulaşma olanağını da kendinde taşır. İşte bu yüzden, bütün keşif gezilerinin temelinde insanların karşı konulmaz merakları yatar.

Keşiflerin nedenleri her ne kadar başta dini yayılma, bilimsel buluşlar, yeni ufuklar bulma, keşfetme, merak, dürtü ve maceraperestlik olsa da sonradan bu değişmiştir. Avrupa'da ticaretin gelişmesi, paranın esası olan değerli mallara ihtiyacı arttırmıştır. Dolayısıyla keşiflerin en büyük amacı bu değerli malları ele geçirip, bunlardan ekonomik gelir elde etmektir. Bunun için de yeni sömürgeler bulma arayışı içerisine girilmiştir. Her ne kadar 14. yüzyılda Fransız ve Cenevizli keşifler, Atlantik Okyanusu ve Afrika Kıtası'nın batı kıyılarını bulsalar da asıl keşifler 15-16. yüzyılda gelişir. Kanarya ve Asor Adaları bu seferler sırasında ilk bulunan yerler olarak tarihe geçmiştir. Daha sonrasında İspanyol ve Portekizleri takip edecek olan Fransız ve İngilizler yeni pazar alanları bulma çabalarına hız verecek ve Güney Amerika'dan sonra Kuzey Amerika da keşfedilecektir.

Avrupalıların Amerika'ya sızmaları esas olarak, XV. yy. sonlarında Kristof Kolomb'un serüveniyle başladı. Yeni Dünya'nın güney kesiminin fethi, İspanyol Conquistadorlarının eseri oldu: bunlar, eski Kızılderili imparatorluklarını yok ederek birkaç yüzyıl yürürlükte kalacak bir sömürge düzeni kurdular. Kuzey Amerika'nın keşfedilmesi ve fethedilmesi ise özellikle Fransızlarla İngilizlerin eseri oldu.

Amerika kıtasında yaşayan İnka, Maya ve Aztek uygarlıkları da sömürgecilikten nasibini almıştır. Yerliler ya da Kızılderililer olarak da bilinen ve binlerce yıllık kültürel geçmişe

sahip olan bu toplumların ve yaşadıkları kültürlerin (günümüzde halen varlar) Batılı devletlerce keşfedilmesiyle sömürülmesi, köleleştirilmesi ve yok sayılması tarihe kara bir leke olarak geçmiştir. Önce İspanyollar, ardından Portekizliler ve sonrasında Hollanda, Fransa, İngiltere, Belçika, İrlanda, İsveç gibi dönemin sömürgeci güçleri Amerika kıtasındaki zenginlikleri kendi ülkelerine taşımak ve bu kıtayı merkezi güç olma yolunda kendilerine bağlamak amacıyla mücadele etmişlerdir. Soyguncu devletlerin vahşi, doyumsuz istemleri nedeniyle Amerika'daki yerlilerin kültürel ve maddi zenginlikleri yok edilmiştir (günümüzde kültürel etkinlikleri olsa da çok zayıftır).

Avrupalılar Amerika Kıtası'nı keşfettiklerinde Avrupa'da da birtakım siyasal, ekonomik ve sosyal sorun yaşıyordu. Bunalımı ifade eden bu durum Amerika Kıtası'na yapılan göçlerin aynı zamanda nedenidir de. Dolayısıyla saf Amerikalılar bildiğimiz gibi Kızılderililerdir. Bunun dışında kalanlar ise kıtanın bulunmasıyla birlikte göç eden ya da zorla gönderilen Avrupalı insanlardır. Amerika'ya baskılardan kurtulma ve refah bir ortama kavuşma amacıyla göç edenlerin dışında, bir de göçe zorlananlar vardır. Bunlar da Avrupa'nın başına bela olan, işe yaramaz, toplumun artık kesimini (onların değimiyle) oluşturan tabakadır. Sömürgeci devletlerin yerlileri asimile etmeleri hatta birçok savaşta katletmeleri, yaşanan yerli kültürün de dumura uğratılması anlamına geliyordu. Özellikle İngilizlerle birlikte kolonilerin kurulması sömürgeci sistemi derinleştirmiş ve Avrupa kültürü tek kültür olarak dayatılmıştır.

Amerika'yı keşfeden gözü dönmüş yağmacılar değerli eşya bulma hırsı ile her şeyi parçalamalarının ardından Hıristiyanlığı yaymak bahanesi ile saldıran misyonerler, şeytanın eseri saydıkları bütün kültürü yıkıp üzerine kiliseler kurunca, adeta ortada incelenecek bir şey bırakmamışlardır. Dini, dili kısacası her şeyiyle Amerikalı yerliler Avrupa'yla benzeştirilmiştir. Bunu kabul eden asimile olmuş, etmeyen ise katledilmiştir. Fakat tarih Avrupalı-

ların istediği gibi yazılmamıştır. Kolonilerin artan baskılar karşısında kendilerini savunma ve bağımsız yaşama istemleri tüm dünyayı etkileyecek olan bağımsızlık savaşıyla son bulacaktır.

Bir Irk Böyle Yok Edildi

12 Ekim 1492'ye kadar coşkun akarsularla kuşatılmış bu verimli topraklarda her ne kadar ziggurat dönemini andıran kimi devletleşmeler görülmüşse de toplumsal yapıdaki hakim form, demokratik komünal değerlerin güçlü bir şekilde yaşanmasıdır. İnsanların doğayla dost bir şekilde yaşadığı, doğaya zarar vermeden ondan yararlanmasını bildiği bir gerçekliği yaşamaktadır Amerika Kıtası. Araştırmacıların tahmini hesaplarına göre Kristof Kolomp Hint Adaları sandığı Antil Adalarına ayak bastığı tarihte bütün Amerika Kıtası'nın nüfusu 30-50 milyon arasında değişiyordu. Kristof Kolomp seyahatleri boyunca tuttuğu günlüğünde ilk gördüğü yerlilerin silahsız olduklarını belirterek, "Onlara bir kılıç gösterdim, keskin tarafından tuttular ve ellerini yaraladılar" diyor. Yine Kolomp günlüğünde, "Bunlardan çok iyi hizmetkârlar olur. Sadece elli adamla bütün bu yerlilerin hepsine kolayca boyun eğdirebiliriz ve her istediğimizi yaptırabiliriz" der. Kristof Kolomp ve beraberinde götürdüğü katil, hırsız, çapulcu ve dolandırıcılardan oluşan maceracıların, tanrının adını yaymak ve bilinmeyen toprakları İspanya Krallığı adına kutsamak için çıktıkları kıtada yaptıkları ilk eylem, kılıçlarını kınından Kızılderililere çekmek olmuştu. Kolomp'un yeni toprakları keşif için çıktığı yolculuk, daha çok Haçlı Seferleri'ni andırıyordu. Kolomb'un Amerika Kıtası'nda tek bir hedefi bulunuyordu: Zenginliğe ulaşmak, Avrupa'da bulunmayan madenlere bir an önce sahip olma isteği ve hırsı.

İşgalci İspanyolların ana kıtaya ayak basmalarıyla birlikte geçen 40 yıl içinde, kadın erkek ve çocuk olarak toplam 12 milyondan fazla yerli, Hıristiyanlığı yayma maskesinin ardına sığınmış egemenlerin eylemleri ve zorbalıkları ile katledilerek bir soykırım işlemine

tabi tutuldu. Amerika'nın işgali, Haçlı Seferleri'nin adeta bir devamı niteliğindedir. Sadece sınırlar değişmişti. 781 yılında İspanya Kilisesi'nin Araplara karşı başlattığı din ve ırk savaşı, bundan sonra And Dağları'nda Meksika'da ve 'vahşi batı' Amerika'da devam edecekti. Yüzyılın en önemli katliamları arasında gösterilen Kızılderililerin yok oluşunun acı dolu hikâyesi Batı uygarlığının bir ayıbı olarak her zaman sicilinde kazılı olacaktır.

Sözde uygar Batı geçmişiyle övünmek istese de kendi tarihinin kan ve gözyaşıyla kurulduğunu her zaman görecektir. Tek tek toprakları ellerinden alınan Kızılderililer toplama kamplarında 'uygarlaştırılmak' (uygarlaştırmaktan kasıt kapitalistleştirmektir) için eğitilden geçirilir. Toplama kamplarında yaşa-

**Bir kurşun ile ancak
bir Kızılderili öldürebilirken,
mikroplu battaniyelerle binlercesini
katletmenin çok daha kolay
olduğunu anlar.**

maya zorlanan Kızılderililer sistematik bir şekilde gıdadan kaynaklı zehirlenmeye tabi tutularak yok edilme sürecine alınırlar. Yine soğuk kış gecelerinde ısınmaları için Kızılderililere dağıtılan battaniyelerden verem, kızamık, difteri ve çiçek gibi bulaşıcı hastalıklar yaydırılarak kıyım devam ettirilir. 'Beyaz adam' (Avrupalı yağmacılar) savaşmadan da Kızılderilileri yok etmenin yollarını daha önce neden düşünemediği için üzülür. Bir kurşun ile ancak bir Kızılderili öldürebilirken, mikroplu battaniyelerle binlercesini katletmenin çok daha kolay olduğunu anlar. Kızılderililer ulusal kıyafetlerinden vazgeçerler, daha doğrusu "uygar giysi" denilen elbiseleri giymek zorunda bırakılırlar. Ayrıca her Kızılderili erkeği saçını kısa kestirmek zorunda kalır. Saçıyla gurur duyan bir Kızılderili için son derece onur kır-

cı bir uygulamaydı bu durum, aynı zamanda iradi olarak da bitiriliş anlamına geliyordu. Beyaz adam Kızılderililer ile dört yüzü aşkın anlaşma yapar. Hepsisi de beyaz adam tarafından bozulur. Yapılan bu anlaşma metinlerinde şunlar yazılıdır: "Irmaklar aktıkça, güneş tepede parladıkça ve çimenler yeşerdikçe bu topraklar sizindir ve sizin izniniz olmadıkça de ne elinizden alınabilir ne de satılabilir."

Tüm bu katliamlara rağmen bugün Peru'da 15.5 milyon nüfusun 9 milyonu, Ekvator'da 6,5 milyon, Boliya'da 4,5 milyonun 3,5 milyonu İnka nüfusundandır. Guetemala'nın 6 milyon nüfusundan 4 milyonu ise Maya Kızılderilisi'dir. 60 milyon nüfuslu Meksika'da 10 milyon Maya ve Aztek, 10 milyon nüfuslu Şili'de ise 600 bin İnka yaşamaktadır. ABD ve Kanada'da kökleri kazınmış olduğu halde, Amerika kıtasının tümünde aşağı yukarı 40 milyon Kızılderili bulunmaktadır. Özellikle ABD'nin Kızılderili toplumların köklü değişimlerini sağlamak için özel eğitim yöntemleri bulunmaktadır. ABD Kızılderililer için önce, onları Hıristiyanlaştırabilecek okullar açar. 1500'lerin başından itibaren, başta Virjina olmak üzere, yerlileri Amerikanlaştırmak için birçok okul açılır. Batılı eğitim baskısıyla yerlileri değiştiremeyeceğini anlayan 'beyaz adam' her zamanki gibi yine güce ve hileye başvurur.

Yedi Yıl Savaşı ve Yükselen İngiltere

Fransa ve İngiltere, XVIII. yüzyıl boyunca Avrupa'da ve Antillerde belirli aralıklarla bir dizi savaşa girişmişlerdi. İngiltere bu savaşlardan, özellikle şeker üretimi bol olan Antil adalarında belirli çıkarlar elde ettiyse de çatışmalardan genellikle bir sonuç alamadı ve Fransa, 1754'te Yedi Yıl Savaşı başlayana kadar Kuzey Amerika'daki güçlü konumunu sürdürdü.

O güne gelindiğinde, Fransa Kuzey Amerika'da bulunan Kızılderili kabilelerle güçlü ilişkiler kurmuş, Mississippi Nehri'ni ele geçirmiş ve bir dizi kale ve ticaret merkezi kurarak Quebec'ten New Orleans'a kadar uzanan hilal biçiminde bir imparatorluk yaratmıştı.

Bunun sonucu olarak İngilizler, Appalachian Dağları'nın doğusundaki dar bir şeride sıkışıp kalmışlardı. Fransa sadece İngiltere İmparatorluğu'nu tehdit etmiyor, aynı zamanda Mississippi Vadisi'ni elinde tutarak batıya yayılmalarını sınırlayabildiği Amerikan kolonicileri için de bir tehlike oluşturuyordu.

Yedi Yıl Savaşı güçlü konumda olan Fransa ile sıkışmış durumda olan İngiltere arasında geçmiştir. Kızılderililer de savaşta İngilizlerin yanında yer almıştır. Kızılderililerin Fransa'ya karşı vermiş olduğu özgürlük mücadelesinde karlı çıkan, Kızılderilileri çıkarları doğrultusunda kandıran İngilizler olmuştur. Deyim yerindeyse imparatorluk el değiştirmiş oluyordu.

Fransa, 1763'te imzalanan Paris Barış Antlaşması ile Kanada, Büyük Göller ve Yukarı Mississippi Vadisi'ni İngilizlere terk eder. Kuzey Amerika'da bir Fransa İmparatorluğu düşü böylece sona erer.

Fransa karşısında zafer kazanan İngiltere, o güne kadar göz ardı ettiği, imparatorluğunu yönetme sorunu ile başa çıkmak zorundaydı. Londra, savunmayı çeşitli bölgelerin ve halkların birbirinden farklı çıkarlarını bağdaştırmayı ve imparatorluğun yönetim giderlerinin daha eşit dağılımını sağlamak için, artık çok yaygınlaşan arazilerini bir düzene sokmak zorundaydı.

Yalnız Kuzey Amerika'da bile İngiliz topraklarının yüz ölçümü iki kat artmıştı. Atlantik kıyısı boyunca uzanan dar şeride, olağanüstü genişlikteki Kanada ve Mississippi Nehri ile Allegheny Dağları arasında kalan topraklar da eklenmişti ki bu bile başlı başına bir imparatorluk demektir. Büyük ölçüde Protestan ve İngiliz olan nüfusa, Quebec'teki Fransızca konuşan Katolikler ve kısmen Hıristiyanlaşmış Kızılderililer de katılmıştı. Eski toprakların ve yeni eklenenlerin yönetilmesi ve savunulması için büyük miktarda paraya ve çok sayıda personele gereksinim vardı. Eski koloni sisteminin bu işler için yeterli olmadığı açıktı. Dolayısıyla koloniciliğin daha da derinleştirilmesi, köleliğin yaygınlaştırılması ve Birleşik Krallık için vergilerin arttırılması gerekiyordu.

Kuzey Amerika'da hâkim güç haline gelen İngilizler kıtada 13 koloni kurmuştu. İngiltere bir yandan kıtadaki değerli eşyaları yağmalayarak Avrupa'ya taşıırken, diğer yandan da sömürge sistemiyle insanları köleleştiriyordu. Kolonilerde oluşturduğu uydu hükümetlerle de istediği yasayı geçiriyor ve savaş masraflarını vergilerle bu kolonilerden sağlıyordu. Daha sonrasında hem bu bağımlı, köleleştiren, insani duygu ve düşünceleri uygarlaştırma adına yok sayma sistemi olarak sömürgecilik hem de ardı arkası kesilmeyen soyguncu-doyumsuz sistemin artan vergilendirme kararları bağımsızlık savaşının ayak sesleri olacaktır.

Kolonyalistlere Karşı Ayaklanma

Arttırılan vergi yükümlülüklerinin fitili ateşlemesi sonucu İngilizlerle 13 İngiliz Kolonisi'nin ve yerlilerin arasındaki mücadele bağımsızlıkla sonuçlanan bir savaşa dönüşecektir. İngiltere'ye karşı gerçekleşen ayaklanmada vergi meselesi temel sebep olmuştur. Zira 1756-1763 Yedi Yıl Savaşları sonucunda İngiltere, Fransa'dan Hindistan sömürgesini kapmış olsa da bu savaş esnasında çok para harcamış ve bu açığı gidermek için Amerika'daki kolonilerine ağır vergiler dayatmıştır. Dolayısıyla 1760'ların başında Britanya İmparatorluğu ile Amerika'daki kolonileri ve Amerikan yerlileri arasında patlak veren anlaşmazlıklar ve çatışmalar 1775/76'da Britanya (İngiliz) sömürge yönetimine karşı bağımsızlık savaşına dönüştü. 1765'te vergi meselesinden çıkan sürtüşme, 1775'lerde iyice dallanıp budaklandı. 1776'ya gelindiğinde Thomas Jefferson'un kaleminden çıkan Bağımsızlık Beyanname'si'nin (aslında bağımsızlık beyanname'si beş kişilik bir komisyon tarafından hazırlanmıştır, fakat büyük bir kısmı Thomas Jefferson tarafından hazırlanmıştır) ilanı ile 13 Koloni ve İngiltere arasında çıkan çatışma "Bağımsızlık Savaşı" haline dönüştü.

Bu savaşın öncü kişileri, önderleri George Washington (Amerikan Kuvvetleri Komutanı), Benjamin Franklin, Thomas Jefferson ve Samuel Adams idiler.

"İnsanların doğuştan yaşama hakkı, hürriyet hakkı ve saadetini temin etme gibi başkasına devredilemez hakları vardır. Devletler, bu hakları sağlamak için kurulmuştur ve yönetenler her türlü iktidarı yönetilenlerin rızasından alırlar. Eğer herhangi bir hükümet şekli, bu gayelere aykırı hareket ederse, bu hükümeti değiştirip, yerine bir yenisini getirmek milletin hakkıdır."

Bu içeriğe sahip Bağımsızlık Beyanname'si, demokrasi ve siyaset bilimi açısından, ilk defa insanların doğuştan sahip oldukları hak ve hürriyetleri ve demokrasinin temel ilkelerini belirlemesi nedeniyle çok önemlidir.

Bu arada savaşın bağımsızlık mücadelesine dönüşmesi üzerine Beaumarchais'in ileri sürdüğü fikirler çerçevesinde Fransa askeri, siyasi ve ekonomik açılarından Amerikalılara yardım etmeye karar verir. Fransa bu şekilde İngiltere'den 7 Yıl Savaşları'nın hincını çıkarmayı hedefler.

1778'e gelindiğinde Amerika ve Fransa arasında bir ittifak yapılır. Bu arada Fransız General Lafayette, 1777'den beri yanındaki gönüllü gruplar ile Amerika'da İngilizlere karşı çarpışmakta ve oradaki bağımsızlığa gidişi adım adım gözlemektedir. Amerika'ya yaptığı yardımlar, Fransız bütçesini ve ekonomisini altüst etmişse de Amerika 1783 yılında bağımsızlığına kavuşur.

1783'te Britanya Amerikan bağımsızlığını tanımak zorunda kalır ve son Britanya birlikleri de New-York'u terk eder.

7 Eylül 1787'de bir Anayasa kabul edilir ve federal bir yönetim (hükümet) biçimi benimsenir. 1789 başındaki ilk seçimleri çoğunluğu eski ulusçulardan yani bağımsızlıkçılardan oluşan federalistler kazanır ve George Washington ilk ABD Başkanı olur. Federal bir hükümet oluşturulur. 1791'e gelindiğinde Haklar Bildirgesi çıkarılır. 1792'de ise çeşitli konulardaki farklılıklar etrafında politik partiler yavaş yavaş şekillenmeye başlar. Amerikan Devrimi'ndeki iki ana akım güçlü bir merkezi yönetimden yana olan George Washington, Hamilton ve John Adams'ın önderliğindeki federa-

listler ile tek tek devletlerin varlık hakkını vurgulayan cumhuriyetçiler (sonraları demokratlar adını aldılar) idiler.

Amerikan Bağımsızlık Savaşı'nın (buna Amerika devrimi de demek mümkündür) özgürlükçü ve demokratik yanları vardır. Çünkü bu topraklar, demokrasi ve özgürlüğün karşıtı olan devleti tanımamıştı. Bu nedenle, bu topraklara yerleşen halk ve tüm toplumsal kesimler, bir federal devlete doğru giderken bile demokratik-özgürlükçü yaşamlarının devlet tarafından gasp edilmesine izin vermemişlerdir. Bu da Amerikan devriminin belirli yönleriyle demokratik-özgürlükçü karakteri bulunan bir devrim olmasını sağlamıştır.

Amerikan İç Savaşı (1861-1865)

Kuzey-Güney Savaşı olarak da bilinen ve 1861'de başlayan bu savaş dört yıl sürdü. Amerika'da kölelik bu savaşta kaldırıldı (Amerikalı siyahlara vatandaşlık hakkı ise bu tarihten yaklaşık yüz yıl sonra ilk kez 1964-65-68 yıllarında tanındı).

Savaşın iki ana nedeni kölelik ve birlik sorunlarıydı.

Kendi aralarında ABD adını verdikleri bir federasyon kuran kuzey eyaletleri veya devletlerinde kölelik daha erken kaldırıldı. 1808'de ABD'de köle ticareti yasaklanmıştı. 1860 seçim kampanyasının başlıca konusu kölelik sorunuydu. Bu seçimleri köleliğe karşı olan Abraham Lincoln kazanmış ve başkan seçil-

mişti. Ama kendi bölgelerinde Amerika Konfederasyonu adıyla ikinci bir federasyon kurmuş olan Güney eyaletleri (devletleri) köleliği sürdürmek istiyordu.

Ülkenin birliği için bu iki federasyon birbiriyle savaştılar. Her biri birliğin kendi hâkimiyetinde kurulmasını istiyordu. Bu iç-savaştan galip çıkan kuzey oldu.

Bağımsızlık Mı Yoksa Daha Fazla Bağımlılık Mı?

Bağımsızlık adına İspanya, Portekiz, Fransa, İngiltere vb. sömürgeci ülkelere karşı verilen mücadele sonuç olarak bir bağımsızlıktan çok bir bağımlılık durumu ortaya çıkardı.

Bağımsızlık insan iradesine koşullu bir olaydır. İnsanın toplumsal ilişkileri içinde oluşmuş bir kavramdır. Bütün toplumsal bağımlılıklara rağmen, bağımsızlık koşuluna dayanmaksızın özgür düşünme ve karar verme halindeki insanı tasavvur etmek zordur. Bu şekilde insana dair öznel bir niteliğe dayandırıldığında, bağımsızlık, özgür iradenin kendi iç dinamiklerine dayanması, kendi kaderi üzerinde söz ve karar gücü olması anlamına gelir ki, bu da insan olmanın bir gereğidir. Burada öznellik derken kastedilen şey, iradi ve siyasi duruştur. İnsan iradi bir duruş kazandığında gerçek anlamda insandır. İradi duruşunda bağımsız davranma yeteneğini göstermeyen insan her bakımdan uydu bir insandır. Uyduluk insansal var oluşa terstir. Toplumsal var oluşun özü özgürlüğe dayanmak ise, özgürlüğün doğası uydu olmayı değil, bağımsız davranmayı gerektirir. Bu durumda her insanın ve insan topluluğunun özgür bir iradeye dayanması için önce bağımsız düşünebilme, karar verebilme özelliğini ve yeteneğini kazanması gerekir. Öyle ise bağımsızlık, insana özgü olmak suretiyle söz ve karar gücüdür.

Bağımsızlık özgür iradenin bir var olma ilkesi olarak tanımlansa bile, gerçekte tam bağımsızlığın olduğu söylenemez. Tam anlamda bağımsızlık soyut kavram düzeyde geçerli olabilir. "... Olgular dünyasında tam bağımsızlık diye bir kavram yoktur. Bağlılık içinde ol-

mak evrensel bir kategoridir. Karşılıklı bağımlılık içinde olmayan hiçbir nesne ve özne yoktur."

Kaldı ki, özne niteliğinde olan insan ya da insan toplulukları bile bir biçimde karşılıklı bir bağımlılık içindedirler. İnsanın tam olarak bağımsız olabilmesi için içinde var olduğu bütün toplumsal bağlardan kendisini koparması, soyutlandırması gerekmektedir ki, böyle bir şey insanın doğası toplumsal olduğundan mümkün değildir.

Bu değerlendirmeden hareketle "Salt olan bağımlılıktır, bağımsızlık ancak kavram düzeyinde geçerlidir; bundan dolayıdır ki gerçekler dünyasında bağımsızlık denen bir kavrama yer yoktur" denilemez. İradî ve siyasi varlık anlamında insan toplulukları açısından karşılıklı bağımlılık içinde olmak, bağımsız olmak için hiç de geçerli bir neden değildir. Hem karşılıklı bağımlılık içinde olmak, hem de bağımsız davranma özelliğini göstermek olguların var oluş doğasının da bir özüdür.

Bağımsızlığı bir de devletler bazında ele aldığımızda, aslında halklar adına herhangi bir bağımsızlıktan bahsetmek mümkün değildir. İnsan iradesi her ne kadar bağımsız olma arayışında olsa da, devletin bağımlılaştırıcı zihniyeti ve sistemi bunun önünde engeldir. Dolayısıyla devlet mekanizmasının kendisini ayakta tutabilmek için insanları bağımlılaştırması doğası gereğidir. Devlet hiçbir zaman karşısında güçlü ve iradeli bir halk görmek istemez. Çünkü güçlenen, kendi sorunlarını çözen, örgütlü ve iradeli bir toplum devlete ihtiyaç duymaz. Bu da devletin sonu olur. Zaten toplumun doğası insanlık tarihinde de görüldüğü gibi devlete ihtiyaç duymayan bir özelliktedir. Bu yönüyle toplum, devlet olmadan da var olabilir, ancak devlet, toplum olmadan yaşayamaz. Devlet toplumsuz yaşayamayacağı için toplumu bağımsızlık safasatıyla kandırmak istemiştir. Dolayısıyla egemenliğin halka ait olduğu ve her zaman için bağımsız ve özgür olduklarını söylemesi sistemin katmerli aldatmacasından başka bir şey değildir.

Tarihten günümüze birçok halk sömürgeci-egemen sisteme-güçlere karşı, toplumsal var

oluşun nedeni olan 'bağımsız, özgür ve iradi karakter' nedeniyle bağımsızlık savaşları vermişlerdir. Fakat devlet mekanizmasında hiçbir zaman halklara bağımsız davranma durumu söz konusu olmamıştır. Devletin kendisi özgür iradeyi bağımlılaştırma politikalarından ibarettir. Hem halkların hem de devlet ve devletçiliklerin sömürme temelinde birbirine bağlı olması sistemin temel yürütücü gücüdür.

"Birbirinden tam bağımsız devletler durumu bir varsayımdır. Gerçekte yoktur. Geçerli olan, devletlerin birbirleri karşısındaki bağımlılık durumlarıdır. Sistem içindeki en güçlüden en zayıflara doğru bu bağımlılıklar, bazı gruplarda imparatorluğa dönüşür. İçlerinden sistemce en güçlüsü, en büyük imparatorluk olarak sözü en geçerli güç konumuna erişir."

Amerika örneğinde olduğu gibi yaşanan birçok bağımsızlık savaşında, ulusların kaderini tayin hakkının her ulusa bir devlet olarak anlaşılmasıyla, ortaya çıkan sonucun eskisinden daha kötü uygulamalara sahip olan ulus-devlet yapılanmasıyla son bulduğu görülmüştür. Devletin baskıcı-militarist yapısına karşı ortaya çıkan ulusal kurtuluş mücadeleleri, reel sosyalist öğretiler, sosyal demokrasi örnekleri vb. gibi oluşum ve akımların nihayetinde en katı ulus-devlet biçimleri olarak karşımıza çıkması 'neye karşı ve nasıl bir bağımsızlık anlayışı'nı can alıcı kılmaktadır. Dolayısıyla Önder Apo'nun bu konudaki görüşleri ve alternatif çözümlerinin tek çözüm yolu olarak ele alınması halklar adına zorunluluğu ifade ediyor.

'Bağımsız' Devlete Karşı Toplumsal Bağımlılık ve Demokratik Konfederalizm

Ulusal sorunlar geçmişte daha çok bağımsız devlet ya da federasyon biçiminde çözülmeye çalışılıyordu. Fakat günümüzde, 'demokratik cumhuriyet' ya da 'demokratik özerklik' biçimindeki çözüm alternatifleri üzerinde duruluyor. Ulus-devlet, esas olarak kapitalist çağın başlamasıyla birlikte burjuvazinin savunduğu bir devlet biçimi oldu. Aynı etnik topluluğun ya da uluslaşma sürecine giren halkların yaşadığı ülke sınırlarını ulus-

devlet çizgileriyle kuşatarak sömürme, tekeli ni ele geçirme burjuvaların temel amacı olmuştur. Kapitalizmin gelişmesi için elverişli bir zemin olarak görülen ulus devletler, tek bir ulusu esas alarak kurulmuştur. Bu devletlerin sınırları içinde ağırlıklı olarak bir ulus da olsa, birçoğunda farklı halklar da yaşadığından, zaman içinde bu uluslarla söz konusu devletler arasında sorunlar yaşanmaya başlamıştır. Devlet içinde ağırlığı bulunan ulusun ayrıcalıklı olması ya da diğerlerinin baskı altında tutulması, bu ulusların, halkların, etnik toplulukların hâkim ulus adına hareket ettiğini söyleyen ulus devletlere karşı mücadele içine girmesini beraberinde getirmiştir. Özellikle 20. yüzyılın bir yönünün de ezilen ulusların ulusal devletlere karşı mücadele yüzyılı olması gerçeği böyle ortaya çıkmıştır. Ulus-devlet zihniyeti, her ulusa bir devlet yaklaşımının ürünü olduğundan, ezilen uluslar da benzer bir zihniyetle ulus devlet olmak istemişlerdir. Mark-

lerdir. Buna demokratik ulus ve kültür örgütlenmesi diyorum. Her köyde demokratik bir komün çıkar. Her kültürel örgütlemenin, bunların tümünün birleştirilmesi konfederasyondur. ... Buna devlet olmayan demokratik konfederasyon diyorum...

Demokratik konfederalizm dünya çapında solun yeni açılımı olacak. Marx ve Lenin'i iki binlerde aşarak bunu yapacağız. İki binlerde demokratik konfederalizmde bunun ideolojik temelleri var."

Nasıl 19. ve 20. yüzyıl bir cumhuriyetler yüzyılı ise, 2000'li yılları da halkların demokratik konfederalizm yılları olarak değerlendiriyorum. ...

Benim devletle alakam yok, ben devlet kurmuyorum. Benim demokrasi derdim var. ...

Ortadoğu ve hatta bütün dünya halkları için geçerli çözüm demokratik konfederalizmdir. Demokratik konfederalizm devlet olmayan, demokratik ulus örgütlenmesidir.

Ulus-devlet zihniyeti, her ulusa bir devlet yaklaşımının ürünü olduğundan, ezilen uluslar da benzer bir zihniyetle ulus devlet olmak istemişlerdir.

sizm de esasında bir burjuva yaklaşım olan bu düşünce ve pratikten etkilenerek, ulusların kendi kaderini ele almayı ağırlıklı olarak bir devlet olma biçiminde yorumlayarak, burjuva ulu-devlet anlayışına meşruiyet kazandırmıştır. Ezilen ulusların devlet amaçlı mücadele etmelerinde, bu sol düşüncenin ağırlıklı etkisi vardır. Buna karşılık Önder Apo bağımsız ulus-devlete karşı demokratik konfederalizmi şöyle ifade etmektedir:

"Demokratik konfederalizm eşittir; demokratik ulus; demokratik ulus da eşittir halkın demokrasisi..."

"Demokratik konfederalizm devlet olmayan, demokratik ulus örgütlenmesidir. Demokratik konfederasyon azınlık örgütlenmesidir; kültür örgütlenmesi, dini örgütlenme, hatta cins örgütlenmesi ve buna benzer örgütlenme-

Buna devlet olmayan demokratik konfederasyon diyorum. Halkların temel sloganları Özgür Ulus Ve Vatan, Demokrasinin En Kapsamlı Uygulanmasından Geçen Sosyalizm -yani hukuki olmayan, eşitsizlerin eşitliğine dayanan bir eşitlik anlayışı- Dinsel İnançlara Özgürlük Ve Devlet Olmayan Demokratik Kongreler olarak sıralanabilir.

Demokratik örgütlenmenin temel biçimleri olarak en üst düzeyde bir kongreyle, tabanda yerel komünler, kooperatifler, sivil toplum örgütleri, insan hakları ve belediye örgütlenmeleri başta gelenler olarak sıralanabilir. Halk kongrelerini ne devlete alternatif ne de devletin bir kuruluşu gibi görmek gerekir. Yine ağır ulusal sorunların yaşandığı ülkelerde kongre modelleri tampon araçlar olarak hayatı kazanabilir. Örgüt çokluğu kadar örgüt

İçeride demokrasi de en az genel demokratik kriterler kadar vazgeçilmezdir. Genel Halk Kongreleri özgünlüğü olan, her halkın temel sorunlarına çözüm için vazgeçilmez bir örgütlenme modelidir. Halk kongreleri olmadan halk demokrasilerinden bahsedilemez.

Partiler temel siyasal örgütler olarak demokrasilerin vazgeçilmezidir. Sivil toplum örgütlenmeleri sosyal alandaki başta gelen örgütlenme biçimidir. Hukusal alanda insan hakları, barolar ve vakıflar önem taşır. Ekonomik alanın esas örgütlenmesi ise kooperatifler, çalışma grupları ve birçok kamusal amaçlı ulaşım, ticari, mali ve sinai nitelikte olabilir. Sağlık ve eğitim halkın en çok çözülmesi gereken kamusal kurumlardır. Sanat ve sporun teşkilatlanması da halkın genel eğitimi açısından vazgeçilmez alanlardır. Köy düzeyinde muhtarlık ve ihtiyar heyetlerini devlet aracı olmaktan çok demokratik araçlar olarak örgütlemek gerekir. Her köy için bir 'Halk Kültür Evi' zorunludur. Şehirlerde aynı biçimlerden ayrı olarak komünler en taban örgütler olarak anlam bulmalıdır. Yine şehir meclisleri vazgeçilmez bir kurumdur. Şehirler arası belediye birlikleri bölgesel çaplı olarak anlamlıdır. Tüm bu kurumlar ve örgütlenmeler kendilerini en yüksek karar organı olarak 'Genel Halk Kongresinde' temsil edebilir. Halk Kongreleri, demokratik konfederal sistemin yönetim modelini idare meclisleri aracılığıyla uygularlar.

Demokratik konfederalizm, karar alma ve politika belirleme mekanizması değil, idare meclislerinden oluşan yönetim tarzıdır. Özüde adem-i merkezileşme, öz yeterlilik ve karşılıklı bağımlılıktan oluşan bir yönetim sistemi olmasıdır. Bu çerçevede konfederalizm yerleşimler ve bölgeler arasında var olan karşılıklı bağımlılığı süreklileştiren idare meclisleri ağından oluşan bir sistemdir. Demokratik konfederalizmin yürütücüsü olan idare meclisleri idare kapsamına giren alana göre köy, kasaba ve büyük şehirlerin mahallelerinde karşılıklı ilişki tabanına dayanan meclisler tarafından demokratik yollarla seçilirler ve bu

meclislere karşı sorumludurlar. O meclisler tarafından belirlenen politikaları uygulamak, alınan kararları pratikleştirmekle görevlidirler. Kendileri politika belirlemez, karar almazlar. Kararların ve politikaların uygulanmasında koordinasyonla yükümlüdürler. Bu meclislerin üyeleri seçici meclisler tarafından görevden çekilebilirler. Demokratik konfederalizm sistemi, politikaların oluşturulması ile koordinasyonu ve uygulanması arasında kesin bir ayırım yapmaktadır. Bu sistem yerel demokrasinin gelişkinliği, adem-i merkezileşmenin düzeyi oranında uygulanabilir. Bir diğer uygulama zemini ekonominin konfedere biçime gelmesidir. Konfederal sistem, bir yerleşimde, bir kaç yerleşimi kapsayan bir alanda, geniş bir bölgede uygulanabileceği gibi birkaç bölgeyi ve ülkeyi kapsayan alanda da uygulanabilir bir sistemdir. Konfedere sistem ile devletçi merkezi yönetim anlayışı arasında büyük farklılık bulunması demokratik konfederal sistemin esprisidir,

Hukuk yerine ahlakın esasta rol oynadığı, yaratıcı bir eğitimle yaşam tutkusu gelişkin olan, kendi içinde savaşı tanımayan, kardeşçe ve dostça ilişkilerin egemen olduğu bu toplum eşitlikle yüklü sosyalizme geçişin en doğru yoludur. Ortadoğu halklarının tarihte uzun süre yaşadıkları komünal toplum ve eşitliğe yakın etnik düzenleri günümüzün bilim ve teknolojik olanaklarıyla birleştirilirse, daha gelişkin demokratik, cinsiyet özgürlükçü ve ekolojik toplumunu yaşamak en soylu değer olarak anlam bulacaktır.

Mevcut devletlerin sayısı bile çözümsüzlük üretir. Mezhep, etnik yapı, tarikatlar ve diğer cemaat türü gruplar devleti kendilerine bağlayarak karşılıklı beslenme sürecine girerler. Daha da çoğaltılacak tarihsel ve toplumsal nedenlerle bölgede demokratik konfederalizmin kuruluş zemini güçlüdür. Mevcut teokratik, otokratik ve anti demokratik yapılarda çıkarılan egemen güçlerin aşılması, halkların demokratik eylem gücüyle mümkündür. İç içe geçmiş olan diller, inançlar ve aynı ölçüde kültürler mozaiğinde konfederal demokratik örgütlenme en doğru çözüm olacaktır."

www.arsivakurdi.org

“Demokratik uygarlık seçeneğinin, görünüşte çok basit olmasına rağmen, yeni bir adlandırma uygun karşılana kadar bu ad altında sistematik bir yaklaşım modeli olarak sunulması bana çok gerekli ve çözümleyici görünmektedir. Her şeyden önce, bu seçenek merkezi dünya uygarlık sistemine alternatif bir sistem önermektedir. Demokratik uygarlık sadece günümüz ve gelecek için bir ütopya değildir; tarihsel-toplumun daha somut yorumu için de son derece gerekli ve açıklayıcı görünmektedir.”

“Tanımı gereği demokratik uygarlığı hem bir düşünce sistemi, düşünce birikimi, hem de ahlaki kurallar ve politik organların bütünlüğü olarak ifade ediyorum.”